ECCLESIASTICÆ
HISTORIÆ
BREVIARIUM

AUCTORE

JOANNE-LAURENTIO
BERTI
FLORENTINO

FRATRE EREMITA AUGUSTINIANO.

EDITIO NOVISSIMA

Ab Auctore ipſo recognita, pluribus locis emendata, atque Iſagoge ad ſacram Geographiam nunc primum locupletata.

PARS SECUNDA

Quæ complectitur Iſagogem ad ſacram Geographiam, & progreditur uſque ad annum Vulgaris Æræ milleſimum ſeptingenteſimum ſexageſimum.

VENETIIS,
MDCCLXIII.

Ex Typographia Remondiniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI
MONITUM.

Quod in hac Hiſtoriarum Epitome Scriptores recenſeo complures, qui Magni Auguſtini *doctrinam temere oppugnant, aut vellicant, adhibendæ moderationi, prudens Lector, adtribuas. In decimo autem ſeptimo, atque in poſtremo Seculo, ubi quoſdam præſtantiſſimos Viros appello* Janſenianos, *ſcias velim, meum non eſſe eo loci ſtatuere, an tales ſint, propterea quod proſcriptas quinque propoſitiones tradiderint, an quod ut* Janſenii *aſſeclæ ab inſimulatoribus traducantur. Etſi id tertio capite* Synopſis *Seculi XVIII., necnon in mea adverſus Senonenſium Præſulem* Expoſtulatione *declaro, meque ipſum invidioſo illo nomine traduci a quibuſdam Auguſtinianæ ſcholæ adverſariis audio, patiorque lubenter; iſtic tamen ratus ſum iterum præmonendum, ne Auctores longe doctiſſimos, quos quarto capite ſeculi XVII.* Janſenianos, *fortaſſis nimium incaute, dixi, exiſtimes a me infamari tanquam damnatæ hæreſis aſſertores. Conſultum magis futurum fuiſſe puto a nomine, quod ſine additamento prolatum*

Digitized by Google

eſt opprobrioſum atque inhoneſtum, penitus abſtinere: at poſtquam calamo excidit, eos, quos Moliniſtæ Janſeniſtas *indiſcriminatim appellitant, ab iis, qui revera ſunt, oportet ut caute prudenterque ſecernas. Qua in re Eccleſiæ judicium attende, non criminantium dicteria. Diſſidia itidem, quæ excitata diximus cujuſdam Doctoris Sorbonici lucubrationibus, quibus incentoribus excitata ſint, probe noſti. Abſit ut laudes promeritos aliqua afficiamus injuria; aut dignos vituperatione, laudibus proſequamur. Illos demum, quos* Antijanſenianos *ibidem voco, ubi damnatos errores perſtringunt, commendo plurimum; ubi autem damnatorum errorum inſimulant Orthodoxos, nemo unus, niſi iniquus & improbus, commendabit. Recte nobis ceteriſque Democriti proloquium ad mentem revocavit Stobæus:* Bona collaudare honeſtum eſt, mala vero laudibus vehere eſt adulterini animi, & impoſtoris indicium.

A D

AD SACRAM
GEOGRAPHIAM ISAGOGE.

CAPUT PRIMUM.

QUINAM FUERIT JUDAICÆ REIPUBLICÆ STATUS, QUANDO IN MUNDUM CHRISTUS ADVENIT.

DE temporibus quantum ratio inſtituti noſtri poſtulabat, pertractatum eſt in Prolegomenis primæ partis: nunc agendum de locis, ac primum de Judæa ob nativitatem, prædicationem, ac mortem Redemptoris noſtri regionum univerſarum celeberrima. Conſtat ex ſupradictis tempore Natalis dominici regnaſſe in Judæa Herodem alienigenam & Idumæum; nempe ſub Meſſiæ adventu ſceptrum ac principatus de Juda ablatus eſt, quemadmodum prænuntiaverat Gen. 49. 10. Jacob Patriarcha. Ubi autem Herodes ſceleratam efflavit animam anno Juliano 43., regnum ejus diſciſſum, & in filios diſtributum fuit, poſtremo ipſius Herodis teſtamento, C. Auguſti auctoritate, & Senatus conſulto. Legendus Fl. Joſephus lib. 17. Antiquit. cap. 10. & ſeqq.

ARCHELAUS itaque, qui ſepulto Patris corpore in Herodio Caſtello, 60. ſtadiis a Jeruſalem, Arabiam verſus

ab ipſo Herode conſtructo, compreſſiſque ſeditioſis, qui ob dejectam Aquilam auream tumultus Jeroſolymis excitaverant, Romam advenerat, ut paternum regnum conſequeretur; poſt contentiones plures Ethnarcha, ideſt, Gentis princeps, non autem Rex, declaratus fuit ab Auguſto, regium quoque titulum ei pollicente, ſi hoc dignum ſeſe præſtitiſſet. Philippo item, qui Romam navigaverat, ut fratri, cujus res periclitabantur, adeſſet, aſſignatam ab Herode Tetrarchiam, quartam ſcilicet partem paterni principatus, conceſſit Auguſtus. Tetrarchiam alteram conſecutus eſt Philippi, & Archelai frater Herodes Antipas: Salomi etiam urbes, quas frater legaverat, attributæ. Hinc intelligimus quæ initio capitis 3. de iiſdem Tetrarchiis ſcribit S. Lucas Evangeliſta.

Ethnarchiam Archelai conſtituebant Judæa, Idumæa, & Samaria; urbeſque Ethnarchiæ principes fuerunt Cæſarea, Sebaſte, Joppe, & Jeroſolyma. Judæa proprie dicta eſt terra Chanaan & promiſſionis citra Jordanem, quam Palæſtinam, Terram ſanctam, & *Soriam* appellamus. Idumæa, quam hodie *Bidumi* vocant, conjungitur Palæſtinæ ad meridiem, habens Arabiam ad ortum, Ægyptum ad occaſum, & Sinum Arabicum ad auſtrum. Samaria autem inter Judæam & Galilæam in tribu Ephraim ſita erat. Cæſarea maritima Palæſtinæ civitas, ea eſt, quam olim Turrim Stratonicam, deinde Flaviam Coloniam nominarunt, intra limites dimidiæ Tribus Manaſſe. Sebaſte, ideſt, Auguſta, a Hieronymo Sebaſtopolis nuncupata, a monte Samariæ, ubi ædificata fuerat ab Amri rege Iſrael, Samaria paſſim dicebatur. Joppe, Hebræis Japha, quod nomen etiamnum retinet, urbs, & portus Judææ, in excelſo ſaxo condita eſt in Tribu Dan. De Jeroſolymis, ne ſæpe eadem repetantur, dicendum eſt infra.

Tetrarchia Herodis Antipæ comprehendebat Galilæam & Peræam, tractus inter lacus Tiberiadis, & Aſphaltiten ad occaſum, & ortum Jordanis. Quatuor Tribus Galilæa continebat, Aſer, Nephthali, Zabulon, & Iſſachar. Pars Galilææ ſuperior, tendens ad Septentrionem, eſt illa, quæ ab Eſaja 9. 1. dicitur *Galilæa gentium*. Sunt vero Galilææ fines Mons Carmelus, Phœnicia, Jordanis & Mare Magnum. Peræa, ſive terra Gilead, ab Apamæa ad Macheruntem, & a Jordane ad Arabiam extendebatur. Lacus Aſphaltitis idem eſt, ac

mare

mare mortuum, ita a bitumine, & a ſale maris vocatum, inter tribum Juda, & tribum Ruben; quemadmodum lacus Tiberiadis eſt idem, ac mare Galilææ, & ſtagnum Genezareth, nunc *Tabaria*, habens tribum Zabulon ad Occidentem, & tribum Iſſachar ad auſtrum.

CESSERE Philippo Batanæa, Trachonitis, & Auranitis cum agris nonnullis finitimis. Batanæa regio eſt trans Jordanem, ſita in dimidia tribu Manaſſe, & Trachonitidi ad Aquilonem contermina. Trachonitis, quæ & tetrarchia Lyſaniæ, propinquior eſt monti Libano & Cæleſyriæ, ac protenditur uſque ad mare Galilææ, ſeu Tiberiadis. Ibidem, ſcilicet in eadem tribu Manaſſe, & trans Jordanem fuit Auranitis, ſic nominata ab Aran urbe, inter Cæſaream Philippi, & Damaſcum.

RELIQUA pars Herodianæ ditionis, urbeſque Samaria, Azotus, & Phaſelis conceſſæ fuerunt Salomi Herodis ſorori, cui Cæſar Auguſtus largitus quoque eſt argenti ſignati quingenta millia, ædeſque regias conditas Aſcalone. Azotus autem, & Aſcalon ampliſſimæ olim fuerunt urbes, & ſatrapiæ Philiſtinorum; Jamnia, nunc *Zania*, urbs maritima ac portus in Tribu Dan, diſſita ab Azoto & Aſcalone 200. ſtadiis. Spectabant omnes iſtæ urbes ad Palæſtinam.

CAPUT II.

DE LOCIS, QUÆ CHRISTUS PRÆSENTIA SUA DECORAVIT.

TALIS erat, qualem nuper deſcripſimus, Judææ ſtatus, cum Dominus prædicationem, & redemptionis opus incepit. Superſtite tamen Herode Magno natus fuerat in Bethlehem, & Archelao Ethnarchiam aſſecuto rediens ex Ægypto habitavit in Nazareth; ibique privatam vitam tranſegit uſque ad annum triceſimum, & prædicationem ac baptiſmum Joannis.

IGITUR Chriſtus anno U. C. 749., ſive anno Juliano 41. ad finem vergente, in Bethlehem natus eſt, Matth. 2. 1. & Lucæ 2. 4. Dominum naſciturum in Bethlehem prænuntiaverat Michæas 5. 2. dicens: *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te enim mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* Id teſtati ſunt Populi ſcribæ,

legiſque interpretes, Herodi ſciſcitanti, ubi Chriſtus naſceretur? necnon Judæi illi, qui Joan. 7. 42. ajebant, *Ex ſemine David, & de Bethlehem Caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus*. Hinc aperte refelluntur Meſſiam adhuc expectantes; quoniam oppidum Bethlehem a fundamentis excisum eſt, neque illius veſtigia modo apparent. Qui autem vel Davidi, vel Elimelech, vel cuilibet alii tribuendum putant Michææ oraculum, refutantur iis verbis, *Et egreſſus ejus ab initio, a diebus æternitatis*. Sita erat civitas Bethlehem in tribu Juda, 7. milliariis diſtans a Jeroſolymis, Hebron verſus ad auſtrum; & appellatur Ephrata, ideſt frugifera, necnon civitas David, ut diſtinguatur a civitate altera ejuſdem nominis, quæ erat in tribu Zabulon in monte prælto, vocata Bethlehem Joſue 19. 15., a LXX. ibidem Βαιθμάν, atque in libro Judith Bethulia, ob cædem Holophernis clariſſima.

Vix in lucem editus Chriſtus in Ægyptum delatus eſt, ut indictam ab Herode necem vitaret, & adimpleretur vaticinium Oſeæ 11. 1. *Ex Ægypto vocavi filium meum*. Ægyptus regio Africæ ampliſſima habet a Meridie Æthiopiam, ab Occaſu regionem Cyrenaicam, ſeu Pentapolim, a Septentrione mare Ægyptium, & ab ortu Palæſtinam, Arabiam Petream, & Sinum Arabicum; ideſt, mare rubrum. In qua Ægypti parte Dominus, ejuſque parentes moram geſſerint, incertum eſt. Quidam cum Sozomeno putant commoratum Hermopoli: alii cum Brochardo in oppido Matarea, diſſito 10. milliariis a Babylone; nonnulli cum Magino Remeſſe, ubi olim habitaverant filii Iſrael; aliqui demum recentiores Alexandriæ, ubi facilius ob florentiſſimam Synagogam caſtiſſimi conjuges Maria, & Joſeph exercere potuiſſent pietatis, & religionis officia; ſed, ut inquit Joannes Maldonatus in cap. 2. Matth. nemo hac in re inquirenda curioſus, & in credenda, vel affirmanda incautus eſſe debet.

Post Herodis obitum Chriſtus reverſus in Patriam habitavit in oppido Galilææ Nazareth, in ditione Herodis Tetrarchæ. Nazareth vero fuit *viculus Galilææ juxta montem Thabor*, inquit Hieronymus de locis Hebraicis. Geographi tradunt Nazaretham diſtare a monte Thabor duabus leucis, & a civitate Jeruſalem itinere trium dierum. Ab illius oppidi domicilio Dominus dictus eſt Nazarenus, ideſt, ſanctus, a radice נזר *ſeparare*; qui enim ſanctificantur in Dei cultum, ab hominibus quodammodo ſegregan-

gantur. Hinc S. Hieronymus in caput 2. Matthæi ait: *Nazaræus ſanctus interpretatur: Sanctum autem Dominum futurum omnis Scriptura commemorat*. Scribitur tamen Nazareth etiam per צ derivatque a radicali נֵצֶר, *ramus*, *aut ſurculus*: unde flos Hebræis dicitur *Natsir*, atque ita de Chriſto intelligendum oraculum Iſajæ 11. *Egredietur Virga de radice Jeſſe*, *& flos de radice ejus aſcendet*: atque hac etymologia ſervata prælaudatus Hieronymus invitans per epiſtolam Euſtochium ad loca Palæſtinæ inviſenda, *Ibimus*, inquit, *ad Nazareth*, *& juxta interpretationem nominis ejus*, *florem videbimus Galilææ*.

Diu ibidem permanſit ſacra Virginis Ædes, ob peractum divinæ Incarnationis myſterium, & ſacræ Familiæ domicilium celeberrimâ & ſacratiſſima. Imperatricem Helenam ornatiſſimum templum ibi excitaſſe, ſacra adhuc æde perſiſtente, narrat Nicephorus lib. VIII. cap. 30. Meminit ejuſdem Templi S. Hieronymus præcit. opuſculo de locis Hebraicis, Beda de locis ſanctis cap. 16. ibique ſe confeciſſe ſacrum teſtatur in deſcriptione Terræ ſanctæ Jacobus S. R. E. Cardinalis de Vitriaco. Ibi etiam S. Ludovicum Francorum regem ſacra Communione refectum narrant omnes ejuſdem Gentis Annales. Prædicta tamen B. Virginis domus miniſterio angelorum Terſactum apud Dalmatas translata fuit, ſedente Nicolao IV. Pontifice Maximo, an. 1291. 7. Idus Majas, inde vero in agrum Lauretanum Piceni, anno 1294. IV. Idus Decembris ſedente S. Cæleſtino V. Prædicto enim anno 1291. & quarto Pontificatus Nicolai, a Saladino rege Babyloniæ expugnata fuit Jeroſolyma, & Chriſtiani omnes e Syria fuerunt expulſi. Ita ſacræ Domui, ad Dalmatas primum, deinde in Pontificiam ditionem, & in Eccleſiæ ſinum tranſvectæ, divinitus proviſum fuit. Perpetua populorum traditio, Benedicti XII. aliorumque Pontificum Romanorum Apoſtolicæ Litteræ, Blondus Flavius, aliique Hiſtorici accuratiores, ingentia miracula, lucubrationeſque Caniſii, Turriani, Raynaudi, Martorellii, & aliorum complurima, non ſinunt nos dubitare de hujus rei veritate; quam confirmat, quidquid cum apoſtata Vergerio obganniant quidam Heterodoxi, magna illa frequentia populorum ad Lauretanum Templum confluentium, de qua Baptiſta Mantuanus Carmelita libro Agelariorum ſexto:

Huc

Huc Itali, Siculique ferunt ſolemnia vota:
Huc fluit Epirus, fluit Illyris, accola Rheni,
Accola Danubii; venit uſque a littore Narbo
Galliæ, & Iſthmiacæ Spartanus ab æquore terræ.

Nunc in Palæſtinam redeuntes, illic anno V. Æ. 26. Judæam poſt Valerium Gratum adminiſtrante Pontio Pilato, legimus cap. tertio Matthæi, Marci, & Lucæ, necnon primo, ac tertio Joannis, filium Zachariæ Joannem Baptiſtam prædicaſſe ingenti multitudini confluenti ad Jordanem Baptiſmum Pœnitentiæ, & Vocis parantis Viam Domini impleſſe munus, quod Iſaias 40. 3. prænuntiaverat. In Campeſtribus Jordani proximis, ac præſertim in Aennon, & in Bethania præcurſorem Baptiſtam annuntiaſſe Chriſtum venturum, traditur ab Evangeliſta Joanne præcitatis in locis. Aennon vero in medio tribus Manaſſe cis flumen, non procul a Salem regia olim urbe, ſita erat. Bethania autem, ab ea diverſa, ubi Dominus Lazarum ſuſcitavit, Adrichomius fuiſſe putat Bataneam regionem ſitam in prælaudata Tribu Manaſſe; complures innixi vetuſtæ lectioni pro Bethania contendunt ſcribendum eſſe in *Βηθαβαρᾷ*. Verum cum Hebraica lingua בית-עברה, *Bethabora* ſignificet locum tranſitus, *Bethania* autem locum navium; ad illorum opinionem accedimus, qui ſentiunt utroque nomine deſignari Jordanis trajectum, maxime quod in Syriaco habetur, פית-עברה הירדן, *In Trajectu Jordanis*, loco nempe percommodo cis, & ultra fluvium habitantibus, ut ad baptiſmum Joannis accederent.

Ubi etiam Chriſtus baptizatus eſt, in deſertum locum ſecedens jejunavit, pugnavitque cum dæmone. Deſertum illum locum inter Jeruſalem, & Jericho, inter Anathot, & Galgala, nec procul a mare mortuo, conſtituunt ſacri Geographi. Inde vero Dominus petiit Capharnaum, quam urbem ſuæ prædicationi potiſſimum deſtinavit, quemadmodum Bethlehem nativitati, & Jeroſolymam paſſioni. Matthæus cap. 4. 13. ait Capharnaum, fuiſſe civitatem maritimam in finibus Zabulon & Nephthalim, eamque deſcribunt Geographi ad dexteram, & occiduam ripam Jordanis, ubi influit in mare Galilææ: unde aperta ſunt quæ prædixerat Iſajas cap. 9. 1. &c.

Ex hac urbe, tunc metropoli Galilææ, facillimum fuit Domino per finitimas regiones benefaciendo & ſanando tranſire; primumque ſignum patravit in Cana, exigua

urbe

urbe tribus Zabulon inter Carmelum, & Ptolemaidem. Bethſaide, quæ & Julias appellata eſt, ad ripam ſeptentrionalem maris Tiberiadis Andream, Petrum, & Philippum vocavit, ceteris apoſtolis ex eadem provincia accerſitis. In montano Tractu Geneſaretico oravit, docuit, ingentem turbam prodigioſa quinque panum multiplicatione ſatiavit. In Jericho regia olim civitate, & una ex Judæorum toparchiis, cæco lumen, Zachæo æqui rectique cognitionem impertiit. In Sichar, aut Sichem, quam & Flaviam Neapolim dixerunt, ſità inter duos montes in Samaria, mulierem ſuoſque concives de ſuo adventu ac miſſione reddidit certiores. Thabor ubi glorioſus apparuit, erigitur in tribu Zabulon, ſive in medio campo Galilææ, & eſt idem mons, quem Polybius Maſtoim, Septuaginta autem, & Joſephus ἰταβύριον appellaverunt. Bethania, caſtellum Mariæ, & Marthæ, ubi Lazarum quatriduanum ſuſcitavit a mortuis, erat in tribu Benjamin, Orientem verſus, ſtadiis quindecim diſſitum a Jeruſalem.

Hanc, quam poſtremo commemoravi, civitatem paſſione ſua, & peracta humani Generis redemptione Dominus conſecravit. Hæc Jebus olim dicta, a Græcis Solyma, in libris Macchabæorum Jeroſolyma, a Ptolomæo autem Capitolia, a Romanis Ælia, ac tandem a Turcis Cutz, regalis urbs fuit, Palæſtinæ metropolis, ſedeſque regni Davidici, & omnium regum Juda, quos cap. 10. enumeravimus. Sita eſt Jeroſolyma in tribu Beniamin procul a littore maris Syrii 40. mill. paſs., inter Damaſcum, & Babylonem, illinc 160. milliariis, hinc vero 300. diſtans, ab Alexandria autem Ægypti, quam Turcæ Scanderiam vocant, milliariis 400. Tanta fuit urbis hujus amplitudo, tantaque populorum ad illam concurſus, redeunte præſertim Paſchatis ſolemnitate, ut obſidionis tempore in ea perierint undecies centena millia, & nonaginta ſeptem millia capta fuerint. Etiam Auguſtinus ſerm. 204. de Temp. inquit, confluxiſſe Jeroſolymas tricies centena millia Judæorum, idque comprobatur enumeratione victimarum, quæ ſub Ceſtio Præſide Syriæ, anno Chriſti 64. mactatæ fuerunt. Everſa eſt Jeruſalem a Tito anno 2. Veſpaſiani, Ær. Chriſt. 70. die octavo menſis Septembris. Nunc parvi circuitus eſt, vix incolas continens decem mille, deficitque magis in dies propter Arabum incurſiones.

Crucem ſubiturus oravit, & comprehenſus eſt in horto

horto Getſemani 26. 36. Hoc autem Hebraico vocabulo ג׳א־את־שמני ſignificatur *Vallis cum oleis*. Vallem pinguiſſimam interpretatur Hieronymus. Ibi junicem illam piacularem, de qua Num. 19. 5. comburere Sacerdotes conſueverunt. Ibi erat & vicus ejuſdem nominis, unde Matthæus vocat *χωρίον Γεθσημανῆ*, *Villam Gethſemani*. Joannes 18. 1. locum delineat *trans torrentem Cedron*. Græci Codices habent *τῶν κέδρων*, *Cedrorum*, & vallem Jeroſolymis adjacentem, *locum Cedris conſitum* in 6. libro de Bello Judaico appellat Joſephus. Putat Grotius in torrentis marginibus cedros utrinque plantatos. At Judæis dicitur קדרון *Cedron*, quaſi nigreſcens a radice קדר, fortaſſe ob arborum, valliſque opacitatem. Irrigat Cedron vallem Joſaphat, ſeparatque tribum Benjamin a tribu Juda, ac in mare mortuum demergitur.

Γολγοθᾶ *Golgotha*, ubi crucifixus eſt Dominus dicitur quoque ab Evangeliſtis *Κρανίου τόπος*, *Calvariæ locus*, quod ibi rei decollarentur, & ſupremo afficerentur ſupplicio. Sane Hebræi, & Syriaci caput appellitant גלגלתא, *Golgoltha*. Mons ille civitati proximus erat ad Occidentem. Ibi ſepultum protoparentem Adamum plures ſcripſerunt, a quibus non diſſentit S. Hieronymus in epiſtola, quam ad Marcellam dedit nomine Paulæ, & Euſtochii. At idem Hieronymus Commentar. in cap. 27. Matth. hanc ſententiam rejicit, affirmans primum hominem in Hebron & Arbeæ fuiſſe ſepultum, ut legitur Joſue 14. 15. Videtur tamen hic Joſue locus accipiendus de homine inter *Enacim*, ideſt Gigantes, maximo.

Emmaus, ſive Ammaum, quo proficiſcentibus duobus diſcipulis Jeſus redivivus apparuit, a Luca 24. 13. diſtare dicitur a Jeruſalem *ſtadiis ſexaginta*. Eſt autem ſtadium 125. paſſuum menſura. Porro Emmaus ab Evangeliſta vocatur *κώμη*, caſtellum, aut pagus, a Joſepho *χωρίον*, oppidulum, a Plinio tamen Toparchia. Emmauntem exuſſit Varus; Nicopolim poſtea dixerunt, quaſi Victoriæ urbem: quod nomen etiamnum retinet, civitas pene exciſa, & Epiſcopalis ſub Patriarchatu Jeroſolymitano.

Ad cælos denique Salvator adſcendit ex vertice Montis Oliveti, proximi Jeroſolymæ ad Orientem, torrente Cedron, de quo paullo ſupra, interfluente. Ibi impreſſa ejuſdem Salvatoris veſtigia tradit vetuſta traditio, quam & laudant Auguſtinus Tract. 47. in Joannem, S. Paulinus epiſt. 31. ad Severum, Severus Sulpitius Hiſt. Sacræ

lib.

lib. 2. cap. 3. Auctor libri de Locis Hebraicis in Actis Apoſtolorum apud Hieronymum, & de Locis Sanctis apud Ven. Bedam. Atque de hac traditione nec hæſitat Caſaubonus Exercit. 16. n. 154. adverſus Baronium. Ipſe Eccleſiaſticorum Annalium Parens ad annum Chriſti 34. illam de impreſſis Domini veſtigiis traditionem corroborans, animadvertit ad litteram in Chriſti adſcenſu impletum fuiſſe vaticinium Zachariæ 14. 4. *Stabunt pedes ejus ſupra montem Oliveti, qui eſt contra Jeruſalem, ad Orientem,*

CAPUT III.

UBI POST CHRISTI PASSIONEM APOSTOLI PRÆDICAVERINT EVANGELIUM.

PRIUSQUAM ad cælum adſcenderet, Chriſtum mandaſſe Apoſtolis, ut Evangelium per univerſum orbem hominibus annuntiarent, Matthæus, & Marcus affirmant poſtremo capite. Ubi ergo induti fuerunt virtute ex alto, & Paracleti muneribus locupletati, ab civitate Jeruſalem inchoarunt Apoſtolicam prædicationem, adimplentes oraculum Iſajæ 2. 3. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jeruſalem.* Tum forte ſibi diviſiſſe provincias tradit S. Hieronymus comment. in cap. 35. Iſajæ, confirmatque Socrates lib. 1. Hiſt. Eccl. cap. 19., quamquam Baronius ad annum Ch. 44. non ſorti commiſſam, ſed inſtinctu ſpeciali Spiritus ſancti diviſionem illam peractam fuiſſe exiſtimet, Sed poteſt utrumque componi, ut forte ſimul, & divini Spiritus aſſiſtentia ſingulas ſibi regiones diſtribuerint, ne alicujus privatæ affectionis oriretur ſuſpicio. De eadem diſtributione ſcribit S. Leo M. Serm. 80. in Natali Apoſtolorum: *Duodecim Apoſtoli accepta per Spiritum Sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Evangelio mundum diſtributis ſibi terrarum partibus ſuſceperunt.*

AT UBINAM ſinguli Apoſtoli prædicarunt? Fidem adhibendam puto Euſebio Cæſareenſi, ſcribenti initio lib. 3. E. H. „ Thomas quidem, ut a majoribus traditum „ accepimus, Parthiam ſortitus eſt: Andreas vero Scythiam. „ Joanni Aſia obvenit, qui plurimum temporis in ea com„ moratus, Epheſi tandem diem obiit. At Petrus per „ Pontum, Galatiam, Bythiniam, atque Aſiam Judæis,

„ dæis, qui in diſperſione erant, prædicaſſe exiſtimatur.
„ Qui ad extremum Romam veniens, cruci ſuffixus eſt capite deorſum demiſſo; ſic enim ut in cruce collocaretur,
„ oraverat. De Paulo jam quid attinet dicere, qui a Jeroſolymis uſque ad Illyricum munus Evangelicæ prædicationis implevit, ac poſtremo Romæ ſub Nerone Martyrio
„ perfunctus eſt? Hæc Origenes in tertio Volumine Expoſitionum in Geneſim diſertis verbis commemorat „. Hactenus Euſebius, cui conſentiunt Socrates lib. 1. cap. 19. & Nicephorus lib. 2. cap. 39. & ſeqq. necnon lib. 3. cap. 1.

Dixi fidem Euſebio adhibendam; nam præter allatum ab ipſo teſtimonium Origenis, S. Gregorius Nazianzenus orat. 25. inquit, Petrum in Judæa, Paulum gentibus, Lucam in Achaja, Andream in Epiro, Joannem Epheſi, Thomam in India, & Marcum in Italia evangelium annuntiaſſe. Similia ſcribunt S. Joannes Chryſoſtomus in homilia de duodecim Apoſtolis, S. Gregorius Magnus hom. 17. in Evangelia, & S. Iſidorus Hiſpalenſis in libro de Vita & Morte SS. cap. 82.

Baronius ad annum Ch. 44., ubi plura narrat de Apoſtolorum prædicatione atque itinere, poſtquam luculenter demonſtravit Petrum fuiſſe Romæ, quod nonnulli Heterodoxi temere audent negare, ex locorum traditione narrat, eumdem Petrum Neapolim Campaniæ urbem navigio fuiſſe delatum, & inde ſolventem Liburnum, & Piſas proxime poſitas divertiſſe, hic vero ex more Sacrificium obtuliſſe incruentum in loco, quem conſtat tantæ rei memoria celebrem eſſe, ſummoque honore a poſteris habitum; id, quod nos experimento cognoſcimus, oculiſque conſpicimus. Addit inſignis Auctor, Andream ad Scithas miſſum, in Græciam quoque, & in Epirum fuiſſe profectum, Thraciam inſuper, Macedoniam, Theſſaliam, Achajam, necnon ad Sogdianos, & Æthiopas peragraſſe. In deſcribendo Philippi itinere in Aſiam ſuperiorem, monet alienum eſſe a vero quod ſcribit Iſidorus paullo ſupra laudatus, & habetur quoque in Breviario Eccleſiæ Toletanæ, ab eodem Philippo etiam Gallos Chriſtiana fide fuiſſe imbutos, ac repetit quæ notaverat ad Martyrologium Romanum, pro Gallis *Galatas* eſſe legendum. Thomam, qui primum ad Parthos profectus fuerat, ad Indos quoque, Æthiopes, Perſas, Medos, ac Brachmanos penetraſſe, aſſerit ex Nazianzeno, Chryſoſtomo, ac Theodoreto.

doreto. Luſtratam demonſtrat a Bartholomæo majorem Armeniam, Lycaoniam, & Albaniam, teſtimonia proferens Origenis, Socratis, & Pantheni philoſophi. A Simone Chananæo, qui & Judas, Meſopotamiam, Perſidem, necnon Africam, & Britanniam Evangelica luce perfuſas narrat, Hieronymi, Bedæ, aliorumque teſtimoniis laudatis. Thaddæum prædicaſſe in Arabia, & Idumæa refert ex libro 2. Nicephori, ſciteque admonet Thaddæum, quem ferunt miſſum ad Abgarum regem Edeſſenorum, alterum fuiſſe a Thaddæo Apoſtolo, & unum ex numero Septuaginta duorum diſcipulorum, ut lib. 1. H. E. cap. 13. tradidit Euſebius. Plura ſunt alia in prolixa illa narratione Baronii, ex quibus hæc tantum duximus obſervanda.

Edita eſt poſt Baronii obitum a Combefiſio tomo 2. Auctarii ad Bibliothecam Patrum edit. Pariſ. 1648. Græce, & Latine Synopſis quædam ſub nomine Hippolyti Martyris cum titulo, *Indiculus de duodecim Apoſtolis, ubinam quiſque eorum prædicaverit, & ubi conſummatus ſit*. Hippolyto tamen Eruditi omnes eamdem Synopſim abjudicant. Et revera nulla hujus fit mentio in Catalogo Operum ejuſdem Martyris, marmoreæ ipſius tabulæ inſculpto, ſervatoque in Vaticana Bibliotheca. Cotelerius etiam in Notis ad Opera Patrum, qui floruerunt temporibus Apoſtolicis eamdem Synopſim inter Regios Codices adinvenit ſub nomine Dorothei Tyri Epiſcopi, necnon ſub nomine S. Epiphanii Epiſcopi Cypri. Quamquam hæc Hippolyto affiaeta Synopſis ab ea, quam adtribuunt Dorotheo, plurimum diſcrepat, ut percipient oculum in utranque conjicientes, in Synopſi autem Dorothei incerta, & dubia complura, nonnulla quoque falſa, & abſurda habeantur; id tamen non evincit ejuſdem furfuris eam eſſe, quæ ſub Hippolyti nomine circumfertur. Cujuſcunque vero ſit pretii, eam hic exſcribere, neceſſarium atque opportunum exiſtimamus.

„ Petrus quidem cum prædicaſſet Evangelium in Pon-
„ to, Galatia, Cappadocia, Bithynia, Italia, atque Aſia,
„ poſtea a Nerone crucifigitur, capite deorſum verſo, cum
„ ipſe ſic pati rogaſſet.
„ Andreas cum Scythis, ac Thracibus prædicaſſet, cru-
„ ci affixus eſt Patræ in Achaja rectus in olea arbore, ibi-
„ que ſepelitur.
„ Joannes vero in Aſia a Domitiano Imperatore in

„ Pat-

„ Patmos inſulam relegatus, ubi etiam Evangelium con-
„ ſcripſit, & Apocalypſim vidit. Sub Trajano obdormivit
„ Epheſi. Ejus reliquiæ cum fuiſſent quæſitæ, non ſunt
„ inventæ.

„ JACOBUS ejus frater prædicans in Judæa ab Herode
„ Tetrarcha (ſcribendum erat, ab Herode Agrippa)
„ gladio occiditur, ibique ſepelitur.

„ PHILIPPUS prædicans in Phrygia Hierapoli crucifixus
„ eſt, capite deorſum verſo, ſub Domitiano Principe,
„ eodemque loco ſepultus.

„ BARTHOLOMÆUS cum Indis prædicaſſet, eiſque con-
„ ſcriptum a Matthæo Evangelium expoſuiſſet, crucifixus
„ eſt, & ipſe capite deorſum verſo, Albani magnæ Ar-
„ meniæ urbe.

„ MATTHÆUS cum Evangelium hebraice ſcripſiſſet, Je-
„ roſolymis edidit, obdormivitque Hiereæ Parthorum
„ civitate.

„ THOMAS cum Parthis, Medis, Perſis, Hircanis, Ba-
„ ctris, Margis prædicaſſet, abietina lancea quatuor ſui
„ corporis partibus confoſſus eſt Calaminæ, quæ eſt urbs
„ Indiæ, ibique ſepelitur.

„ JACOBUS Alphæi prædicans Jeroſolymis lapidatus a
„ Judæis occiditur, illicque prope templum ſepelitur.

„ JUDAS, qui & Lebbæus, ubi populo Edeſſæ, ac toti
„ Meſopotamiæ prædicaſſet, obiit Beryti, ac illic ſepe-
„ litur.

„ SIMON Chananæus filius Cleophæ, qui & Judas, poſt
„ Jacobum Juſtum creatus Hieroſolymorum Epiſcopus obiit,
„ ſepeliturque eodem in loco cum annos 120. vixiſ-
„ ſet.

„ MATTHIAS cum eſſet unus de Septuaginta, accenſe-
„ tur duodecim Apoſtolis, cumque prædicaſſet Jeroſolymis
„ obiit, & illic ſepultus eſt.

„ PAULUS denique poſt annum ab aſſumptione Chriſti
„ adiit Apoſtolatum, incipienſque ab Hieruſalem perve-
„ nit uſque ad Illyricum, & Italiam, ac Hiſpaniam præ-
„ dicans Evangelium per annos quinque ac triginta: ſub
„ Nerone autem amputato Romæ capite, illic ſepelitur. “
Hæc Synopſis Hippolyto adſcripta.

IN EA *Synopſi* alienum a veritate arbitramur, quod Joannes Evangelium ſcripſerit in inſula Patmos, in quam a Domitiano fuerat relegatus. Scripſit enim illud Epheſi rogatus ab Aſiæ epiſcopis adverſus Cerinthum, alioſque hæreti-

hæreticos, qui Chriſti negabant divinitatem; ut colligimus ex Euſebio lib. 3. cap. 20. Irenæo lib. 3. cap. 1. & Hieronymo in Catalogo Script. Eccleſ. Id vero contigit imperante Nerva, qui ad principatum evectus poſt mortem Domitiani in ſuo cubiculo occiſi anno Ch. 96. XIV. Calendas Octobris, eos, qui in exſilium pulſi fuerant, Senatus conſulto revocavit. Philippum paſſum Hierapoli tradit etiam S. Joannes Chryſoſtomus præcit. Hom. de XII. Apoſt. At genus mortis in hac Synopſi deſcriptum non cohæret omnino Euſebio ſcribenti in Chronico ad annum 12. Claudii, fuiſſe affixum cruci, & lapidibus inſuper obrutum. Quod hic de Bartholomæo narratur, crucifixum fuiſſe inverſo capite, legitur quoque apud Metaphraſtem, & Nicephorum; ſed excoriatum tradit vetuſtior, & communior opinio. De Pauli autem profectione ad Hiſpanos, ut ad annum Chriſti 61. animadvertit Baronius, non eadem eſt Hiſtoricorum ſententia, quamquam nos id affirmantibus adhæreamus.

MOVET nos eximiorum Eccleſiæ Patrum auctoritas. Enimvero S. Cyrillus Jeroſolymitanus Catech. 17. de Paulo inquit: *Ab Jeroſolymis uſque ad Illyricum diſſeminavit Evangelium, qui regiam quoque Romam inſtituebat, & in Hiſpaniam uſque promptitudinem prædicationis extendit.* S. Athanaſius in epiſt. ad Dracontium ait: *Studium fuit Sancto viro, nempe Paulo, uſque ad Illyricum Evangelium prædicare, nec ſegneſcere, nec omittere quin Romam iret, & in Hiſpaniam deſcenderet, ut pro graviori labore, majore frueretur mercede laboris.* S. Joannes Chryſoſtomus hom. 76. in Matth. *Videas*, inquit, *Paulum Jeroſolymis ad Hiſpanias uſque currentem*; quod & repetit Præf. in Epiſtolam ad Hebræos, & Hom. 7. de Laudibus Pauli. Sanctus denique Hieronymus (non enim neceſſarium putamus ſingulos producere) in caput 5. Amos hæc habet: *Paulus Apoſtolus, quaſi turbo violentus, & ſæva tempeſtas, & tumentes maris gurgites perſequebatur, & opprimere nitebatur Eccleſiam Dei. Qui vocatus a Domino effuſus eſt ſuper faciem univerſæ terræ, ut prædicaret Evangelium de Jeroſolymis uſque ad Illyricum, & ædificaret non ſuper alterius fundamentum, ubi jam fuerat prædicatum, ſed uſque ad Hiſpanias tenderet, & a mari rubro, imo ab Oceano uſque ad Oceanum curreret, imitans Dominum ſuum & ſolem juſtitiæ, de quo legimus*, A ſummo cælo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus; *ut an-*

te eum terra deficeret, quam ſtudium prædicandi. Indubitatum profecto eſt, apertumque ex Epiſtola ad Rom. cap. 15. 24. & 28. Apoſtolum habuiſſe magnum deſiderium in Hiſpaniam proficiſcendi; quod arbitramur expleviſſe anno Aeræ Chriſt. 63.

INTER regiones, quas Paulus imbuit Evangelio, memoratur in Act. Apoſtol. cap. 28. 1. Melita inſula maris Mediterranei, ad quam appulit poſt naufragium, ſita ad Siciliæ meridiem, & olim colonia Carthaginenſium, nunc Sedes Equitum Jeroſolymitanorum, ſeu Melitenſium. Conatus eſt tamen evincere vir eruditus Ignatius Georgius Monachus Raguſinus, non ad hanc Melitam Africanam, ſed ad Melitam alteram Maris Adriatici, ſubjectam dominio Reipublicæ Raguſinæ, Paulum tempeſtate fuiſſe appulſum, ibique patraſſe quæ narrantur præcitato capite 28. Actuum Apoſtolorum. Quamquam vero ætate noſtra pro utraque Melita acerrime ſit decertatum; videtur nobis aperte cit. cap. 28. verſ. 12., ubi legitur, Paulum ex illa ſolventem inſula in navi Alexandrina Syracuſam primum, deinde Rhegium, poſtea Puteolos, hinc vero Romam veniſſe, commonſtrari Melitam, de qua agimus, fuiſſe Africanam; cum ex Dalmatina Romam profecturis iſtiuſmodi iter longum nimis ſit, & obliquum.

QUIDAM denique recentiores etiam Apoſtolatum S. Thomæ apud Indos aut in dubium revocant, aut oppugnare nituntur. Ajunt enim ad Indos Thomam quemdam Manichæum, non Thomam Apoſtolum, ut enuntiaret Evangelium, penetraſſe, nec uſpiam apud Geographos inveniri urbem illam Calaminam, ubi a Pſeudo-Hippolyto Thomas aſſeritur lancea confoſſus; in urbe etiam Edeſſa a Rufino, & a Socrate Sacram Thomæ ædem, in eaque reconditas ipſius exuvias commemorari. Verum opinionem illam conſtantiſſima Patrum, quos ſupra laudavimus, traditione refellimus. Gregorius enim Nazianzenus Orat. 25., Hieronymus epiſt. 148., & Ambroſius in Pſalmum 45. S. Thomæ apud Indos Apoſtolatum apertiſſime aſſerunt. Adde Gaudentium Brixianum ſerm. de Dedicat. Eccl., Paulinum Carm. 27., Theodoretum lib. 9. de Verit. Evangel. Nicephorum lib. 2. cap. 40. necnon Menologia Græcorum, Latinorumque Martyrologia. Neque traditio iſta evertitur, etiamſi concedatur in Indiam poſt tempora Apoſtolorum profectum quoque fuiſſe Thomam aliquem Manichæum, quod ex

apo-

apocryphis Manichæorum libris fluxiſſe non dubitamus. Ad Calaminam quod attinet, Tillemontius pro Calamina *Calamonem* legendum putat; at Calamon in Arabia, non in India, invenitur. Meliaporem unam eſſe urbem cum ipſa Calamina docent permulti; niſi mavis Calaminæ vocabulo ſignificari collem proximum, ubi Thomas martyrium fuerit perpeſſus. *Calaminthe* enim Syriaca lingua, qua interdum Chriſtiani Sancti Thomæ uti ſolent, idem ſonat, ac *Mons prope urbem*, aut, *Urbs in monte*, ſive *in colle* fundata. Ex India Corpus S. Thomæ Edeſſam tranſlatum ſcribit S. Gregorius Turonenſis de Gl. Martyrum cap. 31. eamque tranſlationem contigiſſe circa annum 232. Tillemontius, Florentinius, aliique litteris tradunt. Edeſſa autem ſolo æquata, Thomæ corpus in Inſulam Chios maris Icarii, & inde Ortonam urbem Aprutii citerioris in Archiepiſcopatu Teatino, anno 1258. tranſlatum eſt. Non itaque S. Thomæ apoſtolatus in India ob præmiſſas conjecturas revocari debet in dubium.

CAPUT IV.

PROSPECTUS ROMANI ORBIS, IN QUO APOSTOLI CONSTITUERUNT EPISCOPOS.

NON eadem ſemper fuit Orbis, quem Apoſtoli peragrarunt, & in quo prædicarunt Evangelium, & Epiſcopos conſtituerunt, partitio; ſed alia erat imperante Cæſare Auguſto, alia ſub Hadriano, alia denique ſub Conſtantino, & uſque ad Arcadium, & Honorium Imperatores.

DISTRIBUTIO Auguſti facta anno U. C. 726. ante Chriſtum 28., ſive, ut exiſtimat Onuphrius Panvinius, anno proximo, *Auguſto VII. & M. Agrippa Coſs.*, ita a Dione traditur libro 53. Romanæ Hiſtoriæ. „ Is (C. „ Auguſtus) recepta in ſe omni Reipublicę cura, nega„ vit ſe omnes velle provincias obtinere, aut quas regen„ das ſumpſiſſet, in perpetuum gubernare, ideoque infir„ miores, nimirum, quia eſſent pacatiores, aliis attribuit, „ potentiores provincias, ut quæ plus periculi oſtenderent, „ ac vel hoſtes accolas haberent, vel novos per ſe ipſæ „ motus turbare poſſent, ſibi retinuit. Id faciebat ſub „ hac ſpecie, ut cum Senatus tuto bonis imperii per„ frueretur, ipſe laboribus & periculis objectus videretur :

 „ at ſub

„ at ſub eo prætextu eum vere inermem, imbellemque ef-
„ ficiebat, & ad ſe ſolum arma militeſque transferebat.
„ Hac de cauſa Senatui populoque Africa, Numidia, Aſia,
„ & cum Epiro Græcia, Dalmatia, Macedonia, Sicilia,
„ Creta, Africa Cyrenaica, Bithynia cum Ponto finitima,
„ Sardinia, atque Hiſpania Bætica adſcriptæ ſunt: Cæſari
„ autem Hiſpaniæ quod reliquum erat, ut Tarraconenſis,
„ Luſitaniaque, tum omnis Gallia, & Narbonenſis &
„ Lugdunenſis, Aquitaniaque, & Celtiqua (nam Celtæ
„ quidam, quos Germanos vocamus, cum omnes Celti-
„ cam regionem, quæ ad Rhenum eſt, occupaſſent, ef-
„ fecerunt ut ea Germania vocaretur, ſuperior ea, quæ
„ Rheni fontibus propior eſt; inferior, quæ ab hac uſque
„ ad Oceanum Britannicum ſe extendit) item Cæleſy-
„ ria, Phœnice, Cilicia, Cyprus, Ægyptus: ex his ta-
„ men poſtea temporis Cæſar Cyprum, & Galliam Nar-
„ bonenſem populo reddidit, pro eiſque Dalmatiam re-
„ cepit, quæ permutatio etiam, veluti in proceſſu operis
„ dicam, in aliis quibuſdam provinciis eſt facta „. In hac diſtributione 26. Diœceſes conſtitutæ fuerunt, quarum 14. Auguſtus per rectores perpetuo adminiſtravit, reliquas Senatui regendas commiſit.

Ex illa Imperii partitione Diœceſes 26. natæ fuerunt; quarum numerus paulatim immutatus eſt, & adauctus. Nam regnante Tiberio acceſſerunt Imperio Romano provinciæ duæ, ideſt, Cappadocia, & pars Comagenæ, nimirum Syriæ portionem illam, quam ab Euphrate Procopius, aliique Euphrateſiam vocarunt: Sub Claudio Mauritaniæ duæ, Cæſareenſis & Tingitana, ambæ pertinentes ad Africam, & quarum tractum vulgo Barbariam nominamus: Sub Claudio Britannia: ſub Nerone Pontus Polemoniacus, & Alpes Cottiæ; ille aluit eam Cappadociæ partem, ubi ſita olim erat urbs Polemonium; hæ autem Delphinatum a principatu Pedemontano dividunt, ubi Padus fluvius decurrit. Imperium adminiſtrante Veſpaſiano in provinciam redactæ fuerunt Achaja, Lycia, Rhodus, cum ceteris inſulis, atque Trajano regnante Armenia, Meſopotamia, Aſſyria, & Arabia.

Immutato itaque, & confuſo priori ordine, atque ad Imperium evecto Hadriano anno Chriſti 117. neceſſum fuit aliam inſtituere Romani Imperii diſtributionem. Italia in duas regiones diviſa eſt: Pars prima comprehendebat regiones a Piceno ad extrema Siciliæ, quas

Sex-

Sextus Rufus vocat *provincias ſuburbanas*, communius dixerunt *regiones ſuburbicarias*; & pars altera continebat omnes citra, & cis Padum regiones cum provinciis adjacentibus, ideſt Liguria, Æmilia, Alpibus Cottiis, Etruria, Rhetiis, Venetiis, & Hiſtria. In Africa tres conſtitutæ fuerunt provinciæ, Proconſularis, Numidiæ, & Mauritaniæ: in Hiſpania item tres, Provincia Tarraconenſis, Bætica, & Luſitana: In Galliis autem quatuor, Provincia Belgica, Lugdunenſis, Aquitanica, & Narbonenſis. Ita, ne per univerſum orbem erremus, in duas provincias Britanniæ, in decem & ſeptem Illyricum, in quatuor Ægyptus, in tredecim Oriens, in ſex Thracia, in octo Pontus, & in undecim Aſia coaluerunt. Quinam vero eſſet, imperante Hadriano, ſtatus univerſi Romani Orbis, ex Appiano Alexandrino, qui ſub Trajano & Hadriano floruit, ut auctor eſt Photius, cognoſci poteſt.

Nova rurſus diſtributio Imperii facta eſt Conſtantino Magno rempublicam adminiſtrante. Is quatuor Præfectos conſtituit, eiſdem committens militarem Diſciplinam, erogationem annonæ, ampliſſimamque regiminis poteſtatem, adeo, ut nulla poſt Imperatoriam honorificentior dignitas haberetur. Ac primus fuit Præfectus Prætorio Orientis, cui ſubjectæ erant quinque Diœceſes. Prima Orientis, ſecunda Ægypti, tertia Aſiæ, quarta Ponti, quinta Thraciæ. Alter Præfectus Prætorio Illyrici, cui Macedonia & Dacia fuerunt commiſſæ, omnibus harum regionum provinciis in Diœceſes tantum duas coarctatis. Tertius Præfectus Prætorio Italiæ, ſub quo tres Diœceſes, Italiæ, Illyrici, & Africæ; ſed ex Provinciis decem & ſeptem Italiæ, ut ea numerabantur ætate, ſeptem Italiæ Vicario, & reliquæ Vicario Urbis obtemperabant. Thuſcia noſtra ſeptem prioribus accenſebatur. Quartus denique erat Præfectus Prætorio Galliarum, eique tres Diœceſes commiſſæ, Hiſpania nempe, Gallia, & Britannia.

De hac Imperii diſtributione ita Zoſimus lib. 2. Hiſtoriarum: „ Conſtantinus recte conſtituta loco movens, „ unum hunc magiſtratum (Præfectorum Prætorii) in „ quatuor imperia diſcerpſit. Nam uni Præfecto totam „ Ægyptum cum Lybiæ Pentapoli, & Orientem ad Meſopotamiam uſque, & præterea Cilices, Cappadoces, „ Armenos, oramque maritimam totam a Pamphylia „ Trapezuntem uſque, & uſque ad Caſtella propter Pha-

„ ſidem ſita, tradidit. Eidem & Thracia commiſſa, &
„ Myſia, Aſemi, ac Rhodopes, ac Doberi oppidi fini-
„ bus circumſcripta. Præterea Cyprum adjecit, & Cycla-
„ das inſulas, Lemno, & Imbro, & Samothracia exce-
„ ptis. Alteri Macedones attribuit, & Theſſalos, & Cre-
„ tenſes, & Græciam, & circumjacentes inſulas, & Epi-
„ rum utramque, & præter has Illyrios, & Dacas, &
„ Triballos, & Pannonios ad Valeriam uſque, & Myſiam
„ præterea ſuperiorem. Tertio totam Italiam, & Siciliam,
„ & circumjacentes inſulas, itemque Sardiniam, & Cor-
„ ſicam, & Africam a Syrtibus Cyrenem uſque. Quarto
„ Tranſalpinos Celtas, & Hiſpanos cum Inſula Britanni-
„ ca. “ Hæc Zoſimus.

In hac autem deſcriptione primo notandum eſt, Zoſimum iniquo erga Conſtantinum fuiſſe anno, ut in Vita ejuſdem Conſtantini demonſtravimus; ideoque neminem movere debet, quod Hiſtoricus ipſe ait, immutata fuiſſe a Conſtantino quæ a majoribus recte fuerant conſtituta. Deinde ſciendum eſt, ante Conſtantinum duos conſtitutos fuiſſe Præfectos ab Imperatore Commodo, poſtquam is occidit Perennem Prætorio Præfectum, ut ſcribit Herodianus, nec Zoſimus præcitato 2. libro Hiſtoriarum diffitetur. Advertendum præterea non fuiſſe perpetuam Conſtantinianam illam diſtributionem; nam Valentinianus Senior adſciſcens in conſortium imperii Valentem fratrem ſuum, huic Orientem ad Ægyptum uſque & Bithyniam commiſit, ſibique reſervavit Illyricum, Italiam, Hiſpaniam, Britanniam & Africam univerſam, ut ſcribit Sozomenus lib. 4. Hiſt. cap. 6. aſſentientibus Zoſimo, & Theodoreto. Idem præſtitit Gratianus aſſumens ad imperii conſortium Theodoſium; ac Theodoſius ipſe cum Arcadio, Arcadius cum Honorio conſimili ratione ſe geſſerunt. Poſt irruptionem autem Gothorum & Vandalorum, aliarumque barbararum gentium, poſt ſciſſionem, ac translationem imperii, ac poſt cruenta Saracenorum bella, quanta fuerit Orbis permutatio, viciſſitudo, ac diviſio, quantaque humanarum omnium, divinarumque rerum perturbatio & confuſio, noſtrum non eſt enarrare, qui ſtantis duntaxat, & floreſcentis imperii rudem quamdam formam, proſpectumque delineandum ſuſcepimus.

CA-

CAPUT V.

De locis, ubi Apoſtoli Epiſcopos conſtituerunt.

PERAGRANTES Apoſtoli orbem in urbibus lociſque præcipuis Epiſcopos, qui Chriſtianam regerent plebem, eamque doctrina monitiſque ſaluberrimis imbuerent, provide ſollerterque conſtituerunt. Eoſdem Epiſcopos jure & inſtitutione divina presbyteris antecellere, non Cleri duntaxat ordinatione, eodemque pacto, quo electus a militibus imperator, præeſt exercitibus, alibi adverſus Salmaſium, Blondellum, ceteroſque Presbyterianos demonſtratum eſt multiplici genere argumentorum. In vicis autem, parviſque oppidis presbyterum quidem unum, & parochum, non Epiſcopali decoratum honore, priſcis quoque ſeculis, fidelium populorum regimini deſtinatum, intelligimus ex canone ſexto Sardicenſi, in quo habetur, *Non licere Epiſcopum conſtituere in aliquo pago, vel patria urbe, cui vel unus presbyter ſufficit: non neceſſe eſt enim illic epiſcopum conſtitui, ne Epiſcopi nomen & auctoritas vilipendatur*. His ſimilia leguntur canone 57. Laodiceno, & in epiſt. 87. S. Leonis Magni ad Epiſcopos Mauritaniæ. Quare in vicis pagiſque cœperunt primum Epiſcopos collocare hæretici ad oſtentandam eccleſiarum ſuarum amplitudinem, quemadmodum in Collatione Carthaginenſi objecit Donatiſtis S. Alipius Tagaſtenſis; ac de Cataphrygibus, Montaniſtis, & Novatianis ſcribit lib. 7. H. E. cap. 19. Sozomenus.

IGITUR Apoſtoli in urbibus ſaltem præcipuis ſacros locarunt Antiſtites, quos Epiſcopos nominamus. Jeroſolymis ſtatim poſt Domini paſſionem ab Apoſtolis creatum fuiſſe Epiſcopum Jacobum ipſius Domini fratrem, cognomento juſtum, tradunt S. Clemens Alexandrinus lib. 6. Inſtitutionum, Euſebius lib. 2. H. E. cap. 1. necnon S. Hieronymus de Script. Eccl. Polycarpum, a Joanne Apoſtolo & Evangeliſta conſecratum fuiſſe epiſcopum Smyrnæ urbis Maritimæ Joniæ, ſive Aſiæ minoris, ſcribunt prælaudati Euſebius, & Hieronymus, necnon Irenæus lib. 3. cap. 3. ac Tertullianus de Præſcript. capite 32. Ab eodem Joanne alios per Aſiam conſtitutos Epiſcopos conſtat ex libro Apocalypſis, ubi angelos ſeptem Eccle-

ſiarum alloquitur. Timotheum relictum fuiſſe a Paullo Epiſcopum Epheſiorum teſtatur Euſebius lib. 3. cap. 4., neque obſcure id colligitur ex priori ad eumdem Timotheum epiſtola 1. 3. Titum pariter relictum Cretæ, quæ eſt inſula maris Mediterranei adjacens Peloponneſo, ut ea, quæ deerant, corrigeret, & conſtitueret per civitates presbyteros, ipſomet Paulo ſcribente (ad Titum 1. 5.) didicimus. Ex Eccleſiaſtica autem Hiſtoria accepimus a Barnaba inſtitutam, & aliquandiu rectam nobiliſſimam Eccleſiam Mediolanenſem: Dionyſium Areopagitam fuiſſe Epiſcopum Athenienſium, in clariſſima nempe Græciæ urbe, & metropoli Atticæ: Epaphroditum epiſcopum Philippenſium in Macedonia: Epaphram Coloſſenſium in Phrygia: Publium Melitenſium in inſula naufragio Pauli clariſſima: Hermagoram Aquilejæ Carnorum olim metropolis, nunc pæne exciſi oppiduli. Ita *per omnes provincias* (verba ſunt Cypriani epiſtola 52. ad Antonianum) *& per urbes ſingulas ordinati ſunt Epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti.*

Apostolorum ætate Epiſcopos Etruriæ etiam noſtræ conſtitutos fuiſſe non dubito. In hac autem vetuſtiſſima Piſarum urbe quiſnam primus omnium Paſtor extiterit, divinare non auſim, quamquam in Italia Sacra enumeretur S. Perinus diſcipulus Principis Apoſtolorum; de quo monimenta Eccleſiaſtica deſiderantur. Sed cum eſſet eadem civitas Romanorum colonia, ſitu, amplitudine, & incolarum numero clara, ſedes quoque Prætorum, qui jus dicebant Etruriæ; & huc appulerit prælaudatus Apoſtolorum Princeps Romam verſus progrediens, ad litus, ubi nunc conſpicitur S. Petri ad gradus Eccleſia, conſiſtente navigio: quod & vetus habet traditio, & Eccleſiaſticis Annalibus inſeruit Cæſar S. R. E. Cardinalis Baronius ad annum 44. pag. 310. Vaticanæ editionis; non procul a vero exiſtimamus aliquem hic conſecratum Epiſcopum, qui occulte ſaltim naſcenti Eccleſiæ præeſſet. Si tamen ad certa confugiendum ſit monumenta, nullum Piſis ſediſſe Epiſcopum invenimus ante Gaudentium; quem ex lib. 1. S. Optati Milevitani contra Parmenianum, ſcimus interfuiſſe Romano Concilio Miltiadis, celebrato in Cauſa Cæciliani & Donati anno 313. VI. Nonas Octobris apud Lateranum in domo Fauſtæ.

Ad tempora quoque Apoſtolica referunt initia Epiſcopa-

ſcopatus patriæ ſuæ Florentini Scriptores, quorum alii Frontinum, alii Romulum fuiſſe primum Epiſcopum Florentiæ contendunt. Sane Romulum æquo jure ſibi vindicant Feſulana, Piſtorienſis, & Volaterrana, necnon Brixienſis, & Bergomenſis Eccleſiæ, quod fortaſſis urbibus hiſce ſingulis Romulus annuntiaverit Evangelium. Sed Feſulis tandem Romulum conſediſſe, ibique Domitiano imperante coronatum fuiſſe martyrio, tradunt cum Romano Martyrologio ad diem *6.* Julii Scriptores ibidem a Baronio in Adnotationibus laudati. Nos vero neque Feſulanæ urbi, licet exciſæ ac dirutæ, glorioſiſſimum hunc Epiſcopum, neque Romulo martyrii coronam, de qua docti viri nuperrime diſceptarunt, audemus temere denegare. Commendamus pariter Piſtorienſium civium pietatem, propterea quod memores ſe a Romulo accepiſſe prima fidei Catholicæ rudimenta, infantes luſtralibus aquis expiando iiſdem una cum peculiari aliquo nomine commune Romuli nomen imponere antiquiſſima Majorum ſuorum traditione conſueverunt.

Quid autem de Virginis civitate Senenſi? Hanc & ſuum ab Eccleſiæ incunabulis habuiſſe Paſtorem, & Chriſti religionem ſuſcepiſſe opera Martialis diſcipuli S. Petri, nonnulli litteris tradiderunt. At Martialem Lemovicenſium in Gallia Epiſcopum, non Senenſium in Etruria, Eccleſiaſtica Hiſtoria commemorat. Senenſes ipſi imbutos ſe fide gloriantur ab Anſano juvene nobiliſſimo, & inviciſſimo martyre; quem Senas adveniſſe putamus anno 12. Diocletiani, Chriſtianæ Aeræ 295. Apud Optatum præcit. libro 1. pag. 25. & tom. 1. Concil. p. 1403. legimus Concilio Miltiadis adfuiſſe Florianum, quem aliqui Senarum, aliqui Cæſenæ faciunt Antiſtitem: ante Florianum vero commemoratur Senenſium Epiſcopus Lucifer.

Perpetua & conſtans Lucenſium traditio docet, primum Lucæ Epiſcopum fuiſſe S. Paulinum, Antiochenum genere, & S. Petri diſcipulum, qui ad radices Piſani Montis (S. Juliani appellitant, ubi ſaluberrima balnea amplioribus in dies exornata ædificiis) martyrium conſummavit, ut Lucenſis Eccleſiæ acta, Martyrologia ad 12. diem Julii, collecta a Florentinio, Etruſcam Pietatem deſcribente, monumenta, atque innumeri Hiſtorici conteſtantur. Ex quibus apertum eſt, quod erat capitis hujus propoſitum, cum in Etruriæ partibus, tum in

cete-

ceteris Orbis terrarum regionibus Apoſtolos ſuamet, aut diſcipulorum ſuorum opera Evangelium diſſeminantes, in civitatibus ſaltim præcipuis, conſtituiſſe virum aliquem probatæ fidei, ac doctrinæ, qui Epiſcopali munere fungeretur.

CAPUT VI.

Quinam inter Episcopos appellati sint Metropolitani, Primates, Archiepiscopi, et Exarchi, vel Patriarchæ.

Ad nominum etymologiam quod attinet, quid titulus hujus capitis proponat, obvium eſt, ac perſpicuum. Ut enim Metropolim urbem illam appellamus, quæ eſt μήτηρ πόλις, civitas nempe, caput, & quaſi mater cæterarum ejuſdem provinciæ; ita μητροπολίτης *Metropolitanus* Epiſcopus ille dicitur, qui præeſt primæ alicujus provinciæ urbi; quamquam Metropolitani nomen quibuſdam etiam conceſſum legitur, quorum ſedes minime in urbe primaria degebat, ut Nicæno, Chalcedonenſi, Nicomedienſi, & Berytenſi. Idem olim *Primas* erat, ac Metropolitanus; ſed poſtea obtinuit, ut *Primates* vocarentur præcipuarum quarumdam Sedium Epiſcopi, ut in Africa ſenior cujuslibet Provinciæ Antiſtes, in Galliis Lugdunenſis, apud nos vero Piſanus Archiepiſcopus. Idem fere ac *Primas* ſignificat ἔξαρχος, quaſi Caput, ac princeps. Exarchum enim canone 9. Concilii Chalcedonenſis, quo definitur, ut Clericus habens adverſus Metropolitanum querelam, petat Primatem diœceſeos, frui jure quodam ampliori compertum eſt. In eodem autem Concilio *Exarchi* vocantur Epiſcopi Epheſinus, Cæſareenſis in Cappadocia, & Heracleenſis in Thracia; eodemque nomine condecorati poſtea ſunt Ancyranus, Cizicenus, Sardenſis, aliique complures. *Patriarchæ* item nomen non aliam habet, quam *Primatis* & *Exarchi* vocabula, ſignificationem, tametſi peculiari quadam ratione Patriarchæ dicantur, præter Romanum Pontificem, Præſules Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus. *Archiepiſcopi* autem nomen, licet idem ſonet, ac inter Epiſcopos Primarius, latius nunc patet, pluribuſque in eadem quoque provincia invenitur eſſe commune. Nil ergo,

quod

quod ad nomina attinet, ingerit nobis modo difficultatem.

Subobscurum eſt tamen, & in controverſia poſitum, cur, & quomodo Metropolitica dignitas fuerit inſtituta. Nam Petrus de Marca lib. 6. Concordiæ Sacerdotii & Imperii cap. 1. ait Apoſtolos, quum Eccleſias diſtribuerent in provincias, in animo habuiſſe, ut in iis corpus Epiſcoporum ſtatueretur ſub præſidentia Epiſcopi metropoleos. Inſtitutos ergo putat vir doctiſſimus Metropolitanos Epiſcopos ab Apoſtolis. Atque ad hoc demonſtrandum primo ait, Paulum ſcripſiſſe ad Titum, ſe illum reliquiſſe Cretæ, ut conſtitueret per civitates *presbyteros*, ideſt, Epiſcopos, ut Joannes Chryſoſtomus, Hieronymus, aliique veteres interpretantur. Addit pari ratione Joannem conſtituiſſe in Aſia corpus Epiſcoporum, quorum primarius erat Epheſinus, ut conſtat ex priori capite Apocalypſis: Apoſtolum item Paulum ſuam ad Epheſios ſcripſiſſe Epiſtolam, quod Epheſus eſſet Aſiæ metropolis, unde facile poterant ad ſubjectos Epiſcopos Apoſtolica inſtituta tranſmitti; Epiſtolam quoque ſcriptam a Paulo ad Corinthios, atque ad Theſſalonicenſes alteram, quoniam Corinthus, ut Florus adnotavit, erat metropolis Achajæ, Theſſalonica autem Metropolis Macedoniæ. Animadvertit idem Auctor, conſilium iſtud non latuiſſe Tertullianum, qui in libro de Præſcriptionibus provocans hæreticos ad Traditionem Eccleſiarum Apoſtolicarum ait: *Proxima eſt tibi Achaja. Habes Corinthum. Si non longe es a Macedonia, habes Philippos, habes Theſſalonicenſes. Si potes in Aſiam tendere, habes Epheſum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præſto eſt*. His Petrus de Marca evincere ſtudet inſtitutionem Metropolitanorum factam eſſe ab Apoſtolis; qui tamen in ſua provinciarum diſtributione animum intenderunt in eam civitatem, quæ caput erat provinciæ, proptereaquod, ut habetur canone 9. Antiocheni Concilii, *ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrunt*.

At non deſunt, qui exiſtiment nullam ab Apoſtolis factam inſtitutionem Metropolitarum, ſed eos Epiſcopos Metropolitanos ſuomet jure fuiſſe, qui primariis civitatibus, a quibus reliquæ pendebant, fuerant præpoſiti, ſpectata Romani imperii in provincias diſtributione, & civilis regiminis forma, non attenta Hierarchia, Apoſtolico inſtituto firmata. Suadere id conantur, propterea

quod

quod canone 6. Nicæno definitum ſit, in Eccleſiarum præeminentia ſervandam *antiquam conſuetudinem*: ex quo inferunt, ex conſuetudine, non ex inſtitutione Apoſtolica, pendere ampliores Epiſcopatuum prærogativas. Addunt canone 7. conceſſam dignitatem honoris, *ſalva Metropolis præeminentia*, Epiſcopo Aeliæ, ideſt, Jeroſolymorum, non alia ratione, niſi quia metropoli Judæorum per Titum everſa, in Metropolim electa fuerat Cæſarea: Inquiunt, actione 4. Chalcedonenſis Concilii de Jure metropolitico litigaſſe Photium Tyri; & Euſtathium epiſcopum Beryti, quoniam Berytus metropolis declarata erat reſcripto Theodoſii: atque actione 13. jus metropoliticum vindicatum fuiſſe Antiſtiti Nicomedienſi adverſus Nicænum, eo quod Nicomedia metropolis olim fuerit: Afferunt præterea canone 17. ejuſdem Synodi Chalcedonenſis ſanciri, ut ſi qua civitas poteſtate Imperiali innovata eſt, aut ſi protinus innovetur, civiles diſpoſitiones, & publicas, Eccleſiaſticarum quoque parochiarum ordines ſubſequantur. His itaque, aliiſque pluribus munimentis, quæ diſſert. 1. de antiqua Eccleſiæ diſciplina collegit Ellies Dupinius, contendunt quidam evincere, a civili regionum provinciarumque partitione, non ab Apoſtolica, aut a divina inſtitutione Metropoliticam dignitatem fluxiſſe.

Arridet nobis ea ſententia, quæ tenet Metropoles civiles evaſiſſe quoque metropoles Eccleſiaſticas ex inſtituto Apoſtolorum, adeo, ut urbe aliqua ad metropoliticum honorem evecta, Epiſcopus ejuſdem urbis Metropolitani adeptus ſit jura, quoniam Apoſtoli illos metropolitas eſſe conſtituerunt, qui præeſſent primariis & amplioribus civitatibus. Nam Apoſtolos habuiſſe ipſarum civitatum rationem haud obſcure colligitur ex præcitato canone 9. Synodi Antiochenæ: Per ſingulas regiones Epiſcopos convenit noſſe, *Metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius provinciæ gerere, propter quod ad Metropolim omnes undique qui negotia videntur habere, concurrunt: Unde placuit eum, & honore præcellere, & nihil amplius præter eum ceteros Epiſcopos agere ſecundum antiquam a Patribus noſtris regulam conſtitutam*. Canon autem iſte editus anno 341. antiquam Patrum conſtitutionem commemorans non aliam utique innuit, quam ab Apoſtolis derivatam; ſiquidem inſtitutionis, atque conſuetudinis, cujus nulla alia adinvenitur origo, ad Apoſtolorum auctori-

ctoritatem, ac traditionem, initia referenda eſſe ratio ipſa, & communis perceptio demonſtrat. Quum inſuper Apoſtoli conſtituerint per civitates Epiſcopos, ut in Epiſtola ad Corinthios ſcribit Clemens Romanus, & nos oſtendimus ſuperiori cap. 21. inveriſimile prorſus eſt, nullum inter ipſos Epiſcopos ſtatuiſſe diſcrimen, nec prævidiſſe quomodo ſubortis diſſidiis, graſſantibus hæreſibus, & ipſorum Epiſcoporum aliquo commiſſam ſibi Eccleſiam deſerente, oportebat, ut unus præeſſet ceteris, qui contentiones ſedare, errores avertere, epiſcopum alterum conſecrare, proximiores convocare ad Synodum poſſet, ampliori aliqua auctoritate ſuffultus. Dupinii vero momenta, quamquam ex his corruunt, & eliduntur, feliciter dirimit tom. 2. Antiq. Eccl. diſſert. 4. Emmanuel a Schelſtrate.

Jam vero cum Apoſtoli in iis civitatibus conſtituerint Metropolitanos quæ primariæ erant, ceterarumque metropoles; facile inveniemus Apoſtolicorum & ſubſequentium temporum metropolitas, ſi illarum diœceſeon, quas memoravimus cap. 20. agentes de Romani Imperii diſtributione, ampliores illuſtrioreſque urbes, quibus reliquæ ſubjiciebantur, ſedulo inveſtigabimus. Diximus Præfecto Orientis quinque ſubjectas fuiſſe diœceſes, imperante Conſtantino, qui priorem Auguſti, & Hadriani partitionem paullulum immutavit. Itaque diœceſeon quinque Præfecto Orientis ſubjectarum Epiſcopi illi erant Metropolitæ, qui præerant ſingularum provinciarum metropoli, ſcilicet in provincia Syriæ Apameæ, & Antiochiæ; in Palæſtina, quæ ſubinde in tres alias provincias diviſa fuit, Cæſareæ, Scythopolis, & Jeruſalem; in Phoenicia Tyri, & Damaſci; in Cilicia Tarſi, & Anazarbi; atque ita de aliis provinciis, cum in ea diœceſi, quæ Orientis dicta eſt, tum in diœceſibus Ægypti, Ponti, Aſiæ, & Thraciæ; ac pari ratione de aliis provinciis diœceſeon præfectis Illyrici, Italiæ, & Galliæ, ſubjectarum.

Ut de Italia nonnulla dicamus, quum alius fuerit Vicariatus urbis Romæ, alius autem Vicariatus proprie dictus *Italiæ*, atque illi decem, huic ſeptem provinciæ ſubjicerentur; certum eſt Romam fuiſſe metropolim primi Vicariatus, ſub quo conſtitutæ erant Tuſcia & Umbria, Campania, Sicilia, Apulia & Calabria, Lucania & Brutia, Picenum ſuburbicarium, Samnium, Valeria, Sardinia & Corſica: Mediolanum autem fuiſſe metropolim

lim Vicariatus Italiæ, cui ſubjiciebantur Liguria, Æmilia, Flaminia, ſeu Picenum Annonarium, * Venetiæ, (quibus poſtea acceſſit Iſtria) Alpes Cottiæ, & utraque Rhetia. Quare inter metropolitanos Italiæ Epiſcopos, præter Romanum, qui habet in Univerſa Eccleſia primatum, antiquis temporibus ſublimiorem locum tenuit Mediolanenſis.

Sunt, qui arbitrantur Siciliæ Epiſcopos, etiam ante Conſtantini ætatem, paruiſſe metropolitæ Syracuſano, quem a ſede Apoſtolica ordinari *juxta Traditionem Apoſtolicam*, aſſeruit Nicolaus I. Romanus Pontifex; idque aſſerunt, quoniam in Synodo I. Arelatenſi priori loco invenitur ſubſcriptio *Chreſti Epiſcopi ex civitate Syracuſanorum provinciæ Siciliæ*. Sed ex Epiſtola 11. lib. 7. S. Gregorii Magni inferunt viri eruditi, nondum Syracuſanum antiſtitem tempore ipſius Gregorii inter Metropolitanos fuiſſe adſcitum, atque hanc ei dignitatem acceſſiſſe opinantur ex quo a Romana diœceſi Syracuſæ fuerunt avulſæ, & Throno Conſtantinopolitano ſubjectæ, ut refert in *Notitia Patriarchatuum* Nilus Doxapatrius. Ante Gregorium tamen in vicariatu Romano fruebatur in Sardinia jure Metropolitico Epiſcopus Calaritanus, prout conſtat ex Epiſtola S. Athanaſii ad Solitariam vitam agentes, & ex Theodoreto lib. 2. H. E. cap. 12. necnon Epiſcopus Ravennas, quem a tempore ſaltem Leonis Magni fuiſſe metropolitanum demonſtratur ex Sermone 175. S. Petri Chryſologi ejuſdem Sedis antiſtitis, qui eo in ſermone jus ſuum metropoliticum vindicat, ac tutatur. Facta eſt autem Ravenna metropolis imperante Valentiniano, qui anno 364. diviſo imperio cum Valente, in Occidentem conceſſit, & in ea urbe ſedem locavit. Eccleſia etiam Aquilejenſis circa Damaſi tempora dicitur aſſecuta Metropoliticam dignitatem; qua proculdubio carebat anno 347. cum Protaſius Mediolanenſis eſſet *metropolitanus Italiæ*, ut colligitur ex ſubſcriptionibus Metropolitarum ad Synodum Sardicenſem celebratam eodem anno. Sane ex quo Epiſcopus Mediolanenſis dictus olim fue-

* Picenum Annonarium, quamvis patebat Vicario Italiæ, ſpectabat tamen nd Metropolitam Romanum, ut demonſtrat Noriſius differt. de Syn. v. cap. 10. unde conſtat juriſdictionem Eccleſiaſticam non eſſe omnino conformem Civili Regimini. Vide Noriſ. tom. 1. pag. 755.

fuerit Metropolitanus Italiæ, magna temeritate & ignorantia a quibuſdam hæreticis præponitur Romano Pontifici, cum ex antiqua imperii diſtributione Vicariatus Italiæ eſſet a Vicariatu Romæ diverſus.

In Africa, ubi ab Hadriani temporibus uſque ad ætatem S. Cypriani certum eſt tres extitiſſe provincias, *Africæ* nimirum proprie dictæ, ſeu provinciam Proconſularem, & *Numidiæ*, ac *Mauritaniæ*, antiqua viguit conſuetudo, ut provinciæ Proconſularis Primas & Metropolita ſemper fuerit Epiſcopus Carthaginienſis: quemadmodum Metropolitico jure functum fuiſſe prælaudatum Cyprianum colligimus ex Synodis Africanis ab eodem celebratis anno 255. & 256. in cauſa rebaptizantium, eoque jure potitum Agrippinum, qui circa annum 215. regebat ipſam Carthaginienſem Eccleſiam, conſtat ex Cyprianica epiſtola 73. ad Jubajanum, atque ex Auguſtini libro 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 8. In provinciis autem Mauritaniæ, & Numidiæ ille Epiſcopus Metropolita dicebatur, qui ſenior erat in Epiſcopatu: ſiquidem Cypriano vivente Numidiæ metropolitanus fuiſſe invenitur Novatus Thamugadenſis, tempore Cæciliani Secundus Tiſigitanus, & ætate Auguſtini Xantippus Tagorenſis. Quamobrem ex conſuetudine potius Eccleſiaſtica, quam ex civili provinciarum diviſione, ut ſupra dicebamus, Metropolitica dignitas eſt repetenda. Partitio itaque Africæ in ſex provincias, quas memorat Sextus Rufus in Breviario ad Valentinianum Auguſtum, commonſtratque Conſtantinus Magnus in Epiſtola ad Ablavium, auctorem habet ipſummet Conſtantinum. Sed de Eccleſiaſtica Africæ Geographia legendi Noriſius initio Hiſtoriæ Donatiſtarum, & lib. 2. H. Pelag. cap. 8. auctoreſque Additionum ad libros Optati poſteriorum editionum.

Hispania itidem conſtabat olim provinciis tribus, teſte Solino in Polyhiſtore cap. 26, & parum abſimilis erat, in quatuor nempe provincias, Galliarum partitio, de qua ſupra cap. 20. ſub Conſtantino tamen ſex diviſæ fuerunt Hiſpaniarum provinciæ, unde totidem metropolitanæ Eccleſiæ natæ ſunt, Narbonæ, Bracaræ, Tarraconæ, Hiſpalis, Emeritæ, Toleti. In Galliis vero antiquiores metropolitani fuerunt, in provincia Belgica Trevirenſis, in Lugdunenſi Lugdunenſis, in Narbonenſi Arelatenſis, & in Aquitanica Bituricenſis. At Arelatenſis habuit cum

Vien-

Viennenſi Epiſcopo de jure primatus contentionem magnam, ac diuturnam. Celebre eſt de hoc jure diſſidium inter S. Hilarium Arelatenſem, & Projectum ac Celidonium provinciæ Narbonenſis Epiſcopos, quos ille e ſede dejecerat. Verum S. Leo Magnus Hilarii acta reprehendit, litemque illam dirimere ſtuduit, civitatibus oppidiſque provinciæ partim Arelatenſi, partim Viennenſi Epiſcopo attributis; quam definitionem confirmavit Symmachus epiſtola 9. ad Antiſtites Galliæ.

Restat, ut de jure Metropolitarum pro intelligentia eorum, quæ dicta ſunt, adjiciantur perpauca. Si ad antiqua jura animum convertamus, pollebant olim metropolitani in alios provinciæ Epiſcopos juriſdictione, ſive loquamur de cauſarum appellationibus, ſive de viſitatione diœceſeon, ſive de convocatione Synodi Provincialis. Ob juriſdictionem illam, quam memoravimus, poterant abſolutionem impendere excommunicatis ab aliquo Epiſcopo Suffraganeo, hujuſque in collationibus beneficiorum, & inſtitutionibus negligentiam ſupplere; & vacante Epiſcopatu, ac diœceſeos adminiſtrationem negligente Capitulo, delegare viſitatorem aliquem idoneum, aptumque regimini: quod etiam in 1. decretalium, & in Sexto, tit. *de Supplenda negligentia Prælat.* legitur innovatum. Canones tamen Metropolitanis inhibent ſine comprovincialium Epiſcoporum conſilio alienas agere cauſas, prout legitur in Decreto, IX. Q. 3. Ad diſſenſiones quoque tollendas jus viſitandi Provincialium diœceſes a Tridentina Synodo Seſſ. 24. cap. 3. de Reform. coarctatum fuit ad cauſam aliquam cognitam, & in Concilio provinciali probatam. Ipſum provinciale Concilium, quod ſingulis annis juxta canonem 5. Nicænum, & 14. Chalcedonenſem bis olim convocabatur, ipſa Tridentina Synodo definiente 2. cap. præcit. Seſſ., quolibet triennio debet a Metropolitanus indici. Metropolitarum denique jus eſt Pallio uti in tota provincia præſcriptis diebus, atque coram, & ante ſe facere elevatam crucem geſtari. Verum id eſt etiam Archiepiſcoporum privilegium: imo Pallium quibuſdam Epiſcopis conceſſum legitur, ut Auguſtodunenſi, epiſt. 3. libri 7. S. Gregorii Magni, Quinquecclesienſi in Pannonia, ſive Hungaria, de quo Cap. penult. *de Præſumpt.* Ticinenſi, cujus ampliſſima privilegia connumerat Benedictus XIV. in Apoſtolicis litteris, quarum vigore ipſi Ticinenſi conjunxit Archiepiſcopatum

Ama-

Amaſeæ urbis Cappadociæ, & metropolis Helenoponti; Arretino demum, ne Etruriam noſtram prætermittamus, Clementis XII. privilegio. Verum de Metropolitanis dictum ſatis.

CAPUT VII.

Agitur de Patriarchis, ac primum de Romano, eique subjectis Ecclesiis Suburbicariis.

Quinam Epiſcopi Patriarchæ dicantur, & quinam inter Patriarchas habeantur celebriores, diximus capite præcedenti. Aſſerimus modo tres olim fuiſſe Patriarchas, Epiſcopum Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum, quemadmodum tres urbes fuerunt ſedes Imperii, Roma, Alexandria, & Antiochia. Patriarchis enim, adinſtar regum, multas ſubeſſe Provincias, canonum, & legum auctoritate demonſtrant ICC. in caput *Cum cetera*, De electionibus. Illuſtria habentur de tribus hiſce Patriarchis teſtimonia in Synodo Romana celebrata anno 494. ſub Gelaſio, Nicolai I. ad conſulta Bulgarorum num. 92. Hincmari Rhemenſis in Opuſculo 155. capitum num. 16. & Iſidori lib. 8. Etymolog. cap. 12. Contendit Launojus ante quartum ſeculum nullos fuiſſe in Eccleſia Patriarchas, horumque nomen fuiſſe prorſus inauditum. De nomine id quidem fatemur: cœperunt enim Patriarchæ nominari ſub tempora Synodi Chalcedonenſis: ſed quantum ad rem attinet, conſtat antiquiſſima Patriarcharum inſtitutio ex canone 6. Nicæno, quo ex vetuſta conſuetudine aſſeritur Epiſcopo Alexandrino juriſdictio & poteſtas in Ægypto, Libya, & Pentapoli. Atque prædictum canonem de Patriarchis intellexere Joannes Scholaſticus, Zonaras, Balſamo, Petrus de Marca, necnon Innocentius I. & Synodus VIII. Act. 10. ut adverſus Launojum demonſtrat Henricus Valeſius libro 3. Obſervationum Eccleſiaſticarum in Socratem, & Sozomenum. Sed nulla alia probatione eget veritas, quum illum Patriarcham dicamus, qui pluribus provinciis præſit, eamque præeminentiam prædictus Nicænus canon tam aperte vindicet Epiſcopo Alexandrino.

Id vero, quod de inſtitutione Metropolitarum repetenda ab Apoſtolis ſuperiori capite dictum eſt, aſſeren-

dum de Patriarchis; quorum dignitatem non derivare ab iis, qui Eccleſias fundarunt, ac primi rexerunt, putat ſe invicto argumento demonſtrare auctor Operis de Antiqua Eccleſiæ diſciplina, propterea quod permultas Apoſtoli inſtituerunt & gubernarunt Eccleſias; quæ tamen nec ſunt, nec unquam fuerunt ſedes Patriarchales, ut Corinthus, Epheſus, Theſſalonica, Philippi, quas Tertullianus in libro de Præſcript. vocat *Eccleſias Apoſtolicas*, Imo, inquit, nec Jeroſolyma, in qua Chriſtus habitavit, & in qua non modo Petrus, ſed & ceteri ſederunt Apoſtoli, Patriarchalis fuit in primis Eccleſiæ ſeculis; & contra Patriarchalis ſemper fuit Alexandrina, quam non Petrus fundavit, ſed Marcus; atque ad Patriarchatus dignitatem evecta poſtmodum eſt Eccleſia Conſtantinopolitana, honorem conſecuta, quo certe caruit temporibus Apoſtolicis.

Verum fracta hæc, & infirma ſunt admodum, quippe nemo adeo deſipit, ut Patriarchatus dignitatem deferat Eccleſiis ſingulis, quas Apoſtoli inſtituere; ſed eas dicimus frui ejuſmodi prærogativa, quibus hanc iidem Apoſtoli contulerunt, habita quidem ratione illarum urbium, in quibus ſedes erat imperii; atque non ad primævum & Apoſtolicum inſtitutum, ſed propter cauſas inferius narrandas, Patriarchali jure donata fuit regia Civitas Conſtantinopolis. Nam Jeroſolyma, & civitates aliæ, quarum ſedes poſterius dicta eſt Patriarchalis, appellationis potius honorem, quam rem, & quidem Eccleſiaſtico, non civili jure, ſunt aſſecutæ.

Ergo Patriarchalium Eccleſiarum auctoritas a ſolo Petro, ejuſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus ortum duxit. Quod, præter ea, quæ diximus cap. præcedenti, munimenta alia demonſtrant. Roma enim, definiente Gelaſio in Synodo Romana, quam paullo ſupra laudavimus, habet primam Sedem Patriarchalem, quoniam ibi Epiſcopatum tenuit Petrus princeps Apoſtolorum. Alexandria ſecundum locum inter Patriarchales obtinuit, quia nomine ipſius Petri a Marco ejus diſcipulo, & Evangeliſta fuit inſtituta; ac tertia ſedes adtributa Antiochiæ, non tam pro civitatis magnificentia, quam quod illic ſedit Petrus, antequam Romam veniret, ibique nomen accepit Chriſtiana religio. Nec verum eſt, quod de Jeroſolyma ait præcitatus auctor Operis de Antiq.Eccl. Diſcipl., nempe Dupinius, ibi Petrum ſediſſe cum Apoſtolis

cete-

ceteris, ſi de Sede Epiſcopali loquamur; non de mora, & quorumdam annorum habitatione; quum certiſſimum ſit pimum Jeroſolymorum Epiſcopum fuiſſe Jacobum, non Petrum: Neque ex eo tantum Epiſcopus Conſtantinopolitanus adeptus eſt dignitatem Patriarchalem; quod in ea Sedem imperii fixerit Conſtantinus; ſed quoniam hujus Sedis, ac præſertim religioſiſſimi principis intuitu, hunc illi honorem detulerint, repugnantibus tamen legatis S. Leonis Magni, quidam Synodi Chalcedonenſis Antiſtites. Quare S. Gelaſius in epiſt. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ irridens illorum ſententiam, qui ajunt Patriarchatus honorem derivaſſe a politica urbium dignitate, ſimulque redarguens ambitionem Acacii, *Riſimus autem* (inquit) *quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia Epiſcopus fuerit regiæ civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum; Sirmium, apud Treviros multis temporibus non conſtitit Imperator? Numquidnam harum urbium Sacerdotes, ultra menſuram ſibimet antiquitus deputatam, quidpiam ſuis dignitatibus uſurparunt?*

Primus itaque omnium Patriarcharum eſt Romanus Epiſcopus, quia, ut ſcribit Gregorius Magnus epiſtola 37. libri 6. *Cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum Principis Sedes in auctoritatem convaluit. Ipſe enim ſublimavit Sedem, in qua etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt.* Sed gravis oritur quæſtio; num idem Epiſcopus Romanus ſit Patriarcha totius Occidentis, an vero ſolius Vicariatus Urbis, ac decem illius provinciarum, Eccleſiarumque, quæ vulgo dicuntur *Suburbicariæ*.

Subscribendum eſt viris illis doctiſſimis, qui propugnant prælaudatum Romanum Epiſcopum eſſe totius Occidentis Patriarcham, Petro nempe de Marca lib. 1. Concordiæ cap. 5. Emmanueli a Schelſtrate diſſert. 6. cap. 3. Henrico Valeſio lib. 3. Obſervationum in Socratem cap. 7. Leoni Allatio lib. 1. de Conſenſione Oriental. & Occid. Eccl. cap. 12. Jacobo Sirmondo in Adventoria, Chriſtiano Lupo in Canonem 6. Nicænum, aliiſque compluribus. Corroboratur enim hæc ſententia auctoritate Concilii Arelatenſis 1. celebrati anno 314. in cujus epiſtola ad Silveſtrum Romanum Pontificem legitur, ab iſto *Majores diœceſes* teneri: quandoquidem ex Veteri Notitia Imperii perſpicuum eſt, majores illas diœceſes eſſe illas ſex Occidentis, quæ tunc ſolæ numerabantur, Africam nem-

nempe, Illyricum, Italiam, Hiſpaniam, Galliam, & Britanniam. Hinc S. Baſilius epiſt. 10. appellat Romanum Pontificem τῶν δυτικῶν κορυφαῖον, Auguſtinus lib. 1. contra Julianum cap. 6. *Eccleſiæ* Occidentalis *præſidentem*; & Hieronymus adverſus Vigilantium diſtinguens limites Patriarchatuum, Antiocheni in Oriente, Alexandrini in Ægypto, & Romani in Occidente, iſtius Eccleſias quaſi in unum corpus collectas, & ab Eccleſiis cum Orientis, tum Occidentis quodammodo diſtinctas commemorans inquit: *Quid facient, Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ?* Certum quoque eſt ex Epiſtola S. Innocentii I. ad Decentium Epiſcopum Eugubinum, a ſolo Petro, ejuſque Succeſſoribus in prædictis provinciis Occidentalibus conſtitutos fuiſſe ſacros antiſtites, exercitumque jus Patriarchicum in ordinatione Metropolitarum, & in Synodorum convocatione, ut cap. 4. præcitatæ diſſertationis luculentiſſime evincit Scheleſtratenus.

Hujus ſententiæ conſectarium eſt apertiſſimum, non poſſe in Occidente alium Patriarcham conſtitui, Romano Pontifice repugnante. Teſtata id eſt Gallicana Eccleſia, proſcribens anno 1640. in Synodo Pariſienſi Paræneticam Epiſtolam *Optati Galli*, qui poſt editos in lucem libros Petri Puteani de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, neſcio quid mali præſagiens, omnes floridiſſimi illius regni Antiſtites hortabatur, ut ad evitandum ſchiſma, conſilium inirent creandi aliquem Galliarum Patriarcham. Quod non ſchiſmatis remedium, ſed incitamentum, atque ſtructuram futurum fuiſſe nemo non videt. Sed merito damnatum eſt maleferiatum, & ſeditioſum Opuſculum. Enimvero in loco, ubi nunquam Patriarcha conſtitutus fuit, a nemine poteſt inſtitui, *quam a Pontifice Sedis Beati Petri, a quo & Epiſcopatus & Apoſtolatus ſumpſit initium*, ut inquit Nicolaus I. in Reſp. ad Conſulta Bulgarorum cap. 73. Ac ne aliunde, quam ab ipſa Gallicana Eccleſia repetamus exempla, ſcripſit Leo Magnus ep. 89. ad Epiſcopos per provinciam Viennenſem conſtitutos, *Alienum jus alter ſibi non audet vendicare. Suis limitibus, ſuis terminis ſit unuſquiſque contentus, & privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere.* Coegit quoque Bonifacius Moguntinus anno 742. Synodum, in qua ſtatutum fuit, ut Metropolitani Galliarum Pallia quærerent ab Apoſtolica Sede; petieruntque reipſa idem Bonifacius, & Carlomanus a Zacha-

Zacharia Romano Pontifice tria Pallia pro Achiepiſcopis Eccleſiarum Rothomagenſis, Remenſis, & Senonenſis. Quod non diffitetur libro 6. Concordiæ cap. 7. doctiſſimus Petrus de Marca. Neque alia ratione id factum eſt, niſi quoniam Pallio conceditur plenitudo Pontificalis officii, & poteſtas celebrandi Synodum, & Epiſcopos conſecrandi, quemadmodum loquuntur canones: eamque plenitudinem ac poteſtatem, ideoque & aliam quamlibet ampliorem nequeunt Gallicani, ceterique Antiſtites aliunde, quam ab Apoſtolica Sede, obtinere. 5. Ex quo autem Patriarchatus Romanus limites Occidentis comprehendat, percipere nequeo, cur Henricus Valeſius præcitato libro 3. Obſervationum Eccleſiaſticarum aſſerat, ſententiam illorum, qui Romano Patriarchæ univerſum Occidentem adſcribunt, diſplicere Romanis, propugnantibus ſcilicet auctoritatis Pontificis Maximi in Eccleſia univerſa amplitudinem. Sed nihil eſt, quod alicui diſpliceat, ſi, quemadmodum eo loci Valeſius coarctat Epiſcopatum Romani Pontificis ad ſolam provinciam Romanam, Patriarchatum vero ejus extendi fatetur ad extrema Occidentis; ita hoc Patriarchatu limitibus iſtis concluſo, Primatus, ſive, ut vulgo dicimus, Papalis juriſdictionis incircumſcriptam ampliſſimamque poteſtatem pervadere totum Chriſtianum Orbem affirmet. Oportet ergo in Romano Pontifice, quæ Epiſcopi ſunt, quæ Metropolitani, quæ Patriarchæ, quæ Primatis, quæ ſucceſſoris Principis Apoſtolorum, cui univerſa Eccleſia a Domino commiſſa eſt, accurate diligenterque ſecernere. Nos enim eumdem Pontificem, hac diſtinctione præmiſſa, Epiſcopum Urbis, Metropolitanum diœceſeon Vicariatus Romani, Italiæ Primatem, Patriarcham Occidentis, & univerſi Dominici Gregis ſupremum eſſe Paſtorem minime dubitamus. De hac vero ſuprema auctoritate, omniumque Eccleſiarum ſolicitudine, noſtrum non eſt in præſentiarum diſſerere.

Exponemus tantummodo Nicænum canonem ſextum, quem non hæretici tantum urgere ſolent adverſus Papæ primatum, ſed etiam contra hos ii Catholici, qui Patriarchatum Romanum ad ſolas Eccleſias ſuburbicarias extendi autumant. Canon ille eſt hujuſmodi. *τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν αἰγύπτῳ καὶ λιβύῃ, καὶ πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον, πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ δὲ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν.*

Quem Canonem ita Latine vertit Dionyſius Exiguus: *Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt*. Quoniam ergo eo in Canone Alexandrinus Epiſcopus Romano Pontifici comparatur, abutuntur illo nonnulli ad Eccleſiæ Romanæ principatum labefactandum, & huic adæquandam, aut præferendam Patriarchæ Alexandrini juriſdictionem; quidam vero ex eodem canone inferri putant, Romani Patriarchatus limites comprehendi in Vicariatu Romano ſuperius deſcripto, ubi pertractavimus de Imperii diſtributione.

Verum prædictus Canon perperam producitur contra Romanæ Eccleſiæ Primatum. Perſpicuum eſt enim editum illum fuiſſe ad reparanda Patriarchatus Alexandrini jura Meletiano ſchiſmate violata. Cum enim Meletius Lycopolitanus in Thebaide Epiſcopus, lapſus in perſecutione Diocletiani, a S. Petro Alexandrino, ejuſque Synodo damnatus fuiſſet, Ægyptum finitimaſque provincias complevit tumultu, & contentionum procellis, ubique inſtituens Epiſcopos, & presbyteros, atque Petri, hujuſque ſucceſſorum Achillæ, & Alexandri juriſdictionem invadens. Ad hanc itaque reparandam Nicæni Patres decreverunt, non in Alexandrino tantum Epiſcopatu, verum etiam in Eccleſiis Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis frui Alexandrinum Præſulem auctoritate conſecrandi Epiſcopos, aliaque Patriarchalia munia exercendi, depromto exemplo ab Epiſcopo Urbis Romæ, ceterorum principe Patriarcharum, qui non in Romana tantum provincia, ſed ubicunque Patriarchatus ſui extenditur amplitudo, conſimilem juriſdictionem exercet. Quæ cum apertiſſima ſint, conſtat prælaudato canone definiri, in exercenda Patriarchali poteſtate ab Epiſcopo Alexandrino petendam eſſe regulam a Patriarchatu Romano, ideoque non de *Papali*, ſed de Patriarchali jure illic agi. Immo eidem canoni titulus iſte adinvenitur præfixus, *De Primatu Eccleſiæ Romanæ, & aliarum civitatum Epiſcopis*; atque in Synodo Chalcedonenſi act. 16. canon ipſe perlectus fuit ex quodam codice cum hoc exordio, *Quod Romana Eccleſia ſemper habuit primatum*. Non itaque ſextus Nicænus Canon, contra Romani Pontificis in Eccleſia primatum, quidquam efficit.

Illi vero, qui eodem canone utuntur ad coarctandos

inter

Inter Eccleſias ſuburbicarias fines Patriarchatus Romani, ajunt Rufinum ita canonem illum fuiſſe interpretatum, *Ut apud Alexandriam, & in urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſolicitudinem gerat*. Ac Rufini auctoritas non levis videtur ponderis, quippe qui vixerit eodem Nicænæ Synodi ſeculo, & optime noverit eorum temporum conſuetudinem. Non eſt tamen hæc ratio firma prorſus, & inconcuſſa: primum quia in canone nulla Eccleſiarum ſuburbicariarum fit mentio; deinde quia vidimus Romano Patriarchatui univerſum Occidentem ſubeſſe: rurſus quia Rufinus ut ſolam Ægyptum commemorans non excludit Pentapolim & Libyam, ita laudans Eccleſias ſuburbicarias non excipit alias Occidentis Eccleſias: demum, etſi *ſuburbicariæ Eccleſiæ* ſervato verborum rigore ſint illæ, quæ ſunt Urbi Romæ ſubjectæ; ratio tamen poſtulat, ut dum agitur de Romano Patriarchatu, Eccleſiæ ſuburbicariæ dicantur, quæ ab Epiſcopo Urbis reguntur peculiari quadam ſolicitudine, & ſubjectæ ſunt juri Patriarchatus Romani, quemadmodum in diſſert. 2. *de Suburbicariis* contra Salmaſium demonſtrat Cl. Jacobus Sirmondus.

Quæret forte aliquis, quænam ſint Eccleſiæ paſſim appellatæ ſuburbicariæ. Salmaſius, & Gothofredus illas Eccleſias, provinciaſque ſuburbicarias eſſe cenſent, quæ intra centeſimum ab Urbe lapidem continentur, Tuſciæ nempe ſuburbicariæ, Piceni item ſuburbicarii, Latii, & Valeriæ. Innititur hæc opinio legi 1. *de calcis coctoribus*, in lib. 12. Cod. Theodoſiani, inſcripta Præfecto Urbis, qua lege Conſtantinus jubet, ut ad calcem vehendam trecenti boves ex quatuor provinciis eidem Præfecto ſubjectis ſubminiſtrentur. Eas autem provincias non excedere centeſimum ab Urbe milliare; ex libro 2. prælaudati Codicis Theodoſiani *l.* 62. *de Hæreticis*; ex libro 1. Ulpiani *de Officio Præfecti Urbis*, & ex Dione lib. 52. res eſt admodum perſpicua. Sed hæc ratiocinatio infirmo tibicine nititur: neque enim aliud ex productis locis infertur, niſi ad Præfectum Urbis ſpectaſſe dare operam, ut ex quatuor provinciis proximioribus calx Romam deferretur, quas ſolas dici ſuburbicarias nequit inde concludi.

Suburbicariæ itaque Provinciæ ſunt illæ, quæ Vicario Urbis parebant. Quouſque vero Vicariatus urbis ex-

tendeſetur, dictum eſt capite vigeſimo. Hæc de Suburbicariis ſententia conſtat ex Codice Theodoſiano lib. 9. tit. 30. num. 3. & lib. 11. tit. 16. n. 9. Ibi enim inter Urbicarias provincias recenſentur eæ omnes, quæ in Vicariatu Urbis, prout diſtinguitur a Vicariatu Italiæ, comprehenduntur. Subſcribit huic ſententiæ etiam Dupinius de antiq. Eccl. diſciplina diſſert. 1. §. ult., eamque erudite corroborat citato in loco Sirmondus. Du-Cangius in Gloſſario ait *Suburbicarias* regiones ac provincias dici, quæ ſubjectæ erant Vicarii urbis juriſdictioni, *Urbicarias* vero, quæ a Præfecto urbis adminiſtrabantur. At ex præcitatis legibus liquet provincias, quæ ſuburbicariæ ſunt, appellari quoque *Urbicarias*.

His de Romano Patriarchatu præmiſſis, lectorem admonemus non eſſe hujus loci texere Romanorum Pontificum Vitas, quæ noſtrarum diſſertationum principem tenent locum. Aſſerimus tantum a Petro ad hæc uſque tempora, in quibus Catholicæ Eccleſiæ præeſt Clemens XIII. numerari Romanos Pontifices 250. quorum 77. in Faſtio Sanctorum celebrantur. Singulorum autem nomen, patriam, ætatem, annos Pontificatus, & charactéres cum laudis, tum dedecoris, ad calcem Hiſtoriæ ipſorum Pontificum, quam conſcripſerunt Burrius, & Sandinus, legi poſſunt. Quinam vero in eadem Hiſtoria diligentiam adhibuerint, ſtudiumque accuratius, præmonui in priori diſſertatione I. Eccleſiaſtici Seculi.

CAPUT VIII.

De Patriarchatu Alexandrino, et Antiocheno.

Sequitur poſt Romanum Patriarchatus Alexandrinus. Hunc enim ſecundo loco recenſent Gelaſius, Gregorius Magnus, Nicolaus Primus, & ſextus Canon Nicænus, ut dixi cap. præcedenti. Rationem inde petendam arbitror, quod *Sedes Alexandrina Beati Petri nomine a Marco ejus diſcipulo & Evangeliſta conſecrata eſt*, ut in Romana ſeptuaginta Epiſcoporum Synodo inquit prælaudatus Gelaſius. Patriarcham Alexandrinum non fuiſſe inauguratum Epiſcopum propria conſecratione a tempore Marci uſque ad Dionyſium, ideſt, ſpatio annorum prope ducentorum, non ii tantum aſſeruerunt, qui presbyteros

æqua-

æquales autumarunt Epiſcopis, ſed etiam eruditus Morinus Exercit. 7. cap. 7. Quorum opinio præcipue innititur teſtimonio Hieronymi aſſerentis Alexandriæ viguiſſe conſuetudinem, ut presbyteri unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocarent, & nominarent Epiſcopum. Verum Hieronymi teſtimonia expendimus lib. 36. Th. diſcipl. cap. II. ubi diximus illa intelligenda eſſe de electione facta ſuffragiis presbyterorum, non autem de Electi conſecratione peracta ab Epiſcopis.

Profecto Patriarcham Alexandrinum ab Epiſcopis conſecratum, & ordinatum fuiſſe, monimenta hiſtorica evidenter commonſtrant. Etenim Euſebius in Chronico ait poſt Marcum Evangeliſtam *ordinatum* fuiſſe Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopum Anianum; idem legitur de Meliano ſucceſſore Aniani, ceteriſque uſque ad Alexandrum decimumoctavum Patriarcham. Solet autem ea *ordinatio* apud Euſebium, & in Chronico Alexandrino, necnon in Chronico Orientali edito ab Abrahamo Ecchellenſi, deſignari verbo χειροτονίᾳ, quo exprimitur vera ordinatio, manuumque impoſitio. S. Athanaſium ſucceſſorem Alexandri conſecratum fuiſſe manibus Epiſcoporum, ipſemet in 2. Apologia demonſtrat epiſtola encyclica Synodi Alexandrinæ celebratæ anno 339. adverſus Arianos objicientes eumdem Athanaſium clam, & aliis Epiſcopis inſciis, a ſeptem Epiſcopum inauguratum conſecratumque fuiſſe. De qua Arianorum calumnia legendus etiam Sozomenus lib. 2. H. E. cap. 17. Ex quibus infertur ad conſecrationem Patriarchæ Alexandrini, præter populi vota, & presbyterorum ſuffragia, conveniſſe Ægypti, & finitimarum provinciarum Antiſtites.

Ex Synodo Alexandrina nuper commemorata colligitur olim Patriarchatum Alexandrinum conſtaſſe quatuor provinciis, Ægypto, Thebaide, Pentapoli, & Libya: præfigitur enim Epiſtolæ, ab Athanaſio productæ hæc inſcriptio, H' ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συναχθεῖσα, ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ϗ τῆς Θηβαίδος, ϗ Λιβύης, ϗ Πενταπόλεως, *Sancta Synodus Alexandriæ congregata ex Ægypto, Thebaide, Libya, & Pentapoli*. Connumerantur eædem quatuor provinciæ in Synodo Jeroſolymitana an. 350. in qua pertractatum eſt de recipiendis in communionem epiſcopis, qui ſententiæ in S. Athanaſium ſubſcripſerant, ſuumque fatebantur errorem. De iiſdem provinciis, omiſſa Thebaide, quoniam idem eſt, ac Ægyptus ſuperior, agi-

agitur in ſexto canone Concilii Nicæni . S. Epiphanius h. *68.* inter provincias, quarum Epiſcopus Alexandrinus gerit ſolicitudinem, connumerat etiam Mareotidem, * & Ammoniacam . At ex præcitata Apologia S. Athanaſii perſpicuum eſt , Mareotidem fuiſſe agrum Alexandriæ , ibique nec Epiſcopum , neque Chorepiſcopum unquam fuiſſe. Ἀ'μμωνιακή vero fuit civitas Libyæ inferioris , ut conſtat ex Notitia provinciarum Hieroclis Grammatici num. *64.* Quare fallitur vir alioqui doctiſſimus , Petavius, qui in ſua Epiphanii editione Mereotidem, & Ammoniacam recenſet inter provincias.

Ex prædictis quatuor provinciis ſub Theodoſio imperatore decem conflatæ erant ; nam idem Imperator ad Synodum Epheſinam , quæ *Latrocinalis* vulgo dicitur , coactam anno 449. invitavit Dioſcorum Alexandrinum cum decem ſub ejus diœceſi degentibus Metropolitanis Epiſcopis . Quinam hi Metropolitani fuerint , non eſt adeo facile definire . In præcitata notitia Provinciarum Hieroclis a Luca Holſtenio, & ab Emmanuele Schelſtratio plurimum laudati , octo inveniuntur deſcripti . In Provincia Ægyptiaca deſignatur Metropolis Alexandria , ſita inter mare Ægyptium, & Mareotidem paludem. In Auguſtamnica, ſeu Provincia Auguſta Prima, Ῥινοκόρουρα, *Rhinocorura*, in ipſo limite Palæſtinæ, ſed alibi Peluſium ad oſtium Nili, nunc Belbais, vel Damieta . In Auguſtamnica ſecunda Λεοντώ , *Leonto* ad Ruſiriticum Nili alveum. Provinciæ autem Arcadiæ metropolis Oxyrynchus, civitas ſic appellata ab oxyrincho piſce , quem olim pagani colebant, non procul a Nilo . Metropolis Thebaidos Antinò, quæ nunc in ruinis jacet, Babylonem inter, & Copton, & Thebaidos ſuperioris Ptolemais , Rhodophoros etiam dicta a roſarum feracitate, ad ſiniſtram Nili ripam, & prope lacum Mœridem . In Libya denique ſuperiori Sozuſa, atque in inferiori Darnes, quam urbem Baudrandus cum Xephyrio confundit.

Quas poſtmodum regiones occupaverit Patriarchatus Alexandrinus, conſtat ex Tabula Geographica ad calcem Hiſtoriæ Euſebii illuſtratæ ab Henrico Valeſio editionum Cantabrigienſis, & Taurinenſis. Illic ante Indicem extat quo-

(*) Eo loci Epiphanius duas Mareotides commemorat , etſi una dumtaxat Geographis nota ſit .

quoque Catalogus Patriarcharum Alexandrinorum uſque ad Alexandrum S. Athanaſii prædeceſſorem. Sed plura de iiſdem, ceteriſque Patriarchis in ſua Hiſtoria Euſebius Renaudotius, & Continuatores Operis Bollandiani in diſſertatione præfixa quinto volumini menſis Junii.

Sederunt Alexandriæ Patriarchæ Sanctiſſimi, S. Marcus Evangeliſta, Anianus, Abilius, Heraclas, Dionyſius, Maximus, Theonas, Petrus, Achillas, Alexander, Athanaſius, Cyrillus, Eulogius, Joannes Eleemoſynarius, alii. Verum eamdem Sedem occuparunt quoque hæretici Eutychiani, Dioſcori duo, Petrus Mongus, Joannes Hemula, atque, ut alios prætermittam, Theodoſius pulſus in exilium ab Imperatore Juſtiniano an. Ch. 538. Tenuerunt inſuper eamdem Sedem Monothelitæ quidam, ut Cyrus, & Petrus, ſeptimo vertente ſeculo; necnon permulti ſectæ Jacobitarum (Genus Eutychianorum a Jacobo monacho Syro nomen trahentium) addicti.

Nunc de Patriarchatu Antiocheno, cujus Geographicam deſcriptionem, & Patriarchas ab Evodio uſque ad Tyrannum habemus poſt Euſebium in præfatis Valeſii editionibus. Tertius olim Patriarchæ Alexandrino locus attributus fuit, non ſecundus, ob præfecturam Alexandrinam magnificentiſſime ab Auguſto nobilitatam, & quoniam ejuſdem Urbis Eccleſia a Marco inſtituta eſt Petri Apoſtolorum Principis nomine; Ipſe autem Petrus, ſuffecto Antiochiæ Evodio, inde diſcedens ſedem principem tranſtulit in urbem Romam. Ceterum civitas Antiochiæ, condita a Seleuco juxta Daphnem, & ad fluvium Orontem, cognomento Magna, & univerſæ Syriæ Metropolis, ea eſt, in qua primum diſcipuli appellati fuerunt *Chriſtiani*, ut legitur cap. 11. Act. Apoſtol. 26; eamque urbem appellat Synodus Chalcedonenſis act. 7. *τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως, τοῦ ἁγίου Πέτρου*, *Thronum Antiochiæ, magnæ civitatis, Beati Petri*.

Certum eſt Patriarchæ Antiocheno ſubjectam fuiſſe totam Diœceſim Orientis, illam nempe, quam cap. 20. diximus Præfecto Prætorio Orientis paruiſſe. In ea diœceſi quindecim numerabantur provinciæ, videlicet, Palæſtina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Iſauria, Palæſtina Salutaris, Palæſtina ſecunda, Phœnice Libani, Euphratenſis, Syria Salutaris, Oſroëna, Meſopotamia, & Cilicia ſecunda. Hinc Patriarcha Antiochenus dicitur *Exarchus Diœceſis Orientalis*, & Antiochia

Civita-

Civitatum ſub Oriente poſitarum Caput, & mater. In notitia Provinciarum Hieroclis hæ diſtinguuntur Metropoles: Palæſtinæ I. Cæſarea: Palæſtinæ II. Scythopolis: Palæſtinæ III. Petra: Phœniciæ Tyrus: Phœniciæ Libani Emiſſa: Syriæ Conſularis Antiochia: Syriæ Libani Apamea: Ciliciæ Primæ Tarſus: Ciliciæ ſecundæ Anazarbus: Cypri Conſtantia: Iſauriæ Seleucia: Arabiæ Boſtra: Provinciæ Euphratenſis Hierapolis: Oſroënæ Edeſſa, & Meſopotamiæ Ameda. Harum tamen omnium Civitatum Epiſcopos Metropolitico jure fuiſſe præditos non exiſtimo.

Cypri Epiſcopi, tametſi Cyprus contineretur intra limites Patriarchatus Antiocheni, decreto Epheſini Concilii, immo ex antiquiori conſuetudine a Metropolitano Conſtantiæ, non a Patriarcha Antiochiæ ordinabantur; & ipſius Metropolitæ ordinatio commiſſa Synodo illius provinciæ, & Patriarchæ vetita fuit. Poſt exortam enim hæreſim Arianam cœpiſſe Epiſcopos Cyprios excutere Patriarchæ Antiocheni juriſdictionem aſſerit Alexander Patriarcha in epiſtola ad Innocentium I. Romanum Pontificem. Videſis ejuſdem Pontificis epiſtolam 18. Petrum de Marca lib. 6. Concordiæ cap. 4. & Chriſtianum Lupum in Scholio ad Epheſini Concilii Decretum *De Eccleſia Cypriorum*. Tandem Provincia Cypri declarata fuit autocephala, ob honorem & reverentiam S. Barnabæ Apoſtoli, *quod in ea inventus ſit ad pectus habens Evangelium ſecundum Marcum*, ut legitur in Notitia Leonis Sapientis tempore Photii conſcripta.

Tredecim Archiepiſcopatus ſub Patriarcha Antiocheno extitiſſe ſuo tempore ſcribit lib. 14. de Bello Sacro capite 22. Guilelmus Tyrius. Duodecim alii enumerant, Epiſcopatus autem ſupra centum & quinquaginta. At ſubacta a Saracenis Antiochia anno 1268., cæſis in ea hominum 17000., & inde 100000. abductis, miſerrime Patriarchatus Antiochenus diſciſſus, & laceratus eſt. Tres enim modo Patriarchæ creantur, Latinus, & legitimus, a Romano Pontifice, Græcus Schiſmaticus & ſegregatus a Romanæ Eccleſiæ communione, & Jacobita qui eligi ſolet in Cœnobio Barſumæ, ſedet autem Alepi, obſervatque ritum Syriacum. Sunt inter fines Antiocheni Exarchatus & alii Patriarchæ: Unus Catholicus Maronitarum habitans in Monte Libano; Alter hæreticus Neſtorianus, qui ſeſe nominat Patriarcham Chaldæorum, ſeu Babylonium,

nium, ſedetque prope antiquam Ninivem: Tertius Patriarcha Armeniæ majoris reſidens in Perſide, & in monaſterio prope civitatem Eruan: Quartus Armeniæ minoris, qui reſidet in Cilicia in Civitate Sis. Ex his autem colligi poteſt, quantum numerus, & dignitas Patriarcharum ab antiqua nobilitate deciderit.

Floruerunt utique inter Patriarchas Antiochenos plurimi ſanctitate conſpicui, ac præter Principem Apoſtolorum Evodius, Ignatius Martyr, Hero, Theophilus, Serapion, Aſclepiades, Babylas Martyr, Philogonius, Stephani duo, ac tres Anaſtaſii, quorum memoria in Sanctorum Faſtis recolitur. Sed occuparunt quoque prædictam Sedem Paulus Samoſatenus hoſtis individuæ Trinitatis acerrimus, Petrus Fullo Eutychianus, & ſex ſaltem Arrianorum labe infecti, Paulinus, Eulalius, Flacillus, Leontius, Eudoxius, & Euxojus, omiſſis ceteris, quos, ſi claruerunt ſplendore virtutum, nolumus debita laude privari; ſi hæreſibus, vitiiſque adhæſere, commendare, & celebrare non poſſumus; hoc interim gratulantes Romanæ Eccleſiæ, quod numquam adverſus illam prævaluerunt portæ inferorum, ſecus ac evenit duabus aliis Patriarchalibus, Alexandrinæ, & Antiochenæ; de quibus hactenus.

CAPUT IX.

De Reliquis Patriarchis.

Multiplicatio Patriarcharum in ſolo Exarchatu Antiocheno, quam multiplicationem paullo ſuperius attigimus, evidens eſt argumentum complures denominari Patriarchas, qui vix Metropolitani dicendi forent. Ac ne rurſus commemorem Patriarchas Maronitarum, Armenorum, Chaldæorum, Jacobitarum, habent Patriarcham ſuum Cophti in Ægypto, & in Æthiopia Abyſſini: Georgii quoque, inter Pontum Euxinum, & mare Caſpium, Epiſcopum ſuum venerantur tanquam Patriarcham, & αὐτοκέφαλον. Præterea Concilium Conſtantinopolitanum IV. anno 536. act. 5. Patriarchæ nomen attribuit Epiſcopo Tyri Epiphanio, Concilium Matiſconenſe in Burgundia an. 585. Priſco Epiſcopo Lugdunenſi; Nicolaus I. reſp. 73. ad Conſulta Bulgarorum, iſtorum Primati; & Codex Juſtinianeus ſæpe ſæpius Patriarchas appel-

lat

lat omnes Diœceſeon Exarchos, ut Novella 3. cap. 2. Novel. 6. c. 3. & epilogo Novellæ 123. c. 22. Dehique etiam Hæretici Patriarchas ſuos jactitant, nomenque Patriarchæ ſibimet arrogavit in Collatione Carthaginienſi primus epiſcopus Vandalorum, cum riſu ab Orthodoxis exceptus, ut auctor eſt Victor Vitenſis lib. 2. de Perſecutione Vandalica.

Communiter tamen quatuor inſigniores Patriarchatus, præter Romanum, connumerantur, videlicet, Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Jeroſolymitanus. Hoc ordine recenſentur apud Gratianum diſt. 22. c. 3. & 7., & a Juſtiniano Novel. conſt. 123. Ita vero Conſtantinopolitana Eccleſia, quæ tribus prioribus ſæculis, ſubjecta erat Metropolitano Heracleæ, ad Patriarchatus honorem evecta eſt. Conſtantinopolitana I. Synodus, ſive II. Œcumenica anno 381. hunc tertium canonem edidit: *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quod ſit nova Roma*. Eumdem tamen canonem, utpote contrarium Nicænæ Synodo, a qua can. 6. definitum fuerat, *ut ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis*, a Romana Eccleſia non fuiſſe receptum conſtat ex Epiſtola 53. S. Leonis Magni ad Anatolium, & 55. ad Pulcheriam Auguſtam, atque ex teſtimonio Lucentii Legati Sedis Apoſtolicæ in Concilio Chalcedonenſi actione 16. In hac eadem Actione Epiſcopo Conſtantinopolitano confirmatus eſt honor Patriarchatus, a Romano Myrorum Epiſcopo, Seleuco Amaſiæ, & Petro Gangrorum, quorum exemplum ſecuti ſunt alii plurimi, ſponte ſeſe Sedi Conſtantinopolitanæ ſubjecerunt.

Ante prælaudatam Chalcedonenſem Synodum congregatam anno 451. conſtat quoſdam Conſtantinopolitanos Epiſcopos Patriarchalia munia in aliorum ordinationibus exercuiſſe. Nam S. Joannes Chryſoſtomus quindecim Epiſcopos in Aſia depoſuit, & eorum loco alios ordinavit, depoſitoque Gerontio Epiſcopo Nicomedienſi ſuffecit illi Panſophium: Siſinnius conſecravit Proclum in Antiſtitem Cyzicenorum, & Proclus ad Sedem Conſtantinopolitanam evectus Epiſcopum Cæſareenſem Thalaſium. De Chryſoſtomo putat Joannes Morinus exercit. 14. de Patriarcharum, & Primatum origine, id præſtitiſſe, non propria auctoritate, ſed Apoſtolicæ Sedis indulto. Siſinnius, & Proclus aut præcitati canonis tertii auctoritate, aut Chryſoſto-

ſoſtomi exemplo; aut ratione alia nobis incomperta, idem ſibi jus arrogarunt.

Quam late poſt Concilium Chalcedonenſe ſeſe diffuderit Patriarchatus Conſtantinopolitanus, colligi poteſt ex Notitia Patriarchatuum Nili Doxopatrii in Appendice ad Opus Geographicum Emmanuelis a Schelſtrate pag. 721. Recenſentur in ea Notitia ſub Patriarcha Conſtantinopolitano Metropoles 65. & Archiepiſcopatus 34. Extat ejuſdem Patriarchatus accurata deſcriptio facta juſſu Imperatoris Andronici Palæologi Senioris, apud Curopalatam in Opere de Officialibus Palatii Conſtantinopolitani pag. 220.

Habuit Conſtantinopolitana Sedes viros doctrina, & ſanctitate præclariſſimos, Gregorium Nazianzenum, Joannem Chryſoſtomum, Flavianum, Germanum, Tharaſium, Methodium, & Ignatium. At ſederunt & ibi homines perditiſſimi, & hæreticorum anteſignani, Euſebius Arianus, Macedonius oppugnator divinitatis Spiritus ſancti, Neſtorius duarum in Chriſto perſonarum aſſertor, Acacius, Timotheus, & Anthimus fautores Eutychianorum, Sergius, & Pyrrhus Monothelitæ, Anaſtaſius Iconoclaſta, & Photius Sedis invaſor, & pernicioſi atque diuturni conflator ſchiſmatis. Atque hæc de Patriarchatu Conſtantinopolitano.

Jerosolymitanus, qui poſt illum cenſetur, execrandum habuit initium. Cum enim Juvenalis in Œcumenica Synodo Epheſina anno 431. obtinere Palæſtinæ provinciæ principatum, & eſſe, ac dici Apoſtolicæ ſedis Exarchum fruſtra tentaſſet, repugnantibus una cum Cyrillo Alexandrino legatis Romani Pontificis; in Latrocinio Epheſino anno 449. idem attentans contra ſeptimum Nicænum canonem, opera Dioſcori, & Chryſaphii Eunuchi, quorum ſcelera deſcripſimus in Hiſtoria Eutychianorum, obtinuit pragmaticam ſanctionem, qua tres Palæſtinæ, Arabiæ, & duæ Phœniciæ ipſius juri Patriarchico ſubjiciebantur. Ea pragmatica Sanctione conſenſu Marciani Auguſti abrogata in Synodo Chalcedonenſi actione quarta, poſt magnam contentionem actione ſeptima ejuſdem Synodi prædictus Juvenalis, & Maximus Patriarcha Antiochenus ita concordi animo convenere, ut Jeroſolymorum Epiſcopus tres regeret Palæſtinas, Antiocheno autem cederent duæ Phœniciæ, & Arabia. Id vero nec Maximus in præjudicium Eccleſiæ ſuæ, & contra Nicæ-

na

na decreta poterat exequi, nec approbandum cenſuit Leo Magnus, qui epiſtola 62. admonet ipſum Maximum, ne tertiæ Sedis privilegia quodammodo minuat, & Juvenalis inſolentes auſus coercet.

Nihilotamen minus Juvenalis, & ſucceſſores ejus Jeroſolymorum epiſcopi jus in tribus Palæſtinis poſtmodum exercuerunt, ut a Synodo Chalcedonenſi firmatum erat, *& imperatoris patrocinio*, quemadmodum ſcribit Liberatus in Breviario cap. 13. Jamvero in ſuperioribus dictum eſt, fuiſſe olim unicam Palæſtinam ſubjectam Cæſareæ, ſeu Turri Stratonicæ, ac poſtea in tres Palæſtinas diviſam, inter quas Jeroſolyma, Ælia etiam dicta, nec jure Metropolitico fungebatur. Quare ſeptimus canon Nicænus ſancivit, Æliæ Epiſcopum habendum eſſe in honore, ſed *ſalva Metropolis*, ideſt, *Cæſareæ dignitate.* Progreſſu temporis Patriarcha Jeroſolymitanus Arabiam quoque, & utramque Phœniciam invaſit. In *Notitia* enim Imperatoris Leonis VI., cognomento Sapientis, qui parenti ſuo Baſilio ſucceſſit anno Ch. 886. numerantur ſub Patriarchatu Jeroſolymitano metropoles quatuor, Ælia Jeroſolymorum, Cæſarea, Scythopolis, Petra, & Boſtra; nec aliter legitur in Notitia Nili conſcripta anno 1143., & in Codicibus Vaticanis, quorum titulus, Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἁγιωτάτων πατριάρχων τῶν ὁροθεσίων, *Brevis deſcriptio finium Sanctiſſimorum Patriarcharum*, habetur, Hieroſolymorum Throno ſubjici πᾶσαν τὴν παλαιστίνην χώραν ἄχρι Ἀραβίας, *totam regionem Palæſtinam uſque ad Arabiam*.

Jerosolymorum Epiſcopos XXXIX. a Jacobo Domini fratre uſque ad Hermonem, circa annum 300. ad Sedem illam evectum, habemus in Chronico & Hiſtoria Euſebii. De aliis legendus Papebrochius in *Tractatu Præliminari* ad Tom. 3. menſis Maji. Horum Epiſcoporum Romana Eccleſia inter Sanctos veneratur Jacobum, Simeonem, Zachæum, Matthiam, Marcum, Maximum, Narciſſum, Zambdam, Cyrillum, Macarium, & Sophronium. Hæc tamen Sedes habuit & ipſa ſceleroſos Antiſtites, ut Herennium, & Hilarium Arrianos, & Macarium, hujus nominis ſecundum Origeniſtam, ſed ad frugem anno 553. revocatum, quo anno in Synodo quinta damnavit Origenem, Didymum, & Evagrium.

Prælaudata Synodus V., & progreſſus Patriarchatus Jeroſolymitani ad memoriam revocat meam Patriarchatum

Aquile-

Aquilejenſem. Epiſcopum Aquilejæ, vetuſtiſſimæ Urbis, ſitæ ad Turri, & Alſæ confluentes, potitum circa tempora Damaſi jure Metropolitico animadvertimus ſupra capite 22. Orto itaque occaſione Quintæ Synodi Schiſmate, Macedonius Aquilejenſis Epiſcopus iis adhæſit, qui eidem Synodo refragabantur, Tranſpadanis ſcilicet, Iſtris, & Venetis. Hinc Schiſmaticorum opera, & Langobardorum Principum favore Antiſtes Aquilegienſis cœpit nomen & jura Patriarcharum arripere. Sedente autem Pelagio II. Romano Pontifice ad Petri Cathedram aſſumpto anno 578., Elias Aquilejenſis, annuente Pelagio, ſedem ſuam Metropolitanam tranſtulit Gradum, in ora litorali maris Adriatici, & ſexto ab Aquileja lapide, ubi proximo anno 579. Schiſmatici Synodum coegerunt deſcriptam a Noriſio in diſſert. de V. Synodo cap. 9. §. 4.

Hinc eruitur Patriarchatum Aquilegienſem a Schiſmate ortum traxiſſe, ut cum Baronio, Sirmondo, Bollando, Chriſtiano Lupo, aliiſque viris clariſſimis aſſerit contra Henricum Palladium prælaudatus Noriſius capite 10. ejuſdem diſſertationis. Cum vero anno 605, conſentiente Agilulpho rege Langobardorum, ad Sedem Aquilejenſem promotus eſſet Joannes, ac per idem temporis in Civitate Gradenſi Epiſcopum creaſſent Candidianum; duæ ex una Sede, ac duo ex uno Schiſmate prodierunt. Candidianus erga Apoſtolicam Sedem obſequentiſſimus, ab iſta condecoratus eſt pallio, & nomine Patriarchæ. Collata deinde fuerunt eadem Palii, & Patriarchatus decora anno 719. Epiſcopo Aquilejenſi a Romano Pontifice Gregorio III. Siquidem opera Sergii Pontificis, qui Romæ ſedit anno 687. Iſtricum Schiſma fuerat extinctum, & Aquilejenſis Eccleſia in priſtinam cum Romana communionem redierat. Habemus ergo Aquilejenſis, & Gradenſis Epiſcopatus a Schiſmate initia.

Amplissimam Epiſcopi Aquilegienſis juriſdictionem deſcribit præcitato cap. 9. Cardinalis Noriſius, & ex eo Sandinus in Vita Pelagii Secundi. *Extendebatur* (inquiunt) *a Pannonia ſecunda uſque ad Abduam in Inſubria. Continebat Rhætiam II, cujus metropolis Sabio; Noricum, cujus primaria Urbs erat Tiburnia ad Dravum; complectebatur Iſtriam, Forum-Julium, ac Venetiam, quæ provinciæ uno Iſtriæ nomine id temporis, ac in Sexta Synodo vulgo appellabantur*. Ex hæc quidem erat Aquilejenſis Antiſtitis Me-

tropolitica juriſdictio, antequam ab Eccleſia Gradenſi ſejungeretur.

Duorum autem Patriarcharum diviſione facta, Aquilejenſi ſuffraganei Epiſcopi conſtituti ſunt, Mantuanus, Cumanus, Tridentinus, Veronenſis, Paduanus, Vicetinus, Tarviſinus, Concordienſis, Cenetenſis, Feltrenſis, Belunenſis, Polanus, Parentinus, Trigeſtinus, Comaclenſis, Politanus, ſive Capitis Iſtriæ, Matriarienſis, & Civitatis Novæ Æmoniæ in Iſtria ad fluvium Nauportum. Patriarchæ autem Gradenſi Epiſcopi Caſtellanus, Torcellanus, Equilenſis, Caprulenſis, Cloſenus, & Civitatis novæ. Vide Baronium tom. XI. Annalium ad annum 1057. ubi Epiſcopatus iſtos recenſet ex Autographo Codice Vaticano.

Gradensis Patriarchatus Venetias translatus fuit a Nicolao V. Pontifice Maximo, qui anno 1447. indeptus eſt Romanum Epiſcopatum, & non a Leone IX. ut ad annum 1050. num. 3. ſcribit prælaudatus Baronius. Ac primus Venetorum Patriarcharum fuit S. Laurentius Juſtinianus, quem Eugenius IV. Epiſcopum conſecraverat. In hac Patriarchatus translatione nec explorata, nec poſtulata fuit Veneti Senatus voluntas, ut ſcribit Bernardus Juſtinianus in vita S. Laurentii cap. 8. apud Bollandum priori volumine Januarii.

E Sede autem Aquilejenſi, quam condecorarunt olim Sanctiſſimi Epiſcopi Hermagoras, Hilarius, Quirinus, Cromatius, Niceas, atque e Patriarchis Paulinus, Fridericus, & Beltrandus, aliique in Sacris Monumentis Provinciæ Fori-Julii, deſcripti ab erudito Patritio Utinenſi, nuper a Benedicto XIV. duo conſtituti ſunt Archiepiſcopatus: Unus in civitate Utini memoratæ provinciæ metropoli, & poſt everſam Aquilejam Sede Patriarchatus: Alter Goritiæ, urbis inter alpes ſinumque Tergeſtinum, in Dominio Auſtriaco, & quatuor leucis Germanicis diſſitæ ab Aquileja. Præcluſus eſt hac diviſione aditus diſſidiis non ſemel vel ob inaugurationem, vel ob viſitationem Patriarcharum inter Auſtriacos Venetoſque ſubortis, adeo, ut Patriarchatus inchoatus in Schiſmate, concordiæ & pacis cauſa ceſſaverit. Honore demum Patriarchatus anno 1716. a Clemente XI. P. M. cohoneſtatus eſt Archiepiſcopus Occidentalis Ulyſſiponenſis, adinſtar prælaudati Patriarchæ Venetiarum, & quoad provin-

ciam

ciam Archiepiſcopatus Ulyſſiponenſis: eique Summus Pontifex uſum Pallii, præcedentiam ſupra Archiepiſcopos Bracharenſem, Ulyſſiponenſem Orientalem, Eborenſem, aliosque ſingulos illius Regni Prælatos, necnon privilegia alia complura largitus eſt.

Hæc ſunt, quæ *de locis* pro Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ intelligentia duximus conſcribenda. Neque enim propoſitum noſtrum erat univerſam Sacram Geographiam tradere, & explanare, ſed, quemadmodum fecimus *de Temporibus*, ita ejuſdem Geographiæ declarare elementa, eaque animadverſionibus exornare, ac firmiſſima auctoritate fulcire. Quod ſi quis Geographiam illam aſſequi modo peroptat, hiſce præceptionibus imbutus perlegat *Notitiam Epiſcoporum Orbis Chriſtiani* Auberti Miræi, *Geographiam Sacram* Caroli a S. Paulo, *Eccleſiarum notitiam* tempore Cæleſtini III. a Milone Abbate conſcriptam, & *Michaelis Antonii Baudrand* opuſculum inſcriptum, *Archiepiſcopatus & Epiſcopatus totius Orbis*, impreſſum poſt Lexicum Geographicum, ne verbum faciam de Geographico Indice deſcripto ante Hiſtoriam Conciliorum Marci Battaglini, in Appendice Voluminis 2. Antiq. Eccl. Emmanuelis a Schelſtrate, & in fine Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Hyacinthi de Graveſon; quos in præſentiarum commemoraſſe ſat eſt.

UNDECIMUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

ROMANÆ, ET APOSTOLICÆ ECCLESIÆ PASTORES.

SILVESTER II. anno 1003. V. idus Majas Eccleſiam Catholicam ſupremo Paſtore viduatam reliquit. Commiſſum eſt itaque illius regimen Seculo XI., poſt Silveſtri obitum, *Joanni XVII. Joanni XVIII. Sergio IV. Benedicto VIII. Joanni XIX. Benedicto IX. Gregorio VI. Clementi II. Damaſo II. S. Leoni IX. Victori II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II. S. Gregorio VII. Victori III. Urbano II. Paſchali II.*

CXXXXIII. DE JOANNE autem *XVII.* qui ſex in Pontificatu menſes non explevit, nam fatis ceſſit eodem anno 1003. VIII. Idus Decembris, nil aliud ſcimus, niſi *Siccum* fuiſſe cognominatum, ex vetuſta familia, Patritiæ, ac Senatoriæ *Paſchalicorum* Venetorum conjuncta.

CXXXXIV. SUCCESSIT alter *Joannes* Romanus, hujus nominis *XVIII.* cognomento *Faſanus*, ſummis laudibus a Fulberto Carnutenſi Epiſcopo celebratus. Qui Romanam Eccleſiam Conſtantinopolitanæ conciliavit; S. Brunonem Epiſcopum, deinde martyrem, ad Ruthenos miſit Apoſtolum; & poſt quinque annos, ac totidem menſes e vivis exceſſit anno 1009., Majo exeunte.

CXXXXV. HUNC *Sergius IV.* excepit. Petrus antea vocatus, (1) qui ob reverentiam Apoſtolici culminis Sergii nomen aſſumpſit, liberalitate in pauperes, ceteriſque clarus virtutibus, nec immerito recenſitus in Menologio Benedictino. Obiit anno 1009. XV. Cal. Septembris.

CXXXXVI.

(1) Ditmarus, aliique tradunt, ante Pontificatum fuiſſe illi nomen, *Os porci*. Quidam id narrant de *Sergio II.*, ut dixi Seculo IX. cap. 1. Vide Ven. Baronium ad annum 844. num. 1. & ad annum 1009. nu. 3.

CXXXXVI. At Sergio ſucceſſit *Benedictus VIII.* Tuſculanus, anteà Joannes Epiſcopus Portuenſis. A Gregorio quodam Pontificatus invaſore in Germaniam fugere coactus eſt: ſed a S. Henrico rege Sedi ſuæ reſtitutus eſt omnium plauſu, eumdemque Henricum corona, aureoque globo gemmis & cruce diſtincto inſignivit. Ut Symbolum caneretur in Miſſa, ad Henrici preces mandavit. Saracenos Tyrrheni maris litora infeſtantes cohibuit: cantum promovit Eccleſiaſticum; & naturæ conceſſit poſt exactum annum Pontificatus XI. die 6. Junii anno 1024. (1)

CXXXXVII. Sedit poſteà annis 9. Benedicti frater *Joannes XIX.*, à quo magna pompa anno 1027. coronatus eſt imperator Conradus: poſuitque vitam anno 1033. die 8. Novembris.

CXXXXVIII. Joanni ſuffectus eſt *Benedictus IX.* Theophilactus etiam dictus, filius Alberici Comitis Tuſculani. E Sede a Romanis dejectus eſt, intruſo *Silveſtro*; at reſtitutus opera imperatoris Conradi. Vendidit tamen Pontificatum Joanni Gratiano anno 1044.

CXXXXIX. Joannes *Gratianus* ſimoniace electus poſt biennium, (2) ideſt anno 1046. in Synodo Sutrii habita, ſponte ſe abdicavit Pontificatu, quem ſub *Gregorii VI.* nomine adminiſtraverat.

CL. Post Gregorii abdicationem electus eſt Pontifex *Clemens II.* Saxonicus, antea Suidgerus Epiſcopus Bambergenſis, qui damnata Simoniaca labe diem clauſit extremam anno 1047. VII. Cal. Octob. ejuſque corpus Bambergam translatum eſt.

CLI. Adeptus tunc Sacerdotium *Damaſus II.* Germanus anno 1048. die Julii 17., proximo menſe ſextili obiit Præneſte, &, ſi Bennoni adhibenda ſit fides, veneno ſublatus a Benedicto IX. qui ſupremam Eccleſiæ dignitatem venalem fecerat.

(1) Ego quidem non credo quod aliqui narrant de *Benedicto VIII.* hunc nempe poſt mortem cuidam Epiſcopo apparuiſſe inſidentem equo nigerrimo, & defoſſi a ſe theſauri locum indicaſſe, ut ſuo nomine pecunias ibi reconditas, & ex rapinis partas pauperibus erogaret. Legi tamen Benedictum precibus S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis, & Sanctorum ejus fratrum, cruciatus evaſiſſe tartareos, & cæleſtis Jeruſalem conſecutum fuiſſe beatitudinem. Vide S. Odilonis Vitam tom. 1. Jan. Act. SS. Bollandi, & epiſtolam 9. S. Petri Damiani ad Nicolaum II. Rom. Pontif.

(2) Joannes Gratianus ſedit annos duos, & menſes 8. ex *Deſiderio* Caſſinenſi Ab. & Leone Oſtienſi.

CLII. SPLENDOREM autem priſtinum Apoſtolicæ Cathedræ reddidit *S. Leo IX.*, antea Bruno Tullenſis Epiſcopus, electus in Conventu (1) Vormatienſi. Qui Simoniacis pluries damnatis, Berengarii proſcripta hæreſi, amoto a Sacerdotii honore Gregorio Vercellenſi, reo adulterii ac perjurii, devictiſque hoſtibus religione potius, quam armis, dum ageret ſextum Pontificii muneris annum, ad cæleſte regnum migravit ann. 1054. die 19. Aprilis.

CLIII. DIUTURNUM non fuit Pontificium onus *Victoris II.*

CLIV. STEPHANI IX.

CLV. ATQUE *Nicolai* II. Enimvero *Victor* Conſiliarius Henrici III. inauguratus anno 1055. idibus Aprilis, Berengario rurſus damnato, obiit in Etruria anno 1057. die 28. Julii. (2) *Stephanus IX.* antea Federicus filius Ducis Lotharingiæ, Abbas Caſſinenſis, & Cardinalis, electus anno 1057. IV. Nonas Auguſti deceſſit Florentiæ proximo anno 1058. Cal. Apriles, intruſo poſt ejus obitum Joanne Mincio Epiſcopo Veliterno, qui ſub nomine *Benedicti X.* Pontificatum decem fere menſibus uſurpavit: & *Nicolaus II.* e Burgundia Epiſcopus Florentinus, (3) admiſſo ad communionem laicam Benedicto X. veniam in Synodo Sutrina petente, Florentiæ item vita functus eſt, tertio Pontificatus anno labente, nimirum 1061. die 22. Julii.

CLVI. Ultra annos XI. ac dimidium ſedit poſtea *Alexander II.* Mediolanenſis, dictus antea Anſelmus Lucenſis Epiſcopus; tametſi Agnetis imperatricis, & Henrici IV. juſſu (4) illegitime intruderetur *Cadolaus* Parmenſis

(1) *Leonis IX.* electio contigit anno 1048., ſed ea conditione, ut ejus electio approbaretur a clero, populoque Romano. Adveniens itaque Romam omnium conſenſu, plauſuque thronum Pontificium conſcendit proximo anno 1049. pridie Idus Februarii. Fuit filius Comitis Daſpurgenſis, natus anno 1002. Creatus eſt Tullenſis Epiſcopus ex Monacho Ord. S. Benedicti anno 1026. Plura de illo Richerius in Chronico Abbatiæ Senonienſis, edito a Luca d'Achery tom. 2. Spicilegii.

(2) *Victor II.* appellatur in ſcriptis hujus ævi *Papa*, *Dux*, *&* *Marchio*; quoniam Henricus III. ducatum Spoletanum, & Marchiam Camerini regenda illi commiſerat.

(3) *Nicolaus* II. antea Gerardus appellabatur. Creatus eſt Senis, anno 1058. die 28. Decembris, inthronizatus autem Romæ proximo an. 1059. menſe Januario. Florentinam Eccleſiam etiam ad ſummum Pontificatum evectus adminiſtravit. Deceſſiſſe Florentiæ tradunt fere omnes. Excipe Panvinium.

(4) *Henricus* IV. impuber erat, omniaque ad nutum *Agnetis matris ſuæ* agebantur.

ſis Antiſtes, ſub nomine *Honorii II.* electus a duobus tantùm Epiſcopis (1) Placentino, & Vercellenſi. Ægre tulerant Auguſti Principes inauguratum Alexandrum, illorum non expetito conſenſu. At Pontifex jura propugnans ſua, Simoniacos, & incontinentes clericos compeſcuit, communem Canonicorum regularium vitam inſtituit in æde Lateranenſi, Eccleſiam ſuam Lucenſem, quam adamavit ſummopere, cruce coram Epiſcopo deferenda, ac ſi Primas foret, aliiſque privilegiis condecoravit, atque mortalitatem exuit XI. Cal. Majas anno 1073.

CLVII. Sequitur S. *Gregorius VII.* antea Hildebrandus S. Rom. Eccl. Archidiaconus, Soanenſis, ut fertur, filius cujuſdam Bonitii, ad cujus ligna dolantis pedes dicitur parvulus & litterarum inſcius formaſſe ex rejectis ſegmentis verba illa Davidica, *Dominabitur a mari uſque ad mare*. Attamen an Etruſcus, an Romanus fuerit, & an fabri lignarii filius, an genere ortus nobili, controvertitur. Fuit monachus Cluniacenſis, & Abbas monaſterii S. Pauli extra muros Urbis, & S. R. E. Cardinalis. Pro Eccleſiaſtica libertate pugnavit acerrime, adeo, ut Henricum IV. imperatorem anathemate obſtrinxerit, & exauctoraverit, miſſa Rodulpho Sveviæ duci, & creato Regi Germaniæ, corona cum inſcriptione, *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho* (2). Simoniacos repreſſit: Berengarium damnavit: obſidionem Romanę

 urbis,

(1) Epiſcopus Placentinus erat *Dionyſius*, de concubinatu convictus, & ſede poſtea dejectus a Gregorio VII. & Vercelleoſis *Gregorius*, excommunicatus a Leone IX.

(2) Sunt qui eumdem verſum ita allegant, *Petra dedit Romam Petro: tibi Papa coronam*. De S. *Gregorio* VII. nulla ratione credenda ſunt, quæ poſt Bennonem, qui ſe archipresbyterum Cardinalem vocat, promotus ad Purpuram a *Clemente III.* Pſeudopontifice, ſtylo mendaciſſimo, impudentiſſimoque ſcripſerunt Auctores citati a Sagittario, a Schmidio, a Chriſtiano Matthiæ, & poſtremo a Moshemio. Dum enim ajunt Gregorium vitiis omnibus fuiſſe inquinatum, addictum magiæ, per vim inauguratum Pontificem, eumque appellare non verentur ſuperbiſſimum atque turbulentiſſimum; aperte evidenterque ſuam palam faciunt nequitiam, audaciam, maledicentiam. At refutarunt obtrectatorum calumnias S. Anſelmus Lucenſis Epiſcopus, Papirius, Maſſonus, Berllaminus, Gretſerus, Vincentius Ludovicus Gotti, Lambertinus, & alii. S. Gregorii VII. *Dictatum*, quem *veſanum* dicit Moshemius, Gregorio autem abjudicant Launojus libro Epiſt. 7. ep. 13. Nat. Alex. Diſſert. 3. Seculi XI & Franc. Pagius num. 116. ampliſſimis Scholiis illutravit Chriſtianus Lupus. Caute etiam prudenterque legendi, qui S. Gregorii adverſus Henricum IV. improbant acta, ut Barclajus contra Bellarminum, Dupinius de Eccleſiæ diſciplina, Boſſuet lib. 4. & 7. de-

urbis, ejus expugnationem ab Henrico factam anno 1084. ceteraſque ærumnas invicto pertulit animo. Inauguratus eſt adverſus Gregorium pſeudopontifex Guibertus Ravennas, *Clemens III.* nominatus. Ad Henrici vitandas inſidias Salernum confugit, ibique ſancto fine quievit, anno 1085. VIII. Calendas Junias.

CLVIII. Tres alii ſederunt Romæ Seculo XI. Pontifices Maximi, ſcilicet *Victor III.*

CLIX. Urbanus II.

CLX. Et Paschalis II. *Victor* electus anno 1086. deceſſit anno 1087. XVI. Cal. Octobris extinctus veneno calici opera Henrici IV. injecto, ut ſcribit lib. 19. Hiſt. Eccl. Ptolomæus Lucenſis. *Urbanus II.* Gallus vita functus eſt anno 1099. IV. Cal. Auguſti. *Paſchalis II.* mortem oppetiit anno 1118. XII. Cal. Februarii. Priorem Pontificatum dignum reddidit poſterorum memoria inſignis victoria ab Exercitu cura Victoris ex univerſa Italia collecto, reportata de Saracenis in Africa, quorum cæſi fuerunt 100. M. Sedente autem Urbano decretum eſt Bellum Sacrum ad liberandam Terram Sanctam, & præſertim Sepulcrum Domini a Saracenorum tyrannide. *Paſchalis II.* in Menologio Benedictino, & a Scriptoribus Cl. titulo *Beati* inſignitus, adverſus tres pſeudopontifices ab Henrico IV. unum poſt alium intruſos, ſcilicet, *Albertum*, *Theodoricum*, & *Magninulſum*, ſtetit impavidus; multaque ab Henrico V. perpeſſus, hunc tandem delinivit, & imperiali ornatum corona in templo Vaticano anno 1116. declaravit Auguſtum.

CA-

ſenſionis declarationis Cleri Gallicani. Quamquam aliud judicium ferendum eſt de Catholicis Scriptoribus pugnantibus pro Cæſarum Regumque ſuprema dominatione; aliud de hæreticis auctoritatem Romanæ Sedis conculcantibus, & maledictis conviciiſque Sanctiſſimos Pontifices proſcindentibus. Nos quæſtionem de ſumma Regnantium poteſtate prætermittimus: ſed nullo modo patimur, quæ in S. Gregorium VII. ejaculantur heterodoxi, illum appellantes cum Guilielmo Cave in XI. Seculo, quod in beatiſſimi Pontificis irriſionem vocat Seculum *Hildebrandinum*, „ falſum monachum, magum, divinaculum, ſomniorum conjectorem, male ſentientem de religione, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto præferentem connubio, „ & iis conſimilia, quæ me pudet referre.

CAPUT II.

Synodi undecimo Seculo celebratæ.

ADversus Pſeudopontifices, Simoniacos, inceſtuoſos, & hæreticos, plura Seculo XI. celebrata fuere Concilia (1). Primi generis eſt coactum *Sutri* anno 1046. in quo Gregorius VI. Simoniacus Pontificatum, quem numerata Benedicto IX. pecunia illicite emerat, abdicavit: Alterum in eadem urbe *Sutrina*, ſive Colonia-Julia, anno 1059. in quo Mincius Veliternus, qui aſſumpto nomine Benedicti X. ſupremam occupaverat ſedem, omni Sacerdotali munere, & honore privatus eſt, & in ordinem laicorum redactus: *Mantuanum* anno 1064. in quo damnatus eſt Cadolaus Parmenſis Antipapa, & Alexandri II. iniquiſſimus calumniator; & *Romanum* anno 1078. in quo & Guibertus Ravennas Epiſcopus, ideſt, Antipapa Clemens III. & Theodolus Mediolanenſis, aliique Guiberto adhærentes amoti fuerunt a communione fidelium.

Simoniaci vero damnati ſunt in Synodo *Romana* Clementis II. anno 1047. a multis prætermiſſa, ſed memorata a S. Petro Damiani Opuſc. 6. cap. 35. in altera *Romana* anno 1049. ſub Leone XI. ubi Kilianus Sutrinus Epiſcopus negans jurejurando admiſſum a ſe crimen Simoniæ, cum omnium terrore divinitus percuſſus eſt: in *Remenſi*, & *Moguntina* eodem anno 1049., & in *Rotomagenſi* proximo anno 1050. in *Lugdunenſi* celebrata anno 1055. per Hildebrandum S. Ap. legatum; in qua Synodo Epiſcopus Simoniacus nunquam Spiritus Sancti nomen proferre potuit, antequam ſuum palam fateretur errorem: in *Moguntina* altera anno 1071. in qua Epiſcopus Conſtantienſis Carolus ſimoniace electus, e Sede dejectus eſt; ac in *Romana* 1078. S. Gregorii VII. in qua multa decreta fuerunt contra Simoniacos, bonorumque Eccleſiaſticorum raptores.

Ad

(1) Inter Synodos Seculi hujus XI. doctiſſimus Chriſtianus Lupus tom. 4. pertractat de Concilio Remenſi S. Leonis IX. anno 1049. celebrato. Tomo autem 5. illuſtrat Concilium Toloſanum indictum anno 1056. ſedente Victore II. Alterum Colonienſe ſub eodem Pontifice: Romanum itidem Stephani IX., quem idem Lupus *decimum* vocat. Nicolai item II. Romanum, Amalphitanum, Beneventanum, & Andegavenſe. Præterea Romanum Alexandri II. & præcitatum *Dictatum* S. Gregorii VII. Hujus undecim Concilia, & decreta prolixe explanat tomo ſexto.

Ad hanc claſſem referri poſſunt Concilia contra *Inveſtituras*, ſive rei beneficiariæ poſſeſſiones auctoritate ſecularium Principum initas. Falſo inveſtituræ dicuntur Othoni III. conceſſæ ab Innocentio VIII. tametſi hæc conceſſio a pſeudopontifice facta, eſſet irrita ac nulla. Damnatæ fuerunt inveſtituræ in Synodo *Romana* S. Gregorii VII. anno 1075. & rurſus anno 1080. qua in Synodo etiam exauctoratus eſt Henricus IV. ablatis ei Theutonicorum & Italorum gubernaculis, & corona imperii, ut diximus, collata Rodulpho. Quæ contra Henricum, & Inveſtituras confirmata fuerunt in Synodo proximi anni 1081. In Concilio item *Beneventano*, anno 1087. ſub Victore III. Inveſtituræ fuerunt inhibitæ, damnatis cum Guiberto Antipapa Epiſcopis, Abbatibus, cunctiſque clericis beneficium, vel dignitatem aliquam Eccleſiaſticam a laicorum manu recipientibus. Idem in *Romana* Synodo ſtatutum fuit anno 1099. ſub Urbano II. a quo Pontifice partim in Italia, partim in Gallia celebrata fuiſſe *duodecim Concilia*, contra Inveſtituras, contra Simoniacos, contra Pſeudopontificem Guibertum, ſive Clementem, & contra hujus Seculi turpitudines, peſteſque teterrimas, tradunt Acta Pontificum Romanorum.

Teterrimas peſtes voco turpitudines libidinum, & adulterina connubia. Ad hæc vero coercenda in *Moguntino Concilio* an. 1049. non ſolum ſimoniacæ ordinationes, ſed etiam conjugia Clericorum fuerunt inhibita. In *Romano* anno 1051. depoſitus ob adulterium Epiſcopus Vercellenſis, de quo cap. præcedenti. Gregorii VII. *Synodo* an. 1074. decretum promulgatum eſt in Clericos concubinarios; & ipſum decretum eodem anno innovatum eſt in Concilio *Erphordienſi* congregato ab Archiepiſcopo Moguntino. Urbanus II. an. 1095. in Synodo *Claromontana* damnavit Nicolaitas, fœdumque mulierum abuſum, diriſque devovit Philippum Francorum regem, qui Berta conjuge repudiata, Bertradam raptam Fulconi Comiti Andegavenſi viro ſuo, pellicem habuit, deinde uxorem, vivente Berta, duxit, voluitque reginam inungi, rurſus, iterumque pro ea cauſa perculſus anathemate. Idem Urbanus in Synodo *Placentina* an. 1095. cauſam dijudicavit Adelaidis-Praxedis imperatricis: quam a ſe repudiatam, & detruſam in carcerem Henricus IV. ab alienis juſſerat violari invitam: quare Praxedes abſoluta eſt, & Henricus hoc etiam nomine anathemati ſubjectus.

Ad

Ad eliminandas hæreſes celebrata fuere, quæ ſequuntur, Concilia, Anno 1017. *Aurelianenſe* contra Liſoium & Heribertum Manichæos, Sabellianos, & Fanaticos: anno 1050. contra *Berengarium*, eodem anno proſcriptum tribus aliis Synodis *Brionenſi*, *Vercellenſi*, & *Pariſienſi*; quarum primæ plurimi præter Epiſcopos eruditi viri interfuerunt, alteri S. Leo IX. Papa, tertiæ rex quoque Francorum Henricus. Damnata eſt pariter hæreſis Berengarii an. 1059. ſub Nicolao II. & anno 1079. in Synodo *Romana* ſub S. Gregorio VII. & in *Burdigalenſi* ſub Amato Apoſtolicæ Sedis Legato. In Concilio *Romano* ſub Alexandro II. anno 1065. proſcripta eſt hæreſis Inceſtuoſorum: atque in *Barenſi* anno 1097. ſtatutum eſt, ac propugnatum, opera præſertim S. Anſelmi Cantuarienſis, dogma de proceſſione Spiritus Sancti a Patre & a Filio contra errores Græcorum. De Nicolaitis dictum eſt paullo ſupra: de Synodis vero pro reformandis moribus, & pro diſciplina reſtituenda habitis, non opus eſt agere ſingillatim.

C A P U T III.

Undecimi Seculi hæreses.

Heribertus & *Liſoius*, quorum ſupra meminimus, Clerici Aurelianenſes Manichæorum aliorumque veterum hæreticorum deliramenta ſectantes, divinæ utriuſque Teſtamenti derogabant auctoritati, individuam Trinitatem irridebant, negabant Chriſtum natum de Virgine, & vere paſſum, ac vere mortuum, cælum terramque ſemper extitiſſe autumabant, æternorum ſuppliciorum, præmiique ſempiternæ beatitatis tollebant retributionem, & in baptiſmo deleri originale peccatum, in Euchariſtia Corpus Domini contineri tanta negabant pervicacia, ut damnati in Synodo Aurelianenſi, flammis jubente Roberto rege fuerint exuſti. Flammis item in Oriente juſſu Alexii Comneni viventes abſumpti fuerunt Manichæi alii conſimilibus erroribus implicati, quos *Bogomilos* dixere.

Novi hujus Seculi *Nicolaitæ*, & *Inceſtuoſi* ſecerni debent. *Nicolaitæ* enim dicti ſunt Clerici in ſacris ordinibus conſtituti, qui ut effuſæ in femineum ſexum libidini velum quoddam honeſtatis obtenderent, fas ſibi eſſe tradebant uxorem ducere: quorum tanta fuit multitudo,

tudo, ut ſedente Nicolao II. vix unus in Mediolanenſi inveniretur Eccleſia, qui non eſſet vel turpi concubitu, vel Simoniacâ labe pollutus. *Inceſtuoſi* autem conſanguinitatis gradus pervertebant, affirmantes quod germani fratres & ſorores ſint inter ſe in ſecunda generatione; filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel nuptæ eorum in ſexta; ac tali modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto gradu terminantes, ajebant viros ac mulieres deinceps inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Vide Gratianum XXXV. 5. 2. *Simoniaci*, quorum pariter ingens numerus, contendebant poſſe a Principibus laicis ſine crimine emi epiſcopatus & abbatias, dummodo conſecratio gratis acciperetur; quoniam hoc pacto non emitur Eccleſiaſtica dignitas, ſed poſſeſſio prædiorum, quæ ſunt venalia.

Berengarius Archidiaconus Andegavenſis dogmatizavit panem, & vinum in Euchariſtia non converti in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Domini, ſæpe damnatus, ut diximus cap. præc. interdum rediens ad vomitum; in Romana Synodo ſub Nicolao II. anno 1059. Catholicam fidei profeſſionem emiſit: poſtea virulenta edidit iterum ſcripta: rurſus ſub Gregorio VII. anno 1079. hæreſim ſolemni fidei confeſſione ejuravit, obiitque pœnitens & in communione Catholica die 5. Januarii anno 1088. (1)

Duo alii prodierunt Seculo, in quo verſamur, hæretici *Wecilo*, & *Roſcellinus*. Primus pro Henrico imperatore adverſus S. Gregorium VII. decertans, contendebat ſæculares nullatenus Eccleſiaſtico ſubjacere judicio, nec pro quovis exceſſu poſſe excommunicatione perſtringi. Ex Clerico fugitivo ab Henrico acceperat inveſtituram Archiepiſcopatus Moguntini, & condemnatus fuit in Conventu *Quintiliniburgenſi*, prope Halberſtadium Saxoniæ urbem, anno 1085. *Roſcellinus* vero dialecticus Compendienſis in Gallia Belgica, Petri Abaelardi magiſter, docuit tres in Deo reperiri perſonas, ſubſtantia ab invicem diſtinctas, quomodo ſunt tres homines, vel tres angeli, licet eadem poteſtate, & voluntate præditas; omnes pariter eamdem aſſumpſiſſe humanam naturam, nec incongruum futurum fuiſſe tres deos nominare, ſi invaleſceret uſus. Damnatus eſt autem an. 1092. in Synodo *Sueſſionenſi*.

Hoc

(1) Apud plurimos legi obiiſſe Berengarium die 9. Jan. ſed in Epitaphio edito ab ejus diſcipulo Hildeberto Cenomanenſi habetur, *Jam quinta dies abſtulit auſa nefas*.

Hoc demum Seculo Græci ab Eccleſia Romana ſejuncti ſunt, diſſidia enim ſub Photio exorta, fuerant pridem ſopita ſedente Stephano V. & imperante Leone Philoſopho. Renovati ſchiſmatis cauſa *Michael Cerularius*, qui renunciatus Patriarcha C. P. an. 1043. cœpit voce, ſcriptiſque debacchari in Romanam Eccleſiam, obloquens præſertim adverſus ejus primatum, adverſus particulam *Filioque* inſertam Symbolo, & adverſus uſum azymi in Euchariſtia conficienda. (1) Concordiam fruſtra tentavit per legatos Apoſtolicos S. Leo IX. nam hujus quoque nomen e diptychis Michael abraſit, fuitque auctor, ut idem facinus auderent quidam alii Orientales Epiſcopi. Obiit *Cerularius* relegatus in Proconneſum Propontidis inſulam ab imperatore Iſacio an. 1058.

CAPUT IV.

Ecclesiastici Scriptores Seculi XI.

Aliquos ſeculi hujus Scriptores inter Sanctos veneratur Eccleſia. Hi ſunt, *Petrus Damiani*, *Bruno*, *Ivo*, *& Anſelmus*. *S. Petrus* Ravennas, a fratre, quem habuit loco parentis, Damiani appellatus, familia *de Honeſtis*, & monachus ad Fontem Avellanum, cœlibatus Clericorum ſtrenuiſſimus vindex, & Simoniaci criminis hoſtis acerrimus, Faventiæ piiſſimam efflavit animam an. 1082. die 22. (2) Februarii, cum plures ſermones ſcripſiſſet, Vitas S. Odilonis Abbatis Cluniacenſis, S. Romualdi Camaldulenſium Inſtitutoris, aliorumque SS. necnon Tractatus 52. *S. Bruno* Colonienſis patria, & Canonicus Remenſis, poſtea Carthuſianorum inſtitutor, in Pſalmos Davidis, & in omnes Epiſtolas Pauli edidit Commentaria, Fideique Confeſſionem, variaque opuſcula. Seceſſit in Carthuſiæ eremum anno 1084. & in Calabriam anno 1095. ex hac autem vita anno 1101. die 6. Octobris. *S. Ivo* Bellovacenſis, Abbas primum in patria monaſterii S. Quintini, deinde Epiſcopus Carnutenſis in Gallia Celtica creatus ab Urbano II. anno 1092. præter epiſt. 287. breve Chronicum Regum Francorum, ſermones varios,

(1) Noti ſunt alii Græcorum errores circa Purgatorium, quod negant, & circa animarum Sanctarum beatitudinem, quam differri opinantur ad extremam uſque diem univerſalis judicii, &c.

(2) Aliis 23.

varios, aliaque hujuſmodi ſcripta, edidit librum Decretorum in partes 17. diſtributum, & *Panormiam*, ſcilicet, Decretorum ſummam, diviſam in partes octo. Deceſſit tamen proximo Seculo XII. nempe anno 1115. die 23. Decemb. *S. Anſelmus* ex Abbate Beccenſi, in diœceſi Rothomagi, inauguratus Archiepiſcopus Cantuarienſis an. 1093. defenſor Proceſſionis Spiritus S. a Filio contra Græcos, complurium Theologicorum, & Aſceticorum Tractatuum Scriptor luculentiſſimus: quem cælum terris rapuit die 21. Aprilis anno 1109.

PERMULTI alii in omni ſcientiarum divinarum genere claruerunt. Sacras enim Litteras exquiſitis commentariis interpretati ſunt, *Michael Pſellus* (1) Conſtantinopoli proſapia ortus conſulari, de Ariſtotelis quoque philoſophia, ceteriſque diſciplinis egregie meritus, & jure appellatus *σοφώτατος καὶ τῶν φιλοσόφων ὕπατος*, a quo Cantica Canticorum eleganti metro fuerunt expoſita: *Thoros* Armenorum Patriarcha quatuor Evangeliorum Scholiaſtes: *Lanfrancus* patria Ticinenſis, Beccenſis Abbas, & Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui non tantum Berengarii hæreſim confutavit, & monachorum digeſſit ſtatuta, verum etiam in omnes Epiſtolas Pauli, & in Pſalmos Davidicos edidit commentarios: *Villeramus* Teutonicus, item monachus, qui patrio idiomate, & Latino carmine Cantici Canticorum geminam ſcripſit paraphraſim: *Theophylactus* C. P. & Bulgarorum Archiepiſcopus, qui IV. Evangelia, Acta Apoſtolorum, Epiſtolas Pauli, & XII. minores Prophetas, defloratis Chryſoſtomi aliorumque Patrum libris, explanavit; & *Bruno* in oppido Soleria apud Inſubres ortus, deinde Canonicus Senenſis, poſtea Signienſis Epiſcopus, omnium fere Scripturarum divinarum Interpres.

PRETER hunc Brunonem, & Lanfrancum, refutarunt hæreſim Berengarii *Albericus* monachus Caſſinenſis, & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, *Hugo* e Cluniacenſi mona-

(1) Diſtinguendus ab altero, de quo in Appendice Seculi IX. Iſte enim fuit præceptor *Michaelis Ducæ*, quo a Nicephoro Botoniata exauctorato, Pſellus coactus ſolum vertere obiit mœrore confectus. *Pſelli* plures fuere, de quibus Allatius, & in Biblioth. Gr. Fabricius. Is vero *πολυγραφώτατος* nuncupatus omni ſcientiarum genere excelluit, & carmina etiam elegantiſſima dictabat ex tempore. Verſibus quoque Politicis, juſſu Michaelis *Ducæ*, conſcripſit Legum Epitomen; quam tamen aliqua MSS. editam indicat, jubente Conſtantino *Duca* Patre Michaelis. Editam puto monente Patre, & abſolutam, dum imperaret Michael, & huic nuncupatam. Non multum tamen illa Pſelli Synopſis ab Antonio Auguſtino J. C. præſtantiſſimo æſtimabatur.

monacho Epiſcopus Lingonenſis, in finibus Burgundiæ, *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus, & *Adelmannus* Epiſcopus Brixienſis; qui omnes de veritate Corporis, & Sanguinis Domini in Euchariſtia pertractarunt. Pro Romana autem Eccleſia calamum exercuerunt *Humbertus* e monacho Tullenſi S. R. E. Cardinalis, a quo refutati ſunt libri Michaelis Cerularii, Leonis Achridani, metropolitæ Bulgarorum, & Nicetæ Pactorati monachi, & presbyteri C. P. qui ſcripſerunt contra uſum azymi, jejunium Sabbati, & cœlibatum Sacerdotum: *Guitmundus* item, *Albericus*, aliique profeſſione monaſtica, Eccleſiaſticis infulis, ſacrorumque dogmatum defenſione percelebres. De Meſſiæ quoque adventu contra Judæos diſputavit *Samuel* e Marocho, ex Hebraica ad Chriſtianam religionem converſus, in libro Arabice ſcripto ad R. Iſaac, & latinitate donato, & inſerto Volumini XVIII. Bibliothecæ Patrum.

In Ecclesiastica hiſtoria tam univerſali, quam particulari, verſati ſunt plurimi. *Aimoinus* Aquitanus, monachus Floriacenſis ſcripſit 4. libris Hiſtoriam Francorum; *Ditmarus* Germanus res geſtas quinque Imperatorum Saxonum, Henrici I. trium Othonum, & Henrici II. *Sampirus* Hiſpanus Chronicum regum Legionenſium: *Leo* Grammaticus Chronographiam ab anno 813. in quo deſiit Theophanes, ad annum 1013. *Ademarus* monachus Lemovicenſis Chronicon Francorum ab anno 829. uſque ad annum 1029. Hermannus a contractione membrorum *Contractus* denominatus, monachus Augiæ majoris apud Conſtantiam, de ſex mundi ætatibus ab initio mundi ad annum 1054. (1) *Nilo Doxopatrius* Græcus, ſed patriæ adhuc incertæ, de Sedibus majorum Patriarcharum. *Gabriel Radulphus* monachus Cluniacenſis hiſtoriarum libros 5. ab anno 900. ad an. 1045. *Anſelmus* Leodicenſis hiſtoriam Epiſcoporum Leodicenſium ab anno *666.* ad an. 1048. *Georgius Cedrenus*, monachus Græcus, Compendium hiſtoriarum ab Orbe condito ad an. Chriſti 1057. *Marianus Scotus* Hibernus Chronicon ab initio mundi ad an. 1083. Bertholdus Conſtantienſis hiſtoriam ſuorum temporum ab an. 1053. uſque ad an. 1100. *Joannes Xiphilinus* Trapezun-

(1) *Hermannus* obiit eodem anno 1054. Chronicum vero ſub ejus nomine editum a Caniſio tom. 1. Antiquæ lect. creditur eſſe diverſum. Certe auctius eſt, & prolixius. Vide Biblioth. PP. tom. 18.

zuntinus in Epitomen redegit hiſtoriam Dionis Caſſii. (1) *Amatus* monachus Caſſinenſis conſcripſit libros 4. de geſtis Apoſtolorum Petri, & Pauli, & libros 8. hiſtoriæ Normannorum: *Ingulphus* Anglus hiſtoriam monaſterii Croylandenſis ab anno 664. ad an. 1091. *Adamus* canonicus Bremenſis in Saxonia inferiori libros quatuor Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ: *Joannes Scylitzes* natus in Aſia minori hiſtoriam rerum in Oriente geſtarum ab anno 811. uſque ad annum 1081. *Raymundus de Agiles* Epiſcopus Podienſis in Gallia Celtica hiſtoriam Jeroſolymitanam.

Complures alii hiſtorias ediderunt peculiares, ut *Fulbertus* Vitam S. Autberti Epiſcopi Cameracenſis: *Adelboldus* S. Henrici I. Imp. *Berno* SS. Uldarici, & Magirandi: *Varmannus* S. Pirminii: *Theodoricus* monachus Trevirenſis inventionem & miracula S. Celſi: *Gerardus* monachus Corbejenſis Vitam S. Adaihardi Abbatis: *Ubertus* R. E. archidiaconus vitam S. Leonis IX. *Alphanus* monachus, & Archiepiſcopus Salernitanus paſſionem S. Chriſtinæ, & XII. Fratrum martyrum Beneventi: *Osbernus* Anglus Vitas SS. Odonis, Dunſtani, & Elphegi Cantuarienſium: *Gualfredus* Epiſcopus Senenſis Heroico deſcripſit carmine ſacram Gothofredi Bullionis in Orientem expeditionem. (2).

Res denique Eccleſiaſticas, ad ritus, Feſtorumque ſolemnitatem ſpectantes expoſuerunt *Lupus* Anglo-Saxo, *Berno* paullo ſupra laudatus, *David* Syrus Maronitarum in monte Libano Epiſcopus, *Philippus Solitarius*, *Hildebertus* monachus Cluniacenſis, & *Guido* monachus Aretinus, qui miram cantandi artem docuit in Opere muſico, quod appellavit *Micrologum*, & inſcripſit Epiſcopo Aretii Theobaldo. Adde Seculi hujus Scriptoribus *Alulphum* monachum Tornacenſem, qui ex omnibus S. Gregorii Operibus librum contexuit, quem appellavit *Gregorialem*, & *Bonitium* Epiſcopum Sutrinum, qui præter Epitomen Hiſtoriæ Pontificum Romanorum a Petro ad Urbanum II. omnia Opera, omneſque ſententias S. P. Auguſtini

in

(1) *Joannes Xiphilinus* iſte non fuit Patriarcha C. P. ut vulgo dicitur, ſed Patriarchæ nepos.

(2) Hiſtorici quidam plurimum laudant *Venericum* ex Clerico Trevirenſi electum anno 1075. Vercellenſ. Epiſcopum: cujus librum de Diſcordia regni, & Sacerdotii citat Trithemius. At ſciendum eſt Venericum iſtum fuiſſe a partibus Henrici IV. & S. Gregorii VII. adverſarium, fautorem quoque Guiberti, ſeu Clementis III. Pſeudopontificis, & Conciliabuli Moguntini coacti anno 1085.

in unum volumen collegit, diviſum in libros 8. cum titulo *Paradiſi Auguſtiniani*.

CAPUT V.

Occidentis, et Orientis Imperatorum, Sanctorumque multorum Chronographia.

Maturabat in Germaniam reditum *Otho* III. Imperator poſt ædificatam Romæ in inſula Tiberina in honorem S. Adelberti Pragenſis Eccleſiam, eamque *S. Bartholomæi* Apoſtoli, cujus modo titulum præfert, translatis Benevento exuviis decoratam, niſi Beneventani *S. Paulini*, vel alterius reliquias, pro Apoſtoli cineribus ſuppoſuerunt; quando Paterni deceſſit anno 1002. die 28. Januarii, veneno, ut fertur, in chirothecis ei propinato a concubina. Aquiſgranum Othonis cadaver translatum fuit. (1).

Post Othonem III. in Comitiis Germanicis eodem anno 1002. inauguratus eſt *Henricus II.* Sanctorum Faſtis adſcriptus, aureo coronatus diademate anno 1014. die 22. Febr. a Benedicto VIII. Qui ſolos decoratos corona a Romano Pontifice, vocant Imperatores, S. Henricum *II. Germaniæ regem*, & Imperatorem *hujus nominis I.* appellitant. Quam nos diſtinctionem ad confuſionem vitandam omittimus. Fuit *Henricus* filius ducis Bavariæ, & nepos Othonis I. Uxor illi *S. Cunegunda* filia Sigefridi Palatini ad Rhenum, appellata

(1) Otho III. venenum hauſit infectis chirothecis opera mulieris, qua familiariter utebatur. Ea fuerat uxor Creſcentii, quem affectantem imperium, atque rebellem Otho, ut alibi diximus, juſſerat ſuſpendi. Patravit femina tantum facinus, dum Imperatore reditum parante in Germaniam, excidit a ſpe conjugii, & Auguſtalis, quam immodice concupierat, dignitatis. Othonis III. cadaver ex Italia in Germaniam aromatibus conditum deferri curavit S. Henricus, qui illi in Imperio ſucceſſit. Inteſtina viſcera Auguſtæ Vindelicorum, vulgo *Auxbourg*, fuerunt recondita in templo Sanctæ Afræ. Reliquum corpus delatum fuit Aquiſgranum. In laudata S. Afræ æde legitur Epitaphium:

Romani Imperii decus amplum, tertius OTTO,
Oſſa in Aquis-Grani, hic viſcera clauſa tenet.

Nullam Otho III. reliquit procreatam ex ſe prolem; impletumque ajunt in Othone I. Græcum illum verſiculum,

Αὐτὸς ϗ παῖδες, ϗ παίδων ὀυκ ἔτι παῖδες,

ſive Latinum

Tu, natique tui, ſed non ſtirps ulla nepotum.

Mater pauperum: quam, etſi venit aliquando in adulterii ſuſpicionem, a ſe candentis ferri remotam experimento, Henricus moriens parentibus ſuis reddidit illibatam. Obiit S. Henricus anno 1024. die 14. Julii, & S. Cunegunda anno 1040. die 3. Martii. (1)

S. HENRICO II. ſucceſſit *Conradus II.* cognomine *Salicus*, inauguratus prædicto anno 1024. coronatus vero a Joanne XX. anno 1027. Qui obiit repentina morte Trajecti in Brabantia anno 1039. die 6. Julii (2). Arripuit autem tunc imperium *Henricus III.* filius ipſius Conradi, & Giſelæ filiæ Lotharii Francorum regis: qui imperavit uſque ad annum 1056. diem vero 7. Octobris. Obiit Burdfeldiæ in Saxonia, afflictus ſeptem dierum morbo, non ſuffocatus, ut quidam ſcripſere, panis fragmento. Illius cadaver Spiram ad Rhenum fuit adſportatum. A capillorum colore appellabatur *Henricus Niger* (3).

PRÆ-

(1) Nomen Patris *S. Henrici* fuit Henricus cognomine *Hezelo*: mater vero *Bertha*, filia Ducis Lotharingiæ, matrona piiſſima, atque religioſiſſima. Hunc Henricum Martyrologium Romanum pridie Idus Julii vocat *Henricum Primum*, Molanus vero in Addit. ad Uſuardum appellat *Henricum Secundum*. Cauſam hujus variationis nuper attulimus. Converſionis ad Chriſti fidem Hungarorum, & ſanctitatis Stephani illorum regis, Henricus auctor fuit, eidem Stephano *Giſelam* ſororem deſpondens ea conditione, ut ſuſciperet baptiſmi lavacrum, regnumque ſuum ad Catholicam pertraheret religionem. Sepultus fuit Bambergæ in Æde S. Petri, ejuſque ſepulcro inſculpta fuit Juſtitia libram manu tenens.

(2) Hujus *Conradi* genus non ſat s compertum eſt, illud quibuſdam deducentibus ab *Eberhardo* fratre Conradi I., quibuſdam vero a *Conrado* Sapiente duce Lotharingiæ, qui uxorem duxit filiam Othonis Magni Ludgardem. Conradi pater *Hermannus*, mater *Adelhaida* vocabatur. Obiit Trajecti, *Maſtricht*, in Belgio: at ſepultus eſt Spiræ ad Rhenum in templo B. M. V. a ſe constructo. En tumuli Inſcriptio:

Conradus Imp. obiit anno Domini 1039. *pridie Nonas Julii.*
Filius hic, Pater hic, Proavus jacet iſtic,
Hic *Proavi Conjux, hic Henrici Senioris.*

Non unus tamen Hiſtoricus Conradum obiiſſe tradit die 4. Junii, forte in prædicto Epitaphio legens, *Pridie Nonas Junii.*

(3) *Henricus III.* cognomento Niger, natus eſt anno 1017. Ex priori uxore *Cunilda* filia Canuti regis Daniæ, & Norvegiæ, cum qua nuptias celebravit anno 1036. nullam ſuſcepit prolem. Ex altera vero conjuge *Agnete* genuit Henricum IV. & Conradum, qui patri non diu ſupravixit, necnon tres filias, Juditham, Mathildem, & Ittam. Prima filio Regis Hungariæ, altera Svevorum duci, ac tertia Auſtriæ principi in matrimonium juncta fuit. Prior uxor Cunilda, aut Chunelinda biennio poſt contractas nuptias extincta eſt peſtilenti febre, non, ut quidam ajunt, a viro repudiata. Una cum Agnete Henricus III. anno 1026. in feſto Dominicæ Nativitatis coronatus eſt a Clemente II. Illius annus, dieſque emortualis conſtant ex inſcriptione ſepulcri Spirenſis:

Anno Dom. Incarnationis MLVI. Henricus Imp.
Non. Octobris obiit,

Præcedenti anno 1054. die 21. Junii eligi in regem, & coronari curaverat Aquiſgrani filium ſuum parvulum *Henricum*, ſuſceptum ex conjuge Agnete, filia ducis Aquitaniæ Guilelmi. *Henricus* iſte, hujus nominis *IV.* in Eccleſiaſtica hiſtoria famoſus, imperium indeptus eſt prædicto anno 1056. adhuc quinquennis, ſub matris tutela. Is ſpiritualia vendidit, jus Inveſtiturarum nimia ſibi audacia vindicavit, Agnetem parentem ſuam prudentiſſimam feminam, ne ſano ejus uteretur conſilio, e tutela imprudens adoleſcentulus amovit: contra S. Gregorium VII. intruſit Antipapam *Clementem III.* ſeu Guibertum Epiſcopum Ravennatem: in Romanam Urbem hoſtis truculentus irrupit. Cum Rodulpho Sveviæ duce, a Gregorio VII. & a Saxonibus acclamato imperatore, ſæpius conflixit; at Rodulphus anno 1080. commiſſo prælio ad Elyſtrum, non procul a Neuburgo, vulnere diſciſſo ventre, & dextera manu amputata, obiit 15. die Octobris. Bello pariter extincti ſunt alii duo, qui ſe contra Henricum Imperatores dixerunt, *Hermannus* e Lotharingia, & *Ecbertus* Saxoniæ Marchio. Adverſus autem Henricum anno 1093. rebellavit quoque filius ejus *Conradus*, ac patrem privavit Italiæ regno. Coronatus eſt Mediolani, fidemque ſuam Urbano II. ſacramento devinxit. Verum extinctus eſt repentino obitu, abdicatus a patre, nono poſt anno. Acclamantibus denique Germaniæ principibus anno 1105. alterum Henrici IV. filium, & hunc *Henricum* nomine, ei Pater tradidit invitus imperii inſignia; egitque poſtmodum vitam miſerrimam, vita functus Leodii anno 1106. die 7. Auguſti, cum regnaſſet a morte patris annis 50. Poſt mortem, utpote non ſemel excommunicatus, fuit e tumulo extractus: anno tamen 1111. a filio *Henrico V.* Spiræ honorificentiſſime conditus eſt tumulo, annuente Paſchali II., quoniam ante obitum pœnitentiam egiſſe teſtimonio complurium fuerat confirmatum. De *Henrico V.* agendum proximo Seculo XII. (1)

(1) Henrico IV adhuc ſuperſtite Imperium occupare tentarunt *Rodulphus* anno 1077. *Hermannus* a Lotharingia anno 1081. & *Ecbertus* e Saxonia. Perierunt omnes in pugna. Rodulphus anno 1080. Hermannus anno 1087. Ecbertus anno 1089.

Ad tantam egeſtatem Henricus IV. redactus fuerat, ut nullo Clericorum ſtipem illi erogante, cum beato Job gemebundus clamaret: *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me*. Videntur verba pœnitentis. Vide libro 9. de Regno Italiæ Sigonium.

In oriente poſt Baſilium II. extinctum anno 1028. imperarunt ab hoc anno uſque ad annum 1034. *Romanus Argyrus*: hinc *Michael Paphlago* ad annum 1041. tum *Michael V. Calaphatas* ad annum 1041. poſtmodum *Conſtantinus Monomachus* uſque ad annum 1054. deinde *Theodora* ſoror Zoes, proximo anno defuncta: deinceps anno 1055. *Michael VI.* cognomento *Stratonicus*, qui ſenio confectus inſequente anno 1056. ceſſit imperio. Poſt Michaelis abdicationem imperavit *Iſaacius Comnenus* uſque ad annum 1059. quo anno vitam amplexus eſt monaſticam: ab anno autem 1059: ſive 1060. ad annum 1067. *Conſtantinus Ducas*, ab anno 1067. ad annum 1071. *Eudocia* ejus uxor, nupta Romano Diogeni: ab anno 1071. ad annum 1078. quo patrem ſecutus ſeceſſit in monaſterium, *Michael VII.* filius Conſtantini Ducæ: ab anno 1078. ad annum 1081. *Nicephorus Botaniates*, & ipſe tandem attonſum in monachum; atque ab anno 1081. uſque ad annum 1118. adminiſtravit Græcorum imperium *Alexius Comnenus* Iſaacii Comneni filius minimus. Hæc utriuſque imperii Occidentalis, & Orientalis Chronographia.

Regio tamen Auguſtorum principum diademate glorioſior eſt regnantium in cælis corona: quam conſecuti ſunt anno 1002. die 26. Sept. *S. Nilus* Junior, abbas monaſterii S. Agathæ Cryptæferratæ duodecimo ab Urbe lapide: anno 1004. *Abbon* abbas Floriacenſis, martyrio affectus die 13. Novembris: anno 1007. *S. Petrus* fundator monaſterii Peruſini, nunc ejus nomine nuncupati, die 10. Julii: anno 1009. *Bruno* Ruthenorum Apoſtolus coronatus die 15. Octobris: anno 1011. *Elphegus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, a piratis occiſus die 19. Aprilis: anno 1012. die 10. Aprilis *Macarius* Antiochenus, eodemque anno die 4. Januarii *Libentius* Archiepiſcopus Bremenſis, & *Colmanus* peregrinus, laqueo in Auſtria ſuſpenſus die Octobris 13. Migrarunt inſuper ad ſuperos anno 1021. die 16. Martii *S. Heribertus* Archiep. Colonienſis: anno 1022. die 27. Jan. *Theodoricus* Aurelianenſis: anno 1027. die 19. Junii *Romualdus* abbas Camaldulenſium inſtitutor (1); anno 1028. *Olavus* rex Norvegiæ, & martyr anno 1029. die 10. Apr. *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus: anno 1031. *Guilelmus* abbas Divionenſis mortuus die 1. Januarii: anno 1035. die 1. Junii *Simeon* monachus mon-

(1) *Grandius* male refert S. Romualdi tranſitum ad annum 1037.

montis Sinai, deinde Trevirenſis anachoreta: anno 1038. die 15. Auguſti *Stephanus I.* rex Hungariæ, cujus etiam filius *Ermericus* inter Sanctos colitur die 4. Novembris. Deceſſit eodem anno 1038. die 4. Maji Epiſcopus Hildeſiæ *Gothardus*: anno 1048. *Odilon* Ab. Cluniacenſis Calendis Januarii: 1060. *Dominicus* eremita, dictus *Loricatus*, pridie Idus Octobris: (1). *Eduardus* rex Angliæ obiit Nonis Januarii 1067. *Robertus* abbas in Arvernia VIII. Cal. Majas, & *Maurilius* Epiſcopus Andegavenſis Idibus Septembris. *S. Joannes Gualbertus* Florentinus Auctor monachorum Vallis Umbroſæ obiit anno 1073. die 12. Julii (2) *S. Leo* abbas Cavenſis an. 1075. eadem die Julii 12. *S. Stanislaus* Epiſcopus Cracoviæ in Polonia ab impio rege Boleslao occiſus eſt anno 1079. die ſeptima Maji. *S. Anſelmus* Epiſcopus Lucenſis obiit Mantuæ anno 1086. die 18. *Martii*. *S. Canutus* rex Daniæ trucidatus eſt anno 1087. die 10. Julii. *Canutum* alterum, regem item, ac martyrem laudat Ven. Baronius in notis ad Martyr. Rom. VI. Idus Januarias. Adhæc Sanctorum Faſti recolunt IV. Idus Junii *Margaritam* Scotorum reginam, & V. Cal. Julias Hungariæ regem *Ladislaum*; quorum illa obiit anno 1093. die 18. Novembris, & iſte anno 1095. die Julii triceſima.

C A P U T VI.

SECULI XI. DOGMATA, ET DISCIPLINA.

UBI BERENGARIUS cœpit veritatem Corporis & Sanguinis Domini in Euchariſtia negare, Synodis, ſcriptiſque refutatum fuiſſe; conſtat ex dictis: ac turpiter Novatores allucinantur, tergiverſatorem potius, quam communem Eccleſiæ traditionem ſectantes, maxime quod & ille in ſententia non perſtiterit, ſuamque abjuraverit hæreſim. Utriuſque Teſtamenti auctorem eſſe Deum, ſacramento baptiſmatis originalem noxam deleri, bonis operibus eſſe incumbendum, Chriſtum de Virgine natum, veram-

(1) *S. Dominicus Loricatus* Eremita Camaldulenſis anno 1060. pridie idus Octobris, non ut quidam ſcripſere anno 1061. aut 1062. aut 1066. Vide Annales Camaldul. tom. 2. pag. 229. *S. Theobaldus* ejuſdem Ordinis anno 1066. Kal. Julii.

(2) *S. Petrus Igneus* ejuſdem Joannis Gualberti diſcipulus obiit an. 1094. juxta Brev. Flor., juxta aliquos Scriptores anno 1088.

veramque geſtaſſe carnem, in qua ſubiit crucis patibulum, ac Spiritum Sanctum Patris Filiique conſubſtantialem Amorem, ab utroque procedere, definitum eſt rurſus contra novos Manichæos, Græcoſque fractarios. Promiſcuos concubitus, fœdaſque libidines damnavit Eccleſia nullam habens rugam, vel maculam, in recentioribus Nicolaitis. Sacramenta Pœnitentiæ, ac Matrimonii, Sanctorum invocationem, Purgatorium, & ſepulturam Chriſtiano ritu ſervandam, in quadam Synodo Atrebatenſi fuiſſe contra hæreticum Gandulphum expreſſe corroborata, tradit in libro 13. *Spicilegii* Dacherius.

Diximus Cantus Eccleſiaſtici facilem methodum docuiſſe *Guidonem* Aretinum: hunc Benedictus VIII. ut clericos inſtrueret, Romam accerſivit. Qui a Laicis Principibus accipiebant inveſtituras, quæ fieri ſolebant traditione baculi, & anuli, ac præſertim qui perſolventes pecuniam acquirebant Eccleſiaſticorum bonorum poſſeſſionem, pluries perculſi ſunt anathemate. Etiam *Paſchalis II.* negavit Henrico V. conferre imperialem conſecrationem, niſi prius dominium illud conferendi Eccleſiaſticas dignitates ac poſſeſſiones dimitteret; quamvis tandem ærumnis preſſus indulſerit, ut electis regni ſui Epiſcopis & Abbatibus liceret illi baculum anulumque præbere, præter omnem tamen violentiam ac Simoniam. Pontifices Maximi non expectato Imperatorum aſſenſu canonice fuerunt electi: & qui fuere intruſi Imperatorum arbitrio, tanquam raptores & adulteri, Eccleſia unius ſponſa execrata eſt, ac deſpexit. Latini uſum Azymi, qui apud ipſos, mea quidem ſententia, ſemper viguit, retinuerunt, fruſtra obloquentibus *Michaele Cerulario*, ceteriſque Græcis Schiſmaticis. Gradus conſanguinitatis canonicis ſanctionibus ita ſunt conſtituti, ut filii & filiæ fratrum & ſororum in ſecunda generatione numerentur, nepotes in tertia, pronepotes in quarta, & ſic deinceps: qui vero germanos fratres & ſorores in ſecunda, eorum filios & filias in quarta, ac nepotes vel neptes in ſexta generatione locantes, inter hos poſtremos licita aſſerebant connubia, *Inceſtuoſi*, ut diximus cap. 2. appellati, ab *Alexandro II.* declarati ſunt pro ſua temeritate cæleſti pœna, & gladio perpetui anathematis puniendi.

Idem *Alexander II.* ſtatuit, ut ſacro Presbyteratus ordine conſecrati unam tantum ſingulis diebus *Miſſam* cele-

celebrarent, excepto die Dominicæ Nativitatis. Definitum id fuit in Synodo Romana anno 1063. ex qua depromptus eſt can. *Sufficit*, de Conſecr. diſt. 1. Olim quippe non una fuit in *Miſſis* agendis conſuetudo. Nam fuerunt dies a Card. Bona libro 1. cap. 18. dicti *Aliturgici*, in quibus non offerebatur ſacrificium altaris, cujuſmodi eſt etiamnum *Paraſceve* Paſchatis, & apud Græcos Quadrageſimæ tempus, quo utuntur miſſa *Præſanctificatorum*. Caruit item apud Romanos, & Alexandrinos liturgia dies Sabbati, & quæ modo viget in Sabbato majoris hebdomadæ, ut ex divino liquet Officio, ad inſequentem ſpectabat noctem. Contra conſuetum fuit duas celebrare *Miſſas* prima die Januarii, in vigilia Aſcenſionis Domini, in tribus diebus jejuniorum poſt Pentecoſtem, aliiſque, quos prælaudatus Cardinalis Bona appellat dies *Polyliturgicos*. At de his plura tum Scriptor ille doctiſſimus, tum Edmundus Martene, & ceteri de Sacris Ritibus pertractantes. Nam quantum ad quotidianam attinet oblationem, commendatam invenimus a Tertulliano de Jejunio cap. 14. a Cypriano Epiſtola 54. ad Cornelium, a Petro Chryſologo, &c. Unius vero a quolibet Sacerdote Sacrificii eadem die offerendi, congruam affert rationem Innocentius III. cap. *Conſuluiſti*, de celebrat. Miſſarum.

Multiplicatæ demum ſunt Seculo XI. mirum in modum religioſæ Familiæ. Quidam a S. Joanne Gualberto inſtitutam ajunt anno 1010. Congregationem *Vallis Umbroſæ*, cujus originem nos retulimus ad annum 997. Inſtituti itaque fuerunt hoc Seculo Monachi *Cavenſes* in regno Neapolitano, ſectantes conſuetudines Cluniacenſium, anno 1075. Ordo monachorum *Grandimontenſium* a S. Stephano Arverno inſtitutus in nemoribus Mureti in diſtrictu Lemovicenſi, anno 1076. ſed ita denominatus a Generalibus Comitiis ad *Grandem-montem* habitis anno 1267. in eadem provincia Lemovicenſi. Canonici regulares *S. Quintini* Bellovacenſis, quorum origo conſignatur anno 1078. *Carthuſiani* auctorem habuere anno 1086. vel, ut ſupra diximus, anno 1084. (diſcrepant enim Hiſtorici) S. Brunonem, & S. Hugonem Epiſcopum Gratianopolitanum in Gallia Narbonenſi, nomen ſortiti a *Carthuſia* ejuſdem diœceſis eremo. Inſtitutus anno 1095. a Gaſtone Viennenſi in Delphinatu Equite Ordo *S. Antonii*, cu-

cujus alumni infirmis (1) inſervientes in veſte deferunt litteram *Tau*. Anno demum 1098. S. Robertus abbas Moliſmenſis in Gallia Celtica, B. Albericus, & S. Stephanus, qui Moliſmenſe Cœnobium ſucceſſive gubernarunt, annuentibus Hugone Archiepiſcopo Lugdunenſi, Valtero Cabilonenſi, & Odone duce Burgundiæ, inſtituerunt ſacrum Ordinem *Ciſtercienſium*.

APPENDIX

Rerum Externarum.

FRANCORUM rex *Robertus* F. Hugonis Capeti adminiſtravit rempublicam ſumma pietate & juſtitia uſque ad annum 1031. Regnavit poſtmodum *Henricus I.* Roberti Filius uſque ad annum 1060. deinde *Philippus I.* filius Henrici uſque ad annum 1108. ſpatio ſcilicet annorum 48., primum ab Urbano II. ob repudiatam Bertham ſacrorum uſu interdictus, ſed poſtea reconciliatus Eccleſiæ.

IN HISPANIA poſt Alphonſum V. anno 1028. regnum Legionis & Caſtillæ auſpicatus eſt *Veremundus III.* Anno 1038. *Ferdinandus Magnus*, cui etiam ceſſerunt Aſturiæ. Anno 1065. *Sanctius II.* Ferdinandi filius natu maximus. Anno 1072. *Alphonſus VI.* Sanctii frater minor, qui regnavit annis 37. nimirum uſque ad annum 1109. Dixi regnum *Caſtillæ*, jam enim tria ſurrexerant in Hiſpania regna, ideſt, *Caſtillæ*, *Aragoniæ*, & *Navarræ*; & Seculo XI. in Navarra regnarunt *Sanctius*, (2) *Garzias*, ac *Sanctii* alii duo: (3) in Aragonia autem *Ramirus*, *Sanctius*, & *Petrus I.* (4)

SUB HUJUS Seculi initia, ut libros 8. de Regno Ital. tradit Sigonius, tres originem habuerunt Reſpublicæ, Florentinorum, Piſanorum, & Genuenſium. Saracenis hoc ver-

(1) Laborantibus præſertim elephantia, & impetigine, vel potius eryſipelate, quam *ſacrum ignem*, ſeu *ignem S. Antonii* dixerunt; & de qua Virgilius in fine 3. libri Georg.

Nec longo deinde moranti
Tempore, contactos artus ſacer ignis edebat;

niſi mavis hoc in loco intelligere peſtilentiam.

(2) *Major* appellatus.

(3) Nimirum *Sanctius V.* & VI. ac *Petrus* filius *Sanctii V.*

(4) Ad annum uſque 1036. regnavit in Anglia *Canutus*. Ad annum 1040. *Araldus*. Ad 1042. *Harde-Canutus*. Ad 1023. *Alfridus*. Ad annum 1066. *S. Eduardus*. Eodem anno *Eraldus*. Uſque ad annum 1087. *Guilelmus I.* Uſque ad 1135. *Henricus I.* In Polonia *Boleslaus I.* regnavit uſque ad annum 1025. *Micislaus* II. ad 1035. *Caſimirus* 1058. *Boleslaus* II. 1079. *Ladislaus* 1102.

vertente Seculo, quæ ſubjicimus, evenerunt. Anno 1005. Piſani eis eripuerunt Sardiniam, Genuenſes Corſicam. Ipſi autem, anno 1007. Capuam, anno 1008. Jeroſolymam, & anno 1009. Conſentiam in Calabria, & Bituntum in Apulia expugnarunt. (1) At Michael Paphlago anno 1034. Saracenis, duce Marmace, eripuit Siciliam. Turcæ anno 1045. adverſus Saracenos arma vertentes paullatim totum pene Orientem occuparunt. Hi quoque Mahumetis receperunt Alcoranum, & anno 1048. tota devicta Perſide, cæſoque Saraceno Arvira, regem ſuum Tangrolipicen *Sultanum* (quod idem ſonat ac *Rex regum*) primitus nominarunt. Caliphas Ægypti anno 1056. Jeroſolymis Sepulcrum Redemptoris noſtri claudi mandavit, inhibito Chriſtianis ingreſſu. Tunetini Mahumetani anno 1074. fines ac litus Calabriæ, & Siciliæ infeſtarunt. Rogerius Siciliæ Comes anno 1078. Tauromenio, & anno 1091. ex univerſa Sicilia Saracenos fugavit. (2)

Adversus Saracenos & Turcas ſedente Urbano II. & hortante *Petro Eremita*, anno 1095. decretum eſt Bellum Sacrum, (*Cruciatam* vulgo appellant) ſeu expeditionem militarem, cui ſe addicentes cruce rubri coloris in dextero humero obſignabantur. Collectæ multitudini, & in varias copias diſtributæ dux & imperator anno 1096. conſtitutus eſt *Gothofredus Bullionus*, Dux Lotharingiæ. Quamvis multi perierint, non Turcarum tantum, verum etiam Græcorum inſidiis; pervenerunt tamen Nicæam peditum 600. M. & equitum 100. M. Urbs illa Solimani regia, cum aliis civitatibus 41. & oppidis, plus, minus, 200. a Chriſtianis expugnata fuit anno 1097. Fidelium 13. millia, Turcarum 200. M. vario certamine ceciderunt. An-

(1) Hoc anno 1009. die 6. Octobris feria 5. hora una ante mediam noctem, lunam coopertam teterrimo ſanguine tradunt Chronica Belgica.

(2) Poterant inter Seculi XI. calamitates commemorari incendium Papiæ anno 1014. Terræmotus ingens in Franconia, præſertim Fuldæ, anno 1013. Horribilis cometes, & pluvia ſanguinis in Gallia an. 1014. Intolerabile frigus anni 1020. Rapta apud Anglos a diabolo mulier venefica cum vehementi ejulatu anno 1045. Colubrorum agmina in finibus Tornaci inter ſe conflictantia, & conſecuta inde peſtilentia, & fames anno 1059. Aquarum in Italia, & in Belgio talis inundatio, ut innumera ædificia corruerint, & gallinæ, anſeres, aliaque domeſtica animalia in ſylvas confugerint, anno 1086. Erumpens fons ſanguinis in Normannia, incendia, imbres, & locuſtarum agmina anno 1091. peſtis, quæ apud Gallos, Germanoſque anno 1093. deſæviit: igneus draco per aerem volitans, jacula ignita, arma in cælo cruenta, monſtruoſi partus, pluraque id genus oſtenta anni 1099.

Antiochia a noſtratibus capta eſt anno 1098. valde Chriſtianorum exercitu diminuto. Proximo anno 1099. Chriſtiani obſidione cinxerunt S. civitatem Jeruſalem die 5. Junii: expugnarunt autem & occuparunt die 25. Julii, feria *6.* Primus omnium mœnia ſuperavit miles, (1) quem concivem ſuum Piſani opinantur, ſecundus Gothofredus, tertius ejus frater Euſtachius. Die a capta urbe octavo *Gothofredus* rex Jeroſolymorum cunctorum ſuffragiis fuit declaratus. (2)

Quamquam plura dixi de Saracenis; alia tamen occurrunt commemoranda. Nam *Baſilius* Græcorum imperator anno 1014. Bulgaris ſuperatis, crudeliſſime victoriam exercuit, jubens illorum 1500. oculos erui. *Bohemi* anno 1038. eripuere Polonis Uratislaviam, & Cracoviam. *Scythæ* anno 1064. depopulati ſunt Thraciam, Macedoniam, & Græciam: at a Bulgaris anno 1066. internecione deleti ſunt. *Henricus IV.* anno 1068. domuit Illyricos, quos appellitant *Sclavos*. In ipſum Henricum anno 1073. arma converterunt Saxones & Thuringi, adeo, ut vix elapſus ſit fuga. Anno 1081. rurſus cum Rodulpho pugnavit, infauſto hujus obitu ex hac pugna conſequente. In Italiam venit, urbemque Romam obſedit, & occupavit anno 1083. In ipſam Romam anno 1084. armis, incendio, & rapinis ſæviit *Robertus Guiſcardus* dux Calabriæ: quem neceſſitate adactus ad expellendum Henricum vocaverat S. Gregorius VII.

Scriptoribus hujus ævi adnumeremus oportet Avicennam philoſophum Arabem, ac medicum præſtantiſſimum, qui nunquam dormiviſſe fertur integram noctem, ut ſtudiis vacaret, & anno ætatis ſuæ 18. totam abſolverat

(1) Brietius ait in muros omnium primum conſcendiſſe *Raimbakdum Creconium* nobilem Picardum.

(2) Procumbenti ad Sepulcrum Domini Gothofredo, aureamque coronam abjicienti ſpinea impoſita fuit. Hinc epigramma illud,

Laurea non hominem guſtare, nec aurea Regem
Fas, ubi Rex Divum ſpinea ſerta tulit.

Quī ajunt *Petrum* Eremitam Ambianenſem ad promovendum bellum Sacrum oſtentaſſe epiſtolam e cælo ad Chriſtianum populum miſſam, id referunt ex *Dodechino* continuatore Chronici Mariani Scoti. *Voltaire*, ceteriſque objicientibus, ſumma imprudentia ſuſceptam expeditionem, ex qua Europa privata eſt incolarum ſuarum parte maxima, profuſa immenſa theſaurorum copia, extinctæ nobiliſſimæ familiæ, exortæ innumeræ cædes, peſtilentiæ, & calamitates quammaximæ; reſpondemus plura Deo auctore præcipi, & fieri bona, & utilia, quorum exitus, non ex Deo, ſed ex hominum improbitate permultis extioſus eſt, atque infelix.

fat ἐγκυκλοπαιδείαν (1). Obiit Alcorano addictus, aut forte nullius religionis, circa annum Ch. 1050. Claruerunt præterea in hiſtoria Germanica *Lambertus Schafnaburgenſis*, ex quo plura exſcripſit Trithemius; inter hæreticos tamen 1. Cl. rejectus in Indice Hiſpanico anni 1067. atque in Hiſtoria regum Dalmatiæ & Croatiæ Auctor *anonymus*, latinitate donatus a Marco Marulo Spalatenſi. Ex antiquorum medicorum libris plura collegit *Conſtantinus* Afer, poſt univerſum fere orbem peragratum, omnemque Chaldæorum, Perſarum, Arabum, & Saracenorum comparatam ſibi diſciplinam, inſidiis elapſus, & inter Caſſinenſes monachos cooptatus. *Joannes* Italus, atque, ut arbitror, Siculus tantum in philoſophia excelluit, ut profectus Conſtantinopolim, Michaeli Pſello ſuffectus, cum omnium admiratione Ariſtotelis, Platonis, Porphyrii, Jamblici, & Procli explanaverit libros: ſed propugnans Pythagoricam *Metempſychoſim*, tranſmigrationem ſcilicet animorum, & ſacrarum imaginum cultum evertens, tanquam hæreticus damnatus eſt, & coactus juſſu imperatoris Alexii ex ambone anathematizare undecim pravæ, quam tradiderat, doctrinæ capita (2). Tres libros de Henrici IV. contra Saxones bello condidit carmine *Auctor*, qui ne ſibi conflaret invidiam, diraque arceſſeret, conſulto nomen ſuppreſſit ſuum. Fertur pro Henrico ſcripſiſſe quoque *Sigebertum*, de quo proximo Sec. cap. 4. & qui tam proſa, quam carmine plura elucubravit. Sub hujus Seculi exitum, ideſt, anno 1099. medici *Salernitani* verſibus conſcripſerunt Opuſculum de conſervanda valetudine (3) inſcriptum Roberto Normanniæ Duci, illos de fiſtula brachii ſananda conſulenti. Incipit vero idem Opus,

Anglorum regi dicit Schola tota Salerni,

quoniam Robertus deſignatus fuerat rex Angliæ.

DUO-

---

(1) ἐγκυκλοπαιδεία, quaſi *circularis ſcientia*, *ab* ἐγκύκλιος, *circularis*, & a παιδεία, *diſciplina*, vel *eruditio*, ſignificat omnem fere ſcientiam ſimul compactam, & ductum quemdam multarum diſciplinarum conſertum.

(2) Rab. *Moſes Ben-Maimon*, ab initialibus litteris appellatus *Rambam*, præcellens fuit in omni Hebræorum litteratura, in jure, in medicina, in matheſi; natus Cordubæ anno communioris computi Hebræorum 4861. Æræ Chriſtianæ 1130. laudatus a Rabbinis *Abraham Zachus*, & *Iſaac*, necnon a *Joanne Buxtorfio*, quem vide in Præfat. ad Opus Maimonidæ inſcriptum, *Doctor Perplexorum*.

(3) Libri titulus pervulgatus, *Schola Salernitana*. Auctor vere unus *Joannes* Mediolanenſis, qui omnium Medicorum nomine ſcripſit, ſicut opus inſcriptum *Collegium Bononienſe*, unius Ulyſſis Aldrovandi fœtura eſt.

DUODECIMUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Pontifices Maximi Recenſentur.

ITaque Paſchalis II. an. 1118. mortem oppetiit: poſt quem XVI. ſederunt in Petri Cathedra Romani Pontifices, nempe *Gelaſius II. Calliſtus II. Honorius II. Innocentius II. Cæleſtinus II. Lucius II. Eugenius III. Anaſtaſius IV. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Gregorius VIII. Clemens III. Cæleſtinus III.* & *Innocentius III.*

CLXI. Gelasius II. antea Joannes Cajetanus electus eſt, repugnante licet imperatore Henrico V. Is ergo inaugurari Pontificem juſſit Mauritium Epiſcopum Bracarenſem, ei Gregorii VIII. nomine impoſito. At Gelaſius damnatis in Synodo Capuana Mauritio, & Henrico, in Gallias ſeceſſit, obiitque pleuritide in monaſterio Cluniacenſi IV. Cal. Februarias anno 1119.

CLXII. Suffectus ei eſt Guido Burgundus Archiepiſcopus Viennenſis, electus Cluniaci ſuadente Conone Epiſcopo Præneſtino, appellatus *Calliſtus II.* Qui rurſus Henrico, & Mauritio damnatis, & in Synodo Œcumenica Lateranenſi compoſitis circa Inveſtituras diſſidiis, ad finem vergente 6. anno Pontificatus ſui, anno ſcilicet 1124. Idibus Decembris exceſſit e vivis.

CLXIII. Post Callistum ſedit *Honorius II.* Bononienſis, (1) antea Lambertus Oſtienſis Epiſcopus, qui Henrico V. ſine prole defuncto, per Apoſtolicæ Sedis Legatos dedit operam, ut imperator eligeretur Lotharius Dux Saxo-

(1) *Bononienſis* vulgo dicitur, & loco natus obſcuro: at Platina Imolenſem facit. Inter Bononiam vero, Imolamque, eſt oppidum nunc fere dirutum, vulgo *Fignagnano*. Fertur hinc Lambertum, ſeu Honorium II. prodiiſſe, & annuo Jubilæi privilegio ſacram ejuſdem oppidi, patriæque ſuæ Ædem locupletaſſe.

Saxonum, & Conradum Franconiæ, ac Fridericum Sveviæ Duces filios Agnetis ſororis Henrici, armis inſectantes Lotharium, ut avunculi potirentur imperio, communione privavit, depoſito quoque Anſelmo Archiepiſcopo Mediolanenſi, a quo Conradus Modoetiæ acceperat Italici regni coronam. Obiit vero morte Honorius ſexto anno Pontificatus, Æ. Ch. 1130. XVI. Calendas Martii.

CLXIV. Electus deinde eſt, licet invitus, *Innocentius II.* antea Gregorius Card. S. Angeli: ſed eadem die intruſus eſt factione ſeditioſa Petrus Leonis, nomine Anacleti II. uſurpato. Roma Innocentius cedens ad Ludovicum VI. Galliarum regem, deinde ad Lotharium, a quo Romam deductus eſt, & reſtitutus, perrexit ſummo ubique exceptus honore. Diſcedente autem ex urbe Lothario imperii corona decorato, Innocentius nondum extincta Anacleti factione Piſas advenit, ibidem commoratus uſque ad obitum Anacleti (1). Verum huic ſeditioſi ſubſtituerunt pſeudopontificem alterum, quem appellarunt Victorem IV. Hic poſt tres menſes dejectus eſt: ac Innocentius celebrata Synodo II. Lateranenſi Œcumenica, rebuſque aliis præclare, & magnifice geſtis, anno 1143. humanis exemptus eſt rebus die 24. Septembris. (2)

CLXV. Administravit deinde Eccleſiam quinque dumtaxat menſibus, paucisque diebus *Cæleſtinus II.* Hetruſcus, vita functus anno 1144. die 9. Martii. Ab hoc Pontifice incipiunt vaticinationes, quæ tribuuntur S. Malachiæ Archiepiſcopo Hiberno: quarum prima eſt, *Ex caſtro Tiberis*. Nam Cæleſtinus erat Tiphernas e caſtro S. Felicitatis ad Tiberim, vulgo e Civitate Caſtellana. Ingenioſe Pontificibus ante Benedictum XIII. eadem vaticinia fuerunt aptata. Huic, & ſequentibus Clementi XII. & Benedicto XIV. neſcio quo jure conveniant. Vaticinatio de primo eſt illa. *Miles in bello*: de altero, *Columna excelſa*, de tertio, *Animal rurale*. Proxime futurus prænunciatus eſt eo ſymbolo, *Roſa Umbriæ*. Poſt hunc ad extremum uſque Judicium ſuperſunt duntaxat XVIII. Sed nemo credat vaticinationes iſtas eſſe S. Malachiæ, atque interpretamenta aliud eſſe præter alicujus luxuriantis ingenii commentationes, aut alicui mortalium

(1) Hujus rei cauſa S. Bernardus ad Piſanos ſcribens urbem illorum ſummopere commendavit.

(2) De Innocentio II. in Concilio Remenſi anno 1131. ſequenti capite laudando, ait S. Bernardus: *Plusquam Moyſes hic, &c.*

talium momenta innoteſcere, *quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*, ut inquit Dominus Act. 1. 6.

CLXVI. Sequutus eſt *Lucius II*, antea Gerardus Caccianemicus Bononienſis, extinctus poſt menſem II. ictu lapidis anno 1145. V. Cal. Martias.

CLXVII. Sedit poſtea ultra annos 8. *Eugenius III.* diſcipulus S. Bernardi, Abbas S. Anaſtaſii Ordinis Ciſtercienſis, (1) qui non ſine ſanctitatis fama obiit Tibure in Latio. Viget apud Piſanos traditio Eugenii Patriam fuiſſe Montemmagnum ſexto a Piſis lapide.

CLXVIII. Extincto Eugenio anno 1153. Nonis Julii ſucceſſit *Anaſtaſius IV.* Romanus, antea Conradus, & Epiſcopus Sabinenſis, ſublatus e vivis anno proximo 1154. die 2. Decembris.

CLXIX. Anastasio IV. ſucceſſor datus eſt *Hadrianus IV.* natione Anglus, cui Nicolai nomen erat. Romanos Senatores conantes ſibi priſtinam vindicare libertatem ad officium redegit; multaque paſſus a Federico imperatore, quem decoraverat imperii corona, ob Guilelmum Siciliæ regem, deceſſit Anagniæ Cal. Septembris anno 1159.

CLXX. Rexit deinde Eccleſiam 22. annis *Alexander III.* Senenſis, appellatus antea Rolandus Paperonus. Diuturnum Schiſma invicta patientia compeſcuit, & quatuor Pſeudopontifices, *Victorem V. Paſchalem III. Calliſtum III.* & *Innocentium III.* temere ſe nominantes, perculſit anathemate: atque omnes, teſte Pandulpho Piſano, miſerrime perierunt. Patrocinatus eſt Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi, quem etiam Sanctis adſcripſit: Venetis

(1) Antea vocabatur Bernardus Piſanus. Mirabatur S. Bernardus hunc Pontificem fuiſſe a S. R. E. Cardinalibus electum. Vide Papirium lib 5. pagina 201. Ornatum ab Eugenio III. templum Virginis in Exquiliis conſtat ex verbis, quæ legebantur in veſtibulo,

Tertius Eugenius Romanus Papa benignus
Obtulit hoc munus, Virgo Maria, tibi.

In Prophetia Malachiæ Eugenius III. prænuntiatus eo ſymbolo, *Ex magnitudine montis*, ob patriam *Montem magnum*. Anno 1148. Eugenius in Etruria verſabatur: eodem quippe anno XI. Kal. Decembris, templum oppidi S. Geminiani, aſſiſtentibus pluribus Cardinalibus ſolemniter conſecravit. Proximo anno 1149. Piſis ædem S. Pauli ad Arni ripam dedicavit, ut conſtat ex aſſervato illic lapide. Etſi dicitur a S. Bernardo *ruſticanus, pannoſus homuncio*, & evectus *a ſecuri, ab aſcia, a ligone*; parentes tamen habuit nobilis proſapiæ Bernardum Paganelli & Mariam Cajetanam. Fuerat majoris templi Vicedominus, deinde monachus Camaldulenſis, & Abbas monaſterii S. Zenonis, poſtea Ciſtercienſis, S. Bernardi diſcipulus, & Abbas monaſterii SS. Vincentii & Anaſtaſii Romæ ad Aquas Salvias.

netis plura largitus eſt privilegia: Lateranenſe Concilium III. Œcumenicum XI. celebravit; ac Federicum imperatorem ad pedes ſuos provolutum & veniam petentem elevans cum lacrymis excepit oſculo, ut veritati, & hujus Pontificis manſuetudini contraria tradant, qui ajunt hunc pede imperatoris preſſiſſe caput, eique inſultaſſe verbis ex pſalmo 90. petitis, *Super aſpidem*, *&* *baſiliſcum ambulabis*, & *conculcabis leonem*, & *draconem*. Obiit Alexander III. Tiphernii, III. Cal. Sept. anno 1181. (1)

CLXXI. Deinde Romanam Eccleſiam rexit Lucius III. antea Humbaldus Allucingolus Lucenſis, qui deceſſorum exemplo civili ſeditione exagitatus adiit Veronam, ubi anno quinto ſui muneris inchoato perſolvit naturæ debitum anno 1185. VIII. Cal. Decembris.

CLXXII. Non abſolvit in Epiſcopatu Romano biennium ſucceſſor Lucii *Urbanus III.* antea Lambertus Cribellus Archiepiſcopus Mediolanenſis. Etenim Venetias migraturus ad claſſem adverſus Turcas comparandam, Ferrariæ triſti accepto nuncio de expugnatis a Saladino Jeroſolymis, conceptoque ex mœrore animi morbo, anno 1187. XIV. Cal. Nov. occubuit.

CLXXIII. At brevior fuit Pontificatus *Gregorii VIII.* antea Alberti de Mora Beneventani, qui Ferrariæ inauguratus, adveniens Piſas hujus urbis cives cum Genuenſibus conciliaturus, ibi intempeſtivo confectus eſt morbo, anno ipſo 1187. die a ſui electione 57. & 17. Decembris.

CLXXIV.

---

(1) Mendacium eſſe, quod aliqui narrant, Alexandrum Venetiis anno 1177. in veſtibulo S. Marci ſuperba tyrannide, & pede ſuper caput ejus impoſito, Federico inſultaſſe, demonſtrat Ven. Baronius ad prædictum annum numer. 86. Sane Federicum I. humaniſſime receptum ab Alexandro conſtat ex Romoaldo Archiepiſcopo Salernitano, qui præſens adfuit, ex Chronico Andreæ Danduli, & ex Epiſtolis ipſius Alexandri III. Vide Sandinum pag. 384. Oppoſitum tradunt Georgius Luckfeld de Rerum German. Scriptoribus pag. 175. Chriſt. Matthiæ pag. 939. Gaſpar Hedion. lib. 10. Hiſt. Eccl. cap. 8. Funcius lib. 4. Chron. Ajunt nonnulli ſpectatorem fuiſſe hujus facti Theodorum Marchionem Miſniæ, qui ad erigendum Imperatorem accurrerit. Mirum fabulæ fidem adhibuiſſe pag. 105.2. Papirium Maſſonum! De Guilelmo Cave in Seculo Valdenſi, aliiſque Proteſtantibus eamdem adſtruentibus nil dicam aliud, niſi unius Theodori incerto teſtimonio illorum narrationem inniti, noſtram vero notis, integerrimis, & ocularibus teſtibus. Iniqua & illa de Alexandro III. Friderici expoſtulatio apud Chriſt. Matthiæ Præcit.

Ecce paterna fides, & magni Præſulis alma
Integritas, humiliſque Petri veſtigia ſectans.
Jam non ferre crucem Domini, ſed tradere regna
Gaudet, & Auguſtus mavult, quam Petrus haberi.

Plura ibidem leguntur hujus furfuris.

CLXXIV. Vix tres Apoſtolici regiminis expleverat annos *Clemens III.* antea Paulinus Scholarius Epiſcopus Præneſtinus, poſt obitum Gregorii electus Piſis; quando ſeditione Romanorum civium compoſita, e vivis exceſſit IV. Calend. Apriles anno 1191.

CLXXV. Etsi Hyacinthus Urſinus, dum renunciatus eſt Pontifex, aſſumpto nomine *Cæleſtini III.* ageret annum ætatis ſuæ 85. ſuperſtes fuit tamen annis fere ſeptem, & de Chriſtiana republica optime meritus fatis ceſſit anno 1198. VI. Idus Januarias.

CLXXVI. christianam exeunte Seculo XII. moderabatur rempublicam *Innocentius III.* antea Lotharius Comitis Signiæ Filius, electus ſtatim ac Cæleſtinus reconditus fuit tumulo. Fuit in utroque Jure doctiſſimus, poteſtatis, ac ditionis Pontificiæ vindex acerrimus, Quæſitorum Fidei adverſus Albigenſes primus auctor, & pacis, atque incrementi religionis ſtudioſiſſimus. Celebratum ab illo IV. Lateranenſe Concilium, Œcumenicum XII. Iſtud vero, & Innocentii obitus, qui contigit anno 1216. die 16. Julii, ad Seculum ſpectant Decimumtertium.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Superiori Seculo dictum eſt recuperatam fuiſſe a Chriſtianis civitatem Sanctam Jeruſalem. Series itaque Patriarcharum ejuſdem civitatis eſt iterum aſſumenda. Eodem anno 1099. captæ urbis electus eſt *Daibertus* Piſanus, Apoſtolicæ Sedis Legatus, a Balduino depoſitus anno 1103. Deinde ſederunt Seculo XII. *Ebremarus*, *Gobelinus*, *Arnulphus*, *Germundus*, *Stephanus*, *Vuillelmus*, *Fulcherius*, *Almaricus*, *Heraclius*, *Albertus* Eremita, & *Monachus*, (1) qui deceſſit anno 1204. Antiochiæ vero, quam Chriſtiani expugnarunt anno 1098. primus ſedit uſque ad annum 1136. *Bernardus* natione Gallus: poſtea vero *Rodulphus*, *Aimericus*, & *Rodulphus II.* qui ex hac vita migravit anno 1220.

CA-

(1) Proprium nomen. Ortus fuerat in diœceſi Florentina.

CAPUT II.

Synodorum Seculi xii. Elenchus.

Romæ plura hoc Seculo celebrata fuere Concilia, eaque præſertim ad abolendum jus a principibus laicis uſurpatum conferendi Eccleſiaſtica beneficia, ſive, ut ajunt, inveſtituras, tot ſchiſmatum, anathematum, bellorumque originem. Nam eam ob rem ſuperſtite adhuc Paſchali II. anno 1102. & rurſus anno 1104. 1110. 1112. & 1116. quinque celebrata fuere *Lateranenſia Concilia*: quorum primo Henricus IV. rurſus ſacrorum uſu fuit interdictus: altero eadem pœna mulctati regii Conſiliarii, aliique in Anglia inveſtituras exequentes: in tertio item vindicantes ſibi Eccleſiaſticorum bonorum diſpoſitionem, ſimulque diripientes res naufragorum diris devoti fuere: in quarto jus dandi inveſtituras, quod per vim Henricus V. extorſerat, revocatum eſt, promulgato in eumdem imperatorem anathemate; & in quinto proſcriptis item inveſtituris præcedentis Concilii acta confirmata fuerunt. Lateranenſibus hiſce Synodis definitione ac ſententia concordes fuere, *Jeroſolymitana* anno 1111. celebrata præſide Conone Apoſtolicæ Sedis Legato; *Anſana* anno 1112. collecta ab Archiepiſcopo Lugdunenſi Joanne: *Bellovacenſis* anno 1114. in Archiepiſcopatu Remenſi ſub prælaudato Conone: *Capuana*, & *Colonienſis* anno 1118. & *Remenſis* anno 1119. In his vero poſtremis una cum Henrico V. damnatus eſt Mauritius cognomento Burdinus, ſive Antipapa Gregorius VIII. de quo præced. capite n. 161.

Magna de *Inveſtituris* controverſia componi cœpit anno 1122. in Concilio Conſtantienſi adſtantibus Legatis Calliſti II. atque concordia firmata eſt, Henrico eique adhærentibus ab omni cenſura abſolutis, in Concilio *Lateranenſi VI.* & Generali IX. proximo anno 1123. Præfuit Synodo idem Calliſtus, & interfuerunt Epiſcopi 300. In Pandulphi Piſani ſcriptis *nongenti* mendoſe leguntur. Reſtituit in his duobus Synodis Henricus Catholicæ Eccleſiæ omnes inveſtituras, quæ per baculum & anulum fieri conſueverant, omnemque liberam Eccleſiaſticarum dignitatum electionem & conſecrationem: & Calliſtus conceſſit imperatori, ut electiones Epiſcoporum & Abbatum regni

Teutonici fierent eo præſente, abſque ſimonia & violentia; & Electi ab eodem imperatore reciperent *regalia*, ideſt Feuda per ſceptrum, vel ſignum externum.

Pseudo-Pontifices ſequentibus Synodis depoſiti & damnati fuerunt; Gregorius VIII. anno 1117. in Concilio *Beneventano*, & in Generali Lateranenſi nuper laudato, Petrus Leonis, ſeu Anacletus II. anno 1130. in Concilio *Anicienſi* ad ripam Ligeris: anno 1131. in *Remenſi*, cui adfuit Innocentius II. & regi Francorum Ludovico regalem impoſuit coronam: anno 1132. in *Placentino*; & anno 1134. in Concilio *Piſano*; in quo etiam depoſitus fuit Alexander Leodienſis Epiſcopus Simoniacus. Victor III. Antipapa, & Fridericus imperator, a quo fuerat intruſus, excommunicationis pœnam ſubierunt in Synodo Papienſi anno 1160. & *Lateranenſi VIII*, anno 1168. In Veneta anno 1177. in qua Alexander III. & Federicus imperator reconciliati fuerunt, Paſchalis III. dejectus eſt.

Hæreticos proſcripſere, quæ ſequuntur, Concilia: *Florentinum* anno 1105. vanitatis erroriſque redarguit illius urbis Epiſcopum Fluentium effutientem natum jam eſſe Antichriſtum, & mundi interitum imminere: Concilium *Lateranenſe VII*, & *X*. Generale anno 1139. reſciſſis Actis pſeudopontificis Anacleti II. condemnavit hæreſim Arnaldi Brixienſis, Petri de Bruis, atque his adhærentium. Præfuit Concilio Innocentius II. & interfuerunt Archiepiſcopi & Epiſcopi mille. Damnatæ in hoc etiam Concilio hæreſis Simoniaca, Inveſtituræ, & Nicolaitarum turpitudines; indictumque anathema iis, qui in clericum, aut monachum violentas manus injiciunt. In Senonenſi anno 1140. damnata ſunt Petri Abaelardi nefaria dogmata; atque in *Jeroſolymitano* 1142. proſcripti Armeniorum errores. Bogomilos damnavit anno 1143. *Conſtantinopolitanum* Concilium collectum a Michaele Oxita Patriarcha, & in *Pariſienſi* anno 1147. reprobati fuerunt errores, de quibus accuſabatur Gilbertus Porretanus Epiſcopus Pictavenſis. Anno demum 1179. in Concilio *Lateranenſi IX*. & Œcumenico XI. ſub Alexandro III. ſtatutis iis, quæ ad Eccleſiaſticam attinent diſciplinam, ab Epiſcopis tercentis damnati ſunt Valdenſes, & Albigenſes hæretici.

E reliquis Synodis notandæ ſunt, *Pariſienſis* anno 1105. qua Philippus rex, & Bertrada, ob inceſtas nuptias excommunicati, præſtito juramento omnimodæ ſeparationis, impetrarunt abſolutionem: *Moguntina* anno

1105.

1105. in qua depoſito Henrico IV. hujus Filius evectus eſt ad imperium: *Tarſenſis* in Cilicia, in qua anno 1177. Græci Armeniique Eutychianam damnarunt pariter hæreſim, & ad communionem redierunt: *Abrincatenſis* in finibus Normanniæ, ac Britanniæ, quæ a cæde S. Thomæ Cantuarienſi anno 1172. abſolvit Henricum II. regem Angliæ; & *Divionenſis* in Burgundia, in qua anno 1199. damnatæ fuerunt illicitæ nuptiæ Philippi Francorum regis, qui ducta altera uxore Ingeburgem legitimam conjugem repudiaverat. (1)

CAPUT III.

Hæreses Seculi duodecimi.

SEQUITUR, ut hæreſes deſcribamus. Harum Auctores fuere *Tanchelinus*, *Petrus de Bruis*, *Henricus* Toloſanus, *Petrus Abaelardus*, *Conſtantinus Chryſomalus*, *Bogomilus*, *Arnaldus* Brixienſis, *Gilbertus Porretanus*, *Joachimus Abbas*, & *Petrus Waldo*. De Tanchelino perditiſſimo homine, tam deliro, ut ſe Dei filium eſſe jactaret, ac tam impuro, ut virgines in conſpectu parentum, nuptaſque coram viris dixerit comprimendas, nil afferendum eſt aliud, quam illum Antuerpiam claram Brabantiæ Urbem, & emporium toto orbe celeberrimum corrupiſſe, ſed opportune extinctam peſtilentiſſimam contagionem opera S. Norberti, de quo capite proximo.

PETRUS DE BRUIS, & *Henricus* ejus diſcipulus circa annum 1140. errores ſpargebant ſuos. Nam ad illorum evertendam hæreſim Eugenius III. anno 1147. Toloſam miſit Albericum Epiſcopum Oſtienſem. Hi vetus Teſtamentum rejiciebant, baptiſmum ante uſum rationis adminiſtratum improbabant, adhærebant Iconoclaſtis, cruceſque frangebant, ſacras demoliebantur ædes, pſalmodiam, preceſque ore prolatas irridebant, Sacrificium Miſſæ, & Sacerdotum abjiciebant conſecrationem. Petrus Anatiliæ, ſive ad Fanum S. Ægidii crematus eſt.

F 2 Hen-

(1) Jure meritoque prætermiſimus Pſeudo-concilium Moguntinum anni 1085. in quo ſtatutum fuit obedientiam præſtandam eſſe Antipapæ Guiberto; exauctoratus fuit S. Gregorius VII., & depoſiti quindecim Epiſcopi eidem Gregorio adhærentes. Agunt de hoc Concilio Conradus Uſpergenſis, & Sigebertus in Chronicis; plura autem Leo Hoſtienſis lib 3. cap. 70.

Henricus prædicto anno 1147. fuit conjectus in carcerem, ubi deceſſit.

MEMORAVIMUS ſuperiori Seculo *Bogomilos*, quamdam ſectam Manichæorum, horumque ducem Hiſtorici ajunt fuiſſe Baſilium medicum, cum ſuis igni traditum jubente Alexio Comneno. Verum fuit quoque *Bogomilus* monachus, damnatus, ut ſuperiori cap. diximus, anno 1143. in Synodo C. P. cujus meminere perpauci. Ad Manichæorum dogmata addebat dæmones habitare in corporibus defunctorum, quos proinde relinquebat inſepultos, effodiendo, & projiciendo extra Eccleſias oſſa cineresque fidelium. Fas eſſe autumabat tondere in monachos etiam copulatos conjugio, & invitos quidem, ac reluctantes, nec verebatur Deo, quem nos colimus, maledicere. Fuit per id temporis *Conſtantinus Chryſomalus*, duas in homine commentus animas, baptiſma parvulorum irridens, exhibendum principibus honorem, ac ſi diabolo conferretur, execrans, atque id genus ineptiarum nugarumque pleniſſimus.

PETRUS ABAELARDUS ortus in oppido Palatii diœceſis Nannetenſis, poſt conſuetudinem cum Heloiſia, ex qua filium ſuſcepit, & cujus cauſa a feminæ conſanguineis amputata fuerunt illi virilia (1), S. Dionyſii monachus Pariſiis effectus, nimis argute de divina Trinitate diſputando, aliaque Theologiæ capita pertractando, non evitavit ſupinos errores, dogmatizans Deum eſſe prorſus inaſpectabilem beatis, caſtum Dei timorem non futurum in cælis, nullum dari ignorantiæ peccatum, atque his conſimiles errores alios: quos tamen morti proximus dicitur retractaſſe; immo in Senonenſi Concilio anno 1140. S. Bernardo erroris capitula deſignanti, & aſſerenti Abaelardum loquentem de Trinitate ſapere cum Ario, agentem de gratia ſentire cum Pelagio, & de Chriſti perſona ſcribentem adhærere Neſtorio, ipſe Abaelardus ad Sedem Apoſtolicam provocavit, ad quam acceſſurus præpedi-

(1) Exſectus eſt *Abaelardus* procurante Fulberto Canonico Pariſienſi cui Heloiſia neptis erat. Hæc ad preces Epiſcopi Trecenſis præfecta fuit inſigni virginum monaſterio. S. Bernardi de Abaleardo judicium confirmatur Innocentii II. epiſtola ad Epiſcopos Galliarum aſſervata Lutetiæ Pariſiorum ad S. Victoris cœnobium. In ea etenim hæc habentur: *Dolemus quod in Petri Abaelardi pernicioſa doctrina Arii, Manichæi, Neſtorii, Eutychiani & Dioſcori hæreſes pullulare cœperunt; unde univerſa ipſius Petri perverſa dogmata cum ſuo auctore damnamus, &c.*

peditus eſt ægritudine, obiitque anno 1142. apud monachos Cluniacenſes, a Petro Venerabili cohoneſtatus amplo, ſplendidoque Epitaphio (1).

Arnaldus e Brixia contendebat omnia bona temporalia eſſe laicorum, & injuſtiſſime a Clericis detineri, nec ſalutem conſequi poſſe Epiſcopos regalia, & monachos poſſeſſiones habentes: quod poſtea Marſilius Patavinus, Joannes de Iamduno ICC. Waldenſes, Huſſitæ, & alii hæretici propugnarunt. Arnaldus vero Roma expulſus ſub Hadriano IV. captus eſt in finibus Hetruriæ,

Appenſuſque cruci, flammaque cremante ſolutus,

ut lib. 3. de Geſtis Federici inquit Gunterus.

Gilbertus *Porretanus*, cum Deum a Deitate, & relationes divinas ab eſſentia diſtingui affirmaſſet, iſtorum articulorum damnationi factæ anno 1147. in Synodo Pariſienſi, & ſequenti anno in Remenſi præſente Eugenio III. ſponte libenterque ſubſcripſit, Pictavenſi Eccleſiæ ob hanc laudabilem demiſſionem honorifice reſtitutus. Etiam Joachimus abbas Calaber de Trinitate non recte ſenſit; negavit enim divinas perſonas eſſe revera unum, & idem cum divina natura; ſed poſt ejus obitum, cui proximus ſcripta ſua judicio Sedis Apoſtolicæ ſubjecit, vetuit Honorius III. Innocentii III. ſucceſſor, ne hæreſis nota infametur.

Waldensium Secta erupit anno 1160. cum *Petrus Waldus* Lugdunenſis, ſociorum ſuorum uno repentina morte ſublato, perterritus ceteros ad Evangelicam paupertatem ſectandam hortatione exemploque perduxit. Hinc Waldenſes appellati etiam ſunt Pauperes de Lugduno, Cathari, ſeu Puritani, in Sabaudiæ autem & Pedemontii vallibus *les Barbets*. His conjuncti ſunt Albigenſes, nomen ſortiti ab Alba Helviorum, ſeu Albiga Galliæ urbe, in qua frequentiſſimi inſederunt. (2) Non divitiarum contemptus, ſed hæreſeon portenta, in Waldenſibus, & Albigenſibus reprehenduntur. Etenim Eccleſiam Romanam a Silveſtri temporibus defeciſſe, ac modo eſſe vitiorum omnium ſentinam, jejunia, ritus, indulgentias, obedientiam, Eccleſiaſticis Prælatis exhibendam, juramentum res eſſe

 inu-

(1) Epitaphium Petri Abaelardi, ut habetur apud Caveum in Seculo Valdenſi, ita clauditur,

Eſt ſatis in tumulo, Petrus hic jacet Abailardus,
Cui ſoli patuit ſcibile quidquid erat.

Ibidem ob iſſe dicitur XI. Kalendas Majas.

(2) De his rurſus proximo Seculo XIII.

inutiles, & interdictas, nullum dari Sacramentum præter Baptiſmum, & Euchariſtiam, hanc etiam a laicis confici ſola recitatione orationis Dominicæ, & Sacerdotes in grave peccatum lapſos conſecrandi amittere poteſtatem, ſunt dogmata Waldenſibus & Albigenſibus communia. Fleurius ad annum 1184. ſcribit Waldenſes initio erraſſe in eo duntaxat, quod paupertatem deſidem, & fanaticam profitebantur, ſpernebantque Eccleſiaſticam poteſtatem. At paullatim excreſcere errorum monſtra, & facile improbos convenire, experimento compertum eſt. *Sabatatos*, & *inſabatatos* quidam dixere, non quod in Sabbato judaizarent, ut commenti ſunt aliqui; ſed quod ob nimiam paupertatem calceos deferrent ligneos, quos Galli vocant *Sabots*.

In prælaudato Concilio Remenſi anno 1147. dementiæ potius, quam hæreſis laborare malitia viſus eſt *Eudon* quidam, Gallice *Eon*: qui ſæpe in Eccleſia audiens clauſulam illam Exorciſmorum, *Per eum, qui judicaturus eſt vivos & mortuos*, ſe futurum eſſe univerſorum judicem prædicabat: & quod nemo ſatis mirabitur, tam inſana, & abſurda venditans, magnam Vaſconiæ atque Armoricæ, ſive Britanniæ minoris partem corruperat. Quidam denique Seculo XII. oſtentantes vitæ integritatem, omniaque exercentes exterioris pietatis officia, & ſe *Apoſtolicos* nominantes, abhorebant a nuptiis, & nihilominus mulieribus turpi concubitu frequentiſſime miſcebantur; quamobrem illos exagitat ac perſtringit S. Bernardus ſermone *66.* in Cantica. Atque de hæreſibus hactenus (1).

CA-

(1) Erupit Seculo XII. nova hæreſis *Catharorum*, longe ab ea diverſa, quæ emerſit Seculo III., aliter vocata Novatianorum. Horum Catharorum meminit ad annum 1163. Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, ubi refutatos ait ab Ecberto Abbate S. Florini, & a S. Hildegarde. Dicitur ab Ughello in Archiepiſcopis Mediolanenſibus ab an. 1173. Galdinum redivivæ Catharorum hæreſi bellum indixiſſe. At *Catharorum* nomen iis omnibus, qui ſe puros, proboſque Chriſtianos jactarunt, commune eſt. Hi Cathari, ut apud D. Acherium tom. 1. Spicilegii refert *Bonacurſus*, qui Mediolani fuerat illorum magiſter, dogmatizabant, diabolum diviſiſſe elementa, creaſſe hominem de limo terræ, vi in illum intruſiſſe angelum lucis, concubuiſſe cum Eva, & genuiſſe Caim, ex hujus ſanguine procreatos fuiſſe canes, omnia fere, quæ in Veteri Teſtamento narrantur, diabolo auctore eveniſſe. Addebant ad hæc, aliaque veterum Manichæorum deliramenta, crucis ſignum eſſe characterem beſtiæ, Silveſtrum fuiſſe Antichriſtum, defeciſſe ab illius ætate Eccleſiam. Negabant Chriſtum ea, quæ de ipſo narrantur, feciſſe, niſi apparenter, ejuſque cum Arianis impugnabant divinitatem. Omnes manducantes carnem animalium, ova, caſeumque damnari aſſerebant. Hi *Cathari* videntur eſſe progenitores *Albigenſium*, de quibus proximo Seculo XIII. & paullo ſupra in *Valdenſibus*.

CAPUT IV.

SCRIPTORES ECCLESIASTICI SECULI DUODECIMI.

CCXL. CIRCITER enumerat Seculum, in quo verſamur, Scriptores. Digni ſunt, quorum recolatur memoria, ſaltem XXIII. tribus additis lectiſſimis Feminis, quamvis nec ceteri flocci habendi ſint, ac ſpernendi.

HORUM itaque primus eſt *Leo Marſicanus* a patria Lucaniæ urbe ita appellatus, monachus Caſſinenſis, & S. R. E. Cardinalis; qui monaſterii ſui Chronicon edidit, obiitque poſt annum 1115. Secernendus eſt autem ab alio *Leone* Caſſinenſi item monacho & Cardinali, a quo editum fuit Epiſtolarum PP. RR. Regeſtum. Sequitur *Sigebertus* monachus Gemblacenſis (1), præclari in Belgio, ſeu finibus Brabantiæ cœnobii, ſcriptor Chronici ab anno 381. ad annum 1112. libri de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & alterius de Geſtis Abbatum Gemblacenſium. E vivis ſublatus eſt anno 1113. Tertium locum damus *Ruperto Abbati Tuitienſi* ad ulteriorem Rheni ripam, & e regione Coloniæ Agrippinæ: quem conſcriptis in utrumque Teſtamentum Commentariis plurimis, de divinis Officiis, dialogis Aſceticis, aliiſque libris multiplicis argumenti, rapuit inexorabile fatum anno 1135.

QUARTO laudandus mihi foret, ſi facundia, ac tempus adeſſet, *S. Bernardus*, ortus anno 1091. in Gallia Celtica, ſeu Burgundia, non procul a Divione, amplexus cum adoleſcentibus aliis ſupra 30. inſtitutum Ciſtercienſe. Innocentii II., ad cujus obedientiam anno 1135. perduxit S. Guilelmum ducem Aquitaniæ, contra Anacletum invicte partes tutatus, Petri Abaelardi, Gilberti Porretani, Petrobruiſianorum, & Apoſtolicorum ſtrenuus impugnator; ſermonum, Epiſtolarum, variorum Tractatuum, moralium inſtitutionum, hymnorum quoque, Odarumque, quibus univerſam ferme ſacram eruditionem complectitur, auctor egregius, atque a ſtyli fluiditate & dulcedine dictus *Mellifluus*. Migravit ad ſuperos anno 1153. poſt erecta Ordinis ſui monaſteria 160.

F 4 Oc-

(1) Sigebertus Henrico IV. adverſus Romanos Pontifices S. Gregorium VII. & Paſchalem II. dicitur adhæſiſſe. Scripſit & Chronicum Otho Friſingenſis, cujus urbis pars amplior igne conflagravit octavo poſt obitum Chronographi menſe anno 1159. Honorius itidem Auguſtodunenſis Chronicum uſque ad annum 1138. perduxit: ejuſque hoc eodem capite Eccleſiaſtica Scripta recenſemus.

Occurrunt modo duo Græci, *Euthymius Zigabenus* monachus C. P. & *Nicetas Byzantinus*, quorum unus edidit Commentaria in Sacros libros, & Panopliam adverſus hæreſes; alter tractatum Apologeticum pro Synodo Chalcedonenſi. Floruit autem uterque circa annum 1120. Qua ætate Græce item annales, epiſtolas, varioſque tractatus conſcripſit *Michael Glycas* natione Siculus.

Tres ordine ſervato ſequuntur inter Latinos percelebres, *Hugo de S. Victore*, *Honorius Auguſtodunenſis*, & *Petrus Mauricius* cognomento *Venerabilis*. Atque *Hugo*, quem alii dixere Saxonem, alii Belgam, & Iprenſem, Canonicus Ord. S. P. Auguſtini, & ipſius *Auguſtini lingua* vocatus, adnotationibus in Sacros libros, ſententiarum ſumma, inſtitutionibus religioſæ vitæ, librisque compluribus Theologicis, & philoſophicis, & liturgicis præclariſſimus, obiit florida adhuc ætate anno 1140. *Honorius* dictus Solitarius eodem tempore floruit, ſcripſitque *Gemmam* animæ, de officio & ceremoniis Miſſæ, de Luminaribus Eccleſiæ, ideſt, Scriptoribus viriſque illuſtribus, de Romanis Pontificibus, Synopſim mundi, ac de Prædeſtinatione & libero arbitrio: & Petrus *Venerabilis* appellatus ob morum honeſtatem, abbas Cluniacenſis, contra Judæorum pervicaciam, adverſus Saracenos, hæreticoſque, & in ſtatutis Cluniacenſibus, in Rithmis hymniſque ſtudium impendit, e vita excedens anno 1156.

Singulari commemoratione recolendus eſt *S. Norbertus* Præmonſtratenſium Parens, & Archiepiſcopus Magdeburgenſis, quem diximus oppugnaſſe Antuerpiæ hæreſiarcham impuriſſimum Tanchelinum, quod contigit circa annum 1126. quamvis unum tantum Sermonem Norberti exhortatorium ad Fratres exhibeat nobis viceſimum primum Bibliothecæ Patrum volumen.

Recensendi nunc *Gratianus*, *Petrus Lombardus*, *Joannes Sarisburienſis*, & *Hugo Etherianus*; Primus patria Cluſinas, ſed monachus cœnobii S. Felicis Bononiæ, ſcripſit Collectionem Canonum, ſive *Decretum* in partes tres diſtributum. Complectitur pars una diſt. 101. altera cauſas 36. quarum ſingulæ varias continent quæſtiones; & pars tertia agit de Conſecratione diſtinctionibus 5. Approbavit Gratiani Decretum anno 1151. Eugenius III. atque juſſit, ut publice in Academiis legeretur. *Petrus* Lombardus patria Novarienſis, & Pariſienſis Archiepiſcopus, a quatuor ſententiarum libris, in quos tot commen-

mentaria ediderunt Doctores Scholaſtici, vulgo appellatus *Magiſter Sententiarum*, ſcripſit quoque Gloſſas Pſalmorum, & Epiſtolarum, ut inquit illius Epitaphium. Emortualis ei annus 1164. (1) *Joannes* Sarisberiæ in Anglia ortus, de nugis Philoſophorum, de omni re philologica, de Epiſtolis S. Pauli, de rebus geſtis SS. Thomæ, & Anſelmi Cantuarienſium, ac ſupra 200. epiſtolas ſcripſit erudite, eleganterque: addidit venuſtum Poema inſcriptum *Entheticon*; obiitque mortem anno 1182. *Hugo* antem *Etherianus* Etruſcus labente Seculo Conſtantinopoli, ubi plurima Manuelis Imp. gratia fruebatur, ad Alexandrum III. ſcripſit contra errores Græcorum, & pertractavit quoque erudite de regreſſu animarum.

S. Thomas nuperrime laudatus, & coronatus martyrio anno 1170. ſcripſit Epiſtolarum libros 6. quas edi curavit noſter Chriſtianus Lupus. Secernendus eſt autem a *Thoma Anglo*, qui conſcripſit H[illegible]riam cœnobii Elvenſis, vita functus circa annum 1195.

Laudandi nunc *Richardus a S. Victore*, & Petri duo, *Bleſenſis*, & *Cellenſis*. Richardus Scotus Canonicus Regularis permulta ſcripſit Aſcetica, Theologica, & Exegetica, (2) obiitque Pariſiis anno 1173. Petrus Bleſenſis Anglus ſoluta oratione de Sacramento Pœnitentiæ, & metro de Euchariſtia, aliaque docte ſollerterque conſcripſit, extinctus circa annum 1200. Ac Petrus Cellenſis ex monacho Carnotenſis Epiſcopus, epiſtolis ac ſermonibus, aliiſque ſpectantibus ad diſciplinam clauſtralem conſcriptis, naturæ conceſſit anno 1187.

Complent præfixum XXIII. numerum duo Latini, quos ſuperiori memoravimus capite, *Petrus Abaelardus*, & *Gilbertus Porretanus*, ac duo Græci, *Conſtantinus Manaſſes*, & *Theo-*

(1) Addendus *Petrus Comeſtor* Trecenſis, auctor Hiſtoriæ Scholaſticæ, Canonicus Reg S. Victoris Paris. Obiiſſe aliqui ſcribunt an. 1160. ſed revera obiit an. 1198. legitur ejus Epitaphium, quod ſequitur;

Petrus eram, quem petra tegit; dictuſque Comeſtor,
Nunc comedor vermis; docui, nunc ceſſo docere.
Quod ſumus, iſte fuit; poſthac erimus quod hic eſt.

Item addendus *Hildebertus* creatus Archiepiſcopus Turonenſis ab Honorio II. *Arnulphus* Archidiaconus Sagienſis, qui ſcripſit de Schiſmate orto poſt deceſſum ejuſdem Honorii. *Anſelmus* Epiſcopus Havelbergenſis, qui pertractavit de Latinorum, Græcorumque controverſiis, ſedente Eugenio III. &c.

(2) *Exegetica* dicimus ſcripta, quibus divini libri explanantur, a Græco vocabulo *ἐξηγέομαι*, quod idem ſignificat, ac *interpretor*, *expono*.

Theodorus Balſamon. Conſtantinus Hiſtorias in compendium redegit a mundi initio uſque ad annum 1181. unde illius colligitur ætas. *Theodorus* vero C. P. collectis Eccleſiaſticis Conſtitutionibus, editiſque Commentariis in Canones Apoſtolicos, & in Nomocanonem Photii, ad annum uſque 1203. quo Latini occuparunt Conſtantinopolim, vitam protraxit (1). Expletum tamen numerum amplificarent, ſi agendum foret de ſingulis, bene multi, *Guibertus* Normannus, *Theodorus* Syrus, *Theodoricus* Epiſcopus Leodienſis, *Berengoſus* Abbas, *Laurentius* Veronenſis, *Guido* Carthuſianus, *Eadmerus*, ſive *Emundus* monachus Anglus, *Simeon* itidem Anglus, *Willelmus* monachus Malmsburienſis, *Guilelmus* Claræval-lenſis, *Philippus* Eleemoſynarius Abbas Bonæ Spei in Hannonia, *Conſtantinus* Hermenopolus, *Arnoldus* Carnotenſis Abbas Bonævallis, *Euſtachius* Theſſalonicenſis, *Andronicus* Comnenus Byzantinus, Joannes *Zonaras*, *Radulpus* decanus Londinenſis, *Balduinus* pariter Anglus, *Stephanus* Aurelianenſis, &c.

POSTREMO tres mihi laudandæ ſunt Feminæ. Harum prima eſt *Anna Comnena* filia Alexii Comneni Imp. & Irenis, quæ circa annum 1148. elegantiſſime ſcripſit libros 15. hiſtoriarum ab anno 1069. uſque ad annum 1118. Altera *S. Hildegardes* abbatiſſa monaſterii S. Ruperti ad Bingiam prope Rhenum, cujus Revelationum libros 8. approbarunt Eugenius III. aliique Pontifices. Ad cæleſtem Sponſum migravit anno 1180. Tertia eſt *S. Eliſabeth* abbatiſſa Sconhaugenſis in diœceſi Trevirenſi; quæ obiit anno ætatis ſuæ 36., Chriſti 1165., conſcriptis permultis epiſtolis, librisque tribus Revelationum.

CA-

(1) *Theodorus Balſamon* confundendus non eſt cum *Antiocho* Balſamone. Is enim compoſuit πρόχειρον νόμων, *Promptuarium Legum*, vixitque, ut fertur, ſuperiori ſeculo XI. circa eadem tempora, quibus floruit Michael Pſellus, de quo in Adnotat. ad caput 4. ejuſdem Seculi undecimi. At Theodorus Balſamon, vir proculdubio doctiſſimus, claruit imperante *Iſacio*, de quo infra capite 5. Ex præpoſito Eccleſiæ B. Virginis ad *Blachernas* extra mœnia C. P. electus eſt Patriarcha Antiochenus. Hujus doctrinam commendans nullatenus ea adprobo, nec laudo, quæ ſcripſit adverſus Latinos, & contra Romanam Eccleſiam.

CAPUT V.

Imperatorum, Sanctorumque Catalogus.

Henricus V. Henrici IV. (1) & Berthæ filius, aſſumpto contra parentem imperio anno 1105. poſt illius obitum, qui contigit anno proximo, imperavit annis 19. & e vivis exceſſit anno 1125. nulla prole ex Mathilde conjuge, præter filiam Chriſtianam nomine, ſuſcepta. Anno 1111. Romam profectus vi, & armis a Paſchali II. inveſtituras extorſit, & in Germaniam rediens Patri juſta perſolvit. Revocatis deinde in Synodo Lateranenſi privilegiis ei violenter conceſſis, Romam reverſus eſt iratus & furens, & Gelaſio II. a quo percuſſus eſt anathemate, ſurrogavit Mauritium Burdinum, hoc eſt, Gregorium VIII. pſeudopontificem. Ab iſto rurſus, quod acceperat a Paſchali, recepit imperiale diadema. Reconciliatus eſt tamen anno 1122. Apoſtolicæ Sedi.

Successit Henrico anno 1125. *Lotharius II.* dux Saxonum, quem anno 1133. coronavit Innocentius II. Rogerium Siciliæ regem eidem Innocentio adverſantem, & antipapæ Anacleto adhærentem, ſemel iterumque devicit, ſed vitare non potuit mortis arma, quibus prope Tridentum vili in tugurio, dum repeteret Germaniam, anno 1137. coactus eſt cedere die 3. Decembris (2).

Electus deinde eſt *Conradus III.* nepos Henrici V. ex ſorore. Repreſſit rebelles, Henricum Saxoniæ & Bavariæ Ducem, & hujus filium Guelphum. Filium habuit Henricum ex Geltrude ſuſceptum, ante parentes extinctum. Is contra Guelphum, pro Genitore pugnavit: & exorti tum fuere *Guelphi*, & *Gibellini*, factio armigera & diuturna. Et Guelphi quidem a memorato Henrici filio, Gibellini ab urbe *Geblinga* (3), ubi Henricus

(1) In quibuſdam Diplomatibus appellatur Henricus IV. a pluribus Hiſtoricis V. inter Reges Germaniæ, & IV. inter Imperatores. Vide præced. Sec. cap. V.

(2) Obiiſſe quidam ajunt die 4. Decembris, alii die 6. ſed liquet dies emortualis ex ejus Epitaphio, in quo legitur in monaſterio prope Brucſuicum, quo illius cadaver Henricus cognomento *Superbus* tranſtulit: legitur, inquam,

Exuitur membris, heu, trina luce Decembris.

Tugurium ubi deceſſit in valle Tridentina ſitum erat inter Œnum & Lycum fluvios.

(3) Ita Hiſtorici quidam. Conradus autem in Chronico Laurishamenſi cognominatur *de Weibelingen*. Hinc puto Gibellinos nomen duxiſſe ſuum.

ricus Conradi Filius fuerat ablactatus, nomen traxere. Conradus e Palæſtina reverſus Bambergæ in Franconia obiit anno 1152. die Februarii 15. & in monumento S. Henrici I. recondi meruit.

Fridericus Ænobarbus (1) Conradi nepos, electus eſt eodem anno 1152. die 4. Martii, coronatus primum ab Arnoldo Colonienſi Archiepiſcopo, Aquiſgrani, deinde ab Hadriano IV. R. P. Verum huic offenſus propter privilegia conceſſa Guilelmo Siciliæ regi, pertinaciter adhæſit Schiſmati, quod per annos duodeviginti turbavit Eccleſiam. Recole dicta cap. 1. numer. 170. Anno demum 1177. inter Imperium ac Sacerdotium Venetiis inita eſt concordia: ac Fredericus ad Sacram expeditionem contra Saladinum profectus, anno 1190. in amne, cui *Ferri* nomen, in Cilicia, ſive Caramania, die 10. Junii nimium fugiens calorem, mortifero extinctus eſt frigore.

Eodem anno 1190. imperium auſpicatus eſt *Henricus VI.* Friderici & Beatricis filius. Coronatus eſt anno proximo a Calliſto III. Is devicta Sicilia, aut veneno, aut vi frigoris attracti inter venandum apud gelidiſſimum fontem cubando, periit Meſſanæ anno 1197. die 28. Septembris, inviſus magnopere Siculis.

Ab hoc tempore uſque ad annum 1208. incertus fuit Occidentis Imperator; in duas enim partes diviſi Germaniæ proceres, alii elegerunt *Philippum* ejuſdem Henrici fratrem, alii vero *Othonem* filium Ducis Saxoniæ. At prædicto anno 1208. Philippus Bambergæ ab Othone Palatino de Witelſpach pugione per inſidias confoſſus eſt: atque ex eo tempore ſolus imperavit *Otho*, qui eſt hujus nominis IV.

In oriente *Alexius Comnenus* imperium adminiſtravit uſque ad an. 1118. Deinde uſque ad annum 1143. Alexii

(1) Fridericus I. a rufa barba Ænobarbus, Italis *Barbaroſſa* vocatus. Ita quoque appellabatur Cn. Domitius a barba æni, ſeu aheni coloris. Hujus emblema deſumptum ex Thucydide, *Qui neſcit diſſimulare, neſcit imperare:* ait enim Thucydides, χαίρω δυλεύειν τοὺς δοκοῦντας ἄρχειν. Flumen, cujus frigore interiit, ab aliis dicitur *Serra*. Idem eſſe fertur cum *Cidno*, in quo poſt æſtum Alexander Magnus ſe lavans vix periculum mortis vitavit. In urbe Tyro Cadaver Friderici ſepultum. Tyrum poſt duodecim obſidionis annos expugnavit delevitque Nabuchodonoſor. Poſtea flammis Alexander conſumpſit, alio tamen ſitu poſt expugnationem regis Aſſyriorum ædificatam. Vide cap. 26. Ezechielis.

xii filius *Joannes Comnenus*. Tum ad annum 1180. *Manuel* Joannis filius. Poſtmodum *Alexius* a Manuele genitus, puer annorum duodecim, ab Andronico illius tutore anno 1183. crudeliſſime trucidatus. Poſt Alexium imperium biennio tenuit ipſe parricida *Andronicus*, anno 1185. a furente plebe affectus ignominia, excruciatus, & cæſus. Salutatus tunc Imperator *Iſaacius Angelus*, decimo poſt anno, nempe 1195. a proprio fratre Alexio-Angelo excæcatus, & conjectus in carcerem. *Alexius-Angelus* anno 1203. a nepote ſuo Alexio Juniore, filio Iſaaci Angeli, depoſitus eſt, & e throno dejectus.

Præter S. Bernardum abbatem Claræ vallenſem, ac Doctorem mellifluum, alii ejuſdem nominis ſanctitate conſpicui claruerunt, maxime *S. Bernardus* Florentinus ex nobili Ubertorum gente, ſeptimus monachorum Valliſumbroſæ Generalis, primus abbas cœnobii S. Salvii prope Florentiam, S. R. E. Cardinalis, & Parmenſis Epiſcopus; & *Bernardus* Tironenſis in Gallia Celtica Abbas, regibus atque optimatibus acceptiſſimus, & magnæ ſanctitatis fama in Aquitania, in Burgundia, & in Anglia. In Sanctorum autem Epiſcoporum cœtu connumerantur *Anſelmus* Cantuarienſis, *Gothofridus* Ambianenſis, *Otho* Bambergenſis Apoſtolus Pomeraniæ, *Anthelmus* Belicenſis in Sabaudia, *Bruno* Signinus in Latio, *Albertus* Leodienſis, *Hugo* Lindunenſis in Anglia, *Beno* Miſnenſis in Saxonia, *Petrus* inſtitutor Congregationis Cellenſis Epiſcopus Palæocaſtri, *Bertradus* Epiſcopus Convenarum in Vaſconia, *Laurentius* Archiepiſcopus Dublinenſis, *Petrus* Tarantaſiæ in Sabaudia, ſeu Fori-Claudii, & *Galdinus* Mediolanenſis.

E monasticæ vero, & eremiticæ vitæ aſperitate ad cæleſtia gaudia tranſierunt, *Stephanus* Grandemontenſis Familiæ Parens, *Malachias* monachus, & Primas Hiberniæ, *Famianus* Ciſtercienſis, *Guilelmus IX.* dux Aquitaniæ eremi cultor rigidiſſimus, *Guilelmus* alter inſtitutor Guilelmitarum (1), *Hugo* Cluniacenſis, *Gerardus* frater S. Ber-

(1) Hi *Guilelmi* imperite a pluribus confunduntur. Quem Auguſtinenſes colunt IV. Idus Februarias, deceſſiſſe Hiſtorici ejuſdem Ordinis, aliique tradunt anno Vulgaris Æræ 1157. Locus dormitionis ejus in horrida Senenſis ditionis ſolitudine, olim *Stabulum Rhodis*, nunc *Sancti Guilelmi* appellatur Eremus. Fama eſt ſilvam etiam incoluiſſe non procul ab Auſure, & a Fano Herculis Etruriæ oppido. De *S. Norberto* Epiſcopo Magdeburgenſi ſeq. capite 6. *S. Galganus* civis Senenſis obiit anno 1187.

S. Bernardi, *Gilbertus* & *Godricus* natione Angli, aliique complures. Nec prætermittendi ſunt viri principes virtute magis, quam ſanguinis claritudine celebrandi, *Henricus* nempe rex Sveciæ, *Leopoldus* Pius Auſtriæ dominus, *Canutus* alter rex Daniæ, & *Ida* Gothofredi Bullionis parens ſanctiſſima. Addamus martyribus tres pueros a Judæis enecatos, nempe *Guilelmum* anno 1146. affixum Cruci in Anglia, *Richardum* anno 1179. in Galliis eodem affectum ſupplicio, & *Robertum* anno 1181. item in Galliis a proprio patre ſuffocatum. Addamus ex femineo ſexu Hombelinam S. Bernardi ſororem, atque ex laicorum numero Cremonenſem civem *Homobonum*.

CAPUT VI.

Hujus Seculi dogmata, et disciplina.

NULLAM eſſe *in re* diſtinctionem inter Deum & deitatis ſubſtantiam, adeo perſpicuum eſt ex ipſa divinitatis idea, ut non percipiam, quomodo oppoſitum in mentem Gilberti venire potuerit. Graduum diſcrimen in ipſa deitatis natura tribus communi perſonis, ſi affirmavit Abaelardus, hujus dogma prædamnaverat in Arianis, ſibique ſemper conſtans, recte iterum damnavit Eccleſia. Chriſtus *filium hominis* ſeſe appellavit, natum ex muliere, & factum *ex ſemine David* tradit Apoſtolus; & qui proprie non eſſe dicendum hominem autumarunt, ab Eccleſiæ incunabulis Joannes appellavit antichriſtos: eoſque merito XII. ſeculo execrabatur S. Bernardus. Contrahi ab omnibus, qui carnali generatione procreantur ex Adam, originale peccatum, hujuſque reatum ſolvi Sacramento Baptiſmatis, ut quinto Seculo, ita duodecimo declaravit Eccleſia. Atque idem ſtatuit de gratia, ſine qua liberum arbitrium vitare nequit peccata. Dari ignorantiæ peccata, quæ ſibi non imputari orabat S. David, Romanam Eccleſiam fidei ſervaſſe depoſitum, cunctaque ejus dogmata, ut ſingula verbo comprehendam, firmiſſima eſſe, Apoſtolica, atque divina, ſuadet etiam atque etiam damnatio hæreſeon, quas tertio capite memoravimus.

FREQUENTES fuerunt hoc Seculo Epiſcoporum recurſus ad Apoſtolicam Sedem; nam adverſus inveſtituras ad Paſchalem II. acceſſere Otho Bambergenſis, Anſelmus Cantua.

tuarienſis, & Ivo Carnotenſis. Ab Innocentio II. pallium petiit S. Malachias Archiepiſcopus Armachanus. Ad Eugenii III. Judicium delatus fuit error Gilberti Porretani. Lucio II. Alphonſus rex Luſitaniæ regnum ſuum reddidit vectigale. Colonienſis, & Moguntini Archiepiſcoporum cauſa apud Eugenium III. fuit actitata; & Alexandro III. Pariſios proficiſcenti pedes oſculatus eſt rex Ludovicus: eidem Venetiis ſubjecit ſe Imperator Fridericus, ad eumdem confugit ob Eccleſiaſticam libertatem tuendam contra Henricum II. regem Angliæ S. Thomas Cantuarienſis. Habuit itaque inter tanta diſcrimina, & ſchiſmata Romanus Pontifex debitam a principibus, & a præſulibus venerationem.

Canonizationes Sanctorum ampliori, quam antea, ſolemnitate fuerunt peractæ, Conradi Conſtantienſis a Calliſto II. Gothardi Saxonis, & Hugonis Gratianopolitani ab Innocentio II. Henrici Imperatoris, Eduardi Anglorum regis, Thomæ Epiſcopi & Martyris, & Bernardi Abbatis, necnon Theobaldi Eremitæ Vicetini ab Alexandro III. Stephani Grandemontenſis, & Othonis Bambergenſis a Clemente III. Petri Epiſcopi Tarantaſiæ, Ubaldi Eugubini, Joannis Gualberti Abbatis, Ladislai regis, aliorumque a Cæleſtino III. Homoboni Cremonenſis, & Cunegundis Imperatricis ab Innocentio III. Canonizationem Caroli Magni factam a Paſchali III. Pſeudopontifice nunquam approbavit Romana Eccleſia, ut diximus Seculo IX. Cap. 5. Colitur enim tantummodo inter Beatos.

Fuerunt nonnulli, qui cœperunt aquam vino admiſcere ante Miſſæ initium ob controverſiam hoc Seculo exortam, an aqua immediate in vinum, an in Chriſti ſanguinem convertatur: in qua priorem ſententiam propugnant Thomiſtæ: in alteram propendere videtur Innocentius III. de Celebratione Miſſarum. Quidam putant opinionem hanc poſtremam comprobari miraculo, quod ad annum 1192. referunt Baronius, ac Pagius. Qui aquam in vinum verti negant, & ſolam adſtruunt liquidorum permixtionem, non admodum quæſtionibus hujuſmodi commoventur. De baptiſmate autem, quod Agareni ad abigendum fœtorem, & dæmones expellendos, conferri infantibus ſuis petebant a presbyteris orthodoxis, quidquid Græci in Synodo CP. ſtatuerint, tenendum eſt, modo baptizantes Evangelicis verbis illud contulerint, ratum fuiſſe,

nec

nec repetendum, quamvis recta non fuerit intentio parentum. Secus dicendum de baptiſmo Turcarum, adminiſtrato abſque formula in Evangelio præſcripta. Vide ad annum 1148. Venerabilem Baronium.

INCREMENTA habuit hoc XII. Seculo Monaſtica diſciplina. Inſtitutus enim fuit anno 1120. Ordo Canonicorum Præmonſtratenſium a S. Norberto (1): anno 1152. Congregatio Monachorum Montis Virginis in Regno Neapolitano a S. Guilelmo Vercellenſi: anno 1155. Congregatio Guilelmitarum: anno 1197. Ordo SS. Trinitatis Redemptionis captivorum a S. Joanne de Matha, & a S. Felice de Valois; cujus Inſtituti Fratres in Gallia *Mathurini* appellantur (2). Plures item inſtituti fuerunt Equitum Ordines, inter quos Jeroſolymitani S. Joannis Eleemoſynarii anno 1104. Templarii ann. 1118. aut ſequenti, Calatravæ in Hiſpania anno 1158. Teutonici in Alemannia anno 1191. Sancti Spiritus Agathopolis, ſeu Montis-Peſſuli anno 1198. Templariorum Ordo in Concilio Viennenſi anno 1311. ſub Clemente V. extinctus fuit. Jeroſolymitani (3) S. Joannis, expugnatis anno 1187. a Saladino Jeroſolymis, Marathon Syriæ, deinde Acam, olim Ptolemaidem Phœniciæ urbem migrarunt, hinc autem anno 1290. Amathum, ſeu Limiſſum civitatem Cypri maritimam: inſulam Rhodon anno 1310. occuparunt: Hinc diſcedentes anno 1523. Viterbii a Clemente VII. fuerunt recepti. Melitenſem maris Africi inſulam ab Imperatore Carolo V. anno 1530. acceperunt.

APPENDIX.

EXTERNARUM RERUM SYNOPSIS.

VITA functo anno 1108. Philippo I. Galliarum rege, ſucceſſit patri *Ludovicus VI.* cognomento *Craſ-*

(1) Obiit *S. Norbertus* anno 1134.

(2) *Theodorus Balſamon*, de quo ſupra capite 4., commemorat Monachos *Raſophoros*. Etenim inter Opera Theodori edita Gr. Lat. a Cotelerio, extat tom. 3. *Epiſtola ad Theodoſium Abbatem de Monachis Raſophoris*. Ita dicti ſunt, quoniam panno raſo, non hirta, aut villoſa tunica induebantur.

(3) Confirmati fuerunt ab Honorio II. anno 1124. & primus Ordinis Magiſter fuit Raymundus Podius. Florentinus dicitur a quibuſdam Hiſtoricis. Lucenſem fuiſſe puto. Lucæ enim etiamnum viget Podiorum Gens nobiliſſima.

Craſſus. Huic extincto anno 1137. ſuffectus eſt *Ludovicus VII.* Quo e vivis ſublato anno 1180. regnavit uſque ad annum 1223. *Philippus II.* cognominatus Auguſtus.

Post obitum Alphonſi VI. Caſtellæ regnum ab anno 1109. adminiſtravit uſque ad annum 1122. *Urraca* ejus filia: tum uſque ad annum 1157. Urracæ Filius *Alphonſus VII.* Tum *Sanctius III.* ad annum uſque 1158. uno nempe anno dumtaxat. Poſtea *Alphonſus VIII.* uſque ad annum 1214. In regno autem Legionenſi regnavit *Ferdinandus II.* uſque ad annum 1188. cui ſucceſſit Filius *Alphonſus IX.* qui ſceptrum tenuit uſque ad annum 1231. In Navarra poſt Petrum filium Sanctii V. (1) regnaverunt Seculo XII. *Alphonſus*, *Garſias VI. Sanctius VII. Sanctius VIII.* atque in Aragonia poſt Petrum I. filium Sanctii I. *Alphonſus I.* idem ac rex Navarræ, *Ramirus II. Petronilla*, *Alphonſus II. & Petrus II.* (2)

Gothofredus primus rex Jeroſolymorum, ſubacta Lycaonia, Cilicia, Cappadocia, Meſopotamia, atque ditione ſua ad Arabiam uſque protracta, deceſſit cum omnium mœrore anno 1100. Ei in regno ſucceſſit *Balduinus* frater (3) qui anno 1104. potitus eſt Ptolemaidis, auxilium ferentibus Genuenſium triremibus. Anno autem 1109. & ſequenti idem *Balduinus* expugnavit Byblum, Tripolim, Berythum, & Sidona. Fatis Balduinus ceſſit anno 1118. eique ſuffectus eſt *Balduinus II. de Burgo*, illius affinis, & Comes Edeſſæ. Cæſus anno 1119. a Saracenis Rogerius prætor Antiochenus. At rex *Balduinus* hanc cædem ultus eſt die proxima, hoſtes Antiochia expulit, & principatum Antiochenum conjunxit regno Jeroſolymitano. Veneti inſequenti anno 1120. Saracenorum claſſem ſuperarunt. Verum Balduinus a Sultano *Barac*, Solimani nepote, prælio ſuperatus & captus, arctiſſimis conſtrictus eſt vinculis. Liberatus eſt anno proximo, quo MMM.

(1) Vide Appendicem ſuperioris Seculi XI.

(2) In Anglia an. 1135. obiit *Henricus* I. Anno 1154. *Stephanus*. Anno 1189. *Henricus* II. Anno 1199. *Richardus* I. Regnavit tum *Joannes* nuncupatus *Senzaserra*. Deceſſit in Polonia an. 1139. *Boleslaus* II. 1146. *Ladislaus* II. 1173. *Boleslaus* III. Anno 1202. *Micislaus*. *Caſimirus* 1194.

(3) *Balduinus* I. dono miſit Genuenſibus pretioſam patinam, in qua fertur Dominus poſtremum Paſcha celebraſſe. A quodam Syro, aut Græco, magno pretio a Balduino redemptam ajunt. At deceptum regem fraude venditoris, poſt Joannem Baptiſtam Labat Ord. Prædicat. *Moſhemius*, aliique tradunt,

Chriſtianorum fuderunt exercitum Saracenorum LX. M. Opportune ſuperveniens Veneta claſſis Saracenos e portu Joppe, nunc Zaffae, anno 1123. fugavit: anno autem ſequenti Tyrum ampliſſimam olim & munitiſſimam urbem expugnarunt Veneti; atque ad Jerapolim, nunc Aleppum, Joſcelinus ſuperavit, & occidit *Balac* Turcarum regem. Apameam anno 1126. Balduinus in ſuam redegit poteſtatem; aliiſque onuſtus victoriis ceſſit fato anno 1131. & illi ſucceſſit *Fulco* Andegavenſis. Is obiit anno 1142. ſuccedente patri *Balduino III.* cum matre ſua Meliſenda. Duce *Sanguigno* Aleppi principe, & Armenii cujuſdam proditione, Turcæ anno 1144. juxta Baronium, & Pagium 45. Edeſſam, nunc Orſam, ceperunt, ingenti Chriſtianorum numero trucidato. *Balduinus* vero obſedit anno 1153. & ſubegit Aſcalonem. Eidem regi mortuo, juxta Voſſium & Pagium anno 1163. juxta alios 1165. ſuffectus eſt frater illius *Almericus*; qui anno 1167. Alexandriam & Damiatam expugnavit: deceſſit vero anno 1173. relicto regno *Balduino IV.* filio ſuo adoleſcentulo annorum 13. Huic anno 1184. in regno Jeroſolymitano ſucceſſit, tanquam adminiſtrator & tutor, levir ejus *Guido Luſinianus*, maritus *Sibyllæ* ipſius Balduini ſororis, corona tamen impoſita *Baldumo V.* filio *Sibyllæ*, nato annos duntaxat quinque (1). Puer anno proximo acerbo demerſus eſt funere, vi, ut aliqui tradunt, veneni. Ita *Guido* regnum indeptus eſt, cum magna Chriſtianorum Principum indignatione. Quare ortis inter iſtos diſſidiis, ingens Saracenorum numerus duce *Saladino* in Palæſtinam anno 1187. irrupit, fuditque una die univerſorum Chriſtianorum exercitum: *Guido* rex abductus eſt captivus, Rinaldus ſtrenuus princeps ejuſdem Saladini dextera confoſſus

(1) Extant etiamnum in Jeroſolymitano templo ad Sepulcrum Domini Gothofredi, Balduini I. & Balduini V. Epitaphia. Prioris regis Epitaphium incipit:

Francorum gentes Sion loca ſancta petentes;
Mirificum ſidus Dux hic recubat Gothofridus, &c.

Alterius Regis:

Rex Baldovinus, Judas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Eccleſiæ, virtus utriuſque, &c.

Balduini V.

Septimus in tumulo puer iſto rex tumulatus
Eſt, Baldovini Regum de ſanguine natus,
Quem tulit e mundo ſors primæ conditionis,
Et Paradiſi loca poſſidet regionis.

ſus interiit, Raymundus Comes Tripolitanus, & proditor Chriſti fidem negavit; Equites Jeroſolymitani, & Templarii fere cuncti perierunt. Captæ Ptolomais, Aſcalon, Laodicæa, aliæ urbes, & quædam certis deditæ conditionibus, inter quas libertas *Guidonis* regis, aliorumque principum quindecim. Capta demum eodem anno die 2. Octobris Jeruſalem, ideſt, anno LXXXVIII., ex quo in poteſtatem venerat Chriſtianorum. Anno 1191. ab exercitu Cruciferorum non ſemel Saraceni fuerunt devicti, & *Richardus* rex Angliæ Cypri potitus eſt: quam inſulam vendidit Guidoni Luſiniano. Hujus idcirco poſteri per annos præter propter 300. in Cypro regnarunt. Verum rurſus diſcordia res Chriſtianas peſſundedit: Saladino *Richardus*, turpiter e Palæſtina pedem referens, reliquit pugnandi, & vincendi facilitatem. Eidem Saladino vita functo anno 1193. aut ſequenti, ſuffectus eſt frater *Sphadinus* (1). Hoc principe anno 1198. captam Joppen ſolo adæquarunt. Atque in Oriente hæc omnia evenerunt.

Plura etiam in Occidente contigerunt non obliteranda. Etenim Piſani anno 1114. in Mediterraneis inſulis Balearibus glorioſe contra hoſtes pugnarunt. Sequenti anno Bondeni in ducatu Ferrarienſi deceſſit Comitiſſa Mathildes, cujus magna erat potentia & auctoritas, & quæ ſemper Romani Pontificis adhæſerat partibus. Tumulata fuit in Æde S. Benedicti prope Padum: ſed anno 1635. ſedente Urbano VIII. Romam ejus oſſa fuerunt translata. Piſani eodem anno 1115. occuparunt Majoricam, Balearem nempe majorem; & Piſas adducta Regina Chriſtianam amplexata eſt religionem (2). Anno 1128. obiit ſenex annorum 361. Joannes nomine, qui militarem ſecutus fuerat vitam Carolo Magno imperante (3). Anilis

(1) Sphadinus ut regnaret, novem filios Saladini fratris necavit, uno tantum ab amicis ſubtracto patrui furori.

(2) Epitaphium illi appoſitum:

Regia me proles genuit, Piſæ rapuerunt;
His ego cum naso bellica præda fui.
Majoricæ regnum tenui, nunc condita ſaxo,
Quod cernis, jaceo ſine potita meo.
Quiſquis es ergo, ſuæ memor ſis conditionis,
Atque pia pro me mente precare Deum.

(3) Appellatus *Joannes de Temporibus*: de illo Nauclerus, Cromerus, Chriſtianus Mathiæ in *Lothario* II. & alii. Eodem Lothario imperante, uno anno 1132. tres in Anglia occiſi ſunt Reges, Ericus, Canutus & Nicolaus.

diceretur fabula, niſi fulciretur plurimorum Hiſtoricorum teſtimonio. Piſani anno 1135. Neapolim liberaturi, captam ſuperiori anno a Rogerio Siciliæ rege, expugnarunt Amalphim civitatem Picentinorum; ibique inventæ fuerunt Pandectæ: quæ ideo Piſanæ, & poſtea dictæ ſunt Florentinæ. Irnerius JC. eas recta diſpoſuit methodo, ſuadente imperatore Lothario (1). Fridericus Imperator anno 1155. Derthonam, anno 1158. Mediolanum, anno 1160. Cremam expugnavit. Rurſus an. 1162. Mediolanum ei ſubjicitur. Hoc vel ſuperiori anno Saraceni ædificarunt ad fretum Herculeum, & montem Calpem, arcem munitam Gibaltariam, dictam a Mauro duce *Gibal-Tarif*, vulgo *Gibilterram*. Vehementi terræmotu anno 1184. concuſſa Calabria, parietum macerie oppreſſus fuit Rufus Conſentinus Epiſcopus. Parmenſes & Placentini anno 1199. pro Fidentia Julia, quam vulgo appellant Burgum Sancti Domnini, belli ſimulacro, in quo multorum effuſus eſt ſanguis, haſtis concurrentes hoſtili furore certarunt (2).

Reliquum eſt, ut ſcriptores addamus nonnullos. Iis, qui dicuntur Eccleſiaſtici, quamplurimi Monachorum, ut cap. 4. præmonui, acceſſere. Videſis Voſſium de H. Latinis lib. 2. cap. 48. & ſeqq. Scripſerunt præterea de rebus geſtis regum Britanniæ circa annum 1150. *Carodocus*, & de regibus Angloſaxonum *Joannes Marcianus*. Chiliades 13. variarum hiſtoriarum conſcripſit *Joannes Tzetzes* Grammaticus præſtantiſſimus, qui etiam edidit ſcholia in Heſiodum, & in Homerum. Floruit hoc Seculo *Averroes* (3) philoſophus Arabs, ſecta Mahumetanus. In Ægypto ſcholam erexit Rabbi *Moſes Maimonides* (4), in Hiſpania Rab. *David Kimchi*, & Rab. *Aben-Ezra*, Judæorum doctiſſimi. De Sæculi hujus Poetis, quoniam non videntur

(1) Irnerius dictus fuit *Lucerna Juris*, docuitque Bononiæ.

(2) Alia contigerunt memorabilia. Ingens per univerſam Syriam terræmotus anno 1114. Veronæ itidem & in Inſubria an. 1117. Dira per Germaniam peſtilentia fameſque anno 1124. Exundatio maris, quo abſorpti ſunt in Sicilia hominum fere duodecim millia an. 1165. Ibidem everſa funditus terræmotu Catania an. 1169. die 4. Februarii, extinctis hominum 15000.

(3) Sive Aben-Roes, educatus in Africa, deinde Medicus Cordubenſis, edidit in omnes libros Ariſtotelis Commentaria: unde in Scholas Philoſophorum barbaries. Æmulus fuit Avicennæ; & floruit circa annum D. 1149.

(4) Maimonidem hoc in loco iterum laudamus propter Hiſtoricos

tur admodum celebres, adeat qui plura expetit Lilium Gyraldum dialogo 5. & Gerardum Joannem Voſſium de Poetis Latinis cap. *6*.

DECIMUM TERTIUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Summorum Pontificum Series contexitur.

INNOCENTIO III. humanis rebus exempto anno 1216. Romanæ, & Apoſtolicæ præfuerunt Eccleſiæ tertiodecimo Seculo *Honorius III. Gregorius IX. Cæleſtinus IV. Innocentius IV. Alexander IV. Urbanus IV. Clemens IV. Gregorius X. Innocentius V. Hadrianus V. Joannes XXI. Nicolaus III. Martinus IV. Honorius IV. Nicolaus IV. Cæleſtinus V. & Bonifacius VIII.*

CLXXVII. Honorius e nobiliſſima gente Sabellorum, Cincius antea vocatus, a die XV. ante Kal. Auguſti anno 1216. uſque ad diem XV. Kalendarum Aprilium anno 1227. per annos nempe X. & menſes 8. Romanam gubernavit Eccleſiam. Peruſiæ electus, & Romæ ſumma civium exceptus gratulatione, ad opprimendam hæreſim Albigenſium ſolemnem nudis pedibus habuit ſupplicationem. Coronavit Corteniacum Imperatorem Græcorum, & Fridericum II. Imperatorem Occidentis. Pro Cruce ſignatorum expeditione maximam geſſit ſolicitudinem. Genuenſibus partem ceſſit inſulæ Corſicæ: Cardinalium cœtum magnopere decoravit. In eorumdem Cardinalium Conclavi primum omnium fuiſſe electum, falſo quidam ſcripſere: id enim ante Gregorium X. non fuit in

 uſu

aſſerentes floruiſſe illum hoc Seculo XII. Rejiciendum arbitror in Seculum præcedens; tametſi potuit ad iſtud vitam protrahere. Addi heic poteſt R. Salomon Jarchi, qui ſcripſit Tabulas Aſtronomicas & Ephemerides, natus in Galliis anno 1150. Hebraici Computi 4911. Euſtachius Theſſalonicenſis Epiſcopus, qui edidit Commentaria in Homerum, floruit hoc Seculo.

uſu receptum. Ab hujus Pontificis anno quarto cœpiſſe fertur Vicecancellariatus R. E. dignitas, præcipua poſt Apoſtolicæ Sedis auctoritatem (1).

CLXXVIII. Suffectus Honorio *Gregorius IX.* Antea Ugolinus dicebatur, Cardinalis, & Oſtienſis Epiſcopus. Curavit, ut per S. Raymundum de Pennafortio in unum Corpus redigerentur deceſſorum ſuorum Reſponſa, vulgavitque anno 1234. quinque Decretalium libros. Fredericum II. compulit ad ſacram, quam voverat, expeditionem, ac turpem cum Sultano pacem cum pactus foret, diris devovit (2). Indixerat Concilium, quando partim captis, partim ſubmerſis ab Entio Federici notho, & a Piſanorum (3) claſſe Epiſcopis, qui Genuenſium ratibus profecturi ad Concilium vehebantur, mœrore confectus occubuit anno 1241. XII. Cal. Septembris, annis XIV. & menſibus V. in Apoſtolico exactis regimine.

CLXXIX. Post Gregorium Eccleſiæ præfuit diebus tantum XVII. *Cæleſtinus IV.* Mediolanenſis, antea Gaufridus Caſtilionæus, extinctus anno nuper citato, VIII. Idus Octobris.

CLXXX. Post interpontificium menſium ferme viginti inauguratus eſt Pontifex anno 1243. VIII. Cal. Julias Sinibaldus Fliſcus Genuenſis, *Innocentii IV.* nomine adſcito. Fertur omnium primus Roſam auream ſolemni ritu benedixiſſe. Verum id ante annum 1400. non obtinuiſſe, Pagius, aliique contendunt. Fuit Canonum ſcientiſſimus,

(1) Honorii, & ab eo confirmati Ordinis Minorum S. Franciſci meminit quoque Cantu XI. de Paradiſo Danthes Aligherius. Extat in V. Decretalium tit. 33. cap. 28. Honorii conſtitutio lata anno 1220. qua inhibetur lectio, ſtudiumque Juris civilis, Pariſiis, & in aliis locis vicinis, propterea quod *in Francia & nonnullis Provinciis laici Imperatorum legibus non utuntur.*

(2) Gregorius legatos miſit ad S. Ludovicum Galliarum regem, Jacobum & Othonem Cardinales belli ſacri cauſa: qui in reditu capti ſunt temeritate Obriaci Genuenſis. Contentione orta inter Biturigum, & Burdigalæ Archiepiſcopos, uter utri ſubeſſet, Gregorius Simplicium metropolitanum conſtituit,

(3) Piſani anno 1296. abſolutionem impetrarunt, & quotannis ſuam commemorant expietionem Idibus Novembris. De Gregorio IX. ejuſque cum Friderico II. diſſidiis legendus Ricordanus Hiſtoricus Florentinus, ceteris hac in parte accuratior. Eumdem Gregorium oſtendendo Capita SS. Apoſtolorum Petri & Pauli avertiſſe Romanorum animos a Friderico, Fulgoſus & Papirius ſcripſere. Obiiſſe an. 1239. ait idem Papirius, repugnantibus aliis. Idem Papirius appellat Cæleſtinum IV. *decem & octo dierum Pontificem.* Burius mortuum ait *ante conſecrationem*, quod & affirmat cum aliis Sandinus,

tiſſimus, ut ejus ſcripta declarant. Præfuit Lugdunenſi I. Concilio Œcumenico, ejecitque a fidelium communione Conradum filium Federici II. affectantem imperium. Diem obiit Neapoli anno 1254. die 7. Decembris, in Cathedrali Eccleſia ſepultus, poſt annos XI. menſes V. dieſque XV. Pontificatus.

CLXXXI. Huic pridie Idus Decembris ſuffectus eſt Neapoli Raynaldus Epiſcopus Oſtienſis, & Veliternus, *Alexandri IV.* nomine aſſumpto. Patria illi Hernicorum caput Anagnia. Regularium Ordines in precio habuit, urbemque Patavium eripuit immaniſſimo tyranno Ecceli-no. Compulit ad obſequia Bononienſes, gymnaſium illis, & ſacra interdicens. Viterbii celebrato Concilio, ut Genuenſes Venetoſque conciliaret, ibidem obiit, cum ſexennium & menſes quinque Epiſcopatus exegiſſet, anno 1261. VIII. Kalendas Junias.

CLXXXII. Pontificatum deinde conſecutus eſt *Urbanus IV.* Auguſtæ Trecarum in Gallia Celtica natus: qui cum eſſet Patriarcha Jeroſolymitanus, Jacobus Pantaleon nuncupatus, & forte de rebus Palæſtinis acturus Romam veniſſet, a Cardinalibus inter ſe Viterbii diſſidentibus præter ſpem creatus eſt. Corporis Chriſti ſolemne feſtum inſtituit: & poſt triennium, ac menſem naturæ conceſſit Peruſiæ VI. Nonas Octobris anno 1264.

CLXXXIII. Triennio, & menſibus novem poſt Urbanum Romanam rexit Eccleſiam *Clemens IV.* Gallus item, ac Narbonenſis, juris peritiſſimus, vir tantæ probitatis, & tam a propinquis alienus, ut nulli horum permiſerit ad Urbem accedere; & duæ, quas ante Sacerdotium ſuſceperat, filiæ non potuerint nubere ob dotis tenuitatem. Singulare in Summo Præſule exemplum! Extinctus eſt Viterbii anno 1268. Novembri menſe exeunte, humili ſepulcro ſibi in Eccleſia FF. Prædicatorum deſignato.

CLXXXIV. Dissidentibus tum Cardinalibus, horumque Comitiis prorogatis in annum tertium, electus eſt tandem *B. Gregorius X.* antea Theobaldus Placentinus, & Archidiaconus Leodienſis, ob res præclare geſtas in Syria plurimum commendatus. Hinc de inauguratione iſta vulgatum eſt diſtichon:

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem patrum fecit diſcordia fratrum.

Ne ad tantæ dignitatis faſtigium eveheretur, S. Philippus Benitius Ordinis Servorum Propagator, decuſque Florentino-

rum, diu apud Tuniatum montem delituit. Gregorius Syriæ rebus & ſacræ expeditioni proſpexit, Lugdunenſem II. Synodum celebravit, Guelphorum & Gibellinorum factiones ſtuduit extinguere, recuperavit Romandiolam, & Exarchatum Ravennæ, & deceſſit Aretii IV. Idus Januarii anno 1276.

CLXXXV. Quatuor deinde Romani Pontifices breviſſimo temporis intervallo ſederunt, *Innocentius V.*

CLXXXVI. Hadrianus V.

CLXXXVII. Joannes XII.

CLXXXVIII. Atque *Nicolaus III.* Innocentius V. ex Familia Prædicatorum aſſumptus, ortuſque Tarantaſiæ, civitas Allobrogum in Sabaudia, Piſanos conciliavit Lucenſibus, & plura facturus illuſtriora, poſt quintum Pontificatus menſem, XI. Kal. Julias decubuit. *Hadrianus* vero, antea Ottobonus Fliſcus Genuenſis XV. Kal. Sept., quæ dies fuit XXXVII. ab illius electione, nec ſacra ordinatione, aut conſecratione ſuſcepta deceſſit. *Joannes XXI.* genere Luſitanus octavo menſe Epiſcopatus nondum exacto, Idibus Maji cameræ ruina percuſſus interiit anno 1277. Joannes iſte dicitur XXI. cum revera ſit XX. non propter Joannam Papiſſam, ut putat Ciaconius, ſed quia in Pontificum catalogos irrepſerunt quoque nonnulla Pſeudopontificum nomina, ut Benedicti X. (1) Bonifacii VII. Joannis XVI. & Leonis VII. Arbitror Joannem intruſum eſſe illum, de quo diximus Seculo X. num. 142. quo Catalogis inſerto, Joannes, de quo nunc agimus, erit XXI. *Nicolaus* autem *III.* Romanus Urſina natus gente, tranquillitatis Eccleſiæ, probatiſſimorumque virorum promotor, anno 1280. XI. Kal. Septembris, regiminis ſui anno altero, & nono fluente menſe diem obiit extremam (2). Simoniæ redarguitur a Danthe cantu Inf. 19.

CLXXXIX. Post Nicolaum ſedit ultra annos quatuor ac menſem *Martinus IV.* (3) antea Simon de Bria, anguſta

(1) Benedictum X. verum fuiſſe Pontificem evincere ſtudet vir Cl. Stephanus Borgia.

(2) Nicolai III. obitum præceſſit tanta Tibridis exundatio, ut ad Pantheon quatuor ſupergrederet pedes. Præſagium ejuſdem obitus putarunt nonnulli, ut olim Julii Cæſaris illuvio Padi.

(3) Appellatus eſt *Martinus IV.*, quoniam *S. Martinus I.* inaugu-

anguſta Galliarum provincia. Michaelem Palæologum ſe a Romana ſegregantem Eccleſia anathemate perſtrinxit; damnavitque pariter auctores conjurationis, quæ *Veſperis Siculis* nomen dedit, necnon Petrum Aragoniæ regem invadentem Siciliam. Vita functus eſt Peruſiæ IV. Kal. Apriles anno 1285.

CXC. Sedit deinde biennio, & extinctus eſt anno 1287. III. Nonas Aprilis *Honorius IV.* ex nobiliſſima Romana gente Sabella, auctor, ut exoticæ linguæ Pariſiis traderentur ad faciliorem Orthodoxæ fidei propagationem.

CXCI. Huic ſuffectus eſt *Nicolaus IV.* ex Minorum Familia, patria Aſculanus ad Truentum fluvium: quo auctore Tartari Chriſtiana fide fuerunt imbuti, Veneti Quæſitorem Fidei excepere, & inſtauratæ fuere Romanæ Urbis Baſilicæ; eoque ſedente Nazarethana Deiparæ domus fertur Terſactum (1) apud Dalmatas fuiſſe divinitus tranſvecta VIII. Idus Majas anno 1291. quo anno Saladinus rex Babyloniæ Jeroſolymam expugnavit. Nicolaus autem fatis ceſſit proximo anno 1292. inchoato Pontificatus ſui quinto, die Aprilis quarta.

CXCII. S. Cælestinus V. cognominatus antea a monte Aprutii, in quo agebat vitæ genus aſperrimum, Petrus de Murrone, & Cæleſtinorum inſtitutor, tanta præditus fuit humilitate, ut ad ſummam dignitatem evectus in Cardinalium diſcordia, quæ ultra biennium ſuo Romanam Eccleſiam deſtituerat Paſtore, anno 1294. die 5. Julii, feſſus duntaxat precibus, invituſque delatum honorem ſuſceperit, Aquilam Veſtinorum caput adierit vectus aſello, ad frena Siciliæ & Hungariæ regibus præeuntibus; & poſt menſem V. diemque octavam, eodem anno 1294. die 13. Decembris ſeſe ſummo Sacerdotio abdicaverit. De quo maximæ virtutis exemplo haud recte ſentire videtur Danthes Aligherius in *Inferno* cantu 3. quamquam aut de Eſau, aut de aliis poetam fuiſſe locutum poſt Benvenutum Imolenſem Victorellus, Bar-

ratus eſt Pontifex anno 649. *Martinus* autem II. idem eſt, ac Marinus I. electus anno 882. & *Martinus* III. idem cum Marino II. ad ſummum Pontificatum evecto anno 942.

(1) Hinc vero in agrum Lauretanum tranſlata IV. Idus Decembris anno 1294. ſedente S. Cæleſtino V.

Barcellinius, aliique contendant. Sed legito Chriſtophori Landini Commentarium pag. 20. 2. necnon S. Antoninum 3. p. Chron. tit. 20. cap. 8. Sane Cæleſtinus a Bonifacio VIII. in arcem Fumonis incluſus, illic anno proximo 1295. XIV. Kal. Junias obdormivit in Domino.

CXCIII. Quid de *Bonifacio* Cæleſtini ſucceſſore ſenſerint ætati ejus proximiores, conſtat ex prælaudato Florentino Poeta *Inferni* cantu 19. & 27. & Comment. Landini & Vellutelli (1). Idem *Benifacius* hujus nominis VIII. Anagniam Latii urbem patriam habuit, primum illi nomen Benedictus Cajetanus: infenſiſſimus fuit Columnenſibus Romanorum potentiſſimis. Libris quinque Decretalium Gregorii IX. addidit *Sextum*; ſeditque annis 8. m. 9. d. 18., extinctus anno 1303. V. Idus Octobris.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Occupata C. P. a Latinis anno 1204. ſederunt ibidem uſque ad annum 1261. quo civitas recuperata fuit a Michaele Palæologo, Patriarchæ Latini, *Thomas* Maurocenus, *Matthæus*, *Nicolaus*, & *Pantaleon* Juſtinianus. In Concilio Lateranenſi anno 1215. poſt Romanam Patriarchatus honor Sedi C. P. collatus fuit. E Græcis vero ſederunt *Germanus* Adrianopolitanus anno 1261. intruſus a Michaele, poſt ipſum vero *Joſeph* Monachus, *Joannes Vecchus*, *Georgius* Cyprius Schiſmaticus, *Anaſtaſius*, & *Joannes Sozopalites* Monachus, qui obiit anno 1300. Sederunt Antiochiæ poſt Radulphum II. *Petrus*, *Petrus* alter, *Raynerius*, *Albertus* Regienſis, *Chriſtianus*, &c. Jeroſolymis autem poſt Monachum *Albertus*, *Rodulphus*, *Lotharius*, *Gerondus*, *Jacobus* de Vitriaco, *Robertus*, *Jacobus*, *Pantaleo*, *Guilelmus*, *Thomas*, *Thomas* alter, *Joannes* Vercellenſis, *Elias*, & *Nicolaus* de Anapiis, atque *Rodulphus* de Grandivilla, Epiſcopali exutus honore a Bonifacio VIII.

CA-

(1) Quantum Bonifacius oderit Gibellinos, & quæ protulerit verba ſacros imponens cineres Procheto Genuenſium Pontifici, videſis apud Petrum Crinitum de *Honeſta diſciplina* libro 7. cap. 13. Italicum de Bonifacio VIII. proverbium, & illud quidem dedecoris & infamiæ, refert P. Pompejus Venturi S. I. in ſuis Adnot. in *Purgat. Dantis*, cant. 20. 90.

CAPUT II.

De Conciliis Seculo XIII. Celebratis.

Inter Sæculi hujus Concilia principem tenent locum tria Generalia, ſive Œcumenica, nempe, *Lateranenſe IV. Lugdunenſe I. & Lugdunenſe II.* quamvis alia plura cum ad hæreſes profligandas, tum ad Eccleſiaſticam diſciplinam inſtaurandam fuerint indicta.

Ac primo Lateranenſe IV. inter Œcumenica XII. convocatum fuit ab Innocentio III. anno 1215. Congregatum fuit, ut Albigenſium hæreſis, erroreſque Joachimi Abbatis, & Almarici damnarentur, atque ut ageretur de Palæſtina recuperanda. Epiſcopi (1) 412. inter quos Patriarchæ Conſtantinopolitanus & Jeroſolymitanus, Oratores Chriſtianorum principum, necnon ſupra octingentos cœnobiarchæ huic Concilio interfuerunt. Statutum can. 3. ut hæretici magiſtratibus civilibus puniendi tradantur; in 5. poſt Romanam Eccleſiam locus nobilior conceditur Conſtantinopolitanæ, quæ illum a Concilio Conſtantinopolitano I. anno 381., ut alibi diximus, uſurpaverat. Viceſimo autem primo fidelibus cunctis præcipitur, ut ſaltem ſemel in anno, recurrente Paſchate, proprio Sacerdoti peccata confeſſi ſacrum Domini corpus accipiant. Decretum quoque, ut Judæi & Saraceni inter Chriſtianos commorantes, aliquo indumenti genere ab iis ſecernantur: præter quæ alia complura fuerunt ſaluberrime conſtituta.

Concilium vero *Lugdunenſe* I. ſeu Œcumenicum XIII. indixit Innocentius IV. anno 1245. Huic adfuere cum ipſo Innocentio Epiſcopi 140. plus, minus, præter S. R. E. Cardinales, & Patriarchas C. P. Antiochenum, & Aquilejenſem, necnon Balduinum II. imperatorem, aliorumque Principum Oratores. Conditi ibidem canones XVII. quorum XII. a Bonifacio VIII. inſerti fuerunt VI. Decretalium, cum pertractent de judiciis

(1) In Tabulis ſubjectis Volumini II. Rationarii Temp. Petavii legitur adfuiſſe Patres 1283. inter quos Epiſcopi erant 673. Joachimus Abbas Ciſtercienſis, genere Calaber, florebat Seculo XIII. ineunte. Permulti tanquam inſignem prophetam eum habuerunt, præſertim rex Angliæ Richardus in Sicilia agens. Ajebat natum jam Antichriſtum, aliaque hujus furfuris nugabatur. Edidit futurorum Pontificum Vaticinia. De illo rurſus infra cap. 4.

diciis Eccleſiaſticis; reliqui ſpectant ad ſubſidia mittenda Cruceſignatis, & Latinorum imperio in Oriente periclitanti, arcendoſque a Chriſtianorum finibus Tartaros. Conceſſus in eodem Concilio Cardinalibus pileus rubrus. Quod legitur apud Baronium ad annum *996.* §. *64.* nonnullos aſſerere in hoc ipſo Concilio Septemviris collatum jus eligendi Imperatorem, opponitur iis, quæ dicuntur de Gregorio V. Recole dicta Seculo X. cap. 2.

Alterum Generale Concilium *Lugdunenſe II.* celebratum fuit ſub Gregorio X. anno 1274. Interfuere Epiſcopi 500., Abbates 70., Prælati alii 1000. Præfuit quidem Gregorius, ſed cuncta eodem jubente Pontifice directa ſunt a S. Bonaventura. Definita eſt Proceſſio Spiritus Sancti a Patre, & a Filio, ac rurſus Græci in communionem recepti ſunt: ſtatuta auxilia Chriſtianis bellum in Syria gerentibus; pluraque conſtituta canonibus 30. regimini Eccleſiarum perutilia.

Præter hæc vero Concilia Œcumenica ad hæreſes extirpandas habita ſunt anno 1201. *Pariſienſe*, in quo damnatus eſt Eurandus miles infectus hæreſi Bulgarorum, qui & publice exuſtus eſt. In altero *Pariſienſi* Concilio anno 1209. Almericus Carnotenſis, atque in altero anno 1223. Bartholomæus quidam antipapa Albigenſium damnatus eſt. Iidem Albigenſes una cum Raymundo Comite Toloſano ipſorum fautore ſynodali ſententia proſcripti fuerunt *Narbonæ* anno 1207. *Avenione* 1209. & 1210. *Toloſæ*, & *Arelate* eodem anno: *Vauri*, & *Mureti* in Occitania, parva Galliæ Narbonenſis provincia, anno 1213. *Montiſpelienſis*, aut Maglone, anno 1214. *Tarracone* item anno 1242. adſtante Raymundo de Pennaforti, ibique rurſus anno 1244. damnati fuere cum omnibus fautoribus ſuis Valdenſes, qui irruperant in Aragoniam. Expungimus nos Conſtantinopolitanum Concilium anni 1185. in quo adſtantibus imp. Andronico Palæologo cunctiſque magnatibus, diſputatum eſt de Proceſſione Spiritus S. a Filio, & Vecchus pridem Patriarcha Latinis adhærens iterum in carcerem injectus eſt: de qua Synodo plura apud Pachimerem lib. 7. Hiſt. & Leonem Allatium lib. 2. de Conſ. Orient. & Occid. Eccl. cap. 2. Conciliis ad diſciplinam ſpectantibus Jo. Cabaſſutius in Notitia Eccleſiaſt. accenſet *Toloſanum* 1229. quo poſt revocatum ad frugem Raymundum comitem editi fuere canones 45. *Narbonenſe* anni 1235. in quo certæ quædam leges Inquiſitoribus fidei fuerunt præ-

præſcriptæ; *Turonenſe* anni 1236. quo Advocatorum muneri, converſorum nuper ad fidem inſtitutioni, & hoſpitalitatis conſuetudini proviſum eſt: *Londinenſe* anno 1268. in quo reſtituta fuit collapſa ſacrorum rituum, morumque ſanctiorum ratio: *Avenionenſe* anno 1270. in quo pertractatum eſt de bonis Eccleſiarum non alienandis, & de puniendis Clericis, qui Epiſcopum, ſibique præpoſitos læſerint, & *Regienſe* 1285. in quo preces pro Chriſtianorum principum pace, 40. dierum additis indulgentiis, clero, ac populo fuerunt indictæ. His vir eruditus addidit S. Ludovici Francorum Regis ſtatuta XXV. edita Pariſiis anno 1254. ejuſdemque Regis Pragmaticam Sanctionem (1). Sed plura etiam Concilia recenſeri poſſent, cum Hiſtorici circa 36. Seculo, in quo verſamur, commemorent (2), immo Caveus in Seculo *Scholaſtico* enumeret 158. (3) & quædam addat tom. 3. Concil. Hiſp. Cardin. de Aguirre: at ejuſmodi non ſunt momenti, ut ſingula neceſſum ſit numerare.

CAPUT III.

Hæreseon Seculi XII. recensio.

Albigenses, quos nonnulli exortos ajunt ſub hujus Seculi initia, & Innocontio III. ſedente, cum Valdentibus dogmata habuiſſe communia diximus ſuperiori Seculo cap. 3. Appellati ſunt autem Albigenſes ab Albigenſi civitate, ſeu Albia, aut Albiga provinciæ Narbonenſis in Occitania, ubi plurimum invaluerunt regnantibus Philippo Auguſto, & Ludovico VIII. Seculo XIII. adoleſcente (4). Albigenſium fautorem fuiſſe, & non ſemel damnatum Raymundum Toloſæ Comitem dictum eſt paullo ſupra. Is tamen ſæpe armis profligatus anno 1226. ad pedes Legati Rom. Pontif. Cardinalis S. Angeli, ac præſente S. Ludovico IX. Francorum rege hæreſim ejuravit,

(1) Pragmatica Sanctio eſt *regium Reſcriptum*, de quo Calv. Lex. Jurid. Meminit & Aug. Collat. 3. & Conc. Chalched. act. 5.

(2) Indice Tom. 2. Rat. Temp. Patavii edit. Ven. pag. 632.

(3) Cave tom. 2. edit. Baſil. pag. 342. &c.

(4) Apud Reynaldum ad annum 1223. legitur, Albigenſes in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ creaſſe ſibi pſeudopontificem Bartholomæum nomine, & producuntur verba *Pariſii* id in Hiſtoria Anglorum afferentis.

vit, eamque inſectari, & conterere jurejurando ſpopondit. Tradunt aliqui ad Valdenſium deliramenta Manichæorum & Gnoſticorum dogmatibus valde affinia, Albigenſium nonnullos adeo turpia & probroſa addidiſſe, ut veriti non ſint concubitum cum ſorore, vel matre fornicationi cum alia qualibet femina comparare, & quod horrent audire Chriſtianorum aures, intemeratam caſtiſſimamque Deiparam vocare ſcortum.

Meminimus paullo ſupra *Almarici*. Is Carnuti (1) in Gallia Celtica ortus, & dialecticæ peritia tumidus commentus eſt, nullam futuram fore generationem, ſexuſque diſcrimen, ſi Adam in innocentia ſtetiſſet: nullam aliam eſſe inferorum pœnam præter conſcientiæ vermem, quem omnis peccator gerit in corde; ceſſaſſe jam cum lege Moyſis poteſtatem Patris, & ipſius Almarici ætate legem Chriſti, vigere autem modo legem Spiritus Sancti, per quam Sacramentis, cunctiſque exterioris cultus ſublatis officiis, unuſquiſque ſola interiori gratia ſalvetur. Hos vero alioſque Almarici articulos refert tom. 4. Anecdot. Edmundus Martene, & Fleury ad an. 1210. num. 59. Obiit Almaricus præ animi triſtitia; atque poſt obitum exhumatus fuit, atque in ſterquilinium projectus.

Post Almarici obitum quidam ejus diſcipuli dilatantes pomeria præter recenſitos errores dogmatizarunt in Euchariſtia nil præter ſubſtantiam panis adinveniri, Romam eſſe Babylonem, & Romanum Pontificem Antichriſtum, Sanctorum cultum eſſe idololatriam, eodemque pacto loquutum fuiſſe Deum ore Auguſtini, ac ore Ovidii Naſonis. Ex his Wilelmus Auguſtoritii (2), Bernardus quidam ſubdiaconus, Guilelmus faber aurarius hujus ſectæ propheta, Stephanus parochus Corbolii, ſeu Joſedi, Dudon Almarici clericus, Elimandus acolythus, Guarinus presbyter, & quidam alii, anno 1210. die 20. Decembris in campo extra Pariſii mœnia fuerunt combuſti.

Contra Prædicatorum, Fratrumque Minorum Ordines, ceteroſque in religioſa paupertate viventes verbis ſcriptiſque inſiliit Guilelmus de S. Amore, ita ab oppido Comitatus Burgundiæ cognominatus. Huic nonnulli Aca-

(1) Chartes.
(2) Poitiers.

Academiæ Pariſienſis adhæſere, acceſſitque poſtmodum Laurentius Anglus, Guilelmo in eadem Academia ſuccedaneus. In libro inſcripto, *De periculis noviſſimorum temporum adverſus Mendicantes Ordines*, qui etiamnum legitur inter ejus Opera in lucem edita anno 1632. tradidit religioſis nefas eſſe vivere ex eleemoſynis, docere laicos, prædicare, adſcribi Magiſtrorum collegiis, & excipere ſecularium confeſſiones ſacramentales. At Guilelmi liber ab Alexandro IV. anno 1256. damnatus flammiſque adjudicatus eſt: quin auctor proximo anno 1257. Pariſiis ac toto Galliæ regno diſcedere, & in poſterum a docendo & ſcribendo abſtinere juſſus, extorris vixit, deſpectus, ac miſerrimus, obiitque poſt paucos annos.

Erupit per idem tempus ſecta *Fraticellorum*, ſeu *Bizochorum*, auctore Hermanno Pongilupo Ferrarienſi. *Bizochos* dictos arbitror à biſaccio quod manticis victum oſtiatim emendicarent: unde illorum nomenclatura, quomodo & *Pinſocherarum* apud Bocaccium quoque, vulgaremque ſermonem, etiamnum permanent. *Bizzoco* apud Boccaccium legimus *Nov.* 24. *Pinzochere Nov.* 27. Parum his abſimiles *Beguini*, de quibus proximo Seculo. Fraticelli autem, qui ſectabantur Hermannum, hypocriſi, & falſa pietate orbem deludebant, peſſime de Romana ſentientes Eccleſia, quam apud ſe tantummodo ſervari autumabant. In abditis locis perpetrabant turpia, & nefanda (1). Hermanni autem oſſa poſt mortem exhumata, & igni tradita fuere.

Proscriptus inſuper fuit hoc Seculo XIII. ab Alexandro IV. liber blaſphema dogmata continens, cui titulus *Evangelium æternum* (2). Combuſtus Gerardus Segarel-

(1) His tamen longe turpior Secta *Guilelminæ* Bohemæ, a Boſſio & Puricelio deſcriptæ. Hujus ſectæ viri, ac mulieres, non ſolum conventibus antelucanis cum presbyterorum indumentis poſt quaſdam preces, ſub modio lumine abſcondito, ad fortuitos concubitus gradiebantur, ut Spondanus refert ad annum 1300. ſed Guilelminam quoque aſſerebant eſſe Spiritum Sanctum femineo ſexu incarnatum, aliaque abſurdiſſima effutiebant deliramenta. Obiit hypocrita & inſana mulier anno 1281. & anno 1300. exhumata fuit & combuſta. Vide Jo. Mabill. Muſei Ital. p. I. 20.

(2) Hujus libri auctor Joannes de Parma Minorita. Labente item hoc Seculo edidit *Poſtillam* in Apocalypſim F. Petrus Joannes Oliva ejuſdem Ord. provinciæ Provinciæ. Dogmatizavit Eccleſiam Catholicam eſſe Babylonem, & Rom. Pontificem Antichriſtum. Legi apud Balluzium auctorem vixiſſe circa annum 1300. ſed alibi mortuum inveni an. 1297. Articuli autem ejus LX. cenſura notati, & proſcripti fuerunt an. 1318. ſedente Joanne XXII.

garellus Parmenſis, de cujus erroribus agendum eſt rurſus ſeculo proximo.

Permulta itidem quorumdam Scholaſticorum abſurda damnarunt Archiepiſcopi Pariſienſes Guilelmus, & Stephanus Le-Templier. Idem fatum quibuſdam Ariſtotelis lucubrationibus, proſcriptis in Synodo Pariſienſi anno 1209. propter quorumdam Scholaſticorum abuſum. Vide hujus Synodi Acta tom. 11. Conc. p. 1. pag. 49. Ulterius David quidam Dinantius Belga, & ditionis Leodienſis, auditor olim Almarici, de quo ſupra, adeo delirus fuit, ut aſſereret Deum eſſe materiam primam. *Stadingi* (ita appellantur populi ſiti in finibus Friſiæ, & Saxoniæ, inviis paludibus fluviiſque circumdati) eo immanitatis propudiique devenerunt, ut ſacros omnes miniſtros crudeliſſime necarent, ſacra myſteria polluerent, promiſcuam exercerent libidinem, & Chriſti corpus in Paſchate tantum e manu Sacerdotis recipientes in latrinam horrendiſſimo ſacrilegio expuerent. Judæi demum hoc Seculo ob execrabilem avaritiam, & aliquos Chriſtianos pueros circumciſos, aliquos vero affixos cruci, adeo exoſi, infameſque evaſerunt, ut anno 1290. ejecti fuerint ex Anglia, anno 1295. e Galliis, & anno 1298. ex nonnullis Germaniæ urbibus.

CAPUT IV.

Scriptores, qui tertiodecimo Seculo floruerunt.

Theologiam Scholaſticam, quam ſuperiori Seculo ad certam methodum Magiſter Sententiarum perduxerat, plures, iique clariſſimi viri illuſtrarunt: quorum præcipuos, ſervato temporis ordine, recenſebo. Claruit itaque initio hujus Seculi, & Commentaria edidit in quatuor libros Sent. (1) *Guilelmus* e Seilliniaco Burgundiæ oppido, Doctor Pariſienſis Academiæ, deinde Epiſcopus Antiſſiodorenſis, ac tandem Pariſienſis Archiepiſcopus: qui obiit anno 1223. eodemque tempore *Guilelmus* alter, item Gallus, ſimilia Commentaria exornavit,

(1) Potius *Summam Theologicam*, editam Pariſiis anno 1500. Caveus duos iſtos Guilelmos diſtinguit.

navit: qui tamen de Juſtificatione, quam videtur repetere potius a fide, quam a caritate, non cenſetur accurate pertractaſſe, niſi tamen illius ſcripta, ut putat Poſſevinus, fuerunt depravata. Sequitur *Alexander de Hales* natione Anglus Ordinis Minorum appellatus *Doctor irrefragabilis*, cujus præter ſacrorum librorum interpretationes, aliaque ſcripta, habentur Commentaria in IV. Sent. libros, & Summa univerſæ Theologiæ diſtributa in partes quatuor. Obiit autem Alexander Pariſiis anno 1245. Floruit item hoc ſeculo nunquam ſatis laudandus *S. Thomas Aquinas*, regio ortus ſanguine, puer eruditus a monachis Caſſinenſibus, ſed poſtea FF. Prædicatorum inſtitutum profeſſus, merito *Doctor Angelicus* nuncupatus. Nam ut libros ejus plurimos prætetermittam tum philoſophicos, tum Exegeticos, præclarum illud nomen Thomæ comparavit multiplex de re Theologica lucubratio, Commentaria in 4. Sent. Summa contra Gentiles, & Opuſcula 73. ad Theologiam ſingula ſpectantia, maxime vero digna cedro, & aurea *Summa* in partes tres diviſa, in qua continentur Qq. 512. & art. 2654. Migravit ad Superos S. Thomas Nonis Martii anno 1274. in Cœnobio Foſſæ novæ (1) non procul a Tarracina, cum rogatus a Gregorio X. Lugdunum verſus ad Synodum Œcumenicam iter arripuiſſet.

Eodem anno 1274. Idibus Julii deceſſit *S. Bonaventura* (2) Balneoregienſis, appellatus *Doctor Seraphicus*, Ord. Min. Cardinalis, & Albanenſis Epiſcopus. Et ipſe ſcripſit in quatuor ſententiarum libros, Opuſcula Theologica & Aſcetica LXXIII. præter Expoſitiones divinorum librorum, ſermoneſque ſacros complures. Florebat item circa annum 1260. *Albertus Magnus* Ord. Præd. cui memoria ingeniumque beneficio Deiparæ collatum fertur, ablatumque triennio ante mortem, quæ contigit anno 1280. Ejus Opera XXI. ampliſſimis voluminibus comprehenduntur, & per omnem Philoſophicam, Sacramque eruditionem, pro Seculi hujus genio, exſpatiantur. Diſcipulus Alberti Magni fuit *Ulricus* de Argentina, & ipſe de Theologia, prout in ſcholis tra-

(1) Ordinis Ciſtercienſis. Dies S. Thomæ emortualis Non. Martii. Quidam ſcripſere S. Thomæ propinatum fuiſſe venenum a medico Caroli II. Siciliæ regis. Vide Danthis *Purgat.* cant. 20.

(2) Joannes in baptiſmate nuncupatus, *Bonaventura* autem puerulus dictus a S. Franciſco FF. Minorum parente.

traditur, optime meritus. Referendus ad eamdem ætatem *Henricus* Gandavenſis, ſeu Mudanus a patria, & Doctor *Solemnis* a Pariſienſi Academia appellatus, qui & in 4. Sententiarum libros, & Summam Theologiæ conſcripſit, obiit Tornaci in Belgio anno 1293.

In Eremitana quoque S. P. Auguſtini familia claruerunt cum doctrina, tum ſanctimonia morumque integritate *Auguſtinus Triumphus*, & *Ægidius* Romanus. Quorum primus Anconitanus patria Summam edidit de *Poteſtate Eccleſiaſtica*, & inedita plura, inter quæ extat Opus in 4. Sententiarum libros. Interfuit autem Triumphus anno 1274. Concilio Lugdunenſi, tametſi vitam protraxit uſque ad annum 1328. ætatis ſuæ 85. At Ægidius ex Columnenſium Familia, Bituricenſium Archiepiſcopus, Aquitaniæ Primas, necnon S. R. E. Cardinalis, ut demonſtrat Lud. Dattichius Hiſt. Card. tom. 1. pag. 372. naturæ conceſſit Avenione anno 1316. cum ageret ætatis ſuæ annum 69. poſteaquam & in Sententias, & ſingillatim in varias Theologiæ partes, & in ſacras litteras Commentaria exornaverat, necnon Philoſophicos, & politicos libros conſcripſerat, atque adverſus Guilelmum Lamerenſem Ord. Min. profeſſorem Oxoniæ doctrinam S. Thomæ ſtrenue vindicaverat. Quare *Doctor Fundatiſſimus* dici meruit Ægidius, atque Caveo etiam teſtante Vol. 2. pag. 340. *Theologorum Princeps*.

Præterivi autem brevitatis cauſa alios permultos in Theologicis diſputationibus egregie verſatos, quemadmodum & ſanctiſſimos viros, Dominicum, Franciſcum, & Antonium Patavinum, qui licet in Scriptorum recenſiti albo, magis tamen ob ſanctitatem, quam ob litteras celebrantur; miſſis pariter Romanis Pontificibus doctrinæ laude præclaris, Innocentio IV. Clemente IV. Gregorio X. & Bonifacio VIII. Scriptoribus item adnumeratis: iſtorum quippe meminimus cap. 1. neque modo fas eſt ceteros, ſaltem præſtantiores, penitus prætermittere.

Claruerunt itaque hoc vertente Seculo *Joachimus* Calaber Abbas Ciſtercienſis, haud ignobilis Scripturarum divinarum interpres, & prophetiæ fama clarus; (1) qui obiit anno 1215. *Rodericus* Ximenius Archiepiſcopus Toletanus de Hiſtoria Hiſpanica, Romana, Oſtrogothorum, Hunnorum, Arabumque bene meritus: qui deceſſit

(1) Vide tamen ſuperiori ſeculo cap. 3.

ceſſit anno 1245. *Helinandus* monachus Ciſtercienſis auctor Chronici ab orbe condito uſque ad annum 1204. qui naturæ conceſſit anno 1227. *Conradus* Præmonſtratenſis ſcriptor alterius Chronici à Belo rege Aſſyriorum uſque ad annum Chriſti 1229. *Jacobus* de Vitriaco Cardinalis & Epiſcopus Tuſculanus, ſcriptor Hiſtoriæ Orientalis & Occidentalis, a Mahumedis tempore ad ſuam uſque ætatem, anno 1244. migravit e vita. *Guilelmus* Arvernus Archiepiſcopus Pariſienſis, cujus obitus contigit anno 1249. præter Exegetica quædam ſcripta varioſque ſermones, conſcripſit de Theologicis quæſtionibus libros, ſeu Tractatus 25. Excelluit in Hiſtoria, præſertim Anglicana, quam ſcriptis exornavit *Matthæus Paris* Anglus, Monachus S. Benedicti, cujus obitus conſignatur anno 1259. Speculum unum Hiſtoricum, alterum Doctrinale edidit *Vincentius* Bellovacenſis ex Ord. Præd. qui e vivis exceſſit anno 1256., aliis 1264. deditque operam per idem temporis exemplis rebuſque ſimilibus colligendis, ſcribendiſque orationibus, etiam ad funera celebranda, *Joannes* à S. Geminiano ejuſdem Ordinis. *Hugonis* de S. Caro ejuſdem familiæ vita functi anno 1260. eſt elaboratiſſimum Opus Concordantiarum Latinorum Bibliorum. Accedunt prælaudati inſtituti *Raymundus Martini*, qui edidit *Pugionem fidei* contra Judæos, ſcripſitque contra Saracenos, hortatu S. Raymundi de Pennafortio ſacræ illius Familiæ Magiſtro: idem *S. Raymundus* collector librorum V. Decretalium, ad ſuperos evocatus centenarius anno 1275. & *Martinus* Polonus ſcriptor Chronici, quod vocant *Martinianum*, a Chriſto uſque ad annum 1277. defunctus Bononiæ anno ſequenti 1278. Diem obiit anno 1284. *Rogerus Baconus* Anglus Ord. Min. vir omni ſcientia, præſertim philoſophica exornatus, & *Doctoris mirabilis* nomen adeptus, de magia inſimulatus, & eam ob rem jubente Nicolao IV. conjectus in carcerem (1). Supremus fuit annus 1298.

(1) *Rogerus Baconus* Ord. Min. Philoſophus acutiſſimus, tamquam præſtigiator & magus denunciatus Clementi IV. & a proprio quoque Generali damnatus, & conjectus in carcerem, per calumniam tamen neſcientium arcana naturæ, objectum ſibi crimen conſortii cum malignis ſpiritibus exſufflavit, anno 1266. & 1278. Obiitque Oxonii anno 1284: Vindicarunt virum doctiſſimum Wadingus, & Spondanus ad præd. annum 1278. necnon Naudeus in Annalibus, & Caveus, etſi hæſitanter, in Seculo Scholaſtico. Plura in diction. Petri Bayle.

Jacobi de Voragine apud Ligures Ord. Præd. Chronici Januenſis, & Legendæ *aureæ* de vitis Sanctorum, Sermonum autem plurimorum, pius, ſed fortaſſis nimium credulus, concinnator. Omitto cum quibuſdam aliis *Richardum* de Mediavilla Minoritam, qui floruit Seculo deſinente, & appellatus fuit Doctor *Solidus & auctoratus*; ne Græcorum Scriptorum, quorum nullum hactenus commemoravi, videar oblitus.

INTER Græcos itaque oratoria enituit arte *Michael Coniata*, atque in Hiſtoria frater ejus Nicetas Seculo XIII. ineunte. Claruerunt circa annum 1255. *Theodorus Laſcaris*, & *Nicephorus Blemmida*; quorum tamen unus in quæſtione de origine Spiritus Sancti a Filio, quam Theologi *proceſſionem* vocant, ſcripſit contra Latinos; aliter aliquando pro Latinis pugnavit: ideoque a Leone Allatio Orthodoxæ Græciæ ſcriptoribus, & ab Oderico Raynaldo Eccleſiaſticis Annalibus iſtius ſcripta inſeruntur. *Gregorius Acropolites*, quem vocat Ephremius ἄρχοντα πάντων καὶ πρῶεδρον (1). Conſtantinopolitanam ſeu Bizantinam hiſtoriam condidit ab anno captæ per Latinos urbis 1203. uſque ad recuperatam a Michaele Palæologo, nempe ad annum 1261. Joannes autem Vecchus invictus pro Latinorum *de Spiritu Sancto* dogmate athleta, cum ea de cauſa edidiſſet ſcripta, collecta citato in loco ab Allatio, veritus ne diſcerperetur a commota in ipſum plebe, relicta C. P. ſede, quam octennio Michaeli Imperatori acceptiſſimus occupaverat, eo e vivis ſublato confugit ad monaſterium Panachranti, quod contigit anno 1283. atque inde relegatus fuit ad radices montis Olympi, poſtmodum in Bithyniam: ibique inedia, ærumniſque confectus interiit.

CAPUT V.

QUINAM IMPERII CORONA, CÆLITUMQUE GLORIA FUERINT DECORATI.

OTHO igitur hujus nominis IV. extincto Philippo imperium occœpit anno 1208. atque proximo anno 1209. eidem Innocentius III. Auguſtalia contulit inſignia. At ſpreto jurejurando invadentem Romanæ Eccleſiæ provincias idem Pontifex a communione fidelium amovit;

(1) *Omnium principem, primique ſubſellii.*

amovit; cumque anno 1214. *Philippus Auguſtus* Galliarum rex apud Bovinum in Gallia Belgica ingenti clade proſtravit: qua devictus etiam imperio dejectus eſt; tametſi vitam protraxerit ad annum 1218. quo pœnitens, & abſolutus ab Epiſcopo Hildeshemienſi (1) diem obiit.

TRANSIERE interea temporis ad cæleſte regnum *Guilelmus* abbas in Dania VIII. Idus Aprilis anno 1203. relatus inter Sanctos ab Honorio III. anno 1224. *Petrus* a Caſtronovo primus contra Albigenſes quæſitor fidei, martyrio affectus jubente Comite Toloſano Raymundo anno 1208. *Felix* de Valois, & *Joannes* de Matha inſtitutores Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis captivorum: quorum primus obiit anno 1212. XII. Cal. Decem. alter anno 1213. XII. Cal. Januarias: & anno 1214. die 14. Septembris martyr occubuit *Albertus* Patriarcha Jeroſolymitanus, Ordinis Carmelitici propagator.

PRÆDICTO anno 1214. poſt exauctoratum Othonem imperium aſſecutus eſt *Fridericus II.* filius Henrici VI. & Conſtantiæ filiæ Rogerii regis Siciliæ. Hæc illum edidit in tentoriis prati Panormitani, ad omnem veri partus ſuſpicionem amovendam, quoniam, ut inquit Hoſpinianus, ad decrepitam pervenerat ſenectutem. Fridericus ab Honorio III. coronam accepit: at Eccleſiam vexando, & iniqua perpetrando non ſemel ſubiit anathema. Ab eodem Honorio propter dejectos & injuria affectos Epiſcopos, a Gregorio IX. ob non ſuſceptam, quam pollicitus fuerat, expeditionem in Palæſtinam, & poſt ſimulate ſuſceptam, & pacem contumelioſe initam cum Sultano, rurſus ab eodem Pontifice ob Italiæ regiones incendio & cæde vaſtatas, atque ab Innocentio IV. ob pervicaciam in bonis Eccleſiaſticis retinendis, excomunicatione multatus eſt. Privatus quoque fuit imperio in I. Lugdunenſi Concilio anno 1245. & derelictus a ſuis obiit an. 1250. in Arce Apuliæ, aut Panormi; non enim conſentiunt Hiſtorici (2).

 Quo-

(1) *Ildeſeim* in Saxonia inferiori.

(2) Puto deceſſiſſe in Apulia in arce, quæ *Florentina* dicebatur. Ajunt ſemper vitaſſe urbem Florentiam, quod ei fuiſſet prænuntiatum, moriturum in Florentino caſtro. Nothus ejus Filius, qui dicitur patrem injecto in os decumbentis pulvino præfocaſſe, fuit Manfredus honore ducatus Tarentini inſignitus, ægre ferens quod ei Pater prætuliſſet filium alium nothum Henſium regem Sardiniæ qui poſtea Bononiæ captivus obiit an. 1271. Fertur Manfredum ad amovendam a ſe paternæ mortis ſuſpicionem Friderici cadaver adſportaſſe Panormum, ibique ſepulcro

Quorum etiam alii veneno peremptum ajunt, alii ſuffocatum a filio ſuo notho, alii graviſſimo morbo correptum. Inſtituit Academiam Neapolitanam, & juxta ſcriptores aliquos Viennenſem, quam tamen inſtitutam alii tradunt ab Alberto III. Archiduce Auſtriæ anno 1365. Poſt mortem Friderici diuturnum fuit interregnum uſque ad annum 1273. quamvis enim alii principes ad Imperii coronam aſpiraverint; maxime *Henricus* Thuringiæ Landgravius, *Guilelmus* Brabantiæ Comes, *Richardus* Comes Cornubiæ in Anglia meridionali, & *Alphonſus X.* rex Caſtellæ, attamen nec coronam imperii conſecuti fuerunt, nec ejuſdem imperii adminiſtrationem auctoritatemque potiti.

Interim ad Beatorum translati ſunt ſedes ſeptem Fratres Ord. Minorum martyrio coronati apud Marochium Africæ civitatem anno 1220. contigit & martyrium *Angeli* Carmelitæ eodem anno in Sicilia interfecti, aliorumque Sanctorum ſeptem Martyrum Minoritarum Exiliſſæ (Ceutam vulgo dicunt) Mauritaniæ Tingitanæ urbis interfectorum inſequenti anno 1221. quo item anno Bononiæ deceſſit *S. Dominicus* pridie Nonas Auguſti; qui anno 1216. (1) inclytum Prædicatorum Ordinem inſtituerat, Albigenſium oppugnaverat hæreſim, & anno 1234. a Gregorio IX. Sanctorum catalogo fuit adſcriptus. Idem autem Gregorius Faſtis Sanctorum adſcripſerat Seraphicum Patriarcham *Franciſcum* anno 1228. qui Fratribus ſuis regulam tradiderat anno 1209. (2) in Arvernia Etruriæ monte receperat Crucifixi ſtigmata anno 1224. atque e vita migraverat anno 1226. IV. Nonas Octobris. Superiori anno 1225. VII. idus Novembris pro Eccleſiaſtica libertate martyrium ſubierat ſanctus Colonienſis Epiſcopus *Engelbertus*. Deceſſere anno 1231. *Antonius* Olyſſiponenſis, a loco dormitionis appellatus *de Padua*, idibus Junii, virtutibus ſigniſque conſpicuus, anno

Porphyretico condidiſſe. Quidam id factum ajunt ab Archiepiſcopo Panormitano. Melanchthon, & hæretici alii celebrant illud epitaphium;

Si probitas, ſenſus, virtutis gloria, cenſus,
Nobilitas orti, poſſent obſiſtere morti;
Non foret extinctus Fridericus, qui jacet intus.

Sed nunquam viris Principibus defuerunt aſſentatores.

(1) Aut 1207. an. enim 1216. confirmatus fuit, ut dicam proximo capite. Fuerat Canonicus Regularis Oxomenſis; ejuſque nobiliſſimam ex Guſmanorum gente proſapiam vindicavit Antoninus Bremond Ordinis Prædicatorum Magiſter.

(2) Juxta alios an. præcedenti. Primum ipſius nomen *Joannes*.

anno ſequenti a Gregorio IX. canonizatus; ac *Eliſabeth* vidua filia Andreæ Hungarorum regis, cujus natalis colitur XIII. Cal. Decembris, Sanctorum faſtis ab eodem Gregorio anno 1235. adſcripta fuit. *Hedowigem* Polonorum reginam cælum terris rapuit anno 1243. idibus Octobris, retulitque inter ſanctos anno 1267. Clemens Papa IV. (1) Diem obiit anno 1250. beatus *Simeon Stock* Carmelita, at non hujus Ordinis habituſque, ut quidam autumant, inſtitutor. Ab hæreticis anno 1248. trucidatus eſt *Marcellinus* Albergotti Epiſcopus Aretinus, & anno 1252. occiſus eſt *Petrus* martyr Veronenſis Ordinis Prædicatorum, cujus memoria recolitur III. Cal. Majas. Innocentius IV. proximo anno 1253. Sanctorum numero illum adſcripſit: eumq. generalem Fidei inquiſitorem in ditione Mediolanenſi anno 1232. conſtituerat Gregorius IX. *Clara* S. Franciſci concivis ex hac vita deceſſit anno 1253. & anno 1255. ab Alexandro IV. inter Sanctas relata fuit. Colitur ejus memoria pridie Idus Auguſti. Inſtituerat vero pauperum Sanctimonialium Ordinem, vulgo *Clariſſarum* nuncupatum, anno 1212. Obdormivit in domino in nocte vigiliæ Nativ. Domini *S. Petrus Nolaſcus* Carcaſſonenſis, anno 1256. Qui una cum *S. Raymundo* de Pennafort, & Jacobo I. Rege Aragoniæ inſtituerat anno 1218. Ordinem Beatæ Mariæ de Mercede redemptionis captivorum (2). *Hyacinthi* Poloni Ord. FF. Prædicat. beata mors contigit anno 1257. XVIII. Cal. Sept. & a Clemente VIII. adſcriptus fuit Sanctorum catalogo anno 1594. (3) Anno denique 1267. (nam de Eccleſiæ Doctoribus Thoma, & Bonaventura vita functis anno 1273. egimus præcedenti capite) migravit in cælum *S. Silveſter* abbas VI. Cal. Decembris Fabriani in Piceno, a quo Congregatio monachorum Silveſtrinorum anno 1231. fuerat inſtituta. At ad annum 1273. quo diuturnum Auguſtorum Principum ceſſavit interregnum, redeundum eſt tandem.

(1) Anno 1249. obiit *B. Joannes* Bonus Mantuanus Ord. Eremit. S. P. Aug. Propagator. *S. Albertus* Collenſis ad ſuperos migraſſe dicitur an. 1202.

(2) *Humiliana* de Cerchiis Florentina obiit an. 1246. *Verdiana* virgo Recluſa an. 1221. *Ubaldeſca* Monialis Piſana an. 1206. *Benignus* Abbas Valliſumbroſæ an. 1236.

(3) *S. Raynerius* Piſanæ Civitatis patronus obiit an. 1261. die 17. Junii, qua die colitur etiam in Martyrologio Romano. *S. Peregrinus* Forolivienſis Ord. Servorum B. M. Virg. deceſſit an. 1284.

Igitur anno 1273. pridie Cal. Octobris inauguratus eſt imperator *Rodulphus Magnus* Comes Auſpurgi, Conditor imperii Auſtriaci, & Landgravius Alſatiæ. A cultu SS. Euchariſtiæ repetuntur imperii ejus auſpicia. Commendatur quoque ipſius pietas; quoniam pro Cæſareis inſignibus crucem arripuit. Ottocarum Bohemiæ regem implorato Deiparæ nomine ingenti clade ſuperavit, acceſſitque victori quaſi præmium certaminis Auſtria, quam Alberto filio ſuo regendam commiſit. Hinc Auſtriacæ Gentis origo: quam Alciatus arceſſit ex Aventino; alii repetunt ex vetuſtiſſimis regibus Auſtraſiæ. Felici etiam marte cum Othone Burgundiæ regulo, cum Thuringiæ populis, aliiſque hoſtibus decertavit; atque univerſa pacata Germania, obiit princeps piiſſimus atque invictiſſimus anno 1291. Calendis Auguſti.

Postquam vero imperium tenuit ſeptennio, ſc. uſque ad annum 1298. *Adulphus* Comes Naſſaviæ, atque is ob avaritiam, crudelitatem, libidinem, aliaque flagitia proceribus cunctis viſus eſt indigniſſimus principatu, electus eſt Rodulphi & Annæ filius *Albertus* Auſtriacus. *Monoculum* dixere, quoniam oculum amiſerat ex propinato ſibi veneno: quamquam, ut olim Annibal, altero oculo amiſſo, ferocius irruit in hoſtes, & Adulphum, non procul a Vormatia ſuperioris Germaniæ urbe, illuſtri prælio fregit, & vulneravit, *Triumphatoris* cognomentum adeptus. Pugione tamen a conjuratorum manu confoſſus eſt ac trucidatus an. 1308. Auctor conjurationis Joannes fratris filius (1), cum quo lis erat de hereditate paterna: atque ille ſtipatus Ulrico, Valtero, & Rodulpho proceribus in parricidii conſortium adſcitis, primus omnium Alberti jugulum pugione petivit. Patratum facinus Calendis Maji.

In hac autem Seculi XIII. poſtrema parte oppetierunt mortem anno 1275. die 23. Januarii *Raymundus* Barcinonenſis; de quo ſupra cap. 4. in Sanctorum album relatus anno 1601. a Clem. VIII. Anno 1285. *Philippus Benitius* Florentinus, cujus item mentionem fecimus cap. 1. in Gregorio X. Hunc quidam inſtitutorem faciunt Or-

(1) Quidam *Joannem* dicunt Alberti patruum; ſed falluntur. Joannes enim filius fuit Rodulphi ducis Sveviæ, quo extincto Albertus egit nepotis tutelam: unde ſeminarium diſſidii. Joannes tamen in Piſano Auguſtinenſium cœnobio in monachum attonſus, pœnitentia, ſigniſque clarus vita illic functus eſt an. 1313.

Ordinis Servorum B. M. V. quum tamen hic Ordo inceperit anno 1233. auctoribus VII. beatis viris, Bonfilio Monaldio, Bonajuncta Manetti, Manetto Antellenſi, Amideo de Amideis, Uguccione Uguccionio, Soſteneo de Soſteneis, & Alexio de Falconeriis. Fuit itaque S. Philippus ejuſdem Ordinis propagator, & V. Generalis, non Inſtitutor: ejuſdemque feſtum diem recolimus X. Cal. Septembris. Anno 1292. *Albertus* Carmelita Siculus, qui obiit Meſſanæ VII. Idus Auguſti, & anno 1292. *S. Petrus Cæleſtinus*: de quo item cap. I. *Margarita* itidem, Cortonenſis vocata a dormitionis ſuæ loco, & cognominata Etruriæ, ac Seraphici Ordinis Magdalena, obdormivit VIII. Calendas Martias anno 1297. eodemque anno relatus eſt inter Sanctos *Ludovicus IX.* rex Galliarum, qui anno 1270. die 25. Auguſti, inita contra Saracenos expeditione, peſtilentia deceſſit. Ipſomet anno 1297. ad cælos migravit *S. Ludovicus* Epiſcopus Toloſanus Ord. Min. hujuſque nomen Martyrologio Rom. inſcriptum legitur XIV. Calendas Septembris. Poſtremo denique anno, ſcilicet 1300. ad aram peracto Sacro a Mahumetanis trucidatus eſt epiſcopus Giennii, ſeu Oningis in Andalutia, *Petrus Paſchalis*.

Reliquum eſt, ut Imperatorum Orientis ſubjiciamus chronologiam. Dejecto e throno anno 1203. Alexio Angelo ab Alexio Juniore nepote ſuo, is anno ſequenti 1204. vita imperioque exceſſit. Succeſſit Alexius Ducas, cognomento *Murtzulphus*, ſeu *Myrtilus*, a conjunctis ſuperciliis, qui propriis manibus Alexii fauces laqueo confregit: at idem ſceleſtiſſimus parricida eodem anno extremo ſupplicio affectus eſt a Latinis, qui Conſtantinopolis potiti ſunt, & omnium fœderatorum conſenſu imperatorem Orientis crearunt Balduinum Flandriæ Comitem. Græci vero imperii ſedem laceratam atque diviſam tranſtulerunt Trapezum Cappadociæ, Nicæam Bithyniæ, & Adrianopolim Thraciæ urbem. Quare uſque ad annum 1261. quo anno Michael Palæologus recuperavit C. P. regnarunt Adrianopoli, & Nicææ *Theodorus Laſcaris* filius Alexii Angeli, *Joannes Ducas Vatacius* illius gener, *Theodorus Laſcaris* Junior, Joannis filius, ac prioris Theodori nepos, atque *Joannes* filius Theodori Junioris, quem anno 1260. Michael Palæologus excæcavit, atque Nicææ ipſe Michael arripuit imperium. Trapezi vero (*Trabiſundam* vulgo dicunt) imperarunt ab anno 1204. *Comneni*, ab

ab Alexio filio Emmanuelis, & nepote Andronici Impuſque ad *Davidem Comnenum*, qui anno 1462. coactus eſt Trapezuntinum imperium cedere Mahumeti Secundo.

Postquam igitur C. P. Imperium tenuerat ex Latinis *Balduinus* anno tantum uno, captus & occiſus anno 1205. a Joannicio rege Bulgarorum, *Henricus* Balduini Frater inauguratus anno 1206. & vita functus anno 1216. *Petrus* Comes Antiſſiodorenſis gente *Cortiniacus*, extinctus proximo anno 1217. *Rupertus* Petri filius occiſus anno 1228. *Balduinus II.* Ruperti F. qui capta 1261. a Michaele Palæologo C. P. fuga elapſus mortem evaſit; Michael Conſtantinopolitana Urbe recuperata, ibique pulſis Latinis reſtituit imperium Græcorum, & illud adminiſtravit uſque ad annum 1280. eique ſucceſſit *Andronicus* Palæologus ipſius filius, ſive *Andronicus II.* ab Andronico Juniore nepote ſuo dejectus, & carceri mancipatus anno 1327.

CAPUT VI.

Quænam Seculo XIII. in Eccleſia doctrina, et disciplina viguerint.

Prava hæreticorum dogmata deſcripta ſuperiori cap. 3. hujus Seculi Conciliis pariter enarratis 2. cap. fuerunt proſcripta. Quare confirmata fuere quæ de fide Trinitatis, & Dominicæ Œconomiæ, ſeu, ut ajunt, *Incarnationis*, tradidere Majores. Corroborata eſt Eccleſiaſtica Hierarchia, Romani Pontificis auctoritas, Sacerdotalis Ordinis dignitas, ac poteſtas. Intemerata item Deiparæ virginitas, cultus Sanctis exhibendus, ſacrarum uſus imaginum, pſalmodiæ, rituum, precumque vetuſta conſuetudo, atque ſanctarum indulgentiarum conceſſio, aliaque tradita a magiſtra veritatis Romana Eccleſia, fuerunt iterum ſtabilita. Definitum eſt inſuper non pugnare cum Evangelica paupertate ex quæſtu vivere, etiam Chriſtianis fas eſſe gubernare rempublicam, ac præter conſcientiæ ſyndereſim manere reprobis ſempiterna inferorum ſupplicia. Quæ omnia ex præcit. cap. 3. & ſeq. perſpicua ſunt.

Annuæ Paſchalis communionis ad fideles ab infidelibus diſcernendos, revocandoſque ad frugem improbos, cum a Chriſto & ab Apoſtolis fuerit indicta perceptio, tempus recte novimus eſſe præſcriptum. Recitandi Ro-

ſarii

ſarii B. V., devotio utique, ſive orationum qualitas, ſive contemplanda myſteria attendantur, ſummopere commendanda, uſus promulgatus eſt a S. Dominico, quem illius auctorem eſſe, quidquid obganniant nonnulli, declararunt Romani Pontifices Leo X. Pius V. Gregorius XIII. & Sixtus V. Fertur primus omnium Innocentius IV. Roſam auream muſco & balſamo permixtam ſolemni ceremonia benedixiſſe, quod alii referunt ad Leonem IX. alii ad Urbanum II., alii rejiciunt poſt annum 1400. Sed hæc, & conſimiles quæſtiones obſcuræ facili negotio ſolvuntur, ſi antiqua dicatur inſtitutio, hujus ævi benedictionis ſolemnitas, poſterioris formula in Ordine Romano præſcripta. Fratribus mendicantibus, & nominatim Ord. Prædicat. facultatem excipiendi Confeſſiones Sacramentales indulſit Gregorius IX. Feſtum Corporis Chriſti, quod anno 1208. celebrari cœperat in diœceſi Leodienſi, ab Urbano IV. anno 1264. præſcriptum fuit univerſæ Eccleſiæ, una cum Officio edito a S. Thoma Aquinate. Obtinuerunt hoc Seculo hymnus, *Stabat Mater*, & Antiphona, *Salve Regina*, necnon ſequentia, *Veni Sancte Spiritus*. De auctoribus hæſitatur. Quidam enim *hymnum* illum, ſeu rhythmum compoſitum a beato Jacopono, quidam vero ab Innocentio III. editum affirmarunt: *Antiphonam* alii S. Bernardo, alii Haimero Epiſcopo Podienſi, alii Petro Compoſtellano, alii Hermanno Contracto monacho Benedictino, de quo Seculo IX. adſcripſere: *Sequentiam* Innocentio III. prælaudato. Incluſio Cardinalium in Conclavi ad eligendum Summum Pontificem cœpit anno 1276. in electione Innocentii V. ex præſcripto Conſtitutionis latæ a prædeceſſore Gregorio X. cujus extat decretum in Sexto cap. *Ubi periculum*, 3. de Elect. Annus Jubilæi, cujus quædam imago præceſſerat in Veteri lege Levit. cap. 25. inſtitutus eſt a Bonifacio VIII. ac primo celebratus anno 1300. Extat Bonifacii decretum Cap. *Antiquorum*, Extravag. Comm. lib. 3.

Præc. capite commemorans viros Sanctiſſimos mentionem feci Ordinum religioſorum ab illis inſtitutorum. Æquum eſt, ut etiam ceteros, atque ſingulorum recenſeam approbationem. Sacer itaque Ordo Prædicatorum confirmatus fuit anno 1216. ab Honorio III. Idem Honorius confirmavit Ordinem FF. Minorum, quem tamen oraculo vivæ vocis approbaverat Innocentius III.

anno

anno 1209. Regulam quoque Carmelitis traditam ad Alberto Jeroſolymitano idem Honorius confirmavit ; quam tamen poſtea mitigavit Innocentius IV. Unionem Eremitarum in unum Auguſtinenſium cœtum ratam habuit probavitque Alexander IV. anno 1257. (1) Hi ſunt quatuor Ordines *Mendicantium*. A Gregorio autem IX. adprobatus fuit Ordo Beatæ Mariæ de Mercede anno 1235. Ab Innocentio IV. Ordo Servorum B. M. V. & Monachorum Silveſtrinorum anno 1247. Cæleſtinorum inſtitutum a Cæleſtino V. ante 1294. nomen traxit, ac firmitudinem. Inſtituit anno 1215. B. Euſebius Archiepiſcopus Strigonienſis Ordinem Eremitarum S. Pauli primi cultoris Eremi, ſed confirmatus tantum fuit á Joanne XXII. anno 1328. Prætermittimus quarumdam Congregationum, Ordinumque Equeſtrium inſtitutionem ad hoc Seculum referendam (2).

EXTERNARUM RERUM ACCESSIO.

ADMINISTRAVERUNT Galliarum regnum poſt Philippum Auguſtum extinctum anno 1223. *Ludovicus* VIII. qui deceſſit anno 1226. Deinde *S. Ludovicus IX.* vita functus anno 1270., de quo etiam ſupra cap. 5. inter Sanctos relatus anno 1297. a Bonifacio VIII. Regnavit poſtmodum *Philippus III.* cognomento *Audax* uſque ad annum 1285. deinde *Philippus IV.* a formæ elegantia dictus *Pulcher*, ad annum uſque 1314.

REGNUM vero Caſtillæ poſt Alphonſum VIII. vita functum 1214. tenuerunt *Henricus I.* qui obiit anno 1217. (3) *Ferdinandus III.* rex etiam Legionis, qui ſancte deceſſit anno 1252. *Alphonſus X.* cognomento *Sapiens* (4) a filio San-

(1) Ordo Eremitarum S. P. Auguſtini Unionem iſtam præceſſit : nam Concilium II. Lugdunenſe celebratum an. 1274. declaravit eumdem Ordinem connumerandum non eſſe inter recentiores tum inſtitutos, eo quod ille, ſicut & Carmeliticus, præceſſerit Generale Concilium Lateranenſe IV. celebratum an. 1215. Vid. caput *Religionum*, de Relig. Dom. in 6.

(2) Primo hujus Seculi anno, ideſt 1201. inſtitutus Ordo S. Spiritus *in Saxia* Romæ.

(3) *Alphonſus IX.* mortuus an. 1231. rex Legionis.

(4) Anno 1252. *Alphonſus* rex Hiſpaniarum fixit Æram ſuam Kal. Junii feria 7. & motuum cæleſtium tabulas, quas appellant *Alphonſinas*, conquiſitis Aſtronomorum exercitatiſſimis, expenditque eam in rem quater centena millia aureorum.

Sanctio pulſus e throno anno 1284. Idem *Sanctius* hujus nominis IV. qui ceſſit e vita anno 1295. & *Ferdinandus IV.* qui regnavit uſque ad annum 1312. Interea temporis regnarunt in Navarra *Sanctius VIII. Theobaldus*, *Theobaldus II. Henricus*, & *Joanna*, quæ deceſſit anno 1304. in Aragonia vero poſt Petrum II. defunctum anno 1213. *Jacobus I. Petrus III. Alphonſus III.* & *Jacobus I.* qui obiit anno 1327. atque in Luſitania, cujus regnum incœpit ſuperiori Seculo XII. in quo ab anno 1139. uſque ad annum 1212. regnaverant *Alphonſus I.* & *Sanctius I.* poſt Sanctium regno potiti ſunt *Alphonſus II. Sanctius II. Alphonſus III.* & *Dionyſius*, qui naturæ conceſſit anno 1325. (1)

Quæ in Oriente contigerunt hoc Seculo, iſta præſertim ſunt. In Syria anno 1202. ingenti terræmotu, quem conſecutæ ſunt peſtilentia & fames, concidit Tyrus, omneſque urbes maritimæ concuſſæ ſunt. Occupata a Latinis anno 1204. C. P. anno autem proximo pactæ ab iis ad ſexennium cum Saracenis induciæ. Themiathem, vulgo *Damiatam*, apud Peluſium in Ægypto, Chriſtiani anno 1219. expugnarunt. Reddiderunt tamen anno ſequenti, incenſis a Saracenorum exercitu navibus illorum 750. & Nili hærentes paludibus. Theodorus Angelus anno 1221. occidit ad Dyrrachium (2) Macedoniæ urbem Latinum Imperatorem Petrum Cortiniacum juxta Voſſianam Hiſtoriæ Epitomen; quod tamen anno 1217. eveniſſe putamus. Aulicus, qui anno 1228. interfecit Rupertum Imp. Orientis, Imperatrici cujus nuptias conſequi non poterat, nares abſcidit. Fridericus II. imperator anno 1229. cum Sultano Babyloniæ iniit fœdus, eique, partem aliquam Jeroſolymæ adeptus, templum arcemque reliquit. Tartari anno 1244. ex Hungaria, & Perſide pulſi ſeſe in Chriſtianos commorantes in Syria effuderunt, inſtigante Sultano, a quo in ſuam ditionem redacta Jeruſalem, templique ſupellex in Mahumetis ædem translata fuit. S. Ludovicus Galliarum rex anno 1249. Tamiathem recuperavit, quæ tamen ſequenti anno diruta eſt, cæſis Chriſtianis quamplurimis. Tartari Chriſtianam amplexi religionem anno 1258. oc-

(1) In Anglia rex *Joannes* anno 1216. *Henricus III.* 1273. *Eduardus* 1308. In Polonia autem *Micislaus* anno 1202. reſtitutus. *Leſcus* 1226. *Boleslaus IV.* 1279. *Leſcus* II. 1289. *Primislaus* 1296. *Venceſlaus* an. 1305 fatis ceſſerunt.

(2) Vulgo *Durazzo*.

1258. occupavere Babylonem; recepitque anno 1261. Michael Palæologus C. P. ut dictum eſt alibi. Benedocdar Sultani dux anno 1268. expugnavit Antiochiam, cæſis Chriſtianorum XVII. M. & C. M. in captivitatem abductis. Anno 1289. Sultanus cepit evertitque Tripolim: expugnavit deinde Tyrum, Sidona, & Berytum; ac Ptolomaidem quoque anno 1291. excidit, (1) deletumque eſt regnum Chriſtianorum in Syria. Sequenti tamen anno Sultanus cum invadere meditaretur Cyprum, trucidatus fuit a ſuis. Palæſtina, quam anno 1294. recuperavit Caſſanus rex Tartarorum factus Chriſtianus, rurſus anno 1300. proditione præfecti Damaſceni rediit ad Saracenos. Hoc anno Seculi XIII. poſtremo fertur Othmen, vulgo *Othomanum*, præfectum Ciliciæ, creatum fuiſſe mortuo Aladino Sultanum, & Othomanicam condidiſſe familiam; quod alii ad annum 1298. retulerunt, alii ad annum 1302. ſeu 1303.

VIDEAMUS, an feliciora in Occidente contigerint. Philippum Imperatorem anno 1208. parricidio necatum, dictum eſt ſupra. Germani duce Andrea Hungariæ rege anno 1216. in Palæſtinam expeditionem inſtituerunt. Fridericus II. anno 1234. Hungaros ſuperavit, addiditque Imperio Viennam Auſtriæ. Idem Fridericus anno 1249. Parmam occupavit. Guilelmus acclamatus Imperator anno 1256. interfectus in Friſia (2): Manfredus

(1) Ptolemais, ſeu *Acra*, dicta a noſtratibus Civitas *S. Joannis*, quod fuerit olim ſedes Equitum S. Joannis Jeroſolymitanorum, ut diximus præced. Seculo cap. 6. *Colonia Claudia* appellatur a Plinio. Olim *Acam* ab *Aco* Ptolomæi regis Ægypti fratre dictam volunt. Expugnaverat illam ante adventum Domini Tigranes Armeniæ rex. Coloniam conſtituit Claudius Cæſar. A Tigrane dirutam inſtauraverat Pompejus. Occupatam anno 1104. a Balduino diximus in Appendice Seculi XII. Rurſus illam poſt quinquennium tenuerunt Chriſtiani. Rediit ergo an. 1291. die 3. Maji ad Saracenorum tyrannidem. Perierunt tum gladio fidelium 25000. in captivitatem abducti 20000. Nil modo, ſi percommodum portum excipias, veſtigium priſtinæ amplitudinis illic apparet. In cruce Signatorum expeditione, quæ cœpit anno 1095. ſuadente Petro Eremita a Græcis appellato *Coucopetro*, uſque ad annum 1291. perierunt fidelium militum circa 2000000. atque diviſione principatuum, Chriſtianorumque Principum diſſenſione, victoria in luctum pertranſiit: quam enim pepererat Chriſtiana caritas & Crucis humilitas, ea ſuſtulit atrox diſcordia & turpis ambitio.

(2) Superiori anno 1248. *Victoriam* ligneam Urbem, quam Fridericus in obſidione Civitatis Parmæ conſtruxerat, Parmenſes expugnarunt, affixis illic in edito & conſpicuo loco hiſce verſibus:

Per te, Rex alme, ceſſit Victoria Parmæ.
Antiphraſi dicta ceſſit Victoria victa.

fredus apud Beneventum anno 1265. & Conradinus in Marſis anno 1268. a Carolo Andegavenſi, Siciliæ regnum indepto, fuerunt devicti. *Veſperæ Siculæ*, in quibus omnes Galli, quotquot in inſula erant, interfecti fuerunt, conſignantur anno 1282. III. Kal. Auguſti. (1) Prælium ad Spiram, quo Albertus Auſtriacus interfecit Adulphum Naſſavium Imp. contigit poſtridie Kalendas Julias anno 1298. Ultimo hujus Seculi anno, ideſt, 1300. exortæ fuerunt Piſtorii factiones, quas Nigrorum, Blancorumque dixere.

Ad litterarum incrementa plurimum contulerunt inſtitutæ hoc Seculo Academiæ, nempe Seculi initio Salmanticenſis, Patavina anno 1222. Toloſana anno 1233. Neapolitana anno 1239. Aboenſis in Svecia anno 1240. Cantabrigienſis anno 1280. Monſpeſſulana anno 1289. & Olyſſiponenſis anno 1290. Inter Scriptores vero, præter Eccleſiaſticos commemoratos cap. 4. alioſque præſtantiſſimos cauſſa brevitatis prætermiſſos, cujuſmodi fuerunt Stephanus Langtonus, Lucas Tudenſis, Robertus Groſthead, ſeu Capito, Manuel Epheſinus, Joannes Caſtor, Remigius Florentinus, aliique complures, honeſtiſſimum ſibi compararunt nomen, in Hiſtoria quidem Joannes de Oxonio, qui res Anglicas ſcripto tradidit, Conradus cognomento Philoſophus, cujus eſt Chronicon inſcriptum Ἀὐτόγραφον, Joannes alter Anglus, & patria Eboracenſis, vulgo *Holifax*, appellatus *De Sacro Boſco*, librum condidit de Sphæra mundi, Rodulphus Niger, a quo item duplex Chronicon editum fuit uſque ad annum 1213. deductum, Sozomenus presbyter Piſtorienſis, & Vincentius Cadluccus Polonus Hiſtorici: atque de temporibus carmine, pro genio Seculi haud ineleganti, ſcripſit Juſtinus Lippienſis, ac de bello Trojano, ſegregatis ab hiſtoria fabulis, Joſephus Devonius Iſcanus libros ſex, quorum eſt initium, *Illiadum lacrymas, conceſſaque Pergama fatis*. Adde poetis Philippum Gualterum Caſtellionium, quem ab Epiſcopatu *Magalonenſem* appellant, qui carmine

(1) Comes Hugolinus de Gherardeſca anno 1288. Piſis ob patriæ proditionem in turre cum filiis fame necatus fuit. Hiſtoriam tamen a Joanne Villani lib. 7. cap. 120. & 127. deſcriptam pluribus ſcatere erroribus, iisdemque implicari viros Clariſſimos, qui Commentaria ediderunt in Danthem Aligherium *Inf. Cant.* 33. ex authenticis monumentis demonſtrat vir præſtantiſſimus Flaminius de Burgo Eques, & IC. Piſanus, in patrio Lyceo Profeſſor publicus.

mine condidit Alexandreida, ideſt, libros IX. de rebus geſtis ob Alexandro magno; extatque illius Epitaphium apud Voſſium de Poetis Latinis cap. 6.

Inſula me genuit, rapuit Caſtellio nomen,
Perſtrepuitque modis Gallia tota meis.

Excelluit demum in utroque Jure Franciſcus Accurſius Florentinus (1), Acæonis quondam auditor, & Gloſſatorum veterum coryphæus; quem Cujacius præferendum eſſe putabat cunctis Græcis Latiniſque legum Interpretibus.

DECIMUM QUARTUM
ECCLESIÆ
SECULUM.

CAPUT I.

Qui Seculo XIV. sederunt in Petri Cathedra.

Anno 1303. V. Idus Octobris extinctum Bonifacium VIII. dictum eſt ſupra. Poſt obitum autem Bonifacii Eccleſiæ præfuerunt Catholicæ *B. Benedictus XI. Clemens V. Joannes XXII. Benedictus XIII. Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI. Urbanus VI.* & *Bonifacius IX.*

CXCIV. Benedictus XI. antea Nicolaus Boccaſini Tarviſinus, ſupremum Ordinis Prædicatorum magiſtratum indeptus, & a Bonifacio VIII. purpura Vaticana exornatus, decima ab hujus obitu die inauguratus eſt Pontifex, ſedemque Romanam tenuit menſibus 8. e vivis

(1) Obiit Bononiæ annó 1229 *Accurſius* ejus Pater: diſtinguendi ſunt enim. Is filiam habuit, quæ Jus Civile Bononiæ publice docuit. Vide Pancirol. lib. 2. cap. 29. Franciſci Accurſii frater *Cervotius*; cujus Gloſſæ *Cervotianæ*, ineptæ, a paternis diſſitæ, & paſſim rejectæ. De Petro Vinea Campano, & optimarum Epiſtolarum Scriptore, ejuſque infelici exitu, Ricordanus in Hiſtoria Hetruſca, Danthes Inferni cantu 13. Landinus & Vellutellus ibidem, & Jo. Villani lib.6. cap. 3.

viviſs ſublatus anno 1304. die *6*. Jul. Ferunt extinctum veneno ei in ficubus propinato Perusiæ. Quo auctore non conſtat. Virtutes omnes mirifice coluit, pacis ſtudium præſertim, & humilitatem, adeo ut parentem ſuam nonniſi vili indutam habitu exceperit. Sanctorum Faſtis illius inſertum eſt nomen.

CXCV. Sedit poſtea *Clemens V.* pridem Bertrandus Archiepiſcopus Burdigalenſis, electus die 21. Julii Peruſiæ, (1) & coronatus Lugduni die 14. Novemb. an. 1305. in Galliarum regem beneficentiſſimus, ſedem Apoſtolicam tranſtulit Avenionem, (2) Templarios extinxit, Viennenſe Concilium celebravit, Clementinas in unum volumen coegit, Henricum VII. Imperatorem alioſque invadentes regnum Neapolitanum diris coercuit, S. Petrum Cæleſtinum adſcripſit Sanctorum Catalogo, obiitque non procul ab Avenione *Roquemaure* anno 1314. die 20. Aprilis. Vitia ei complura exprobrat Joannes Villani lib. *6*o. cap. 58. ambitionem præſertim, avaritiam, ſimoniacam labem, inceſtuoſam conſuetudinem, artemque magicam; nec diſſentit 3. Hiſt. p. S. Antoninus: ſed has criminationes Henricus Spondanus, Raynaldus, aliique diluerunt.

CXCVI. Post diuturnum interpontificium ob Cardinalium diſſidia, anno 131*6*. die 7. Auguſti electus eſt *Joannes XXII.* antea Jacobus Euſius Card. Epiſcopus Portuenſis. Non ille ſemetipſum, ut quidam ſcripſere, nominavit, ſed pleno electus eſt Cardinalium ſuffragio (3). Exortum eo ſedente ſchiſma *Petri de Corbaria* Ord. Minorum, (4) erupitque ſecta profanorum hominum, quos *Beguinos* & *Fraticellos* dixere. Petrus Aprutinus opera Ludovici Bavari intruſus, anno 1330. Pontificis perſonam depoſuit, pœnitentiam egit, ac poſt tres annos ac menſem Avenione deceſſit. At Joannes Cleri

(1) Bertrandus cognomento *Gothus* ſuæ electionis nuncium accepit, dum viſitaret prioratum de Liſinhaco in diœceſi Pictavienſi.

(2) Inter Pontifices, qui Avenione ſederunt, plures vitæ extiterunt integerrimæ, & mendacii redarguendi ſunt, qui cum Petro *Giannone* ſcripſere, propter ipſorum Pontificum improbitatem dici a Petro Joanne Olivi Ord. Min. *Comment. in Apoc.* Ecclesiam Avenionenſem *Babylonem*. Iſte enim auctor obiit an. 1297. 8. ante Clementem V. Vide Sec. Præc. cap. 3. Not. Clementis V. theſaurus expiletus fuit, ac Bertrandus illius nepos ſuſtuliſſe dicitur florenos 300000. ad ſacrum bellum comparatos. V. *Fleury* libro XCII. num. 11.

(3) Cardinales, qui elegerunt Joannem XXII. fuerunt num. 23. Oldoinus 19. enumeravit.

(4) Petrus Antipapa *Nicolai V.* nomen aſſumpſit.

avaritiam ambitionemque compeſcuit, Marſilii Patavini, & Joannis Gandavenſis proſcripſit aſſerta, pro Sanctorum præſenti gloria quæſtionem, in qua erroneam partem falſo dicitur ſequutus, agitari curavit; *Clementinas* Conſtitutiones vulgavit, addiditque *Extravagantes*, atque e vivis exceſſit Avenione die 4. Decembris anno 1334. exacto Pontificatus ſui anno 18. (1)

CXCVII. SUCCESSIT Joanni XXII. *Benedictus XII.* antea Joannes Furnarius Cardinalis S. Priſcæ Ordinis Ciſtercienſis, a cujus Ordinis habitu albo Blancus appellabatur. Electus eſt die 20. Decembris anno 1334. obiitque die 25. Aprilis anno 1342. octavo Pontificatus ſui. Beneficia Eccleſiaſtica ſapientibus probiſque tantum contulit: reditus ad Eccleſiæ commoda reſervavit, ſanguine conjunctis nil contulit, neptemque ſuam nulli viro nobili ac prædiviti, ſed mercatori tantummodo nubere indulſit, ſolitus dicere, Pontificem debere eſſe, ſicut Melchiſedech, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, atque interdum ea verba repetere, Pſ. 18. *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* (2)

CXCVIII. POST Benedictum XII. ſedit *Clemens VI.* Ord. S. Bened. antea Petrus Rogerius electus die 7. Maji anno 1342. & vita functus anno 1552. die 6. Decembris: tenacis memoriæ, atque in nepotes liberaliſſimus fuit. In parricidas Andreæ regis Neapolitani, in Nicolaum Laurentium in urbe Roma nimia libertate abutentem, atque in Flagellantium ſectam edidit Conſtitutiones. Annum remiſſionis ad quinquageſimum coarctavit. Egit cum Joanne Cantacuzeno de unione Græcorum: in Eccleſiæ ditionem anno 1347. redegit Avenionem; & graſſante eo temporis peſtilentia, impendit fidelibus ſpiritualia, ac temporalia remedia (3).

CXCIX.

---

(1) Qui Joannem XXII. Tabernarii filium dixere, illius egregia celebrant merita, quibus ex infimo genere ad ſupremam adſcenderit dignitatem.

(2) *Benedictum* XII. omnes laudant, etiam nuperus auctor Operis inſcripti, *Les vies des Papes*, aut *Hiſtorie des Papes*. Apud Baluzium tamen n. 8. habetur hujus Pontificis Vita, cujus Scriptor illum iniquiſſime inſimulat, tamquam ſcurram, immanem, impurum, atque ebrioſum, proferens nefarium diſtichon: *Iſte fuit Nero, mors laicis, vipera Clero, Devius a vero, cuppa repleta mero.* Vide, quo progreditur temeritas calumniantium!

(3) Ad *Clementem VI.* iniquiſſimam epiſtolam nomine *Diaboli* homines quidam nefarii ſcripſere. De hac Epiſt. plura apud *Fleury* libro 86. n. 9. & *Vies des Papes* tom. 3. pag. 461.

CXCIX. Inauguratus deinde Stephanus Aubertus Card. & Epiſcopus Oſtienſis, electus cit. an. 1352. die 18. Decemb. & ſublatus e vivis anno 1362. die 12. Sept. *Innocentii VI.* nomen aſſumpſit: Commendatur autem ob morum ſimplicitatem, peritiam canonum, & beneficentiam in pauperes. Vide tamen Revelat. S. Birgittæ lib. 1. cap. 41. & Not. Conſalvi Durandi.

CC. Successit *Urbanus V.* qui ſedit à poſtrema die Octobris anni 1362. uſque ad diem 19. Decemb. an. 1370. Appellabatur antea Guilelmus Grimoaldus abbas S. Victoris Maſſilienſis Ordinis Cluniacenſis. Venit in Italiam anno 1367. rediitque anno 1370. Avenionem, S. Birgittæ, cujus tamen Ordinem in oppido Montis Faliſci approbavit, ſpreto conſilio. Sedavit Viterbienſium, & Bononienſium tumultus, Vicecomitum pacato diſſidio, Græcorumque imperatoris Joannis Palæologi abjurationem ſchiſmatis anno 1369. excepit feſta die Lucæ Evangeliſtæ recurrente.

CCI. Rexit deinde Eccleſiam *Gregorius XI.* nepos Clementis VI. electus exeunte Decembri anno 1370. & vita functus die 27. Martii anno 1378. Romæ, in quam urbem reduxit ſedem Avenione diſcedens die 13. Septemb. anno 1376. hortante S. Catharina Senenſi, Romamque pervenit die 17. Januarii anno 1377. Damnavit eodem anno Joannem Vicleſum.

CCII. Ubi fatis ceſſit Gregorius, inauguratus eſt Pontifex *Urbanus VI.* ſeu Bartholomæus de Prignano Neapolitanus, & Archiepiſcopus Barenſis, anno 1378. die 9. Aprilis, ingenti clamore miniſque Papam Romanum, aut ſaltem Italum populo poſtulante. Illius tamen electionem, ceſſante quoque tumultu, Cardinales probarunt, id Leonardo Arretino, Flavio Blondo, Platina, aliiſque licet liberioris calami atteſtantibus. Quare Urbanum eſſe legitimum Pontificem nequit in dubium verti. Nonnulli tamen Cardinales, inter quos tres Itali, quamvis Romæ Urbano VI. poſt electionem omnem exhibuiſſent honorem, numero XVI. Fundis in Campania eodem anno 1378. die 19. Sept. elegerunt Antipapam Robertum Gebennenſem Cardinalem, impoſito ei nomine *Clementis VII.* Hæc atrociſſimi ſchiſmatis origo fuit. Cum magno fidelium ſcandalo, bullis, excommunicationibus, armiſque Urbanus, & Pſeudo-Clemens invicem pugnarunt. Huic Galliarum, Caſtellæ, & Siciliæ Reges adhæſere: ceteri

fere omnes Urbano: qui pluribus diſcriminibus ſuperatis deceſſit Romæ, non abſque ſumpti veneni ſuſpicione die 15. Octobris anno 1389. At Clemens VII. naturæ conceſſit Avenione anno 1394. die 16. Sept. correptus apoplexia.

CCIII. Post Urbani obitum Romæ electus eſt eodem anno 1389. die 2. Novembris *Bonifacius IX.* ideſt, Card. Petrus Tomacelli Neapolitanus; qui deceſſit anno 1405. Kal. Octobris. Poſt mortem etiam Pſeudopontificis Clementis VII. Avenione anno 1394. die 28. Septembris electus eſt *Benedictus XIII.* Antipapa, ſcilicet Petrus de Luna Cardinalis Aragonenſis, cui ſuprema dies fuit prima Junii anno 1424. Fruſtra pro ſchiſmatis exſtirpatione adlaboratum eſt. Dicitur Bonifacius IX. inſtituiſſe reditus, quos vocant *Annatas*, vindicans Apoſtolicæ Sedi Epiſcopatuum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum proventus unius anni. Id contigit anno 1398. Exemplum tamen præceſſerat anno 1406. in Clemente V. & anno 1319. in Joanne XXII. Deceſſit Bonifacius, ut inquiunt, ne pudicitiam labefactaret: λιθιάσει, ſeu calculorum morbo alii tradunt extinctum.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Constantinopoli, quæ anno 1261. a Michaele Palæologo fuerat recuperata, poſt Joannem Soropalitem vita functum anno 1300. ſederunt *Nipho*, antea Metropolita Cyzicenus, *Joannes XII. Glycys* dictus, *Geraſimus* monachus, *Eſaias* item monachus, *Joannes XIII. Calliſtus*, *Philotheus*, & *Antonius IV.* Is e vita migravit anno 1403. Jeroſolymis vero poſt Rodulphum a Bonifacio VIII. exauctoratum, Patriarchali functi ſunt munere ab anno 1305. *Antonius* Dunelmenſis, *Petrus* Epiſcopus Ruthenus, *Raymundus*, & *Petrus de Palude* Ord. Prædicatorum. Poſt Petrum autem vita functum anno 1340. qui conſecuti ſunt Patriarchæ, hanc dignitatem ſolo nomine, ac titulo obtinuere.

CAPUT II.

Concilia Seculi XIV. recensentur.

Unicum eſt hujus Seculi Generale Concilium, nempe *Viennenſe*, Viennæ Allobrogum ad Rhodanum, celebratum: indictum quidem anno 1307. a Cle-

mente V. ſed habitum anno 1311. Interfuere huic Concilio Patriarchæ Alexandrinus, & Antiochenus, Epiſcopi 114. juxta Joannem Villanium 300. & aliorum Prælatorum ingens numerus. Actum in ea Synodo de recuperatione Terræ Sanctæ, extinctus eſt Ordo Templariorum, cujus nimia erat poteſtas, & affluentia divitiarum, his Ordini S. Joannis Jeroſolymitani addictis; ob ipſorum Templariorum flagitia, adeo nefaria, ut Chriſtum abnegarent, turpiſſimaſque exercerent libidines (1), non, ut quidam ſcripſere, opera Philippi Pulchri Galliarum regis illorum opibus inhiantis. Damnati item fuerunt in Vienneñſi Concilio Beguardi & Beguinæ, Fraticelli, ac Dulciniſtæ, de quibus infra: latum decretum de Feſto Corporis Chriſti quotannis celebrando feria 5. poſt octavam Pentecoſtes; indictumque, ſuadente Raymundo Lullo, ut in Oxonienſi, Pariſienſi, aliiſque Academiis, Hebraica, Chaldæa, & Arabica lingua traderentur. De Templariis actum fuerat in Synodo Salmanticenſi præcedenti anno 1310. ut refert Mariana lib. 15. cap. 11. & in Conciliis Hiſp. Cardinalis de Aguirre; necnon eodem anno Ravennæ, & Moguntiæ, ut liquet ex Volumine XI. Conciliorum.

AD STATUENDAM reformandamque Eccleſiaſticam diſciplinam plures habitæ fuerunt Synodi: apud Italos *Romana* ſub Bonifacio VIII. anno 1302. & *Ravennatenſes* quinque ſub Archiepiſcopo Raynaldo: atque in priori de obedientia Romano præſtanda Pontifici actum eſt; in aliis anno 1307. 10. 11. 14. & 17. coactis, de divino cultu reparando.

CELEBRAVIT & Hiſpania Synodos plures, præter Salmanticenſem paullo ſupra commemoratam, nimirum *Pintiæ* vulgo *Pennafiel*, Caſtellæ oppido anno 1302. *Valliſoleti* 1322. *Toleti* 1323. 24. 39. 55. *Compluti* 1326. & 79. *Palentiæ* 1388. Hæ pariter Synodi ob Dei cultum, moreſque, maxime Clericorum, celebratæ fuerunt. Omittimus Synodum *Salmanticenſem* anni 1381. & *Barcinonenſem* anni 1387. in quibus præſide Petro de Luna Clemens VII. antipapa, non autem Urbanus VI. declaratus fuit verus Pontifex.

I 3 Ac-

(1) Inter *Templariorum* flagitia quidam recenſent, ſacra peregiſſe rejecto Crucis vexillo, ſuum profitentes inſtitutum initiatos ad ſimulacrum, cui ſuperinduxerint hominis cutem, & pro oculis infixerint carbunculos duos: morientium cadavera in cineres redegiſſe, & ceteris in potum propinaſſe: ſubjecto igne torrefeciſſe natos ex Templarii virginiſque conjugio, fœdiſſimoque maſculorum amore exarſiſſe.

Accessere Synodi Galliarum, *Compendienſis* in Gallia Belgica, ſive in regione Valleſia, initio Seculi, & rurſus anno 1303. celebrata: *Auſcitana* in Armeniacis anno 1308. Senonenſis in Gallia Lugdunenſi anno 1320. *Rotomagenſis* in *Normannia* an. 1330. Andegavenſis in Gallia Celtica anno 1336. *Narbonenſis* anno 1374. aliæque in Collect. Conciliorum tom. XI. apud Baluzium in Conc. Galliæ Narbonenſis, Graveſonium in Hiſt. hujus Seculi Colloquio IV. & Natalem Alex. cap. 6. art. 47. & ſeqq. Egerunt Synodi iſtæ de Eccleſiaſtica Jurisdictione, & Immunitate, de clericorum, & monachorum moribus, de Eccleſiaſticis jejuniis, de Sacramentis, & caſuum reſervatione, de congrua parochorum portione, & aliis pluribus ad Eccleſiarum regimen pertinentibus. Expungendus eſt Conventus Eccleſiaſtico-politicus Pariſienſis anni 1303. in quo Bonifacius VIII. ſimoniæ, hæreſis, & homicidii iniquam ſubiit inſimulationem: de qua decreta Eccleſiæ Gallicanæ, Puteani Fratres, de Marca, & Cavens.

Adversus hæreſes, præter Viennenſe Concilium, celebratum eſt anno 1341. *Conſtantinopolitanum* contra monachos Theſſalonicenſes montis Athi: de quorum errore Nicep. Gregoras lib. XI. Hiſt. Juſtellus ad calcem Nomocanonis Photii, ac Dionyſius Petavius lib. I. Theolog. dogmatum cap. 12. & Natal. Alex. cit. in loco art. 14. ſed vide proximo capite quæ dicentur de Palamitis. In collectione Concilior. Britanniæ & in Antiquitatibus Britannicis extant duo Concilia *Londinenſia* anni 1382. & 1396. indicta a Guilelmo de Courtenay Archiepiſcopo Cantuarienſi: in quibus articuli Joannis Viclefi tanquam hæretici fuerunt proſcripti.

CAPUT III.

De hæresibus Seculi XIV.

Meminimus ſuperiori Seculo ſectæ *Fraticellorum*, quos *Begardos*, & *Beguinos*, nec non *Fratres Spirituales* nuncuparunt. Qui ex ordine FF. Minorum apoſtatæ, damnati anno 1297. a Bonifacio VIII. in Siciliam ſe receperunt. Regulam S. Franciſci ſpecietenus a ſe obſervari jactantes, duas fingebant Eccleſias, unam virtute decoram, & paupertate ſuccinctam apud ſe commo-

ran-

rantem, carnalem alteram & affluentem deliciis, cujus Romani Pontifices dominarentur; pleraque e Valdenſium veneato fonte haurientes, Sacerdotes crimine pollutos juriſdictione & poteſtate excidiſſe, advenitſe Antichriſtum, aliaque garrientes divulgabant, partim hæretica, partim inſana, partim fabuloſa. Henricum de Ceva ſchiſmaticæ ſuæ Congregationi præfecerunt: eamdemque ſectam in Galliis propagavit F. Petrus Joannes Olivi Biterrenſis ejuſdem Ordinis. (1) Hos itaque Joannes XXII. anno 1318. Conſt. *Glorioſam Eccleſiam*, poſt Bonifacium VIII. & Clementem V. damnavit.

Verum cum idem Joannes XXII. edita Extravaganti, *Cum inter nullos*, anno 1323. tanquam hæreticam proſcripſiſſet ſententiam aſſerentium Chriſtum & Apoſtolos nihil in communi, vel in particulari poſſediſſe, *Michael de Ceſena*, Ord. Min. Generalis miniſter, necnon Vilelmus Ochamus Doctor inſignis, aliique ejuſdem Ordinis plures oppoſitum, tanquam a Nicolao III. definitum, propugnarunt. Michael anno 1328. ſuam coram Pontifice opinionem Avenione defendit, & anathemate cum Ochamo percuſſus, ac depoſitus, a Joannis ſententia ad Eccleſiam Catholicam, & ad futurum Concilium appellavit. Vide ad cit. annum Vadingum, & Raynaldum. Michael idcirco an. 1329. damnatus eſt tanquam hæreſiarcha & ſchiſmaticus, & in Capitulo Generali Pariſiis congregato omnibus Ordinis ſui muneribus exſpoliatus. Suam Michael anno 1330. Monachii edidit Apologiam. Sed nihilominus damnatus eſt etiam in Generalibus Ordinis ſui Comitiis anno 1331. Perpiniani, pluribus ei oppoſitis erroribus, præſertim quod Imperator, & Clerus Romanus poſſint deponere Papam, & huic exhibere obedientiam idem ſit, ac animam damnare, & ſe hæreticum profiteri. Adiſis Odoricum Raynaldum ad annum 1331. n. 15. Michael tamen obiit Monachii pœnitens anno 1353.

Flagellantes, quorum cruenta pœnitentia eruperat in Italia circa annum 1260. cœperunt & hoc Seculo in

 hære-

(1) *Fraticellorum* non unam fuiſſe ſectam putamus: neque credimus omnes illicito concubitu fuiſſe pollutos. Indutos quoſdam habitu tertii Ordinis S. Franciſci tradunt ad annum 1317. Raynaldus, & Bzovius. Haud diſſentit Alvarus Pelagius lib. 2. de *Planctu Eccl.* cap. 52. Adverſus Bzovium extat apud Vadingum tom. 3. Annalium, *Nitela Franciſcanorum*. Non ſunt Minoritis adtribuenda turpia, quæ innuimus in Not. ad cap. 3. Seculi præcedentis.

hæreſim & ſuperſtitionem degenerare. Ajebant enim neminem, niſi ſuæ ſectæ nomen dediſſet, abſolvi poſſe a peccatis, quæ ſibi invicem, etſi laicis, confitebantur. De his Scriptores agunt ad annum 1349. quo anno CC. Spiræ magno honore fuerunt recepti: C. alii ad ipſos illuc acceſſerunt, Argentorati M. numerabantur. Damnavit illos eodem anno Univerſitas Pariſienſis, vetuitque Philippus rex, ne ſub vitæ diſcrimine Gallias pervaderent. Anathemate pariter eos percuſſit Clemens VI. Refutati fuerunt a Joanne Gerſone. Illorum conſcripſerunt hiſtoriam Albertus Argentinenſis, & Schottgen.

Combustum diximus ſupra *Geraldum Segarellum*, Parmenſem: quod contigit Parmæ anno 1300. die 17. Julii. Illius errores propagabat anno 1308. ejus diſcipulus *Dulcinus* Novarienſis. Dogmatizabat Romanam Eccleſiam poſt Silveſtrum defeciſſe, inde Pontifices omnes, excepto S. Petro Cæleſtino, fuiſſe ſeductores. Ordines regulares eſſe Fidei Catholicæ detrimentum, laicos ad ſolvendas Eccleſiæ decimas non teneri, perinde eſſe in ſacra æde, & in ſtabulis Deum orare. Et ipſe Dulcinus cum ſcorto, cui Margaritæ nomen, ſociiſque, anno 1308. membratim cæſus, & igne crematus fuit.

In Austria anno 1315. exorta eſt hæreſis *Lolhardorum*, auctore quodam (1) Lolhardo: de qua hæreſi Trithemius, Spondanus, Fleury. Luciferum & apoſtatas angelos commendabant. Michaelem & ſanctos angelos omni afficiebant injuria. Salutem nomine diaboli apprecabantur. Deiparam Virginem hominem peperiſſe negabant: Sacramenta, omneſque Eccleſiæ ritus ſpernebant: negabant Deum agnoſcere patrata ſub terram peccata, rejiciebantque jejunia, ſacrificium Miſſæ, invocationem cultumque Sanctorum. Lolhardorum unus flammis Viennæ in Auſtria damnatus, in Bohemia ac Thuringia pluſquam 8000. horum hæreticorum adinveniri, affirmavit (2). Lolhardi etiam Vicleſiſtæ dicuntur.

Marsilius de Padua, & *Joannes de Jandun* Gandavenſis poteſtatem Eccleſiaſticam ſubjicientes temporali docuerunt penes Imperatorem eſſe Pontifices inſtituere, deponere, punire, & ſede vacante regere Eccleſiam, addentes Chriſtum ex debito perſolviſſe didrachma, Petri

(1) Ei proprium nomen *Valterus*.
(2) Lenfant lib. 2. Hiſt. de la Guerre des Huſſites.

tri aliorumque Apoſtolorum parem eſſe auctoritatem; & Eccleſiam bona temporalia poſſidere non poſſe, omnia demum in Hierarchia ad nutum Imperatoris peragenda eſſe: quæ aſſerta proſcripſit anno 1324. Joannes XXII.

Turlupini, hoc appellati nomine, quod deſerta loca colerent ad inſtar luporum; quamvis hanc etymologiam rejiciat Beauſobre, nudi incedentes palam detegebant verenda, & exercebant concubitus, Deumque ſola mente orandum eſſe tradebant. Confundi ſolent cum Manichæis Bulgaris, aut cum Valdenſibus. Forte melius cum Adamitis. Horum Turlupinorum quinquaginta ſedente Gregorio XI. anno 1373. partim combuſti ſunt, partim viventes defoſſi. De his Du-Cange in Gloſſario, Beauſobre de Adamitis, & ad præcitatum annum Raynaldus, & Fleurius.

Nec omittendi ſunt commemorati ſuperiori capite *Palamitæ*. Qui in monte Atho prope Theſſalonicam, duce Gregorio Palama, jactabant ſe conſpicere divinum lumen ab æternitate diffuſum, illud idem, quod refulſit in monte Thabor in transfiguratione Chriſti. *Quieſcentes* hi Monachi appellabantur; ac refutati fuere a Barlaamo, qui imperante Andronico Juniore e Calabria adierat Conſtantinopolim, a Gregorio Acindino, & a Joanne Chryſolora, & damnati in Concilio Conſtantinopolitano de quo ſupra.

Restat hæreſis *Joannis Vicleſi*. Complures enim alii, qui errores hoc ſeculo diſſeminarunt, ut Arnaldus de Villanova, Joannes de Mercuria, Raymundus Lullus, Echardus Guido, Milicius, vulgo *Millecxi*, & alii a Nat. Alex. deſcripti peculiarem ſectam non conſtituerunt. Joannes itaque Vicleſus ortus in Anglia circa annum 1324. anno vero 1367. expulſus a præfectura Collegii Cantuarienſis Oxonii, cœpit regnante Eduardo III. venenata dogmata ſpargere anno 1375. Marſilii Patavini & Janduni adverſus Eccleſiaſticam Poteſtatem adoptavit errores, ſubſtantiam panis & vini in Sacramento permanere cum accidentibus tradidit, Romanam Eccleſiam appellavit Satanæ Synagogam, Decretalium auctoritatem, ſtudiumque damnavit, Monachorum inſtitutionem, vota, & mendicitatem reprehendit, tanquam diabolo ſuadente adinventa. Omnia docuit ex neceſſitate contingere. Avaritiæ Præſulum deputandum eſſe ait, quod ſibimet confirmandi, & conſecrandi Eccleſias, atque

atque ordines conferendi reſervaverint facultatem. Donationem Conſtantini, & dotes Eccleſiarum cenſuit deputanda eſſe peccato. (1) Decem & novem hujus generis articulos proſcripſit anno 1377. Gregorius XI. Quadraginta quinque proximo ſeculo, ideſt, anno 1415. Synodus Conſtantienſis. Patrocinia Joannis Lancaſtriæ Ducis, & Henrici de Percì caſtrorum Præfecti Vicleſum reddiderunt pervicaciorem. Extinctus eſt anno 1387. Kalendis Januarii (2).

CAPUT IV.

Theologi Seculi XIV. aliique Scriptores Eccleſiaſtici celebriores.

Ex ingenti Scriptorum numero, qui Seculo XIV. floruerunt, de re Theologica optime meritus eſt *Joannes Duns* Scotus Ordinis Minorum, diſcipulus Guilelmi Varronis, omnium ætatis ſuæ Theologorum facile princeps, utriuſque Juris peritiſſimus; qui florente adhuc ætate obiit Coloniæ anno 1308. die 8. Novembris, feſtinato nimis, ut inquiunt, elatus funere. Floruerunt in eodem Minorum Ordine *Petrus Aureolus* Archiepiſcopus Aquenſis, vita functus die 27. Aprilis anno 1322. *Antonius* item Aragonius, qui obiiſſe fertur anno 1320 *Franciſcus Mayronis* Gallus, extinctus Placentiæ anno 1325. *Guilelmus Ochamus* Anglus, nimium ardens appellatus a Bellarmino, quod Ludovico Bavaro contra Joannem XXII. adhæſerit, quem ferunt deceſſiſſe Monachii anno 1347. die 10. Apr. *Pelagius Alvarus*, qui in Apologia, libroque *de planctu Eccleſiæ* prædictum Ochamum confutavit, & naturæ conceſſit Epiſcopus Sylvenſis poſt annum 1340. ſepultus Hiſpali apud Clariſſas, & *Thomas Braduardinus*, qui edidit præclarum Opus *de Cauſa Dei* contra Pelagium; claruit autem in Anglia circa annum 1350. Hunc

(1) Eruditus Editor *Doctrinalis Fidei Catholicæ* Thomæ Valdenſis n. 2. Præf. ait ſectam Vicleſi appellatam fuiſſe *Lollardicam*, ejuſque ſectatores *Lollardos*, quoniam vox Anglica *Lolard* idem ſonat, ac latina ſeminator *lolii*: eamdemque ſectam erupiſſe affirmat anno 1378. eoſque omnes, qui Vicleſo dexteras porrexerunt, Lanchaſtrium, Ballæum, ceteroſque recenſet. Vide Thomæ Valdenſis *Doctrinale* Venetiis typis an. 1757. procuſum.

(2) Anno 1385. die 29. Decembris, dum concionaretur in parœcia de *Lutterworth*, correptus eſt apoplexia, qua poſt biennium occubuit.

Hunc a Vadingo prætermiſſum *Ambroſius* de Altamura Dominicanis accenſet, *griſeis veſtibus*, ut inquit Supplem. in Bellarminum, Philippus Labbè, in albas mutatis.

At non eget alieno ſplendore clariſſimus Ordo Prædicatorum: in quo hoc eodem Seculo claruerunt Theologi præſtantiſſimi, nimirum *Nicolaus Trivet* Anglus circa an. 1307. Hunc a Theophilo Raynaudo laceſſitum Vincentius Baronius, Caſalas, & Graveſon vindicarunt. Laudantur præterea *Joannes* de S. Geminiano, *Bertrandus* de Trilla, *Durandus* a S. Portiano, & Magiſter Ordinis *Hervæus Britto* Aremoricus, quorum primus vivebat anno 1310. alter hujus ſæculi initio, tertius florebat anno 1320, quartus autem obiit Narbone anno 1323. His acceſſerunt *Petrus Paludanus* Burgundus, *Bartholomæus Albitius* Piſanus, *Henricus Suſo* Suevus, *Rupertus Kolkot* Anglus, Joannes *Schadland* Germanus, *Joannes* Tambacenſis, aliique quamplurimi.

Florentissima quoque germina protulit Auguſtiniana Familia, ne etenim exſcribamus Elſium, Pamphilum, Herreram, in ſolo 3. Volumine Oper. Ven. Bellarmini poſtremæ Venetæ editionis, enumerantur *Jacobus Viterbienſis* Archiepiſcopus Neapolitanus pagina 465. *Auguſtinus Triumphus*, de quo ſuperiori Seculo, pag. 466. *Alexander* de S. Elpidio pag. 471. *Henricus* de Urimania Germanus pag. 482. *Simeon Fidatus* a Caſſia pag. 484. *Jacobus Toloſanus* pag. 487. *Thomas de Argentina* Prior Generalis pag. 489. *Bartholomæus* Urbinas ead. pagina, *Gregorius* Ariminenſis itidem Generalis pag. 490. (1) *Alphonſus Vargas* Toletanus Archiepiſcopus Hiſpalenſis pag. 492. *Petrus* de Paternis pag. 493. *Jordanus* de Saxonia pag. 595. *Hugolinus Urbevetanus* pag. 498. *Auguſtinus* Aſculanus pag. 502. & *Simon* Cremonenſis eadem pagina, columna 2. Hi quanta præditi fuerint Theologiæ ſcientia facile ex locis, quæ indigitavimus, erui poteſt.

Si autem vacaret per alias vagari religioſorum virorum familias; quot nobis occurrerent Theologi ſapientiſſimi?

(1) *Thomas Argentinas*, & *Gregorius Ariminenſis*, uterque Auguſtinianæ Familiæ Priores Generales, ſummique Theologi eodem Viennæ Auſtriæ conduntur tumulo, obiitque unus anno 1359. alter anno proximo. Cardinalis *Bonaventura Perageus* Patavinus occiſus anno 1289. *Albertus* item Patavinus floruit hoc Seculo. *Joannes Dunck* de Saxonia, etiam Aſtronomus celeberrimus, qui an. 1331. condidit Canones Tabularum *Alphonſi* Regis.

ſimi? Exhiberet ſacer Carmelitarum Ordo *Cidonem* Catalanum, qui de omnibus hæreſibus pertractavit circa annum 1330. *Joannem Bacconem* Anglum, qui obiit Londini anno 1346. *Philippum Ribotum*, qui deceſſit anno 1391. *Joannem Angrianum*, cognomento *Incognitum*, vita functum Bononiæ anno 1396. & *Joannem* Toloſanum agnomine *Groſſum*, labente Seculo electum Generalem Ordinis Moderatorem. *Clementem* Florentinum celebrat cum Servorum B. M. Virg. Annalibus Poſſevinus in Apparatu. Quid Monachorum Congregationes? Benedictini *Guilelmum* de Nangiaco, *Matthæum* Weſtmonaſterienſem, *Durandum* Normannum, *Hervæum* Cenomanenſem, *Bernardum* Abbatem Caſſinenſem & S. Romanæ Eccl. Cardinalem, *Richardum* Ceſtrenſem, *Ranulphum* Hidgen, *Petrum* Berchorium: Ciſtercienſes *Petrum* monachum Clarævallenſem, *Gallum* Abbatem Aulæ Regiæ in Bohemia: Carthuſiani *Ludulphum* Bambergenſem, *Henricum de Haſſia*; & Canonici regulares *Joannem Rysbrokium* Belgam, & *Raymundum Jordanum*, cognomento *Idiotam* jure meritoque commendant. Atque hi omnes cum Theologiæ ſtudio ſacram eruditionem ſollertiſſime copularunt, præſertim ſacrarum litterarum, Canonum, hiſtoriarumque peritiam. Quamquam in ſacris exponendis litteris videtur diligentiorem locaſſe operam *Idiota*, & *Incognitus* nuper laudati, *Nicolaus Lyranus* ex Judæo Chriſtianus, & regulæ Minorum profeſſor, qui ceſſit e vita anno 1349. *Henricus* item de Haſſia nuperrime laudatus, & *Nicolaus* de Gorham Anglus Ord. Prædicatorum, de quo vide Bellarminum de Script. Eccl. ad annum 1350. Canonum vero expoſuerunt doctrinam in *Summa Aurea Monaldus* Juſtinopolitanus Dalmata, martyrio coronatus a Saracenis anno 1332. (1) *Joannes Andreas* Bononienſis JC. doctiſſimus, qui ſcripſit Commentaria in V. libros Decretalium, in VI. & in Clementinas, periitque peſtilentia anno 1348. *Albericus* Bergomenſis coævus Bartoli; & *Baldus Ubaldus* Peruſinus Bartoli auditor (2) & JC. cla-

(1) Fuit Ord. Min. & Archiep. Beneventanus, niſi potius *Monaldus* Archiepiſcopus a *Monaldo* martyre, & a *Monaldo* auctore Summæ ſit ſecernendus.

(2) Ipſius tamen Bartoli præceptoris ſui nomen ob æmulationem, magno ingrati animi vitio, 45. annis, quibus ſuperſtes fuit, ſemper

clariſſimus, qui præter ea, quæ ſpectant ad Jus Civile, edidit etiam Commentaria in libros Decretalium, obiitque Ticini anno juxta Trithemium 1323., juxta alios 1320. Eccleſiaſticam hiſtoriam illuſtrarunt ex Latinis *Siffridus* presbyter Miſnenſis in Epitome ab anno 458. uſque ad annum 1307. *Eberardus* Ratiſponenſis Archidiaconus in Chronico ab anno 1273. uſque ad annum 1305. *Joannes Beleth* Pariſienſis (qui ſcripſit etiam de Divinis officiis) in Chronologia Scriptorum Eccleſiaſticorum. *Albertinus Muſſatus* Patavinus defunctus Clodii exul anno 1329. *Ptolomæus* Lucenſis Ord. Prædicatorum Epiſcopus Torcellenſis in Annalibus impreſſis Lugduni, ab anno 1060. uſque ad annum 1303, atque in 24. libris Hiſt. Eccl. MSS. aſſervatis in Bibliotheca Vaticana Cod. 3766. Protrahitur hæc Hiſtoria uſque ad annum 1341. Demum, (neque enim plures illos memorare fas eſt, qui hiſtorias condiderunt peculiares) Annales conſcripſit *Henricus* Monachus Rebdorfienſis Germanus ab anno 1295, uſque ad annum 1372.

Dixi, *Ex Latinis*: nimium enim prolixus forem, ſi etiam Græcorum facienda eſſet mentio. Celebriorum dumtaxat recenſenda ſunt nomina. Sunt ii *Nicephorus* Calliſti filius, *Nicephorus Gregoras*, *Gregorius Pachymeres*, *Joannes Cantacuzenus* Imperator; adde, qui de variis Theologiæ dogmatibus ſcripſere, *Theophanem* Archiepiſcopum Nicænum, *Nilum Cabaſilam* Theſſalonicenſem (1), *Gregorium*, *Acyndinum*, *Nicolaum Cabaſilam* Nili nepotem & in Archiepiſcopatu Nicææ ſucceſſorem, *Matthæum Blaſtarem*, *Manuelem Calecam*, & *Joannem Cypariſſiotam*.

Plures utique, at non omnes hujus Seculi Scriptores enumeravimus. Nam & feminæ doctrina & virtutibus claruerunt. Eminent has inter *Birgitta* vidua, & *Catharina* Senenſis. Illa Svecorum princeps Regulam pro

deprimere, & obſcurare Baldus curavit. De illo quidam cecinit:

Qui Baldum Juri negat accendiſſe lucernam,
Ille poteſt medio ſole negare diem.

(1) *Nilus*, & *Nicolaus Cabaſilas* fuerunt Schiſmatici, hoſteſque Latinorum.

Digitized by Google

pro inſtituto a ſe Ordine, libroſque octo Revelationum conſcripſit. Obdormivit Romæ die 23. Julii anno 1373. eamque inter Sanctas retulit Bonifacius IX. anno 1391. Catharina vero Ord. Præd. epiſtolas 364. vernacula lingua, & dialogos ſex litteris tradidit. In ſchiſmate ferventi ſtudio adhæſit Urbano VI. impulitque Gregorium XI. ut Romam Sedem Avenione referret. Romæ & ipſa deceſſit die 29. Aprilis anno 1380. Sanctis eam adſcripſit anno 1461. Pius II.

CAPUT V.

Utriusque Imperii Rectores.

ALbertus cognomento *Monoculus* anno 1308. Cal. Maji pugione ictus interiit, ut dictum eſt alibi. Quo perempto ad Imperatoriam dignitatem evectus eſt eodem anno Calendis Nov. *Henricus VII.* Luxemburgenſis, approbante Clemente V. ea conditione, ut Romam veniens coronam acciperet ab Apoſtolicæ Sedis Legatis. Id anno 1312. peractum eſt, quum antea Mediolani ferream Langobardorum coronam accepiſſet. Hujus urbis regimen Vicecomitibus commiſit, Gibellinis adhærens, Guelphis infenſus. Eam ob rem Cremonæ muros disjecit, Florentiam cinxit obſidione, Rupertum regem Neapolitanorum throno deturbare tentavit. Peperit id Henrico cum Pontifice Clemente V. ſimultatem. Occubuit ſeptimo anno imperii ſui, 1313. *Bonconventi* duodecimo a Senis lapide. Bernardum Politianum Ord. Prædic. illi in die Aſſumpt. B. M. V. in ſacroſancta Eucharistia porrexiſſe venenum quidam aperto affirmarunt mendacio. Non tantum illius Ordinis Scriptores, ſed etiam Raynaldus, & Fleury ad præcitatum annum hanc exſufflarunt calumniam (1)

Duo poſt Henrici mortem conſtituti ſunt Imperatores

(1) *Naucleruſ* Geneal. 44. Auctor Chronici Vrſperg. aliique tradunt revera Henricum VII. periiſſe veneno,& monachum id auſum Florentinorum inſtigatione: ei ut abiret Henricum morti proximum præcepiſſe, at poſtea captum excoriatum fuiſſe vivum. Henrici Cadaver poſt biennium, anno ſcilicet 1315. Piſas delatum majori in Æde reconditum fuit in monumento cum inſcriptione: *Hoc in Sarcophago Henrici olim Lucelburgenſis Comitis, & poſt ſeptimi hujus nominis Romanorum Imperatoris, oſſa continentur, &c.*

res, diſſentientibus Electoribus, *Ludovicus Bavarus*, & *Fridericus Auſtriacus*, *V.* illum, hunc III. deſignant numiſmata. *Ludovicus* Aquiſgrani coronatus eſt, atque anno 1322. Fridericum ſuperavit, & in carcerem conjecit. Poſt triennium juri ſuo cedentem, liberum dimiſit in Auſtriam. Ludovicus anno 1347. die 11. Octobris inter venandum præcipitatus ex equo: ſuprema Friderico dies decima tertia Januarii anno 1330. Sunt qui Ludovicum ex Auguſtorum albo diſpungunt, quod approbatus non fuerit a Romano Pontifice, imo a Joanne XXII. & a Clemente VI. communione privatus. Redarguit enim anno 1324. Joannem tanquam pacis inimicum, diſſenſiones foventem inter principes, hæreticum & Evangelicæ paupertati adverſantem. Eccleſiaſtica beneficia contulit nullo habito perſonarum delectu, & a Pontifice collata caſſavit. Eumdem Pontificem anno 1328. deponere auſus eſt, conſtituitque Antipapam *Petrum de Corbaria*. Recole dicta cap. 1. Clemens vero VI. diu monitum & obtemperare obtrectantem anno 1346. die 13. Aprilis Imperiali dignitate exſpoliatum eſſe declaravit; deditque operam, ut in regem Romanorum eligeretur *Carolus* major natu Joannis Luxemburgenſis regis Bohemorum per id temporis Avenione commorantis. Quidam propterea ab anno emortuali Henrici VII. uſque ad annum 1346. thronum Imperii vacaſſe tradunt, negantibus aliis, qui Auguſtalem principatum nolunt ab Apoſtolica auctoritate pendere.

Itaque *Carolus* hujus nominis *VI.* renunciatus Romanorum rex anno 1346. die 11. Julii apud Confluentes, nempe inter Moſellam & Rhenum (Helenopolis enim ſeu Francfurtum parebat Ludovico Bavaro) proximo anno 1347. imperare cœpit poſt obitum Ludovici, quamquam electores quidam Francfurti convenientes primo regem Angliæ *Eduardum*, deinde *Fridericum* Lantgravium Thuringiæ, Cæſarem nominaſſent. Verum iis renuentibus ſeſe turbis hiſce immiſcere, omnes demum in electionem Caroli conſpirarunt. Is in Romanum Pontificem obſequentiſſimus fuit, & in clericos liberalis: coronam acceperat Romæ anno 1346. die 25. Novembris, poſteaquam declaratus fuerat rex Romanorum: & ibidem imperii diadema ſuſcepit anno 1355. die 5. Aprilis. Anno 1365. Avenionem adiit Urbanum V. ſalutaturus. Ceſſit autem fatis die 29. Novembris anno 1378. Pragæ in æde S. Vinceslai tumulatus.

Edi-

Ediderat *Carolus IV.* anno 1356. in Comitiis Norimbergicis die 10. Januarii Pragmaticam Sanctionem de eligendo Imperatore: & de præeminentia Electorum, quam a ſigilli forma *Bullam Auream* appellant. Præſcripta ibidem ratione peracta eſt ab eo tempore electio Cæſarum. At ſucceſſor Caroli *Vinceslaus* illius filius, qui vivente patre anno 1377. die 12. Junii declaratus fuerat rex Romanorum, nulla alia adhibita cæremonia, genitore defuncto, cœpit Bohemiæ regnum imperiumque adminiſtrare, Electoratu Brandeburgenſi Sigiſmundo fratri ſuo demandato. Vinceslaus autem iſte, qui initio regni 17. agebat ætatis annum, adeo vino, voluptati, cunctiſque vitiis ſe dedit, ut illi *Inertis*, & *Ignavi* acceſſerit cognomentum (1). Reipublicæ idcirco intereſſe arbitrati ſunt Imperii Proceres, ſi a regimine ineptiſſimum hominem amoverent; quod præſtitere anno 1400. die Auguſti viceſima.

Substitutus in locum Vinceslai *Rupertus* Palatinus dux Bavariæ cognomine *Parvus*. *Fridericus* enim Brunſuicenſis, quem initio Imperatorem deſignaverant Electores, dum in Haſſia domum peteret, fuerat ab hoſtibus trucidatus. Coloniæ *Rupertus* electus fuit anno cit. 1400. menſe Septembri, ibique coronatus anno 1401. die 6. Januarii. Neque enim aut electio Francofurti, aut coronatio Aquiſgrani, juxta conſuetudinem fieri potuit, renuentibus civibus, qui Vinceslaum adhuc viventem obſervabant. Is enim ſupervixit Ruperto; nam apoplexia peremptus eſt anno 1418. die 16. Auguſti: & imperator *Rupertus* deceſſit Oppenhemii anno 1410. die 21. Maji (2). Hactenus de Imperatoribus Occidentis.

Antequam in Orientem noſtra progrediatur narratio, celebriores Latinæ Eccleſiæ Sanctos commemoremus oportet. Ut a ſanctis mulieribus exordiamur; laudavimus ſuperiori capite *Birgittam*, & *Catharinam* Senenſem. Addendæ *Angela* de Fulginio, *Agnes* de Montepoli-

(1) Vinceslaus etiam *Margites*, *Therſites*, *Sardanapalus*, & *hominis monſtrum* ludibrii cauſa appellabatur. Eodem modo, quo Conſtantinus *Copronymus*, ſacri fontis aquam fœdavit. Norimbergenſibus quatuor vini Rhenani plauſtris vendidit immunitates, membranaſque ſigillo munitas, in quibus poſſet quiſque pro ſuo lubitu privilegia deſcribere, ſoluto pretio diſtribuit.

(2) Scribunt quidam deceſſiſſe die 18. Maji, & ſepultum fuiſſe Heildelbergæ.

tepoſitiano, *Eliſabeth* Luſitaniæ regina, & *Catharina* filia prælaudatæ Birgittæ. Obiit *B. Angela* anno 1309. *Agnes* anno 1317. *Eliſabeth* anno 1336. *Catharina* anno 1381. Sanctiſſimi quoque viri ad cæleſtem gloriam migrarunt, nempe *S. Ivo* presbyter Britannus anno 1303. (1): *Nicolaus* Tolentinas Ord. S. Aug. thaumaturgus an. 1309. (2) *Conradus* Eremita anno 1351. *Petrus Thomas* Carmelita anno 1366. *Andreas* Corſinius ejuſdem Ordinis anno 1373. Apud Indos a Saracenis anno 1322. martyrium perpeſſi ſunt quatuor Fratres Ord. Minorum, ſcilicet, *Thomas* Tolentinas, *Jacobus* Patavinus, *Petrus* Senenſis, & *Demetrius* laicus. Horum martyrium Vadingus narrat ad annum 1321. Quidam referunt ad annum 1319.

Nunc de Imperatoribus Orientis. Parricidii ſcelere, quo avum ſuum Andronicum Michaelis Palæologi filium dejecit, arreptum imperium *Andronicus III.* rexit uſque ad annum 1341. quo obiit die 15. Junii. Deinde imperavit *Joannes Palæologus* ejuſdem Andronici filius, dictus a pulchritudine oris *Calo Joannes*, ſub tutela (erat enim novennis) *Joannis Cantacuzeni*. Is autem ex tutore imperii arripuit ſtatim inſignia; & ulterius bis diadema ſolemni ritu ſuſcepit, Adrianopoli anno 1346. die 21. Maji, & CP. anno 1347. die 13. ejuſdem menſis. Hujus uſurpationis cauſas proferebat plurimas, ætatem præſertim principis, imperiique diſcrimina. Unionis Græcorum cum Latinis cupidiſſimus videbatur, uti & Joannes Palæologus, qui anno 1369. Romam ad Urbanum V. venit, auxilia adverſus Turcarum aggreſſiones imploraturus. At Cantacuzenus aſſumptum imperium anno 1355. depoſuerat, indutus monachum, totuſque litteris deditus. Joannes autem Palæologus exinde regnavit uſque ad annum 1391. quo anno, quinquageſimo a morte patris, migravit e vita.

Ei successit filius *Emanuel*, cujus imperium Bajazethes Turcarum Sultanus armis vexavit, cincta quoque regia C. P. urbe largiori obſidione, donec Themirlanc, ſive, ut vulgo dicitur, Tamerlan in Bajazethis ditionem

(1) *B. Clara* de Monte Falco Ord. Erem S. Aug. obiit anno 1308. *Humilitas* Sanctimonialis Ordin. Vallisumbroſæ anno 1310 *Michael* Aretinus ejuſdem Ord. anno 1370. *Eodem* anno deceſſit *Hugolinus* Cortonenſis Auguſtinianus.

(2) Sunt, qui *Nicolaum* ad ſuperos migraſſe tradunt anno 1305. *B. Fridericus* Ratiſponenſis ejuſdem inſtituti anno 1319. deceſſit.

nem irrumpens hujus in ſe arma convertit. *Emanuel* cognita rerum humanarum calamitate biennio ante mortem, quæ contigit anno 1425. ad inſtar monachi vitam egit, litteraſque magnopere excoluit.

CAPUT VI.

SECULI XVI. DOCTRINA, AC DISCIPLINA.

HAERESEON, quas cap. 3. memoravimus, condemnatio ſervatum in Eccleſia demonſtrat perpetuum Fidei depoſitum. Sacramentorum numerus, & virtus eſt comprobata: in Euchariſtia præſentia Dominici Corporis, & accidentium abſque ſubſtantia panis, & vini, contra Viclefum confirmata eſt permanentia, & adverſus novos Adamitas ſanctitas Matrimonii. Eccleſiaſtica Hierarchia, manens in Sacerdotibus impiis conſecrandi poteſtas, atque in ipſa ſchiſmatum perturbatione. Definita ſub Benedicto XII. præſens Sanctorum beatitudo, de qua ſub prædeceſſore Joanne XXII. fuerat acriter diſceptatum.

CELEBRATA eſt eorumdem Sanctorum ſolemni ritu Canonizatio. Clemens V. anno 1313. *Petrum Cæleſtinum*, Joannes XXII. anno 1317. *Ludovicum* Toloſanum Epiſcopum, & anno 1323. *Thomam Aquinatem*, Clemens VI. anno 1347. *Joannem* Britannum, Urbanus V. anno 1369. *Eleazarum* Comitem, & Bonifacius IX. anno 1391. *Birgittam* viduam Faſtis Cælitum adſcripſerunt. Confirmata, ut diximus, anno 1311. in Viennenſi concilio dies feſta Corporis Chriſti, & inſtituta anno 1389. feſtivitas Viſitationis B. M. V. Annus Jubilæi coarctatus a Clemente VI. ad annum quinquageſimum, & celebratus anno 1350. ab Urbano VI. ad annum 33. & indictus pro anno 1390. celebratus tamen rurſus anno 1400. ſub Bonifacio IX.

INSTITUTÆ ſunt Religioſorum virorum quæ ſequuntur Familiæ. Congregatio Monachorum *Montis Oliveti* a Beato Bernardo Ptolomæo Senenſi anno 1313. *S. Birgittæ* anno 1363. Monachorum *S. Hieronymi* anno 1374. Eremitarum *S. Hieronymi* a B. Petro Gambacurta Piſano anno 1380. Congregatio Monachorum M. Oliveti confirmata eſt a Clemente VI. anno 1344. Ordo S. Birgittæ ab Urbano V. anno 1370. Hieronymianorum a Gregorio IX. anno cit. 1374.

HUNC Monachorum *Hieronymianorum* Ordinem inſtitutum

ſtutum circa prædictum annum a *Petro Ferrando* Hiſpano, olim Epiſcopo in Provincia Bætica; tradiderunt Hiſtorici plurimi. Ex Chronico tamen Camporienſi, ſive Monaſterii S. Mariæ de Sepulcro; olim ſiti prope Florentiam in loco, quem vocant *Le Campora*; aſſervato in Archivio Florentinæ Caſſinenſium Abbatiæ, D. Aloyſius Galletti, atque ex hujus lucubrationibus Cardinalis Quirinus in Epiſtola ad Felicem Mariam Neriniùm Hieronymianorum Abbatem Generalem; conſtare contendunt hunc monachorum Ordinem inſtitutum fuiſſe anno 1334. a quatuor Fratribus Auguſtinenſibus, *Bartholomæo* Bonone Piſtorienſi; *Benedicto* Thebaldo Florentino; *Bartholo Thoma*, & *Antonio Lapi* à S. Germiniano.

Institutus præterea hoc Sæculo, & anno 1355. a B. Joanne Columbino Senenſi Ordo *Jeſuatorum*: quem anno 1367. confirmavit Urbanus V. extinxit autem poſt tria Secula, nempe anno 1668. *Clemens IX.*

Accedunt Ordines Equeſtres; *Monteſiæ* in regno Valentiæ inſtitutus anno 1317. a Jacobo II. rege Aragoniæ: *Chriſti* anno 1318. a Dionyſio rege Luſitaniæ: *Aquilæ Albæ* anno 1325. ab Vladiſlao Rege Poloniæ: *Periſcelidis*, vulgo, *de la Jarretiere*, ſub invocatione S. Georgii, anno 1335. ab Eduardo III. Rege Angliæ: *Stellæ*, cum inſcriptione, *Monſtrant regibus aſtra viam* anno 1351. à Joanne Galliarum rege, vili tamen paullo poſt habitus, collatuſque hominibus infimi quoque generis.

APPENDIX,

SIVE

ALIARUM RERUM MEMORABILIUM ADDITAMENTUM.

Galliæ, Hiſpaniæ, & Luſitaniæ Reges initio ſunt recenſendi. Poſt Philippum *Pulchrum*, an. 1314. regnum indeptus eſt *Ludovicus X.* veneno extinctus anno 1316. Huic ſucceſſit *Philippus V. Longus* dictus a corporis proceritate, ex vita raptus anno 1322. Regnavit deinde *Carolus IV. Pulcher*, mortuus anno 1328. Poſtea *Philippus VI.* e gente *Valeſia* ab anno 1328. ad annum 1350. tum *Joannes Bonus* ejus nepos ad annum uſque 1364. poſtmodum *Carolus V. Sapiens* ad annum 1380. ac tandem uſque ad annum 1422. *Carolus VI.*

Castiliæ, & Legionis regnum poſt Ferdinandum IV. ab anno 1312. gubernarunt *Alphonſus IX. Crudelis* propter immanitatem cognominatus, *Henricus II. Joannes I.* & *Henricus III.* vita functus anno 1407. Navarræ regnum poſt Joannam adminiſtrarunt *Ludovicus Hutinus*, *Joanna II. Carolus Crudelis*, de quo dixi nuper, & *Carolus*, *Nobilis* denominatus, qui migravit e vita anno 1425. In Aragonia autem poſt Jacobum II. qui deceſſit anno 1327. regnaverunt *Alphonſus IV. Joannes I.* & *Martinus*, ſublatus e vivis anno 1402. Regnum denique Luſitaniæ, poſt Dionyſii mortem, quæ contigit anno 1325. rexerunt *Alphonſus IV. Petrus I. Fernandus Menſius*, & *Joannes I.* qui exiit e vita anno 1433. regni ſui quadrageſimo octavo (1).

Sed addenda ceteris Turcarum monarchia, quam in Oriente fundavit exeunte ſuperiori Seculo, ideſt anno 1299. quo, defuncto Aladino Iconii Sultano, occupavit Bithyniam, *Othmanus* ex *Ogyziorum* ſtirpe, ortus Machanæ apud Parthos filiuſque Ertogrulis, qui obiit anno 1299. Hegiræ 687. Imperavit annis 28. & deceſſit anno 1326. Hegiræ 727. Regnavit deinde Othmani filius *Orchanes*, qui per Solimanum filium Imperium Othomanicum longe lateque propagavit, humanis exemptus rebus Hegira 761. & anno Chriſti 1359. Succeſſit *Amurathes I.* filius Orchanis natu minor, in bellis gerendis feliciſſimus; at anno 1390. Hegira 793. per inſidias a transfuga milite occiſus, ſica, dum luſtraret cæſorum cadavera, in ejus ventrem adacta. Arripuit tunc Imperium *Bajazethes* filius Amurathis, dictus *Gilderum*, ideſt, *Fulmen*, quod fulminis inſtar ditiones alienas invaderet ac ſubrueret. Sed anno 1482. Hegira 805. a Tamerlane Tartarorum rege acie victus ad *Stellam* montem Ancyræ, (2) quam Turcæ vocant *Enguni*, & in captivitatem redactus mortem ſibimet poſt aliquot menſes conſcivit. Tradunt Latini Hiſtorici Bajazethem a victore cavea ferrea incluſum, & circumductum, necnon illius pedibus pro ſcabello fuiſſe, quod tamen ex narratione Scriptorum Arabum negant nonnulli recentiores.

Gra-

(1) Regnum Angliæ auſpicati ſunt, anno 1326. *Eduardus*. Anno 1377. *Richaredus* II. & anno 1399. *Henricus IV* Poloniæ vero regnum indeptus eſt anno 1306. *Uladislaus*. Anno 1333. *Caſimirus* III. Anno 1370. *Ludovicus* Hungarus. Anno 1382. *Heduvigia*.

(2) Ibidem Pompejus vicerat Mithridatem.

Digitized by Google

Graviora modo bella, & peculiares eventus memoria repetam. Equites Jeroſolymitani anno 1308. obſederunt Rhodum inſulam, quam anno 1310. die 15. Auguſti occuparunt. Andronicus I. Imp. Græcorum anno 1312. Turcas in Cherſoneſo ad Helleſpontum devictos fugavit e Thracia: eodemque anno Joannes Lucemburgius obtinuit Bohemiæ regnum. Rhodum anno 1322. Turcæ fruſtra expugnare tentarunt; quo anno Fridericus Auſtriacus invaſit Bavariam. In Sicilia anno 1324. inteſtinum ac truce excitatum eſt bellum. Mauros Alphonſus rex Aragoniæ, Cruciferorum auxilio, anno 1330. proſtravit: Brixiam, Bergomum, Parmam, Mutinam, Regium, Lucamque Joannes rex Bohemiæ ſubegit Ludovici Bavari imperio. Ladislaus rex Poloniæ anno 1332. vaſtavit Sileſiam: eodem anno Turcæ adv. C. P. caſtra moverunt, inſulamque Eubæam (*Negroponte* vocatur ab Italis) reddiderunt vectigalem; claſſis autem 33. triremium Cruciferorum anno 1334. incendit naves Turcarum 250. & barbarorum quinque millia peremit. Mauri rurſus anno 1343. trucidati fuerunt ad Palmam oppidum Vandalitiæ. Chriſtianorum copias Turcæ anno 1345. apud Smyrnam Joniæ urbem vexarunt. Anno 1346. Galli ingenti clade cæſi fuerunt ab Anglis ad Creſciacum inter Sueſſiones & Laudunum. (1) Solimanus filius Orchanis anno 1357. expugnavit Callipolim urbem Thraciæ, figitque in Europa ſedem imperii. Quatuor tantum Equitum Rhodenſium triremes anno 1359. XXIX. Turcicas devicerunt. Amurathes an. 1382. occupavit Theſſaliam & Macedoniam: Tamerlanis Scythæ regiſque Tartarorum anno 1386. quo anno occupavit Babylonem, fama percrebuit. Atque is, ut dictum eſt paullo ſupra, Bajazethem, qui anno 1390. magnam Ciliciæ partem, anno 1393. Armeniam, Græciam, & Peloponneſum, & anno 1396., quo Tamerlanes expeditionem movit in Parthos, aliam ſubjugaverat Ciliciæ partem, clade affecit, abduxitque captivum anno 1402.

(1) Ceciderunt in hoc prælio Joannes rex Bohemiæ pater Caroli IV. Imp. Principes XI. Barones LXXX. Equites MCC. & pedites triginta mille. Rurſus anno 1356. Galli decertantes cum Anglis ingenti clade ſuccubuerunt, & rex Joannes Bonus captus cum filio Philippo natu minimo in Angliam abductus fuit, obiitque Londini, redemptus tamen a captivitate, anno 1364.

Prosequamur cetera. Anno 1306. Philippus Galliarum rex regno Judæos expulit. Anno 1318. in poteſtatem Eſtenſium conceſſit Ferraria. (1) Anno 1348. Joanna regina Neapolis, quæ fertur necaſſe virum ſuum Andream fratrem regis Hungariæ, ob cauſam, quam pudor proferri vetat, ſeipſam apud Clementem VI. purgare ſtuduit, eiſque vendidit Avenionem. Cœptum anno 1351. ſupputari annos a Domini Nativitate in Catalaunia. Eo anno Joannes Vicecomes Mediolanenſis Bononiæ potitus eſt. Pax inter Gallos Angloſque anno 1360. firmata fuit. Scaligeri anno 1375. a Galeacio Vicecomite Mediolanenſi Verona & Vicentia fuerunt expulſi. Tormenta bellica, quæ dicuntur *Bombardæ*, anno 1380. a quodam Germano monacho feruntur inventa, ac primum a Venetis uſurpata. (2)

Loquamur, & de rebus aliis infauſtis. Anno 1315. graſſata eſt ſæva fames (3). Ex Ætna Siciliæ monte anno 1323. tantæ eruperunt cum terræ concuſſionibus flammæ, ut viciniam vaſtaverint, ciniſque nigerrimus flante Borea in Melitam inſulam fuerit delatus. Arbores plurimæ anno 1334. ob nivis, & glaciei intemperiem, friguſque hiemis perierunt. Fluminum exundationes maximæ anno 1342. ingens terræmotus in Germania, peſtiſque teterrima anno 1348. ab Hiſtoricis adnotantur. Anno 1350. tempore Jubilæi, graſſante adhuc peſtilentia, & irruente hominum multitudine, perierunt quamplurimi (4). Peſtis anno 1400. rurſus per Italiam graſſabatur.

Re-

(1.) Ciccus Aſculanus anno 1327. Florentiæ damnatus Magiæ, addictus eſt flammis anno proximo, ætatis ſuæ 70. necatum invidia cujuſdam æmuli tradit in ejus Apologia Sebaſtianus Antonellus Aſculanus.

(2) Inventor tormenti bellici, quod *Bombardam* vocant, adhibiti anno 1380. a Venetis non procul e Clodia adverſus Genuenſium claſſem, appellabatur *Bertholdus Niger*; ejuſque nomen, atque eventus, quo ſulphurei pulveris vim fortuito deprehendit, hoc epigrammate declarantur:

Dum parat humano generi Chymiſta medelam,
Sulphura mulciberis dum ſale mixta coquit;
Mulciber oſtendit mortalibus acre venenum,
Quo *nullum letho corpora plura dedit.*
Quo latuere alios, Munſterus *nomina ponit,*
Bertholdumque *vocat nomine, reque* Nigrum.

Habes hic & epigrammatis auctorem.

(3) Ita hujus anni egeſtas apud Calviſium adnotatur,
Ut nullum lateat tempus famis, ecce CVCVLLVM. Poſtremæ dictionis litteræ nota ſunt temporis.

(4) Die 28. Januarii anno 1393. quinque viri nobiles choreas ageq-

Reliquum eſt, ut de litterarum fortuna addantur perpauca. Multæ ad illas promovendas inſtitutæ fuerunt Academiæ. Avenionenſis a Bonifacio VII. anno 1303. Aurelianenſis a Clem. V. anno 1305. Dublinenſis anno 1320. Piſana anno 1339. Andegavenſis anno 1346. Heidelbergenſis a Ruperto Comite Palatino eodem anno. Pragenſis a Carolo IV. 1358. (1) Arauſicana, Viennenſis, (2) & Genevenſis anno 1365. Senenſis anno 1387. & Colonienſis anno 1388.

Post Scriptores Eccleſiaſticos, de quibus cap. 4. ut alios recenſeam, temporis non ſinunt anguſtiæ. Plurimos idcirco prætermittimus, *Bartolum* quoque a Saxoferrato JC. clariſſimum, qui publice Piſis docuit Juriſprudentiam, Bononiæ anno ætatis ſuæ 21. conſecutum doctoratus inſignia: *Thomam* Florentinum cognomine *Del Garbo*, nemini in arte medendi ſecundum, qui florebat anno 1340., & *Emanuelem Chryſoloram*, qui ſedente Bonifacio IX. Venetiis, Florentiæ, Romæ, ac Ticini tradidit Græcas litteras, teſtimonio Leonardi Arretini, Raphaelis Volaterrani, Pauli Jovii, aliorumque Hiſtoricorum celebratiſſimum: *Maximum Planudem* Andronico Palæologo acceptiſſimum, ab eo legatum ad Venetos, de quo Allatius, Cangius, Geſnerus: *Conſtantinum Harmenopolum* Judicem Theſſalonicenſem, auctorem Promptuarii legum, cujus obitum Fabricius tom. 2. Biblioth. Græcæ, & alii referunt circa annum 1380. Tres tamen nulla ratione ab Etruſco Scriptore debent præteriri ſilentio, *Danthes Aligherius*, *Franciſcus Petrarcha*, & *Joannes Boccaccius*.

Danthes, cujus extat Poema elaboratiſſimum, cui titulus, *Divina Commedia*, & liber de Monarchia, præter Eclogas, Epiſtolas, aliaque ſcripta omnium ore laudata, obiit exul a patria Florentia anno 1321. & Ravennæ in templo S. Franciſci conditus ſepulcro, cum inſcriptione a ſeipſo conſcripta dum adhuc viveret:

 Ju-

do induti veſtibus villoſis pice illitis, ut viderentur ſatyri homineſque ſylveſtres, eis joci cauſa admota face ab Aureliano patruo Caroli VI. Galliarum regis, Lutetiæ plane cremati miſerrime perierunt. *Annal. Fland.*

(1) Potius a Clemente VI. anno 1347.

(2) Viennenſem nonnulli inſtitutam tradunt ab Auſtriæ Duce Alberto circa annum 1390.

Jura Monarchiæ, Superos Phlegetonta, Lacuſque
Luſtrando cecini: voluerunt fata quouſque.
Sed quia pars ceſſit melioribus hoſpita caſtris,
Actoremque ſuum petiit feliciter aſtris.
Hic claudor Danthes, patriis extorris ab oris,
Quem genuit parvi Florentia mater amoris.

Addidere Ravennates Inſcriptionem aliam longe ampliorem, quæ incipit, *Theologus Danthes nullius dogmatis expers*; ac monumentum, temporis edacitate conſumptum, magnificentius erexit Bernardus Bembus pater Petri S. R. E. Cardinalis Clariſſimi, addita Inſcriptione altera, quæ incipit, *Exigua tumuli Danthes hic ſorte jacebas*, &c. (1)

FRANCISCUS *Petrarcha* item Florentinus, ſed natus Aretii, Poeta Laureatus, Philoſophus, & Hiſtoricus præſtantiſſimus, poſt ſcripta cedro digniſſima, quæ ſimul collecta Lugduni, & Baſileæ prodierunt in lucem, ſejunctim vero, carmina præſertim Italica, frequentiſſime procuſa ſunt, & quotidie fere ſudant ſub prælo, Arquati in diœceſi Patavina, anno 1374. e vita deceſſit; ibique jacet marmoreo in tumulo, quem ſibi vivens paraverat,

Frigida Franciſci lapis hic tegit oſſa Petrarchæ.
Suſcipe Virgo Parens animam: Sate Virgine parce;
Feſſaque jam terris Cœli requieſcat in arce.

Tam demiſſe de ſe loquenti, appoſita fuere, ut par erat, illuſtriora Epitaphia.

ET

(1) Inter ceteros, qui in Danthem Commentaria ediderunt, ut Chriſtophorum Landinum, Alexandrum Vellutellum, Benvenutum Imolenſem, Bernardinum Danielem, & Vincentium Bonannium, commemorat Lilius Gyraldus In Hiſt. Poetarum Dialogo 5. etiam Auguſtinianum Scriptorem *Joannem Stephanum* Ferrarienſem. Diverſus is fuit ab Auguſtiniano altero Florentino, de quo in recentiſſima, & elegantiſſima Veneta hujus Poetæ Editione. Noſtras illic inſertas diſſertationes non recenſemus. Breves, ſed accuratæ ſunt P. Venturi, Vulpii, aliorumque recentiorum ibidem appoſitæ Adnotationes. Latino carmine Danthis poetica Opera reddita quoque ſunt.

Fecerat olim Latinam Verſionem carmine Olivetanus Monachus Piſtorienſis, quam ætate ſua diligenti cuſtodia aſſervatam, ſibique non abſque ambitione oſtenſam tradit citato dialogo Gyraldus. *Danthes* ob librum *de Monarchia* apud nonnullos *tamquam hæreticus* audiit. Vide Raphaelis Volaterrani *Anthrop.* lib. 21. & ſententiam Bartoli ibi productam ſuper lege 1. c. *Præſules*, lib. Digeſtorum, *de inquirendis reis*, necnon Spondanum ad annum 1321. num. 7 Sed caute procedendum in damnandis *tamquam hæreticis* iis, qui diſſerunt de Monarchia, *eamque* aſſerunt ab Eccleſia non dependere.

Et joannes *Boccaccii* filius Epitaphium ſibi paraverat ante mortem, quæ contigit proximo anno 1375. (1) Certaldi ad Elſam fluvium. Nullus eloquentiori ſtylo ſcripſit Italice, nec fabulas jucundiori contexuit. Præter Opera alia complura, id teſtatur Opus, quod a decem dierum colloquiis inſcripſit Græco titulo *Decameronem*. Plurimum tamen valuit etiam Latina lingua, omnigena eruditione, & Hiſtoria; & ſingulos ejus libros, cum notiſſimi cuique ſint, non opus eſt recenſere. Prælaudatum vero Epitaphium eſt hujuſmodi:

Hac ſub mole jacent cineres atque oſſa Joannis.
Mens ſedet ante Deum meritis ornata laborum.
Mortalis vitæ genitor Boccaccius illi;
Patria Certaldum; ſtudium fuit alma Poeſis.

Addidit *Collutius* (2), & ipſe Poeta atque Orator eloquentiſſimus, elegans Epigramma eidem tumulo inſcriptum, cujus initium, *Inclyte cur vates humili ſermone locutus*, *&c.*

DECIMUM QUINTUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Summi Romanæ, et Apostolicæ Ecclesiæ Pastores.

Gubernarunt Romanam Eccleſiam Seculo XV. poſt Bonifacium IX. qui animam efflavit anno 1404. *Innocentius VII. Gregorius XII. Alexander V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Calliſtus III. Pius II. Paulus II. Sixtus IV. Innocentius VII. & Alexander VI.*

CCIV.

(1) Inſigni anachroniſmo labitur *Julius Niger* S. J. in *Hiſt. Scrip. Florent.* pag. 289. ubi ait, Joannem Boccaccium fuiſſe auditorem Benedicti *Buommattei*, ab eoque didiciſſe Etruſcæ linguæ facundiam; nam Benedictus anno 1645. inſtauravit Majorum ſuorum monumentum in Clauſtro S. Spiritus Florentiæ, obiitque labente Seculo XVII. Agnomen Boccaccii patris fuit, *Ghellini*.

(1) *Pierius* Petri *Salutati* filius, ex oppido Stignani,

CCIV. Innocentius VII. electus eſt die 17. Octobr. an. 1404. Patria ei Sulmo in Aprutio, ubi & natus Ovidius, ut ipſe ait lib. 2. Amorum Eleg. 19. nomen vero *Coſmatus Melioratus*. Ob utriuſque juris doctrinam, probitatemque vere aſſumpto nomine dignus, non tantum commendatur a Leonardo Arretino illius ævi ſcriptore lib. 1. cap. 7. verum etiam a Theodorico Niem, Maimburgo, & a Neoterico auctore Operis *Hiſtoire* des Papes, qui tamen Pontificum vitia inſectantur. Propter nequitiam nepotis ſui Ludovici, qui undecim Romanæ Urbis rectores fraude propria manu interfecit, nudoſque projecit e feneſtra, Innocentius Viterbum concitata Romana multitudine fugit. Romam redux anno 1406. mortem oppetiit die 6. Nov. correptus apoplexia. Vulgatum ſtatim rumorem, Papam ſublatum eſſe veneno, prælaudatus Leonardus Arretinus, qui præſens aderat, diluit in Epiſtola ad Franciſcum Principem Cortonenſem.

CCV. Eodem menſe Novembris, ac die 20. ſuffectus eſt Innocentio *Gregorius XII.* Card. tit. S. Marci, dictus antea *Angelus Corarius* patritius Venetus. Præſtitit juramentum abdicaturum ſeſe Pontificatu, ſi id neceſſum foret ad ſchiſma abolendum. Se ad idem paratum eſſe, impellente Univerſitate Pariſienſi, & Carolo VI. rege, etiam Petrus de Luna, ideſt, Antipapa Benedictus XIII. ajebat. Lucam proinde Gregorius, ac Benedictus ad Portum Veneris atque ad fines Etruriæ, quaſi colloquim inſtituturi acceſſerunt. At utroque tergiverſationes ſpretis ſacramentis adhibente, Cardinales utriuſque partis num. XXII. Piſis congregati anno 1409. die 26. Junii, (1) tam Gregorio, quam Petro exauctoratis, elegerunt in Pontificem Alexandrum V. Petrus autem de Luna perculſus timore Avenione ſe contulerat Paperianum arcem tum juris Hiſpanici in finibus Galliarum & Aragoniæ, ſemperque in ſchiſmate pertinax obiit anno 1424. die 1. Junii in Cheroneſo, ſeu Peniſcula Valentiæ oppido. Gregorius anno 1409. in Auſtriam, & inde Cajetam ſe contulit; hinc Ariminum venit ſub exitum anni 1412. ibique anno 1415. Pontificatus depoſuit inſignia, ſummopere a PP. Concilii Conſtantienſis laudatus. Obiit autem Recineti anno 1417. VIII. Id. Octobr.

CCVI. Ad *Alexandrum V.* revertamur oportet. Ejus ele-

(1) Inchoatum tamen Concilium die 25. Martii.

electionem ſupra adnotavimus. Appellabatur *Petrus Philargius*, Card. & Archiepiſcopus Mediolanenſis. Ordinem FF. Min. profeſſus. Incerta ejus patria, incertum genus, incerti parentes. Novarienſem aliqui apud Ciaconium, quidam Bononienſem, permulti Cretenſem faciunt. Inveriſimile non videtur, natum *Candii* oppidi Inſubriæ, atque hinc poſtremam opinionem exortam. Vino mero delectatum ſcribit lib. 100. Fleurius; deſcribit virtutes ejus Graveſon, in quem invehitur recens Auctor Hiſt. Pontif. tom. 3. pag. ultima. Aliquandiu Piſis, Prati, Piſtorii, & Bononiæ moram egit. Iſtic repentina morte ſublatus eſt anno 1410. die 3. Maji. Hauſiſſe in clyſtere venenum tradit S. Antoninus in Chronicis: hujuſque criminis accuſatus fuit Balthaſſar Card. *Coſcia* Neapolitanus, non autem convictus.

CCVII. Idem *Balthaſſar* Alexandro in Pontificatu ſucceſſit, eodem anno die Maji 17. creatus in ipſa Urbe Bononia. Eſt hic *Joannes XXIII.* Confirmavit Concilii Piſani contra Gregorium duodecimum & Petrum de Luna ſanctionem. Summa illi cum Sigiſmundo Imp. concordia. Ubi Romani ejus electionem intellexere, dejectis ſtatuis Gregorii, illius erexerunt. Verum his, ceteriſque ob immodicas exactiones, Simonias, ſcandala inviſus ſeſſione 12. Concilii Conſtantienſis anno 1415. die 29. Maji depoſitus fuit (1). Sententiæ in ſe latæ acquieſcens in arcem, in qua Joannes Hus detinebatur, deinde Heidelbergam abductus fuit. Ad pedes Martini V. electi in laudato Concilio anno 1417. die 11. Novemb. provolutus, lacrymas ab omnium oculis expreſſit. Humaniter tamen exceptus Cardinalis decanus fuit conſtitutus. Id evenit anno 1419. quo anno die 22. Decembris Florentiæ obiit, pompa parum Pontificali abſimili in æde S. Joannis Baptiſtæ ſepultus æneo, marmoreoque monumento.

CCVIII. Quo die inauguratus fuerit Pontifex *Martinus V.* dictum nuper (2). Nobiliſſima Columnenſium gente ortus erat, Cardinalis tit. S. Georgii, ejuſque nomen Otho. Conſtantia diſceſſit anno 1418. die 16. Maji. Audaces Florentiæ pueri nimium licenter ſucclamarunt

(1) Vide caput proximum.
(2) Dicitur *Quintus*, cum ſit hujus nominis III., quoniam etiam Marinus I. & Marinus II. a pluribus *Martini* nomine deſignantur.

runt pertranſeunti. (1). *Gilius* (2) *Mugnos* Aragonenſis anno 1424. poſt mortem Petri de Luna creatus Antipapa Cheroneſi, nomine aſſumpto *Clementis VIII.* anno 1429. arrepta inſignia depoſuit, ſuamque Martino V. exhibuit obedientiam. Atque ita magnum Schiſma extinctum eſt, incœptum anno 1378. in electione peracta Fundis Antipapæ Clementis VII. Deceſſit autem Martinus V. Romæ anno 1431. die 21. Februarii (3).

CCIX. Sedit poſtea *Eugenius IV.* ideſt, nepos Gregorii XII. *Gabriel Condulmerus* Venetus Card. tit. S. Clementis. Pontificum Calumniatores fuiſſe tradunt, non Gregorii ex matre nepotem, ſed filium ſpurium. In eum Columnenſes ſeditionem, Philippus dux Mediolanenſis bellum excitavit. Roma diſcedens unionem Græcorum, utinam diuturniorem, Florentiæ convocato Concilio curavit (4). Conceſſit autem naturæ anno Pontificatus XVI. Chriſti 1447. vigeſima tertia die Februarii. Concilium Baſileenſe anno 1439. Seſſione 34. die 25. Junii in eum depoſitionis iniquam ſententiam promulgavit, & die 5. Nov. in Pſeudopontificem elegit Amadeum Sabaudiæ ducem, Eremiticam vitam ducentem ad lacum Lemannum. Huic *Felicis V.* nomen impoſitum.

CCX. Rexit deinde Eccleſiam *Nicolaus V.* ſeu Thomas Card. Sarzanenſis Bononiæ Epiſcopus, Bartholomæo

(1) Videatur Poggius Hiſt. Florent. 32.

(2) Ideſt, Ægidius, quem Martinus V. declaravit Majoricenſem Epiſcopum. Hinc in Conclavi Vaticano extat hæc optimi Pontificis memoria: *Martinus V. Columna extincto Schiſmate pacem Eccleſiæ peperit.*

(3) Martinus V. tam patienti fuit animo, ut cum fratres duos, unum peſte, alterum fortuito incendio ſublatum amiſiſſet, nullum dederit abjecti animi indicium. Obiiſſe *die 20. Februarii cum ſediſſet annos 13. menſes 2. & dies decem*, Papebrochius, Pagius, aliique tradunt. At in Baſilica Lateranenſi extat hujus Pontificis æneum Sepulcrum commemoratum quoque a Raynaldo, a Ciaconio, a Cæſare Raſpono, &c. cum inſcriptione: *Martinus Papa V. Sedit annos XII. menſes III. dies XII. Obiit anno MCDXXXI. die XXI. Februarii. Temporum ſuorum felicitas.* Non arbitramur, ut inquit Papebrochius, hoc epitaphium tempore attritum, fuiſſe ab aliquo infeliciter renovatum.

(4) In bibliotheca Vaticana ſub Concilii Florentini pictura legitur: *Eugenio IV. Pontifice Græci, Armeni, Æthiopes ad Fidei unitatem redeunt*; atque in Valvis æneis Baſilicæ hi verſus a Panvinio, Oldoino, & Bonannio relati:

Ut Græci, Armeni, Æthiopes hic adſpice ut ipſam
Romanam amplexa eſt Gens Jacobita Fidem.
Sunt hæc Eugenii monumenta illuſtria Quarti:
Excelſi hæc animi ſunt monumenta ſui.

lomæo medico, matre Fivizanenſi in lucem editus (1). Nicolai Cardinalis Albergati, nunc inter Beatos relati, cauſa nomen ipſum aſſumpſit. Principes regeſque omnes illum tanquam ſupremum Eccleſiæ Caput agnoverunt, eique etiam ſeſe ſubjecit *Felix V.* anno 1449. ad priſtinam reverſus eremum. Cathedram Lunenſem in patriam ſuam Nicolaus tranſtulit; decubuitque IX. Cal. Apr. anno 1455. Dotes ejus refert nobile Baſilicæ Vaticanæ Epitaphium:

Hic ſita ſunt Quinti Nicolai Antiſtitis oſſa,
Aurea qui dederat ſecula, Roma, tibi.
Conſilio illuſtris, virtute illuſtrior omni,
Excoluit doctos doctior ipſe viros.
Abſtulit errorem, quo ſchiſma infecerat orbem,
Reſtituit mores, mœnia, templa, domos.
Tum Bernardino ſtatuit ſua ſacra Senenſi,
Sancta Jubilæi tempora dum celebrat.
Cinxit honore Frederici conjugis auro:
Res Italas icto fœdere compoſuit.
Attica Romanæ complura volumina linguæ
Prodidit: en tumulo fundite thura ſacro.

CCXI. Die Aprilis octava electus eſt eodem anno 1455. Pontifex Maximus *Calliſtus III.* vocatus antea *Alphonſus* Cardinalis *Borgia* Valentinus. Huic S. Vincentius Ferrerius prædixerat ſupremam Eccleſiæ dignitatem, quam tenuit uſque ad diem 6. Auguſti anni 1458. Nimii in nepotes ſuos, quorum duos purpura ornavit eodem die, notatur amoris (2).

CCXII. Evectus tum ad Sacerdotii faſtigium Pius II. Æneas *Sylvius Piccolomineus* patria Senenſis. Incidit hujus electio in anni 1458. diem 27. Aug. atque obitus in diem 14. ejuſdem menſis anno 1464. In ejus exaltatione Roma exultavit. Excelluit litteris: damnavit Appellationes ad futurum Concilium: acta Concilii Baſileenſis caſſavit: bello adverſus Turcas gerendo incubuit ardenter. (3)

CCXIII.

(1) Familia Nicolai V. *Parentumcella*, nomen matris *Andreola Calderina*. Eſt tamen in Nummo inſcriptio, *Tomas. Lugano. di. Sarzana MCDXXXXVII.* unde quidam ei fuiſſe inferunt parentes humilis fortunæ, & cognomen *Lugano*. Reſeravit, clauſitque Jubilæum anno 1450.

(2) *Calliſtus III.* moriens reliquit 115. millia nummorum aureorum; quos comparaverat in uſus bellicos adverſus Turcas.

(3) Victoria *Forteguerra* Æneæ mater, cum in ſomnio ſibi viſa foret parere infantem cum mitra, diu ex eo timuit Familiæ ignominiam, propterea quod improbis imponi aliquando ſoleant mitræ carthaceæ; neque hanc expulit ſuſpicionem, niſi quando filius creatus eſt Epiſcopus Tergeſtinus. Deceſſit Anconæ, ſed Romam delatus primum in Vaticano

CCXIII. Successit Pio II. *Paulus* II. ſcilicet, Petrus Barbus Venetus Card. S. Marci viva voce creatus, dum vix annum 48. (1) exceſſiſſet, anno 1464. opera Cardinalis Beſſarionis. Juramenta; quæ tunc ab electis Pontificibus fieri ſolebant, noluit emittere. Abbreviatores, inter quos Baptiſta Platina, amovit; unde hujus ſcriptoris acerbior ſtylus, & concitatior. Subita extinguitur apoplexia die 26. Julii anno 1471.

CCXIV. Sedit poſteà *Sixtus IV.* Ordinis Min. Nomen ei Franciſcus: familia *della Rovere*: patria Albixola (2) oppidum Liguriæ: Bononiæ, Papiæ, Senis, Florentiæ, Peruſii publice tradiderat Theologiam: omnes in Ordine ſuo conſecutus fuerat gradus, & Vaticanam denique purpuram. Per ſummam injuriam *Jurieu* miniſter Calviniſta ei exprobrat, quod libidinem permiſerit præpoſteram. Citat conviciator teſtem Balæum, & Veſſeum, utrumque hominem hæreticum & mendacem. Sixtus anno 1484. die 13. Auguſti migravit e vita.

CCXV. Joannes Baptiſta *Cibo* Card. S. Cæciliæ ex clariſſima Genuenſi familia electus eſt eodem menſe, die 29. nomine aſſumpto *Innocentii VIII.* Pacis inter magnos principes auctor, inſecutor Huſſitarum, propugnator Eccleſiaſticæ libertatis, Turcarumque hoſtis acerrimus fuit. Occaſione Zizimi fratris Bajazethis II. quem Innocentius captivum tenebat, ad eumdem Bajazethem litteras dedit, ac dono lanceam accepit, qua Redemptoris noſtri transfixum fuit latus. Id contigit anno 1492. quo itidem anno Romæ inventus eſt Titulus Dominicæ Crucis. Naturę perſolvit debitum VIII. Cal. Auguſti anno 1492.

CCXVI. Alexander VI. poſt Innocentium præfuit Eccleſiæ. *Roderici Borgiæ* S. R. E. Cardinalis Cancellarii priſtinum illi nomen. Quemadmodum nequit ſatis laudari Borgiæ Familiæ nobilitas; ita dici nequit quantum Ale-

conditus fuit, deinde anno 1613. in Æde Theatinorum S. Andreæ *à Valle* honorifice tumulatus.

(1) Auctor *Hiſt. Pap.* tom. 4. proximum fuiſſe ait anno 83. Mendum irrepſiſſe puto. Arriſiſſe Paulo II. *Formoſi* nomen, & ad inſtar mulierum ſe ornaſſe, quod nimium de ſua pulchritudine ſibi plauderet, Platinæ non eſt credendum. Huic tamen aures præbuit prædictus Auctor, & qui ſcripſit Hiſtoriam Conclavium, necnon Amelotius Not. in librum 1. Ann. Taciti.

(2) Natum *Cellæ* quinto a Savona milliario, ſcribit in ſuo *Theſauro* p. 2. pag. 93. Ghilinus. Haud ſecus Panvinius, qui in ejuſdem Pontificis vita Roboreæ gentis originem ac nobilitatem deſcribit.

Alexandri vitia ab Hiſtoricis amplificentur. Immodicum in filios amorem, inceſtam libidinem, ambitionem, avaritiam, flagitia reliqua cuncta deſcribunt, præſertim Ducheſne, Gordonius, Guicciardinus. Videſis ſatyricam in Alexandrum Epiſtolam, verſuſque improbos in Hiſt. Pontificum tom. 4. Maleficii etiam, & propinati veneni, quo incaute hauſto ipſe perierit, culpant Alexandrum plerique. Id tamen criminis diluere nititur Raynaldus. Lege Continuatorem Hiſt. Fleury libro CXX. num. 6. & ſeq. Nos chronologiam adnotamus ſolummodo. Creatus eſt anno 1492. III. Eidus Auguſti, & ſublatus e vivis anno 1503. XV. Calend. Septemb. (1).

PA-

(1) Quod eſt in proloquio, *Genus irritabile Vatum*, præſertim in *Alexandro VI.* vidimus adimpletum. Nam de eodem Pontifice Maximo legitur inter Jacobi Sannazarii Carmina libro 2. Epigrammatum num. 29. Satyricum Epitaphium, quod incipit:

Fortaſſis neſcis, cujus hic tumulus ſiet.

Habetur ibidem & duplex diſtichon, quorum unius Hexameter eſt,

Mirum ſi vomuit nigrum poſt fata cruorem!

alterius vero, nam Pentametros exſcribere nolumus,

Nomen Alexandri ne te fortaſſe moretur.

Extat & aliud,

Viſuram ſe iterum Sixtum cum Roma putaret,
Pro Sixto Sextum vidit, & ingemuit.

Tribuitur eidem in Tumulum Lucretiæ inſcriptio, a nonnullis falſo adtributa Pontano,

Hoc jacet in tumulo, &c.

Circumfertur & Epigramma, cujus initium, *Vendit Alexander, &c.* Hæc adnotamus, tum quia vulgatiſſima ſunt, & etiam a Papirio in vita Pontificis Alexandri producta lib. 6. pag. 373. tum etiam, ut Novatores percipiant, a nobis vitia quorumdam Romanorum Pontificum non denegari: quamquam, niſi iidem novantes dicteriis, & cachinnis ubique patefacerent, honeſtius videretur ea præteriri ſilentio. Verum etſi Pontifices etiam homines ſunt, & circumdati infirmitate: nullus tamen illorum a recta fide deſcivit, & plurimum Romanæ Eccleſiæ firmitatem, auctoritatemque commendat, quod nunquam eam Spiritus Sanctus deſeruit, etiamſi aliquando improbo gubernatam Paſtore. Vitiis, quæ Alexandro VI. exprobrantur, egregia ejus facta opponimus; cohibitam ſeverioribus pœnis ſicariorum licentiam, ſtatutos dies jus unicuique dicendi, decretum viſitationis ægrotantium tempus, contendentium de novi Orbis dominatione Regum, Joannis Luſitaniæ, & Ferdinandi Hiſpaniarum Monarchæ concordiant, innovationem conſuetudinis, inductæ a Calliſto III., ſalutandi in meridie Deiparam: inflictum anathema Librariis typis mandantibus Scripta ab Epiſcopis non impetrata facultate, lata ſanctione, quam ad annum 1501. num. 36. refert Raynaldus. Prætermitto comitatem, qua Principum legatos ad ſe miſſos excepit, & præſertim Angelum Politianum, qui Senenſium nomine orationem ad ipſum habuit, graviſſimamque ejus ad omnes Reges exhortationem, ut pacem colerent, nec de gerendo bello cogitarent, niſi adverſus Turcas ſpoliis Chriſtianorum ſuperbientes. Profecto iniqui dicendi ſunt, qui ſummorum virorum tenentium maxime Sacerdotii, aut Regni Imperiique faſtigium, carpunt vitia, recte autem geſta prætereunt.

PATRIARCHARUM NOMINA.

Quintodecimo Eccleſiæ Seculo uſque ad annum 1453. quo anno Turcæ Conſtantinopolim expugnarunt, ſederunt poſt *Antonium IV.* qui anno 1403. deceſſit, *Calliſtus II. Joſeph II.* Exmetropolita Epheſinus, *Metrophanes* Cyzicenus, *Gregorius III.* Hieromonachus, & *Georgius Scholarius* appellatus etiam *Gennadius* eodem electus anno, quo *Maumetes* Conſtantinopolim occupavit. Prætermittuntur cæteri extorres, & vix Patriarchali charactere inſigniti.

CAPUT II.

Synodi quintodecimo Ecclesiæ Seculo celebratæ.

Plenaria hujus Seculi Concilia ſunt *Piſanum*, *Conſtantienſe*, *Senenſe*, *Baſileenſe*, & *Florentinum*. Num priora quatuor generalia dicenda ſint, controvertitur: nulla de poſtremo hæſitatio.

De Piſani Concilii convocatione facta anno 1409. dictum eſt capite ſuperiori. Utriuſque Communionis Cardinales, Gregorii nempe XII. & Benedicti XIII. ad hanc Synodum conveniſſe, depoſitum in illa Gregorium, electum Alexandrum V. exauctoratum Benedictum, eo loci narravimus. Nulla Gregorio illata injuria, ſiquidem juramentum emiſerat abdicandi ſe Pontificatu, ſi id neceſſum fuiſſet ad ſchiſma abolendum, demiſſiſque precibus invitatus ad Synodum nunquam voluit accedere. Interfuere tamen Cardinales XXII. (1) Archiepiſc. XXIV. Epiſcopi CLXXXII. Abbates ac Theologi pluſquam CCC. Fruſtra adverſus Piſanum Concilium depoſiti Pontifices reclamarunt. Qui Generale fuiſſe negant, in hanc abierunt ſententiam, quoniam non fuit a Pontifice convocatum, nec Concilio ipſo abſoluto ſchiſma ceſſavit. Verum quia Alexandrum V. omnes tanquam legitimum Pontificem agnoſcunt, atque in Schiſmate aliis, quam Capiti, de cujus auctoritate controvertitur, committi debet Synodi congregandæ facultas, non poteſt Piſani Conventus firmitas oppugnari. (2)

Per-

(1) Alibi numerantur Card. XXI.

(2) De Concilii Piſani auctoritate diſpar, & oppoſita eſt Clariſſimorum Scriptorum ſententia. Vide *Ital. Sacram* in Arch Piſanis ſub *Alemanno Adimario*, &c

Perseverante Schiſmate, Joannes XXIII. Alexandri ſucceſſor indixit Concilium *Conſtantienſe*, die 20. Martii anno 1414. Inchoatum eſt die 5. Novembris anno proximo, præfuitque ſeſſioni 1. idem Joannes Romanus Pontifex. Adfuerunt Patriarchæ IV. Archiepiſcopi XLIII. Epiſcopi CLX. Abbates ac Theologi ſupra CIX. necnon Romanorum Imperator Sigiſmundus. Damnatus Viclefus, & cremati Joannes Hus, & Hieronymus Pragenſis, de quibus infra. Joannes Pontifex, qui primum humiliter ſcripto & jurejurando ſpoponderat dimiſſurum ſe Eccleſiæ regimen, ſi ad extirpationem ſchiſmatis videretur neceſſarium, id poſtea exequi detrectans, & clam e Synodo diſcedens, dejectus eſt adnotata ſuperius die. Conſtitutus tum Martinus V. ac Synodus abſoluta anno 1418. die 22. Aprilis. Concilium iſtud dicitur continuatio Piſani a Card. Turrecremata. An fuerit Oecumenicum poſt Joan. XXIII. diſceſſum, vigeatque robur Seſſionis 4. & quintæ, quibus Papa ſubjicitur Concilio, haud levis eſt controverſia. Adverſus Ven. Bellarminum & Chriſtianum Lupum affirmantem partem ſtrenue propugnat Cl. Boſſuetius p. 2. defenſ. Decl. Cleri Gallic. lib. 9.

Martinus V. Seſſ. 44. Concilii Conſtantienſis habita anno 1418. die 19. Aprilis indixerat Concilium pro reformatione morum celebrandum Papiæ, urbis in Inſubria vetuſtæ. Inchoatum illud eſt an. 1423. menſe Majo: ſed paucis advenientibus ob peſtiferam illic graſſantem luem, poſt menſes duos translatum eſt Senas. Confirmata ibidem Vicleſiſtarum, Huſſitarumque damnatio, & depoſitio Petri de Luna, actumque de Græcorum cum Latinis unione. Verum temporis calamitas impulit Martinum V. ut hac Synodo abrupta, proximo anno 1424. die Februarii 19. indiceret *Baſileenſem* anno 1431. celebrandam. Senenſe Concilium in litteris quoque Martini V. & Eugenii IV. dicitur *Œcumenicum*; fuit vero quædam Conſtantienſis Synodi Appendix.

Sublato e vivis Martino V. Eugenius ei ſuffectus ratam habuit indictionem Concilii Baſileenſis in finibus Helvetiorum. Inchoatum fuit eodem anno 1431. die 19. Maji, indictaque prior Seſſio pro 14. Decembris. Initio Concilium fuiſſe legitimum, non ambigitur: ſed nimiam ſibi quibuſdam arrogantibus auctoritatem, & cogitantibus Pſeudopontificem intrudere vivente Eugenio, bello inſuper inter duces Burgundum

& Auſtriacum ferveſcente, idem Eugenius anno 1432. Conſtitutionibus, litteris, legatiſque Synodum ſtuduit diſſolvere, indixitque anno 1437. Concilium Ferrarienſe. Ab eo tempore degenerans Synodus in conventum illegitimum ac ſeditioſum inique in Eugenium ſe geſſit, Seſſione præſertim 31. anno 1438. die 24. Januarii. De Felice V. Pſeudopontifice dictum ſupra. Solutum denique hoc Concilium anno 1443. menſe Majo.

Ferrarienſe Concilium Generale anno 1438. die 9. Aprilis inchoatum eſt, Florentiam vero anno ſequenti translatum, ubi prima ſeſſio habita fuit die 26. Februarii, poſtrema die 22. Novembris ejuſdem anni 1439. Ferrarienſi & Florentino Concilio præfuit ipſe Eugenius IV. & interfuit Joannes Palæologus imperator Græcorum cum Joſeph Patriarcha C. P. ac permultis cum latinis, tum Græcis. Inter quos de Purgatorio, de Primatu Papæ, de Azymo adhibendo in Euchariſtia conficienda, de præſenti gloria Sanctorum, ac præſertim de *proceſſione* Spiritus Sancti a Filio, & de additione facta Symbolo particulæ *Filioque*, longa fuit diſceptatio. Sed inita tandem concordia, cui & Græci omnes ſubſcripſere, uno excepto Marco Epheſino, qui in Græciam redux complures ad Schiſma inſtaurandum permovit. Subjicitur Synodo Florentinæ *Decretum pro inſtructione Armenorum*, non Synodi, ſed ſolius Eugenii IV. nomine inſcriptum, utpote editum poſt diſceſſionem Græcorum decimo Kal. Decembris. Sed de Conciliis Œcumenicis, pro noſtro inſtituto, ſatis multa.

Cetera ad diſciplinam ſpectantia commemorabo tantummodo. In Galliis celebrata fuere *Remenſe* an. 1408. *Senonenſe* 1429. *Bituricenſe* an. 1438. *Rotomagenſe* anno. 1445. *Senonenſe* alterum 1485. In Hiſpania *Dertoſæ* anno 1429. *Matriti* 1473. *Toleti*, & *Raude* eod. anno, & Compluti 1479. In Germania *Coloniæ* 1423. & 1452. *Pragæ* 1405. *Salisburgi* anno 1420. *Friſingæ* in Bavaria anno 1440. In Anglia *Oxonii* 1408. *Londini* 1420. & 1486. & Haphniæ, vulgo *Copenhagen*, in Silandia, vel Dania, anno 1425. Ad Clericorum, & Monachorum diſciplinam, ad beneficiorum collationem, morumque probitatem, necnon erumpentium errorum pravitatem, eliminandam, ſingula pertinent.

Conciliabula *Benedicti XIII.* Pſeudopontificis, ſeu Petri de Luna, Perpiniani anno 1408. & Salmanticæ 1410. ubi

1410. ubi ille verus Eccleſiæ Paſtor fuit declaratus Utinenſe anno 1409. quo *Gregorius XIII.* ſeu Angelus Corarius, etſi Piſis exauctoratus, cum paucis Epiſcopis ſchiſma fulcire curavit; atque Conſtantinopolitanum, in quo imperante Conſtantino Palæologo anno 1450. proſcriptis actis Synodi Florentinæ Græci ad vomitum redierunt; hæc, inquam Pſeudoconcilia omnino a nobis rejiciuntur.

CAPUT III.

De Hussitis, ceterisque hæreticis Seculi XV.

PRæter nefaria Viclefi dogmata in Concilio Conſtantienſi damnata ſeſſ. 8. anno 1415. die 4. Maji. *Joannes Hus*, & *Hieronymus de Praga* ejus diſcipulus eadem fere omnia dogmata propugnantes, vivi fuerunt combuſti. Sumptum de Joanne Huſſo ſupplicium eod. anno 1415. die 6. Julii, ac de Hieronymo Pragenſi anno 1416. die 30. Maji. Queruntur hæretici, hos ſectarum ſuarum patriarchas, quos tanquam martyres venerantur, rogo fuiſſe impoſitos, & exuſtos, etſi Conſtantiam acceſſerint obtenta ſecuritatis fide, quam vocant *Salvum conductum*. Sed queruntur inique, & injuſte. Nam Joannes Hus neque a Pontifice, neque a Concilio, ut ex ejusdem Huſſi litteris conſtat, ſecuritatem illam obtinuerat, ſed tantum a Sigiſmundo, coarctatam ad iter, hujuſque incommoda, ad ſolutionem tributi, vel telonii, ut apparet ex litteris Imperatoris datis Spiræ anno 1414. die 18. Octobris. Cum autem contra promiſſa, & pacta, quibus ſpoponderat ſe judicium Concilii ſubiturum, diſceſſiſſet Conſtantia, & in hæreſi poſt damnationem evaſiſſet pervicacior; ipſius Sigiſmundi juſſu conjectus in carcerem, merito pertulit pœnam perfidiæ ſuæ. Hieronymus vero, tametſi a Synodo, non a Sigiſmundo, obtinuerat *Salvum Conductum*, quia tamen damnationi Viclefi, & Joannis Huſſi conſenſit, horum hæreſim ejuravit ſeſſione decimanona; palam poſtea teſtatus ſe fraude & mendaciter id egiſſe, ac in priſtinos prolapſus errores, frui non poterat ea ſecuritate, quæ ipſi conceſſa fuerat ea appoſita conditione, *ut juſtitia ſemper ſalva maneret*, quantum Fides exigeret Orthodoxa. Videatur in Hiſtoria Huſ-

 ſitarum

ſitarum Joannes Cochlæus, & diſſert. 7. hujus Seculi Nat. Alexander.

Dogmatizavit Joannes Hus, Eccleſiam conſtare ex ſolis prædeſtinatis, carere viſibili Capite, Hæreticos tradi non poſſe ſeculari Judici puniendos, & neminem Sacerdotum a prædicatione verbi Dei poſſe ab Epiſcopis, vel a Pontifice removeri, aliaque his affinia XXXIX. comprehenſa articulis (1) proſcriptis a PP. Conſtantienſibus. Circa Euchariſtiam tamen, Confeſſionem Sacramentalem, Invocationem Sanctorum, & Purgatorium Joannes Hus nunquam oppugnavit doctrinam Catholicæ Eccleſiæ, ideoque fruſtra illius concordiam jactant poſteriores hæretici.

Orti ex Huſſitis *Thaboritæ*, *Orphani*, & *Calixtini*. Primi ita appellati ſunt a monte, in quem duce Joanne Ziſcha homine æque impio, ac ſtrenuo, ſeſe receperunt, & cui *Thabor* nomen dederunt. Horum quidam *Orphani* dicti ſunt, quaſi orbati patre, poſt mortem ipſius Ziſchæ: qui obiit peſtilentia anno 1424. die 6. Octobris in caſtro *Priſcon*, mandans ut e pelle ſua ad terrendos hoſtes tympanum conficeretur. *Calixtini* denominati fuere qui communionem ſub utraque ſpecie neceſſariam putantes, Calicis formam ubique pingebant, unde pervulgatum diſtichon,

Tot pingit calices Bohemorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi numina ſola coli.

Prodierunt pariter ex Gallia Belgica, & in Bohemiam irrupere novi *Adamitæ*, nudi incedentes, addicti promiſcuis connubiis, in omnem exardeſcentes libidinem, atque adeo inverecundi, ut memoratus Ziſcha dux Huſſitarum illos gladio, flammiſque ultricibus deleverit. Quorum dux *Picbardus* nomine ſe Adam ac Dei filium audacter nominabat. Paullulum modeſtiores *Foſſarii*, qui adinſtar brutorum promiſcuam explebant libidinem in abditiſſimis locis foſſiſque, unde ſortiti ſunt nomen. Quidam demum e Viclefi ſecta erumpentes cœperunt adverſus *Pædobaptiſmum* inſurgere, aſſerentes regenerationis lavacrum parvulis inutiliter conferri, neque illo indigere filios e fidelibus procreatos.

Hæc de hæreſibus tantum; nam errores a pluribus

(1) Vid. Continuat. Hiſt. Fleury *lib.* 103. *num.* 74. Seſſione tamen Concilii XV. redacti ſunt ad XXX.

Digitized by Google

bus hoc Seculo abſque pertinacia aſſertos, quoniam non coaluerunt in ſectam, licet proſcriptos, non eſt loci hujus ſingulatim exponere (1).

CAPUT IV.

Recenſentur Scriptores præcipui, qui Seculo XV. pertractarunt de rebus Eccleſiaſticis.

Inter plurimos illos, qui vertente Seculo XV. ſapientia honeſtiſſimum ſibi nomen compararunt, Theologicis claruerunt erudimentis ex Latinis quidem *Petrus de Alliaco* Ambianenſis Card. S. R. E. qui pro fide Catholica in Concilio Conſtantienſi egregiam navavit operam, editiſque exquiſitis lucubrationibus diem obiit in urbe, cui præerat Antiſtes, Cameracenſi anno 1425. *Joannes* a pago agri Remenſis, ubi in lucem editus eſt, cognominatus *Gerſonius*, ipſius Petri de Alliaco diſcipulus, cum ſapientia, tum pietate conſpicuus, humanis exemptus rebus anno 1429. Auguſtinenſes duo, (2) *Paulus* Utinenſis, a domicilio *Venetus* nuncupatus, & *Andreas Bilius* Mediolanenſis: quorum ille anno 1428. iſte vero anno 1429. naturæ perſolvit debitum. *Thomas Valdenſis* Carmelita, cujus mors contigit anno 1431. celeberrimus Fidei Catholicæ Propugnator, atque a nonnullis inter Beatos connumeratus. *Joannes* S. R. E. Card. *de Turrecremata*, & *Joannes Capreolus* Ord. Præd. unus 1468. alter hoc quidem Seculo, ſed incerto anno defunctus. *Nicolaus* S. R. E. Card. *de Cuſa*, (3) qui deceſſit anno 1464. *S. Joannes a Ca-*

 piſtrano

(1) Errorum, quos prætermittimus, auctores ſunt Matthæus Grobon Ord. Præd. *V. Nat. Alex. cap.* 2. *art.* 4. Manfredus ejuſd. Ord. *V. S. Ant.* 1. *P. tit.* 22. *cap.* 7. *n.* 8. Alphonſus Toſtatus, *V. Rayn. ad an.* 1443. *n.* 24. FF. nonnulli Carmelitæ, *Spond. ad annum* 1473. *num.* 13. Joannes Parvus (*Petit*) de quo Gerſon *tom.* 5. *edit. Dupinii*. Auguſtini de Roma Aug. de quo *Acta Conc. Baſil. Seſſ.* 22. Laurentius Valla, apud Dominicum Berninum *Sec. XV. cap.* 6. *&c.* Accedit *Pomponius Lætus*, quem, ſi revera, ut ajunt, abjecto Chriſtiano nomine Petri *Pomponius* dici voluit, & ſi colebat Romulum, atque celebrabat natalem diem Urbis, non a fide extortem duntaxat, verum etiam idololatram vocemus oportet.

(2) *Guilelmus Becchius* Flor. Epiſcopus Feſulanus obiit anno 1491. *Henricus* vero *de Langeſtein* florebat initio Seculi. Auguſtinenſis uterque.

(3) Calumniantur quidam Heterodoxi Cuſanum in *Conjectura de noviſſimis diebus* aſſerere Pontificem Romanum eſſe *Antichriſtum*. Mentiuntur plane; capite enim 7. aperte loquitur de Antichriſto venturo paullo ante univerſale Judicium, de quo agitur proximo capite 8.

piſtrano Ord. Min. cujus beata mors contigit anno 1456. & *Gabriel Biel*, qui e vita migravit circa annum 1495.

Ex Græcis vero claruerunt *Beſſarion* Archiepiſcopus Nicænus & S. R. E. Card. qui obiit anno 1472. (1) Is pro Latinis decertavit invicte: nam *Simeon Theſſalonicenſis*, *Macarii* duo, unus Monachus montis Atho, alter Epiſcopus Ancyranus, & *Georgius Scholarius*, vel *Gennadius* C. P. ſtudioſe Græcorum ſchiſma foverunt; atque *Georgius Trapezuntinus*, (2) qui ſteterat pro Latinis, ad Mahumetis inſanias defecit, luitque morte repentina pœnam perfidiæ.

Illam vero Theologiæ partem, quæ ſpectat inſtitutionem morum, & vitam aſceticam, magnopere illuſtraverunt *S. Antoninus* Archiepiſcopus Flor. Ord. Præd. *S. Bernardinus Senenſis* Ord. Minorum, *S. Laurentius Juſtinianus*, Venetorum Patriarcha, *Jacobus Magnus* Toletanus Ord. Eremit. S. P. Aug. & *Thomas a Kempis* Canonicus Regularis. E vivis autem primus exceſſit anno 1449. alter anno 1444. tertius annô 1455. quartus anno 1462., ac poſtremus anno 1471.

Sacras Conciones verbis, ſcriptiſque illuſtrarunt *S. Vincentius Ferrerius* Ord. Prædicatorum, ad ſuperos tranſlatus anno 1419. *Nicolaus Auximanus* Ord. Minorum ſublatus e vita paulo poſt annum 1442. Auguſtinenſes duo Florentini, *Honuphrius Stecutus* patriæ Archiepiſcopus, & *Simeon Tornaquinci*; quorum ille ſublatus eſt anno 1403. ac iſte 1429. Nec prætermittendus *Hieronymus Savonarola* Ord. Præd. in magna temporum calamitate combuſtus Florentiæ anno 1498. quamvis etiamnum diſceptetur, an Chriſti martyr, an pſeudopropheta ſit nuncupandus (3).

At Commentariis Sacras Scripturas illuſtrarunt, præter *Alphonſum Toſtatum* Epiſcopum Abulenſem mortuum anno 1454. de quo illud profertur,

Hic

(1) Falſo quidam obiiſſe tradunt anno 1437. Fuerat Monachus S. Baſilii, quemadmodum *Iſidorus Ruthenus* Patriacha C. P. qui obiit Romæ anno 1463.

(2) Alius a *Georgio Trapezuntio*, qui obiit Romæ anno 1486. de quo in App. De iſto Caveus in *Seculo Synodali* ad annum 1461. Ille, qui anno 1486. deceſſit, ante obitum omnium, quæ didicerat, memoriam nonagenarius amiſit. Adde Theodorum Gazam Theſſalonicenſem, extinctum anno 1478.

(3) Adverſariis Savonarolæ adhæſit quoque Marianus a Genazano Aug. vir ſummus, ac præſtantior, quam ad annum 1482. viſum ſit Bzovio. Prior fuit Marianus Florentini cœnobii S. Galli, nunc diruti, obiitque Sueſſæ eodem, quo Hieronymus crematus eſt, anno.

Hic *ſtupor eſt mundi, qui ſcibile diſcutit omne*, *Thomas Anglicus* Ord. Prædicat. *Dionyſius Carthuſianus*, & *Jacobus Perez* Auguſtinenſis: quorum, aliis prætermiſſis, contigit obitus, prioris anno 1403. alterius (1) anno 1471. & tertii anno 1490.

In Historiis inſudarunt plurimum qui ſequuntur. Ineunte enim Seculo Chronicum ad ſua uſque tempora deduxit *Jordanus* de Argentina Aug. De Schiſmate inter Urbanum VI. & Clementem Antipapam, & Vitam Joannis XXIII. luculenter conſcripſit *Theodoricus de Niem*, qui ætate illa florebat. *Flavius Blondus* Forolivienſis Romæ Triumphantis libros decem & Romæ Inſtauratæ libros tres edidit, præter decades tres Hiſtoriarum Romanarum, & librum de origine & geſtis Venetorum. Florebat circa annum 1440. ſiquidem meminit *Felicis V.* Antipapæ (2). Ipſius Flavii Abbreviationes, Coſmographiam univerſam, & Bohemorum elucubravit hiſtoriam *Æneas Sylvius Piccolomineus* Senenſis, poſtea *Pius II.* de quo 1. cap. De Florentino Concilio pertractavit adv. Marcum Epheſium hiſtorice, ac Theologice circa annum 1440. *Joſeph* Epiſcopus Methonenſis. Res ſui ipſius tempore geſtas mandavit litteris circa annum 1460. *Joannes Gobelinus*, a Secretis prælaudati Pontificis Pii II. *Baptiſta Platina* Cremonenſis, quem Trithemius *Bartholomæum* (3) appellavit, ſcripſit de vitis Rom. Pontificum a Petro ad ſua uſque tempora: ſublatus eſt autem peſtilentia anno 1481. Permulta circa id temporis e Græco vertit, & Sanctorum Vitas, aliaque plura exaravit *Ambroſius* Camaldulenſis Florentinus, ſui Ordinis decus. *Jacobus Philippus* Bergomenſis Ord. S. P. Auguſtini Supplementum Chronicorum primo in lucem emiſit anno 1485. non ſemel poſtea ampliavit; atque obdormivit

(1) Nat. Alex. ait floruiſſe Seculo XV. ineunte; & diſtinguendus ab alio *Thoma* Eboracenſi: ac nullatenus illius Commentaria cum iis confundenda ſunt, quæ ſcripſit *S. Thomas* Doctor Angelicus.

(2) Obiit Romæ anno 1458.

(3) *Bartholomæum* item dixere Voſſius, Bælus, alii. De illo Sannazarius:

Ingenia & mores, vitaſque obituſque notaſſe
Pontificum, arguta lex fuit hiſtoriæ
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ.
Hoc, Platina, eſt ipſos paſcere Pontifices.

Nimirum ſcripſit quoque libros X. *de tuenda valetudine*, *& popinæ ſcientia*. Extat in edit. Lugdunenſi anno 1541. poſt libros *Cælii Apicii de re culinaria*. Scripſit & alia plura.

mivit proximo Seculo, anno ſcilicet 1520. Florebant circa Seculi XV. exitum *Marcus Antonius Sabellicus*, & *Joannes Trithemius* Monachus Benedictini Inſtituti. Ille univerſam hiſtoriam, & plura ad Venetos & Aquilejenſes ſpectantia quatuor Voluminibus complexus eſt, obiitque Venetiis anno 1506. *Trithemius* de illuſtribus viris Germanis, & Ord. S. Benedicti, de Scriptoribus Eccleſiaſticis, variaque Monaſteriorum Chronica, miſſo Stegonographiæ Opere proſcripto; ac deceſſit anno 1519. (1).

ADDAMUS nonnullos ex illorum claſſe, qui Jus Canonicum excoluerunt, ſaltem *Joannem de Ligniano* Mediolanenſem, *Petrum de Ancharano* Bononienſem & Baldi auditorem, *Antonium* a Butrio, *Franciſcum Zabarellam* Patavinum, ex Archiepiſcopo Florentino S. R. E. Cardinalem, *Joannem* de Imola, *Felinum* Ferrarienſem, & *Andream Barbatium* Siculum. *Joannem* Cardinalem *de Turrecremata*, qui Juris etiam Canonici peritiſſimus fuit, commemoravimus paullo ſupra.

CAPUT V.

IMPERATORUM SERIES, SANCTORUMQUE NATALIS DIES.

EXTINCTO Imperatore Occidentis Ruperto, (2) electus eſt *Sigiſmundus* filius Caroli IV. & frater Vinceslai. Diximus Rupertum vita functum anno 1410. XII. Kal. Junias: electio autem Sigiſmundi contigit anno 1411. XIII. Kal. Apriles. Interfuit Concilio Conſtantienſi; ac diuturnum adverſus Huſſitas bellum geſſit, interdum ſiniſtro eventu. Iis tamen anno 1436. devictis, ſuum Bohemiæ regnum ingreſſus effuſiſſima populi lætitia & acclamatione, diruta ab hæreticis

(1) *Joannes Annius* Viterbienſis, de quo plura Nat. Alex. art. 6. num. 31. videtur permultis edidiſſe falſa commenta. Vide Voſſium de Hiſt. Lat.

S. Antonini Arch. Florentini, qui ſcripſit *Summam Hiſtorialem* in tomos tres diſtributam, paullo antea meminimus.

(2) Diximus Superiori Seculo Rupertum fatis ceſſiſſe Oppenhemii in inferiori Rheni Palatinatu, ſepultum vero Heidelbergæ, in Æde S. Spiritus, quam ipſe erexerat, & ubere proventu dotaverat, ubi hoc illi appoſitum Epitaphium: *RUPERTUS Dux Bavariæ, Comes Rheni Palatinus, Romanorum Rex, juſtus pacis & religionis amator, dignus Deo viſus, qui pro juſtitia pateretur, hujus ſacræ ædis, & Collegii inſtitutor, hic cum caſtiſſima conjuge Eliſabetha, Norici montis Burggravia, quieſcit; vita functus anno Chriſti* 1410.

cis templa inſtauravit, exſpoliata ſacra ſupellectili inſtruxit, & violata, reſtituto Dei cultu, purgavit. Solo hæreticos in perfidia manentes juſſit excedere. Ipſe occubuit die 9. Decembris anno 1437. Varadini tumulo conditus (1).

INAUGURATUS deinde Sigiſmundi Gener, & filiæ ejus Eliſabeth maritus *Albertus II.* Auſtriacus. Qui anno 1438. ter accepit coronam, Kalendis Januarii tanquam Rex Hungariæ, die 20. Martii tanquam Imperator Occidentis, & die Maji ſexta tanquam rex Bohemorum. Polonos ſuperavit: Turcas ex Hungariæ finibus expulit; & Bohemos, qui Caſimiro fratri regis Poloniæ ſe dederant, revocavit ad officia. At recedentibus e Servia Turcarum copiis, Albertus Buda reverſurus Viennam anno 1439. die 26. Octobris in itinere dyſenteria extinctus eſt.

IMPERAVIT diutius, nempe annis 52. *Fridericus III.* Auſtriacus, electus Francofurti anno 1440. die 30. Martii. Natus erat Erneſto Auſtriæ Duce, imperatoris Alberti II. fratre patruele. Quoniam a bello abhorrebat, eoque imperante regnavit ſumma in ejus Imperio pax, quamquam marte alibi ferveſcente, adeptus eſt *Pacifici* cognomentum. Eleonoram filiam regis Luſitaniæ anno 1452. ſibi in matrimonium copulavit, ac ſimul cum auguſtiſſima conjuge imperiale diadema ſuſcepit a Nicolao V. eodem anno die 17. Martii (2). Friderici adſcribitur monitis, quod Felix V. Antipapa ſponte Nicolao ſeſe ſubjecerit, eique reconciliatus creatus fuerit S. R. E. Cardinalis, & Apoſtolicæ Sedis in Sabaudia Legatus. Operam dedit, ut Maximilianus ejus filius conſtitueretur rex Romanorum die 17. Februarii anno 1486. & anno ipſo die Aprilis decima redi-

(1) Sigiſmundum iniiſſe fœdus cum Helvetiis anno 1474. traditur in Additamentis ad Cluverii Geographiam lib. 2. capite 17. a Joanne Bunone. Mendum irrepſiſſe, & legendum *anno* 1434. Fœdus illud a Maximiliano I. abruptum, renovatum eſt anno 1511. ab eodem Imperatore. Znoymæ, *Znaim*, in Moravia defunctus, illuc profectus ad Filiam, Bohemorum genti diffidens. Obiit vero prædicta die 9. Decembris (quidam ajunt 8.) anno ætatis 70., Hungarici regni 51., Bohemici 17. Romani 27. Inde magnifico regioque apparatu Varadinum tranſlatus eſt.

Quidam Germaniæ Scriptores inter Rupertum & Sigiſmundum recenſent Imperatorem *Jodocum* Moraviæ marchionem filium Joannis Henrici fratris Caroli IV. At is a ſolis Epiſcopis, & a Sigiſmundo patruele ſuo ſuffragia retulerat, neque corona inſignitus eſt unquam. Ineptum fuiſſe ad res gerendas, ac ſexto menſe a morte Ruperti functum vita Brunæ, vulgo *Brinn*, Æneas Sylvius, aliique ſcripſerunt.

(2) Platina inquit, *die XV*,

redimiretur Aquiſgrani corona Caroli Magni, Segoduno, ideſt, Norimberga, aſportata. Suprema autem Friderici dies fuit Septembris ſeptima (1) anno 1493. Lentiæ in Auſtria ſuperiore, Viennam inter, ac Ratiſponam.

SUCCESSIT itaque patri *Maximilianus*, qui tenuit imperium uſque ad annum Chriſti 1519. Anno 1494. cum Carolo VII. Galliarum rege pacem firmavit: anno 1496. in Italiam irrupit animo expugnandi Neapolim: Liburno claſſem admovit; ſed jactatis tempeſtate navibus, rediit re infecta in Germaniam. Hujus Cæſaris bella conſignanda ſunt Seculo decimoſexto. Obiiſſe enim anno 1519. nuper diximus. Dies ejus emortualis duodecima Januarii: locus mortis Lentia, ſepulchri Neoſtadium (2). Ex priori uxore Maria filia Caroli ducis Burgundiæ (alteram enim poſt illius mortem duxit, Blancham filiam Galeatii Ducis Mediolanenſis) ſuſceperat Philippum Auſtriæ Archiducem, patrem *Caroli quinti*.

QUID vero de Imperio Græcorum? Obierat *Emanuel Palæologus* anno 1425. die 20. Julii. Imperium tum accepit Joannes Palæologus II. filius Emanuelis, & Irenis. Is cum Amurathe Turcarum Sultano pacem iniit anno 1426. Joannes iſte Palæologus, qui interfuit Florentino Concilio, mortem oppetiit die 31. Octobris anno 1449. Ei ſucceſſit *Conſtantinus-Dragaſes* Joannis Palæologi frater (3), & e Manuele natus anno 1403. Imperante Conſtantino regia civitas CP. expugnata fuit ab Amurathe II. Hegira 857. anno 1453. die 29. Maji. Cæſo Conſtantino, dum ſtrenue pugnabat, a gregario milite Turca, funditus deletum eſt imperium Græcorum. Quod ſi tempora ſupputentur ab anno dedicationis urbis C. P. facta a Conſtantino Magno, videlicet, ab anno Æ. V. 330. invenietur Imperium Conſtantinopolitanum ſtetiſſe annis MCXXIII.

(1) Ita in Hiſt. Rom. M. De-Chrares tom. 2. pag. 275. Continuator Fleury libro 117. nu. 66. & alii. Calviſius tamen mortuum inquit die 19 Auguſti.

(2) *Lentia*, ſeu Lentium, vulgo *Lintz*, metropolis Auſtriæ Superioris duabus munita arcibus, & anno 1741. a Gallis expugnata, recuperata autem anno 1742. ab Imperatore Franciſco I. Neoſtadium, *Neuſtadt*, quo nomine aliæ quinque notantur urbes, in Auſtria, prævalida arce, armamentario, vivarioque inſigni exornatum, captum anno 1485. a Mathia Corvino, ſed iterum ad Auſtriacam ditionem redactum.

(3) Graveſon in VI. Tabula Chronol. ſucceſſ. Impp. Orientis num. 329. ait *Conſtantinum* fuiſſe filium *Joannis Palæologi*, non fratrem, cæteris Hiſtoricis repugnantibus.

MCXXIII. a Conſtantino fundatum, in Conſtantino altero extinctum (1). Imperium quoque Romanum, quod incœperat in Auguſto, in Auguſto alio fuiſſe everſum, dictum eſt in Hiſtoria Seculi V. capite 5.

Ad Regnum, quod manet in æternum, & conteret, ut Daniel cap. 2. prænuntiavit, omnia alia regna, perpetuo obtinendum tranſierunt Seculo XV. permulti. *SS. Antonini* Arch. Florentinorum, *Vincentii Ferrerii*, *Bernardini Senenſis*, *Joannis a Capiſtrano*, & *Laurentii Juſtiniani*, annum emortualem præcedenti capite commemoravimus. *Carolus* inſtitutor Eremitarum S. Hieronymi in montibus Feſulanis mortem obiit anno 1419. & anno 1463. *Alexander Oliva* Auguſtinenſis. Martyrii vero palmam conſecuti ſunt anno 1458. *Eugenius* Hibernus Ord. SS. Trinitatis; anno 1460. *Antonius de Ripolis* Ord. Præd. anno 1465. *Andreas Chienſis*: anno 1475. *Simon* puerulus Tridenti a Judæis crudeliſſime excruciatus (2): & anno 1479. Fideles complures Bohemi ab Huſſitis, quorum & annis inſequentibus furit ſævitia, in odium Catholicæ fidei enecati. Sanctorum Confeſſorum adepti ſunt aureolas *Nicolaus Albergati* Carthuſ. S. R. E. Card. & Ep. Bononienſis anno 1443. *Ludovicus* Card. & Archiepiſcopus Arelatenſis anno 1450. *Ambroſius* Florentinus Aug. anno 1456. Didacus Ord. Minorum anno 1463. *Jacobus* Picenus ejuſdem Ord. anno 1476. *Joannes* Saliaugunenſis Ord. S. P. Auguſtini anno 1479. ejuſque confrater *Antonius* de Amandula anno 1450. *Caſimirus* dux Lithuaniæ anno 1484. *Nicolaus* Helvetiæ anachorita anno 1487. *Antonius* Aquilanus Auguſtinenſis anno 1494., aliis 1480., ſed hic fuit annus emortualis *B. Andreæ* de Monte Regali ejusdem Inſtituti. Choros Virginum procedentium ad Agni nuptias duxerunt anno 1433. *Lidvina* Batava: anno 1447. reformatrix Clariſſarum *Coletta* Corbejenſis; & anno 1463. *Catharina* Bononien-

---

(1) In expugnatione C. P. cæſa ſunt quadraginta hominum millia: caput Conſtantini abſciſſum, & infixum lanceæ. Senes, matronæ, virgines, puberes, impuberes trucidati: proceres optimateſque immaniſſime diſſecti: Cæſaris conjux & filiæ pertractæ in convivium, palam conſtupratæ, & in fruſta conciſæ. Vide Sabellicum, Dreſſerum, Leonclavium.

(2) Hujus martyrium adverſus Vangenſeilium & Baſnagium vindicavit eruditus Anonymus Diſſertatione Apologetica in lucem edita Tridenti anno 1747.

nienſis (1): anno 1497. *Veronica* de Binaſco Auguſtinienſis. Matronis, Viduiſque præbuere præclarum ſanctimoniæ exemplum *Franciſca* Romana terris erepta anno 1440., & *Rita* de Caſſia ſanctimonialis Auguſtiniana, quæ ad ſuperos evolavit anno 1443. In libro Vitæ aliorum complurium ſcripta ſunt *nomina*.

CAPUT VI.

Ad Ecclesiæ doctrinam, ac disciplinam spectantia.

Ex condemnatione hæreſeon, de quibus egimus cap. 3. colligitur quænam fuerint Seculo XV. confirmata Fidei Catholicæ dogmata: Eccleſiam non conſtare ex ſolis prædeſtinatis, eſſe viſibilem, habere conſtitutum a Chriſto, non a Cæſare, caput, ideſt, Pontificem; hunc, licet perditis moribus, eſſe ſucceſſorem Petri, habere poteſtatem *clavium*, & facultatem concedendi Indulgentias: Sacramentorum ſeptenarium eſſe numerum, in Euchariſtia fieri aſſertam a Catholicis *tranſubſtantiationem*, in Miſſa verum offerri Deo ſacrificium, neceſſariam non eſſe ſingulis communionem Calicis, promiſcuum concubitum eſſe illicitum, aliaque Romanæ Eccleſiæ ſtatuta ad fidem, moreſque ſpectantia eſſe inconcuſſa ac firmiſſima, præcitata hæreſum proſcriptio iterum, iterumque ſuadet.

Abusus plurimi decreto Synodi Baſileenſis anno 1444. fuerunt ſublati, & eradicatæ quædam Fratrum Mendicantium opiniones, aſſerentium Parochos non teneri feſtis diebus Miſſas in ſuis Parœciis audire, vel celebrare: morientes in habitu Fratrum Minorum Purgatorii pœnas evadere: Mendicantibus fas eſſe confeſſionem omnium audire, & pœnitentibus impendere abſolutionem, facultate nec obtenta, nec petita ab Epiſcopis; atque his nefas eſſe aliquorum criminum, præter caſus in Jure expreſſos, abſolutionem ſibimet reſervare. Cum multorum ſcandalo auditæ ſunt intempeſtivæ quæſtiones, nimio exagitatæ fervore, ut Joannis Parvi de licita Tyrannorum occiſione, & quæ diu viguit inter Fratres Prædicatores ac

(1) *S. Catharina* Bononienſis ſcripſit librum Revelationum, aliaque commemorata a Vadingo.

ac Minoritas, de ſeparatione divinitatis a Chriſti ſanguine in Paraſceve e corpore effuſo.

Verum Inſtitutis Regnlarium amplitudo, & decor acceſſit. Etenim anno 1419. (1) S. Bernardinus Senenſis ad rigidiorem vivendi formam revocavit Fratres Minores, unde nuncupati ſunt *Obſervantes*. Ciſtercienſibus non procul a Toleto anno 1425. priſtinum indidit ſpiritum *Martinus Vargas*. Franciſca Romana Moniales, quæ Romæ vocantur *Turris Speculorum*, inſtituit anno 1433. ſub regula Monachorum M. Oliveti. Ordinis Minimorum anno 1435. fundamenta poſuit *S. Franciſcus* de Paula. In Auguſtiniana Familia anno 1444. (2) inſtituerunt Congregationem Inſubricam F. *Joannes Rocchus* Papienſis, & *B. Georgius* Cremonenſis, curante *Gerardo* Ariminenſi Priore Generali. Congregationem alteram, S. Mariæ Conſolationis nnncupatam, inſtituit anno 1473. *B. Joannes Baptiſta Podius* Genuenſis. Clerici Regulares, quos *Barnabitas* vocant, propagari cœperunt anno 1484.

Ex pluribus Ordinibus Equeſtribus duos nobiliores commemorabo duntaxat, nimirum *Velleris Aurei*, & *S. Mauritii*. Primus auctorem habuit Philippum II. Bnrgundiæ, & Brabantiæ ducem anno 1430. alter Amadeum VIII. ducem Sabaudiæ, de quo in ſuperioribus plura, anno 1434.

Relati ſolemni cæremonia inter ſanctos fuerunt ab Eugenio IV. anno 1446. (3) *Nicolaus Tolentinas*: a Nicolao V. anno 1450. *Bernardinus Senenſis*: a Callixto III, anno 1455. *Vincentius Ferrerius*, & anno 1457. *Oſmundus* Ep. Sariſberienſis: a Pio II. anno 1461. *Catharina* Senenſis: A Sixto IV. anno 1481. *Berardus*, aliique fratres Minores, anno 1220, martyrium perpeſſi Marochii: anno 1482.

Eccle-

---

(1) Duæ Congregationes brevitatis cauſa prætermittuntur, Canonicorum Regularium, ab Eccleſia S. Donati in *Scopeto* nomine *Scopetinorum*, Seculo ineunte inſtituti a F. Stephano Senenſi Ord. Erem. S. P. Auguſtini. Et Congregatio *S. Juſtinæ* Ord. S. Benedicti, ſub initio pariter hujus Seculi inſtituta Patavii. Eremitarum montis Feſulani meminimus ſuperiori capite.

(2) Dominicus Ant. Gandolfi pag. 231. diſſ. Hiſt. de CC. Script. initia hujus Congreg. refert ad annum 1439. *Georgium* Cremonenſem auctorem principem facit. Hunc plures (Graveſon etiam, ac noſter Florez) falſo appellant Gregorium.

(3) Nicolaus inter Sanctos relatus eſt die 5. Junii in feſto Pentecoſtes. Sumptum ab Auguſtinianis factum exceſſiſſe ſummam aureorum quinque mille ſcribit quoque Ciaconius. Extat inter Eugenii IV. numiſmata unum cum inſcriptione, *Nicolai Tolentinatis ſanctitas cel bris redditur. Sic triumphant Electi*.

Eccleſiæ Doctor *Bonaventura*, atque ab Innocentio VIII. anno 1485. *Leopoldus* Auſtriacus.

Annum Jubilæi, quem Bonifacius VIII. ſingulis annis centenis, Clemens VI. quinquageſimis, & Urbanus VI. trigeſimis tertiis, ut alibi diximus (1), ſtatuerant eſſe celebrandum, Nicolaus V. rurſus ad annos quinquageſimos revocavit, & Sixtus IV. ad XXV., ut ſervatur hactenus, coarctavit. Celebratus eſt itaque anno 1475. Roſarii B. M. V. devotio auctore *B. Alano* circa annum 1473. cœpit ardentius exerceri, & propagari, ut conſtat ex laudati Pontificis Sixti IV. Conſtitutione 18.

APPENDIX,

SIVE

Rerum aliarum Historicarum complexio.

A Regum nominibus, & ab imperio Turcarum hanc ſyllogen auſpicamur, bellorum exitus, eventus alios, & litterarum fortunam ſubjicientes. Galliarum Rex *Carolus VI.* anno Chriſti 1422. migravit e vita. Huic ſucceſſit *Carolus VII.* anno 1461. Tum regnavit *Ludovicus XI.* ad annum uſque 1483. Deinde *Carolus VIII.* uſque ad annum 1498. regnum adminiſtravit. Succeſſor ejus *Ludovicus XII.* anno 1515. cum mortali vita terrenum regnum abſolvit.

In Hispaniis poſt Henricum III. qui obiit anno 1407. Caſtellæ, & Legionis regnum gubernarunt *Joannes II. & Henricus IV.* Eo autem abſque virili prole defuncto, ſoror ipſius *Iſabella* nupta Ferdinando V. Principi Aragonenſi, & Regi Siciliæ. Ita ex duobus regnis Caſtellæ & Aragoniæ una Hiſpaniarum Monarchia facta eſt anno 1474. *Ferdinandus* autem V. migravit e vita anno 1515. Regnaverant vero in Aragonia ab anno 1410. *Ferdinandus*, *Alphonſus*, & *Joannes* frater Ferdinandi V. cui nuptam diximus Iſabellam, atque in regno Navarræ poſt Carolum *Nobilem Blanca Eleonora* nupta Gaſtoni Comiti Septumanorum, ſive Occitaniæ, *Franciſcus Fuxienſis* nepos Gaſtonis cognominatus *Phœbus*, atque *Catharina* item Fuxienſis, qua nupta Joanni Alberto, etiam regnum Navarrenſe

(1) Sec. XIII. & XIV. cap. 6.

renſe anno 1512. conjunctum eſt Monarchico Hiſpaniarum Principatui. Luſitaniæ regnum poſt obitum Joannis I. adminiſtraverunt *Eduardus*, *Alphonſus V.*, *Joannes II.* & *Emanuel I.* cui anno 1521. ſucceſſit *Joannes III.* (1).

BAJAZETHE a Tamerlane devicto anno 1402. die 28. Julii, Turcæ attriti, & principe deſtituti a Græcis Conſtantinopoli, quam obſidione vallaverant, fuerunt expulſi: atque Tamerlane ad Indos reverſo, præficitur *Iſa* Bajazethis Filius. At is a fratre *Emir-Soleimane*, ſeu *Solimano I.* bello vincitur, & occiditur. *Solimanus* a Mouſa fratre laqueo perimitur anno 1412. Eodem mortis genere ab altero fratre, nempe Mahumete, *Mouſa* tollitur e vita. *Mahumetes* hujus nominis *I.* anno 1422. debitum naturæ perſolvit. Ei ſucceſſit *Amurathes II.* qui non ſemel a *Scanderbejo* bellis laceſſitus, anno 1450. vitam, imperiumque dimiſit. Imperium deinde occupavit *Mahumetes II.* dominator Aſiæ, duorum Imperiorum, CP. ac Trapezuntini everſor, anno tandem 1481. & ipſe fato peremptus. Hujus filius, & imperii heres *Bajazethes II.* a proprio filio *Selimo* armis coactus ceſſit imperium, & ejuſdem filii opera veneno extinctus eſt an. 1512.

MEMORATO Turcarum Imperio, geſta ab iis contra Chriſtianos bella ſequuntur. Itaque anno 1425. irruperunt in regnum Cypri, illud vaſtarunt, Venetorum imperatorum Ragonettum Priulium crudeliſſime interfecerunt; proximo anno occuparunt Nicoſiam capto rege, quem anno 1427. reſtituerunt, vectigalem tamen ac ſubjectum. Theſſalonicæ cum ingenti Venetorum clade anno 1431. potiti ſunt. Antigoniam urbem Epiri anno 1434. Amurathes II. expugnavit. In Hungariam anno 1437. truculentus irrupit. Captam a Mahumete II. anno 1453. capite 5. C. P. dictum ſupra. Corinthum anno 1458. in ſui poteſtatem redegerunt, & ad vectigalia pendenda compulerunt Peloponneſum. Boſna excoriato Stephano rege, Turcis ceſſit anno 1463. Theodoſiam, vulgo Caffam, eripuerunt anno 1475. Genuenſibus, jam Stiria, & Carinthia incurſionibus non ſemel vexata. Capta anno 1480. civitate Hydrunti, Epiſcopum ſerra lignea

(1) Cœperunt regnare in Anglia anno 1413. *Henricus V.* Anno 1422. *Henricus VI.* Anno 1483. *Eduardus*. Eodem anno *Richaredus III.* Anno 1485. *Henricus VII.*, & anno 1509. *Henricus VIII.* auctor Schiſmatis. In Polonia autem anno 1434. *Uladiſlaus V.* Anno 1444. *Caſimirus IV.* Anno 1492. *Joannes Albertus*.

lignea ſciſſerunt. Venetis anno 1499. urbem Æoliæ Naupactam, vulgo *Lepantum*, abſtulere, inde cædibus ac rapinis Forum-Julii uſque irruentes. Illud adnotare ſat erit, ſolum Mahumetem II. præter Imperia duo, duodecim regna, urbeſque ſupra ducentas imperio ſuo ſubjeciſſe. Longe minora ſunt quæ Turcis contigerunt adverſa. Fruſtra anno 1428. Cretam inſulam, & anno 1444. Rhodum aggreſſi ſunt. Non una tantum vice cum Schanderbejo adverſo marte pugnarunt, anno præſertim 1465. Recuperato Hydrunto ab Alphonſo Calabriæ duce anno 1481. in captivitatem redacti ſunt quotquot illic aderant.

Sunt quædam res poſt cruenta bella narrandæ. Verona Scaligerorum ſedes anno 1405. venit in poteſtatem Reipublicæ Venetæ. Ladislaus rex Apuliæ anno 1408. Romam hoſtili manu aggreſſus ad fugam a Paulo Urſino compellitur. Exorta anno 1418. ſeditione Pariſiis, interfecta fuerunt a populo fere duo millia ſtudioſorum adoleſcentium. Genua anno 1423. expugnata fuit a Philippo duce Mediolanenſi. Veneti cum Florentinis anno 1427. juncti ſunt fœdere. Joanna puella Lotaringiæ arma induens anno 1428. & Gallis auxiliares copias adducens, ſtrenue pugnavit adverſus Anglos, ſed ab his capta anno 1429. viva combuſta fuit Rothomagi (1). Genuenſes anno 1434. ſeſe vindicarunt in libertatem. Galli anno 1436. receperunt Lutetiam Pariſiorum, quam occupaverant Angli (2). Laurentius Mediceæ Gentis decus, litterarum Mecœnas & princeps patriæ (3) obiit Florentiæ anno 1492. quo anno Chriſtophorus Columbus Ligur novum Orbem Hiſpanis & Luſitanis aperuit. Americus item Veſputius Florentinus anno 1497. quartam illam Orbis partem invenit, quæ ab illius nomine nuncupatur America.

Addamus de Litterarum incrementis perpauca. Patrocinio

---

(1) Anno potius 1430. capta Compendii, vulgo *Compiegne*. Dicta *Joanna d' Arcbk*, & *puella Aurelianenſis*. Ejus patria *Domremy*.

(2) Quibuſdam in Veſtphalia deficientibus ab Epiſcopo Colonienſi anno 1446. ad Adulphum Cliveuſem Principem, ingenioſe adnotatum tempus verſu II. Pſalmi 31.

NoLIte fIerI sICVT eqVVS, & MVLVS, qVIbVs non eſt InteLLeCtVS.

(3) *Laurentius* filius fuit Petri II. Medicei, & frater Juliani in factione *Pazzorum* interfecti anno 1478. diſcipulus Gentilis Arretini, ac pater Petri, qui ei ſucceſſit in patriæ regimine, & Joannis, qui ad ſummum Pontificatum aſcendit aſſumpto nomine Leonis X.

cinio prælaudati Laurentii Medicei complures ſuffulti, ingenii ſui vires exerere ſtuduerunt. Hos inter celebrantur *Chriſtophorus Landinus*, *Angelus Politianus*, *Laonicus Chalcondylas*, *Marſilius Ficinus*, *Joannes Laſcaris*, aliique. Chriſtophori ignoratur annus emortualis, ſed ejus in Danthem Commentaria primo in lucem prodierunt Venetiis anno 1487. Obitus Politiani conſignatur anno 1494. Florebat Chalcondylas circa annum 1484. Joannes Laſcaris a Laurentio miſſus in Græciam, ut rariora MSS. perquireret, magnopere in Etruria per idem tempus Græcarum Litterarum cultum promovit. Marſilii Ficini immortalis ſpiritus ex anguſtiis corporis exiit anno 1499. Ad Mediceas ædes, tanquam ad Muſarum aſceterium, etiam convolarunt vir ſummus *Ermolaus Barbarus* Venetus, & Ingeniorum phœnix (1) *Joannes Picus* Mirandulanus, ambo extincti anno 1494. Atque hi eruditione claruerunt omnigena. Adde *Joannem Aventinum*, *Gerardum Mercatorem*, *Julium Cæſarem Scaligerum*, *Joannem Sleidanum*, *Joachimum Camerarium*, *Georgium Fabricium*, *Raphaelem Volaterranum*, *Volphgangum Lazium*, *&c.*

Quaslibet autem facultates exornarunt peculiari ratione viri doctiſſimi. Nam quis de Latina Lingua, & de eloquentia plus meruit *Ambroſio Calepino* (2), & *Laurentio Valla*? Ambroſius Auguſtinenſis, auctor dictionarii, quod omnium teritur manibus, ex Bergomenſi familia Comitum Vallis Calepiæ, ex qua cum ipſi, tum Latinis Lexicis deprompta eſt appellatio, ad annum 1511. pervenit. Florebat eruditione, & eloquentia circa annum 1460, & toto deinceps vertente Seculo *Joannes Jovianus Pontanus*. Laurentius Valla deceſſit Romæ anno 1465. ſequenti epitaphio in Æde Lateranenſi cohoneſtatus,

Laurens Valla jacet, Romanæ gloria linguæ;
Primus enim docuit, qua decet, arte loqui.

Excelluere Oratoria arte *Jannotius*, *Manetti* Florentinus, *Bartholomæus Facius* Genuenſis, & *Auguſtinus Dathus* Senenſis:

(1) *Joannes Picus* natus A. 1463. obiit anno ætatis ſuæ 32. nondum exacto, eique inſcriptum Epitaphium,

Joannes jacet hic Mirandula. Cetera norunt
Et Tagus, & Ganges, forſan & Antipodes.

Obiit Picus die XV. Kal. Decembris, quo die Florentiam ingreſſus eſt Carolus VIII. rex Galliarum.

(2) Ambroſii Calepini dictionarium in lucem primum prodiit anno 1504. unde editio anni 1509. dicata Ægidio Viterbienſi eſt 3. non prima.

nenſis : de quibus agit etiam Caveus ad annos 1440. 1450. & 1460. Sola Florentia tres Hiſtoricos percelebres præ ceteris produxit, *Poggium Bracciolini*, *Matthæum Palmerium*, & *Benedictum de Accoltis* : Aretium *Leonardum Brunum* : Chienſis Inſula *Leonardum Juſtinianum*. Contigit Poggii obitus anno 1459. Palmerii anno 1475. Benedicti anno 1466. Brunus deceſſit anno 1443. aut ſequenti : Juſtinianus poſt annum 1453. Notatur autem Poggius Epigrammate Sannazarii, (1) quod Florentinorum diſcordias prætererit ſilentio; & Palmerius (2) quoniam docuit Pithagoricam animarum tranſmigrationem. Leonardo Bruno in Florentino S. Crucis Templo erectum fuit cum epitaphio (3) marmoreum ſepulchrum, atque in ejus funere eloquentiſſimam habuit orationem prælaudatus Jannotius Manetti. Synchronus iis fuit *Hugolinus Verini*, qui Florentiam perpolito Carmine illuſtravit, aliaque plura metro conſcripſit. (4) Hoc demum Seculo de rerum inventione ſcripſit *Rodulphus Agricola*, qui libros ſuos abſolvit anno 1480. Excelluerunt poſtremo *Joannes* de Imola Juriſprudentia, & eodem fere tempore *Baldus* : Matheſi *Joannes* Regiomontanus : Latinitate *Pomponius Lætus* : de quo vide ſupra cap. 3. Excelluit inter Rhetores *Bartholomæus Fontius* Florentinus eodem tempore, quo memoratus Angelus Politianus : atque de illo ſcriptum reperi,

Fontius eſt Rhetor, pubis moderator Hetruſcæ,
Judicio, & nulli morum pietate ſecundus.

Ad Scientiarum ornamentum haud mediocriter contu-

---

(1) Actii Sinceri San. de Poggio Epigr.
Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtem,
Nec malus eſt civis, nec bonus Hiſtoricus.

(2) De Palmerio Hugolinus Verinus lib. 2. Illuſtr. Fl.
Tu quoque, Palmeri, quamquam te ceperit error
Spirituum, haud parvo es celebrandus honore.

(3) Inſcriptio ad Leonardi Aretini Sepulcrum in Templo FF Minorum Conventualium Florentiæ :
Poſtquam Leonardus e vita migravit, Hiſtoria luget, Eloquentia muta eſt, ferturque Muſas, tum Græcas, tum Latinas lacrymas tenere non potuiſſe.

(4) De Poetis *Maphæo Vegio*, *Angelo Politiano*, *Franciſco Philelpho*, & *Michale Marullo*, qui periit ſubmerſus in Cæcina Hetruriæ amne, vide Voſſium *de Poetis Latinis* cap. 7. Inter Florentinos excelluit quoque *Paulus Pauli F* de quo Hugolinus Verinus :
Quid Paulum memorem? terram qui norat, & aſtra,
Qui Perſpectiva libros deſcripſit, & arte
Egregius Medica multos a morte reduxit.

contulerunt inſtitutæ, aut reſtauratæ hoc Seculo Academiæ. Herbipolenſis in Franconia initium habuit anno 1403. Baſileenſis anno 1459. Friburgenſis anno 1460. Ingolſtadienſis anno 1472. Moguntina anno 1482. Melioribus legibus anno 1452. formata Schola Pariſienſis, & & elegantioris doctricæ Præceptoribus inſtructa Monaſterienſis in Veſtphalia anno 1490. (1)

Contulit demum quamplurimum ad litterarum ſplendorem, & ſtudioſorum commodum artis Typographicæ inventio. Hanc Hiſtorici referunt ad annum 1440. & auctorem faciunt *Joannem Gotteburgen* Argentoratenſem, commorantem Moguntiæ. Hanc artem *Sixtus Ruſinger*, *& Uldaricus* quidam Germanus circa annum 1470. Romam, ac Neapolim traduxerunt. Exercuerunt illam primitus *Joannes Fuſt*, & *Petrus Scoeffer* item Germani. In Gallias primum intulit circa annum pariter 1470. *Ulricus Gering* Conſtantienſis. Ad perfectionem adduxere Venetiis circa annum 1500. *Aldus Manutius*, & Pariſiis *Robertus Stephanus*. Antiquiores libri, qui abſque loci, & Typographi nomine inveniuntur impreſſi, ſunt *Pſalmorum Codex* anno 1457. *Rationale divinorum Officiorum Guilelmi Durandi* anno 1459. *Catholicon Joannis Bladi de Janua* anno 1460. *Decor puellarum* anno 1461. *Biblia* Latina anno 1462. Moguntiæ autem cum nomine Joannis Fuſt, & Petri Scoeffer impreſſum fuit anno 1465. Opus Ciceronis *De Officiis*. Qui artis tam præclaræ inventionem Germanis invident, ajunt apud Sinenſes, & Mexicanos ante plures annos obtinuiſſe: ſed iis, quos laudavi, artem litterarum fuſoriam, formam notaſque, & dictiones, ac pagellas conjungendi facilitatem, non poſſumus denegare (2).

(1) Inſtitutæ ulterius fuerunt Academiæ Taurinenſis anno 1405. Lipſienſis an. 1408. Lovanienſis anno 1426. Lovanienſem Academiam, quam Joannes dux Brabantiæ inſtituit anno 1426. Eugenius IV. confirmavit anno 1431. Codaniæ, vulgo *Copenhagen* in Dania, initium habuit an. 1479. auctore Chriſtiano I. Andreapolitana anno 1431. Valentina anno 1452. Nannetenſis an. 1460. & Roſtochienſis an. 1490.

(2) De artis typographicæ inventore Aprutinus Epiſcopus,

Imprimit illa die, quantum non ſcribitur anno,

Et quidam illius ævi Teutonicus:

Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis & arte
Librorum emerſit copia larga nimis.
Et qui e divitibus vix regi obvenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur eſſe caſa.
Quæ doctos latuit Græcos, Italoſque peritos,
Ars nova Germano venit ab ingenio.

DECIMUM SEXTUM ECCLESIÆ SECULUM

CAPUT I.

PONTIFICES, QUI SECULO XVI. PRÆFUERUNT ROMANÆ ECCLESIÆ.

OBITUM Alexandri VI. Rom. Pontificis conſignavimus anno 1503. die 18. menſis Auguſti. Quo extincto uſque ad Seculum XVII. ſucceſſive Romanæ præfuerunt Eccleſiæ, *Pius III. Julius II. Leo X. Hadrianus VI. Clemens VII. Paulus III. Julius III. Marcellus II. Paulus IV. Pius IV. S. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. Urbanus VII. Gregorius XIV. Innocentius IX. Clemens VIII.*

CCXVII. Pius III. antea Franciſcus Card. Piccolominus Senenſis, filius Laudimiæ ſororis Pii II. atque ſingulari doctrina præditus, prout ejus apud M. Ant. Sabellicum declarant Epiſtolæ, XV. Cal. Nov. anno 1503. quæ erat Pontificatus ſui viceſima ſexta dies, exequi res, quas meditabatur maximas, præveniente morte, non potuit.

CCXVIII. Suffectus Pio III. *Julius II.* ſeu Julianus Cardin. Roboreus Ligur, & nepos Sixti IV. De illo Eraſmus interpretatur adagium, *De remo ad tribunal*, & Hadrianus Junius alterum proloquium, *de ſcapha in triumphalem quadrigam*; quod adoleſcentulus navicula *Arbizuola* Genuam cæpas detulerit. Priuſquam clauderetur Conclave, ſummo omnium aſſenſu electus eſt Pontifex; neque præcedentis alicujus Pontificis, ſed, *Julii Cæſaris*, inquit Papirius, *ob bellicam virtutem celeberrimi*, nomen aſſumpſit. De illo præcitatus Eraſmus Bononia anno 1506. ad Hieronymum Buslidianum ſcripſit: *In præſentia quidem in Italia mire frigent ſtudia, fervent bella. Summus Pontifex Julius belligeratur, vincit, triumphat, planeque Julium agit.* Peruſia expulit Balliones, Bononia Bentivolos. Magnificentiſſimæ Vaticanæ ædis, archi-

tecto

recto Bramante, fundamenta projecit; ad ſtipem colligendam apertis indulgentiarum theſauris. Savonæ item Templum Virginis, & Epiſcopium ſplendido ſumptu ampliavit. Adverſus Conciliabulum Piſanum indixit Synodum V. Lateranenſem Œcumenicam; ſed nondum abſoluta obiit anno 1513. IX. Cal. Martias, clarus elogio Hieronymi Fracaſtorii, & Carmine Hadriani Cardinalis; notatus tamen (1) epigrammate Gilberti Ducherii.

CCXIX. Joannes Cardinalis Mediceus Flor. ſucceſſit Julio, nomenque *Leonis X.* aſſumpſit. Pontificatum, quem conſecutus fuit anno 1513. V. Idus Martii, repentina morte dimiſit anno 1521. Cal. Decembris (2). Lateranenſem V. Synodum abſolvit: Lutheri in Romanam Eccleſiam debacchantis proſcripſit articulos: Henricum VIII. qui eumdem Lutherum impugnavit (3), titulo decoravit *Defenſoris fidei*. Litteras magnopere coluit, atque magno habuit in pretio ſapientes viros; poetas præſertim: necnon muſicos, ac pictores, inter quos Raphaelem Urbinatem. Veterum MSS. diligentiſſime perquiri curavit; luſitque & ipſe aliquando ex tempore feſtivis verſibus (4). Qui illum infectum lue venerea, ſimoniaca labe, magicis præſtigiis, vitiiſque plurimis

 ſcri-

(1) Epigramma.

In Gallum, ut fama eſt, bellum geſturus acerbum
Armatam educit Julius urbe manum;
Accinctus gladio claves in Tibridis amnem
Projicit, & ſevus talia verba facit:
Quum Petri nihil efficiant ad prælia claves;
Auxilio Pauli forſitan enſis erit.

Hadrianus S. R. E. Cardinalis S. Chryſogoni eleganti carmine narravit Julii II. iter, quo Roma Bononiam adiit. Incipit Carmen illud,

Auguſti memoranda dies vigeſima ſexta.
Pontificem magna Roma dimiſit Julum,
Pene omni Patrum, & procerum comitante Senatu.

(2) A cubiculario ſuo *Bernabò* Maleſpina propinatum Leoni venenum ſuſpicati ſunt nonnulli. Vide Guicciard. lib. 14. Leo Filius fuit Laurentii Medicei, & Claricis Urſinæ, diſcipulus Angeli Politiani, & Bernardi Michelotti, Græcis Latiniſque litteris imbutus, creatus Cardinalis anno ætatis ſuæ 13. Summus Pontifex 37.

(3) Henricus VIII. librum *de VII. Sacramentis* miſit ad Leonem X. cum diſtico,

Anglorum rex Henricus, Leo decime, mittit
Hoc opus, & fidei teſtem, & amicitiæ.

(4) Iſtiuſmodi verſus occurrunt nonnulli apud Bayle in dict. V. *Leo X.* & tom. IV. *Hiſtoire des Papes*. Leonem X. oculis caligaſſe tradunt, & annos Pontificatus ſui ita non recte cernendo ſignaſſe MCCCCLX. quorum numerorum lepida fertur explicatio: at non credo cæcutientem numeros Romanis litteris tam eleganter pinxiſſe.

ſcripſerunt, cæcutientes non viderunt operum, ac virtutum ipſius magnitudinem. Ii autem, qui ajunt fabulam reputaſſe Evangelium, falſidici omnino ſunt exiſtimandi, ducti unius Balei in Apoſtolicam Sedem iniquiſſimi teſtimonio, ut fatetur etiam in *Diction.* Petrus Bayle. Miramur & Sannazarium a dicacitate non temperaſſe (1), ſcriptitans de Leone Epigramma.

CCXX. SEDIT poſt Leonem *Hadrianus VI.* Trajecti ad Rhenum humili loco natus, doctor Lovanienſis, & præceptor Caroli V. creatus præter omnium opinionem anno 1522. V. Idus Januarii, pacis amator, rerumque omnium contemptor, Berni tamen, Pierii Valeriani, & Sannazarii (2) notatus carmine, adeo, ut veriſſimum illud ſit, *Genus irritabile Vatum*, quod memoravimus ſuperiori Seculo cap. 1. pertractantes de Alexandro VI. Obiit anno 1523. XVIII. Cal. Octobris.

CCXXI. DEINDE Eccleſiæ præfuit *Clemens VII.* antea Julius Card. Mediceus, patruelis Leonis X. Electus eſt anno prædicto 1523. XIII. Cal. Decembris, & deceſſit anno 1534. VI. Cal. Octobr. Sedente illo contigit depopulatio Urbis, de qua in Appendice. Plura de Clemente VII. Pallavicinus Hiſt. Conc. Trid. lib. 3. cap. 15. Sanderus lib. 1. de Schiſmate Anglicano, & Nat. Alex. art. 5. quæ legenda ſunt, ut ab imprudentiæ nota Pontifex iſte purgetur.

CCXXII. CREATUS poſtea Sacrorum Comitiorum initio *Paulus III.* (3) antea Alexander Card. Farneſius:

(1) Sannazarii Epigramma.
Sacra ſub extrema ſi forte requiritis hora
Cur Leo non potuit ſumere, vendiderat.
Extat ejuſdem Sannazarii Epigramma aliud, quod incipit: *Sumere maternis titulus cum poſſet ab urſis, &c.*

(2) Sannazarii:
Claſſe viriſque potens, domitoque Oriente ſuperbus
Barbarus in Latias dux quatit arma domos:
In Vaticano noſter latet; hunc tamen alto,
Chriſte, vides cælo, (proh dolor!) & pateris.
Hadrianum veneno ſublatum tradunt aliqui. Ædificato a ſe magnificis ſumptibus Collegio Lovanienſi juſſit veſtibulo aureis litteris inſcribi:
Trajectum plantavit, Lovanium rigavit, Cæſar incrementum dedit.

(3) Paulus III. omnium primus anno 1536. edidit Bullam, quæ legitur Romæ feria V. majoris hebdomadæ & appellatur idcirco In *Cœna Domini*. Incipit, *Conſueverunt Romani Pontifices*. Ampliata fuit a S. Pio V. anno 1567. Rurſus a Paulo V. an. 1610. Item ab Urbano VIII. an. 1627. Ea nunc obtinet, & incipit, *Paſtoralis Romani Pontificis vigilantia*.

ſius: qui virtute, fideique zelo fervens in Henricum VIII. Angliæ regem ſpiritualia arma convertit, ad comprimendas hæreſes Œcumenicum indixit Concilium, decennales inducias inter Carolum V. Imp. & Franciſcum I. regem Galliarum firmavit, perſolvitque naturæ debitum anno 1549. IV. Idus Novembris.

CCXXIII. Rexit tum Eccleſiam *Julius III.* a die 8. Februarii anno 1550. uſque ad diem 23. Martii anno 1555. quo fatis ceſſit. Romæ natus, ſed ex oppido Hetruriæ Montis S. Sabini oriundus obſcuriſſimo genere fuit (1). In ejus vituperationem narrant, quod adoleſcentulum perditæ famæ, & cuſtodem ſimiæ ornaverit purpura, & illud carpunt, quod ſculpi juſſerit numiſma cum ſui imagine, enſe appoſito, inſcriptiſque verbis Iſaiæ cap. 60. *Gens, & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit*. Verum cur potius in Julio non commendemus intermiſſi Tridentini Concilii inſtaurationem, Hebraici Talmud, librorumque hæreticorum damnationem, & reducendi ad gremium Eccleſiæ regnum Angliæ ſtudium maximum atque ardentiſſimum?

CCXXIV. *Marcelli II.* Cervini Politiani, quem ad Pontificatum anno 1555. V. Idus Apriles boni quique gratulabantur evectum, obitum poſt dies 21. apoplexia acceleratum Romana civitas, & Univerſa Eccleſia deflevit (2).

CCXXV. *Paulus IV.* ſucceſſor Marcelli inauguratus eſt Pontifex prædicto anno 1555. X. Cal. Junias, obiitque anno 1559. XV. Cal. Sept. Vocabatur antea Joannes Petrus Card. Carafa, Epiſcopus Theatinus, a quo Clerici Regulares, quorum cum S. Cajetano fuit inſtitutor, *Theatini* cognominantur. Pro fide Orthodoxa irrequiete pugnavit, & ſanctiſſimæ Inquiſitionis tribunal privilegiis ampliſſimis communivit. Improbi homines eam ob rem Pauli ſtatuam in Capitolio erectam, capite abſciſſo dejecerunt, quam anno 1708. reſtituit Clemens XI. (3) Appoſiti ad fractum gladiatoris

 ſimu-

(1) Illius Cognomen *De' Ciocchi*.

(2) *Marcellus* priſtinum nomen retinuit in venerationem S. Marcelli I. Adeo fuit humilis, ut abſque ſolemni pompa, & bellicorum tormentorum ſtrepitu, imponi ſibi juſſerit Pontificis Maximi tiaram.

(3) Eidem Statuæ appoſita inſcriptio, *Paulo IV. Pont. Max. ſcelerum Vindici integerrimo, Catholicæ Fidei acerrimo Propugnatori*. Haud bene moratos nepotes Roma excedere juſſit. Hæreticorum libros gravi anathemate legi, & retineri prohibuit, illorumque, & ceterorum no-

ſimulacrum, quod Paſquillum vocitant, fœdiſſimi verſus; cujuſmodi eſt impudentiſſimum diſtichon,

Hic Carafa jacet Superis inviſus & imis:
Styx animam, tellus putre cadaver habet.

CCXXVI. In *Pio IV.* ſucceſſore Pauli, eique ſuffecto die 26. Decembris anno 1559. ex Medicea familia Mediolanenſi, quum laudare poſſimus Tridentinæ Synodi complementum, & confirmationem, cum Ferdinando I. Imp. ceteriſque Chriſtianis Principibus concordiam maximam, tantaque Urbis ornamenta, ut de hoc Pontifice dictum ſit,

Marmoream me fecit, eram cum terrea, Cæſar,
Aurea ſub Quarto ſum modo facta Pio:

illud commemoramus tantummodo, utique fauſtiſſimum, quod morienti ejus ex ſorore nepos Carolus Borromæus, & Philippus Nerius, viri ſanctiſſimi adſtiterint. Deceſſit IV. ante Idus Decembris anno 1565.

CCXXVII. Rexit deinde Eccleſiam a die 7. Januarii, anni 1566. uſque ad Calendas Majas anni 1572. *S. Pius V.* Ord. Prædicat. Inſuber, dictus antea Michael Ghislerius. Hujus in propugnanda fide ſolicitudinem, in Deiparam Virginem devotionem, in comparanda adverſus Turcas expeditione curam ſtudiumque; in devovendo diris Eliſabetham Anglorum Reginam, Apoſtolicum zelum, in ſolando Mariam Stuartam Scotorum reginam paternum amorem, in juvando auxiliariis militibus pecuniiſque Chriſtianiſſimum regem Carolum IX. contra Huguenotos pugnantem, liberaliſſimum animum, ceteraque omnium virtutum decora, mirari quidem, at celebrare ſatis non poſſumus. Id in ejus funere omni eloquentiæ vi præſtare tentavit Marcus Antonius Muretus orator percelebris.

CCXXVIII. Promotus poſtea ad ſupremum Eccleſiæ regimen *Gregorius XIII.* ideſt, Hugo Boncompagnus Bononienſis. Contigit ejus electio anno 1572. III. Idus Majas, obitus anno 1585. IV. Idus Apriles. Præcipua ejus merita complectitur inſcriptio ad illius Statuam erectam

xiorum indicem fieri, & publicari mandavit. Subſtulit ad ſublevandam plebem annonæ penuriam: dedit operam, ut in Urbe artes omnes quodammodo reviviſcerent: Judæis Synagogas excidit, ſepta coarctavit, uſuras inhibuit, glauci coloris pileum indixit: in actu quolibet, in verbis, in inceſſu, in geſtu nihil unquam oſtendit non decorum, non honeſtum, non grave. Nil mirum, ſi Petrus Paulus Vergerius apoſtata impudentiſſimus, aut hujus furfuris homines in tam excelſi animi Pontificem fuerint debacchati.

ctam in Capitolio. Ea hiſce concepta eſt verbis: *Gregorius XIII. Pontif. Max. Ob farinæ vectigal ſublatum, Urbem templis, & operibus magnificentiſſimis exornatam, H. S. octingenties ſingulari beneficentia in egenos diſtributum, Ob Seminaria exterarum nationum in Urbe, ac toto pene terrarum Orbe, Religionis propagandæ cauſa, inſtituta, Ob paternam in omnes gentes Caritatem, qua ex ultimis novi Orbis inſulis Japoniorum Regum Legatos triennii navigatione ad obedientiam Sedi Apoſtolicæ exhibendam primum venientes Romam pro Pontificia dignitate accepit, S. P. Q. R.* (1)

CCXXIX. Sequitur *Sixtus V.* antea Felix Peretti, Ord. Min. in Piceno ortus humili loco, ſed animi magnitudine, rebuſque præclare geſtis nulli fere ſecundus. Debet illi plurimum Romana Civitas, ædificiis, fontibus, obeliſcis, Vaticana Bibliotheca, templis, ſtratiſque viis exornata: debet Eccleſiaſticæ ditionis amplitudo latronibus, improbiſque hominibus expurgata. Debet Apoſtolica Sedes ob vindicatam Juriſdictionem, ob ærarium ſummopere adauctum, ob Quirinales ædes inſtauratas & ampliatas. Lauretum jure Civitatis donatum, Picenum univerſum, & Mendicantium Ordines, ex quibus ad Vaticanam Purpuram ſaltem quatuor Theologos adſumi Conſtitutione decrevit, Sixto plurimum debent. Pontifex iſte litterarum patronus, ſapientum Mecœnas, inſectator vitiorum, cunctis, etiam ſummis Principibus æque diligendus, ac formidandus, creatus fuit anno 1585. VIII. Cal. Majas, & lenta febri, non abſque ſuſpicione veneni, extinctus anno 1590. VI. Cal. Septembris (2).

CCXXX.

---

(1) *Calendarium*, quod ab ejus nomine dicitur *Gregorianus*, anno 1582. emendatum prodiit, publico diplomate in toto Orbe Chriſtiano ſervandum; quamquam illud Græci, & Novatores rejiciunt, levi ratione ducti, quod nempe Calendarium reformare munus ſit Laicorum Principum, propterea quod illud opera Soſigenis confecerit Julius Cæſar, correxerit Auguſtus, aliique Imperatores immutaverint. Vid. Blondel, *Hiſtoire du Calendrier Romain*. Futilis ratio: quæ enim ad Feſtorum immobilium ſpectant celebrationem, decernere Eccleſiaſtici eſt juris; definitus a PP. Nicænis celebrandi Paſchatis dies; ſtatutæ ab aliis Synodis, Eccleſiarumque Paſtoribus; & de uno in alium diem tranſlatæ Solemnitates complures.

(2) Præter numiſmata, & inſcriptiones plurimas, quæ Sixti egregia facta declarant, extant in Bibliotheca Vaticana hæc de illo diſticha;

I. *Omnia tuta vides, caput Orbis Præſide Sixto*
Aſtrea eſt terris reddita, pacque mari.
II. *Sicarios Sixtus zelo auſpice perdidit, inde*
Ubertas campis reddita, pacque gregi.

CCXXX. Urbani VII. antea Joannis Baptiſtæ Card. Caſtanei, patria Genuenſis, erogatum in puellarum dotes univerſum patrimonium (1) commemorabo dumtaxat; nam ad Sacerdotii culmen provectum XVI. Cal. Octobris cit. anno 1590. VI. Calendas ejuſdem menſis,

Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo,
Æn. XI. 28.

CCXXXI. Nec diuturnus Pontificatus *Gregorii XIV.* antea Nicolai Sfondrati Mediolanenſis, a quo Cardinales Re-

---

III. *Quæ fuit a parco congeſta pecunia Sixto,*
Turcæ erit exitium, præſidiumque Petri.

IV. Ob erectam, & Apoſtolo Paulo conſecratam Antonini columnam,

Jure Antoninum Paulo vis Sixte ſubeſſe.
Nam vere hic Pius eſt, impius ille Pius.

V. Ob aquas ad Centumcellas deductas,

Urbs vicina mari mediis ſitiebat in undis,
Nunc dulces Sixti munere potat aquas.

VI. *Pontinas Sixtus potuit ſiccare Paludes,*
Fontibus ut potuit ſicca rigare loca.

Cetera prætermitto.

(1) Adſcendit hæreditas illa ad triginta aureorum millia: doteſque illa adauctæ diſtribuuntur Virginibus Romæ in Æde S Mariæ *ad Minervam* nuncupatæ, VIII. Cal. Aprilis, a Sodalitio inſtituto a Joanne S. R. E. Card. Turrecremata Ord. Præd. cujus inſtitutionis cauſa ſignificatur verſibus in Sacrario ejuſdem Ædis *ad Minervam* marmore inſculptis:

Ne male patrandis ſtupris, quod avara merendo
Forma puellaris, ſæpe coegit inops,
Annua pauperibus ſtips eſt, hic penſa viritim
Doſque maritandis condita virginibus.
Munus & officium Sancti celebrate Quirites,
Cum vicena venit Martia quinta dies;
Terreſtri ut cenſu cæleſtia regna paretis,
Policita & vobis centupla meſſis erit.

De obitu autem ejuſdem Pontificis Urbani VII. & deceſſoris ſui Sixti V. legimus morale, quod hic ſubjicitur, Epigramma editum a quodam Petro Lindebergio:

Pontificum properata volunt quid funera bina?
Vult certe his aliquid ſignificare Deus.
Vix magnæ matri Sixtus ſua tradidit oſſa,
Mox eſt Urbanus contumulatus humo.
Ille ubi compleſſet clarus diademate luſtrum;
Hic ubi regnaſſet quinque novemque dies.
Vera loquar, veniam da, Lector, vera fatenti;
Non odium ut dicam, nec facit illud amor.
Si mihi tam ſubito mors vellet demere vitam,
Eſſem qui nunc ſum, non cuperem eſſe Papa.
Vos, o Cardinei Patres, hinc diſcite, quid ſit
Pontificis ſummi, & totius orbis honor.
Orbis honor vanus plane eſt, atque omnia vana
Omnibus at vanis vanior omnis homo.

Regulares birretum rubrum acceperunt ; regimen quippe Eccleſiæ ſibi commiſſum anno 1590. die 5. Decembris, migrans ad plures dimiſit proximo anno 1591. die Octobris decimaquinta.

CCXXXII. Quid *Innocentius IX.* ſubrogatus Gregorio die 29. Octobris? Vocabatur antea Joannes Antoninus Fachinetti Card. Bononienſis omnibus integritate, eruditione ac prudentia acceptiſſimus. Miſertus egenorum multiplicavit annonam; ſed utiliora meditantem die 29. Decembris citiſſima mors extinxit.

CCXXXIII. At decennium ac menſem in Pontificatu exegit *Clemens VIII.* Florentinus ex nobili Aldobrandina Familia, cui nomen pridem Hippoliti. Etenim conſecutus eſt ſummum Eccleſiæ Imperium anno 1592. III. Cal. Februarias, ac depoſuit morte anno 1605. die 3. Martii. Henricum IV. Galliarum Regem adhærentem hæreticis deponi curavit, ſed profeſſum poſtea Catholicam fidem ſolvit anathemate, & in Eccleſiæ ſinum recepit. Alphonſo II. Eſtenſi abſque liberis mortuo, recuperavit Ferrariam, eamdemque urbem adiit XXVII. Cardinalium comitatu. Ob excitatas circa doctrinam Ludovici Molinæ de Concordia liberi arbitrii cum donis divinæ gratiæ graviſſimas contentiones, inſtituit Congregationes de Auxiliis, mandans, ut ad mentem S. P. Auguſtini, cujus ſententias Pontifex ipſe accurate collegit, tota dirimeretur controverſia. Indixerat autem Clemens, quando decubuit, earum Congregationum diſputationem trigeſimam octavam.

CAPUT II.

Enumerantur Concilia Seculo XVI. celebrata.

Duo hoc Seculo celebrata fuere Concilia Œcumenica, Lateranenſe V. & Tridentinum. Quoniam vero illud ad abolendam Pragmaticam ſanctionem, actaque reſcindenda Conciliabuli Piſani coactum fuit, horum aliqua præmittenda eſt notitia.

Sanctio itaque *Pragmatica* eſt Conſtitutio edita in Synodo Bituricenſi anno 1438. ſub Carolo VII. Galliæ rege, qua auctoritas Concilii præfertur auctoritati Pontificis, Epiſcoporum electio committitur collegio Canonicorum, *expectativis* gratiis locum eſſe non ſinit, prohibet

bet beneficiorum reſervationem, declarat poſſeſſionem triennalem eſſe ſufficientem ipſorum beneficiorum titulum; numerum Cardinalium ad XXIV. coarctat, aliaque Apoſtolicæ Sedi injurioſa, & in 23. articulos diſtributa, definit. Pragmaticam hanc Sanctionem Eugenius IV. Pius II. aliique Romani Pontifices fruſtra delere tentarunt; donec per *Concordatum* inter Leonem X. & Franciſcum I. anno 1516. conceſſa Regi nominatione Epiſcoporum, reſervata Pontifici confirmatione, aliiſque articulis aut omiſſis, aut emendatis, ſedata eſt controverſia. Vide Petrum de Marca lib. 6. *Concordiæ* cap. 9. Sedente itaque Julio II. atque in ſe prælatorum ac principum, præſertim Ludovici XII. Galliarum Regis indignationem commovente ſpiritualibus ac temporalibus armis; idem Ludovicus habitis apud Turones comitiis, de indicendo Concilio nationis Germanicæ & Gallicæ, haud diſſentiente Maximiliano Imperatore, deliberavit, per litteras quibuſdam erga Julium male affectis Cardinalibus ad hoc exequendum permotis.

Istis itaque auctoribus Conciliabulum Piſanum celebrandum anno 1511. Kal. Septembris indictum fuit ab Epiſcopo Gurgenſi Matthæo Lango Cæſaris in Italia Vicario: ac ſtata die Piſis convenere quatuor Cardinales, & quorumdam aliorum Procuratores, ac plures, præſertim Galliarum, Epiſcopi, necnon Maximiliani & Ludovici Oratores. Celebrata Synodus in Eccleſia S. Michaelis Camaldulenſium; præfuitque Bernardinus *Caravaial* Card. Hiſpanus. At Julius ut Conventiculum illum diſſolveret, Lateranenſe Concilium indixit, inchoandum proximo anno 1512. die 19. Aprilis, lata quoque in eos, qui Piſis convenerant, Bulla. Poſt tres ſeſſiones Concilium iſtud Piſanum translatum eſt Mediolanum, ibiq. lata in Julium depoſitionis ſententia anno 1512. die 21. Aprilis poſt ſeſſionem VIII. fuit abſolutum.

Igitur *Lateranenſe* Concilium V. ſub Julio II. inchoatum eſt anno 1512. tertia die Maji, eloquentiſſima Oratione Ægidii Viterbienſis tunc Auguſtinenſium magiſtri: abſolutum fuit autem ſub Leone X. anno 1517. die 16. Martii. Epiſcopi hujus Concilii quinquennio numerum CXX. nunquam exceſſerunt. Conciliabuli Piſani acta in eo fuerunt reſciſſa, proſcripta Sanctio Pragmatica, Cardinales Schiſmatici veniam petentes, & quæ in Piſana Synodo geſta fuerunt damnantes dignitati ſuæ reſtituti,

mon-

montes Pietatis approbati, Electiones Pontificis Simoniacæ declaratæ irritæ & nullæ, aliaque ad fidem moreſque ſpectantia ſaluberrime ſtatuta fuerunt (1).

Tridentinum Concilium præcedentium omnium Generalium Corona, indictum a Paulo III. anno 1542. XI. Calendas Junias, celebrari cœptum eſt anno 1545. Idibus Decembris. Interfuerunt autem Cardinales 6. Legati 4. Patriarchæ III. Archiepiſcopi 32. Epiſcopi 228. Abbates 5. Generales Regularium Ordinum 7. Theologi cujuſque inſtituti quamplures. Habitæ ſub Paulo III. Seſſiones X. octo Tridenti, duæ vero Bononiæ, quam in urbem translatum fuit ob aeris infectionem anno 1547. Revocatum ſub Julio III. Tridentum anno 1551. eodemque Pontifice ſex celebratæ fuerunt ſeſſiones: in quarum poſtrema, ſeu Concilii XVI. habita die 28. Aprilis anno 1552., decreta fuit Concilii ob incurrentia bella ſuſpenſio. Reaſſumptum poſtea anno 1562. ſub Pio IV. aliiſque novem ſeſſionibus additis, abſolutum eſt anno 1563. firmatum ſubſcriptione Patrum 245. atque anno proximo 1564. conſtitutione ejuſdem Pii IV. edita Romæ VII. Cal. Febr. confirmatum, & publicatum. Profecto quidquid inter nos, & hæreticos controvertitur, præmiſſis pluribus diſcuſſionibus, hæc Sacroſancta Synodus declaravit ac definivit, nimirum canonem divinarum Scripturarum, Apoſtolicas traditiones, doctrinam de peccato originali, de juſtificatione, & de gratia, numerum, & effectus S. Sacramentorum, partes pœnitentiæ, tranſubſtantiationem Euchariſticam, ſacrificium Miſſæ, quæ pertinent ad matrimonium, Sacrarum Imaginum & Reliquiarum uſum, venerationem, & cultum; iis quæ ad reformationem Epiſco-

(1) Prior hujus Lateranenſis Concilii ſeſſio habita eſt die 10. Maji. Acta Concilii Piſani reſciſſa fuerunt Seſſ. 2. habita die 17. ejuſdem menſis. Pragmatica ſanctio proſcripta in Seſſione 4. decima die Decembris. Huic Synodo Generali interfuerunt initio cum Pontifice Julio Cardinales XV. Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus, XXII. Archiepiſcopi cum Aſſiſtentibus Pontificio Solio; & Epiſcopi alii LV. Generales Ordinum Mendicantium, & Oratores Regis Hiſpaniarum, Venetorum, & Florentini Ducis. Acceſſerunt anno 1513. dum haberetur ſeſſio 7. Oratores quoque Sigiſmundi regis Poloniæ. Advenerunt tandem & Oratores Chriſtianiſſimi regis, quorum unus, ſcilicet Claudius Scriſſellus Epiſcopus Maſſilienſis ſeſſione 9. cauſam egit Antiſtitum Galliarum, qui accuſabantur propterea quod ad Synodum non convenerant. Seſſione undecima die 19. Decembris anno 1516. promulgatum, prolatumque *Concordatum*, de quo paullo ſupra, cui tamen non omnes Galliarum Antiſtites, Procerumque Senatus ſtatim præbuerunt aſſenſum.

piſcoporum, Clericorum, Monachorum, cunctorumque fidelium videbantur neceſſaria, luculenter expoſitis & conſtitutis.

PRÆTER duo Generalia Concilia, de quibus pertractatum eſt modo, alia complura Seculo XVI. celebrata fuere ad fidem Orthodoxam confirmandam, moreſque ſancte recteque inſtituendos, videlicet, anno 1528. *Pariſienſe*, ac *Bituricenſe:* anno 1536. *Colonienſe:* anno 1549. *Colonienſe* alterum, *Moguntinum*, ac *Trevirenſe*: anno 1565. *Toletanum*, *Cameracenſe*, & *Mediolanenſe I.* S. Caroli Borromæi. Anno 1569. *Mediolanenſe II.* Anno 1573. *Mediolanenſe III.* Anno 1576. *Mediol. IV.* Anno 1579. *Mediolanenſe V.* & anno 1582. *Mediolan. VI.* Quæ *Mediolanenſes* Synodi ſex celebratæ ſtudio prælaudati ſanctiſſimi Cardinalis & Archiepiſcopi Caroli, una cum aliis diœceſanis, de quibus legenda ſunt *Acta Eccleſiæ Mediol.* Eccleſiaſtici regiminis perfectiſſimam normam, Sacramentorum exactam adminiſtrationem, Clericorum irreprehenſibilem honeſtatem, Chriſtianæ vitæ rudimenta, rationemque integerrimam, tradunt, declarant, præſcribunt. His adde Concilium *Michlinienſe* anni 1570. *Rotomagenſe* anno 1581. *Burdigalenſe*, & *Remenſe* anni 1583. *Bituricenſe* anno 1584. *Aquenſe* anno 1585. *Toloſanum* anno 1590. *Avenionenſe* anno 1594. & *Aquilejenſe* anni 1596. &c. His vero, de quibus omnes agunt Hiſtorici de Synodis pertractantes, adjiciamus oportet *Diamperitanam* apud Indos, nuncupatos Chriſtianos *S. Thomæ*, celebratam anno 1599. ab Alexio *de Menezes* Auguſtinenſi, & Romanis typis editam, notiſque illuſtratam anno 1745. a Joanne Facundo *Raulin* ejuſdem Ordinis.

CAPUT III.

IN QUO HÆRESEON MONSTRA EXPONUNTUR, ET ANGLICANUM SCHISMA DESCRIBITUR.

NULLA ætas Seculo, in quo verſamur, hæreticorum hominum, errorumque fuit unquam feracior. Prodierunt enim hac tempeſtate Lutherus, Melanchthon, Flaccus Illyricus, Carolſtadius, Zuvinglius, Œcolampadius, Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus, Joannes Agricola, Oſiander, Stancarus, Muſculus, Brentius, Smidelinus, Storkius, Munſterus, Joannes Leydenſis, Calvinus, Caſtalion,

ſtalion, Servetus, Blandrata, Socinus, Marotus, Theodorus Beza, Arminius, & alii.

Ac *Martinus Lutherus* ceterorum anteſignanus, natus Islebii anno 1483. ingreſſus monaſterium Erfordienſe Auguſtinianæ Congregationis Germaniæ anno juxta Floremundum 1504. juxta Calviſium vero 1506. cœpit contra indulgentias primum bacchari, anno 1517. in alia errorum portenta exinde prolapſus, maxime circa juſtificationem, & efficacem virtutem Sacramentorum. Ad Generale Concilium anno 1518. audacter provocavit: & anno proximo celebrem habuit Lipſiæ cum Eckio diſputationem de primatu Romanæ Eccleſiæ. Articuli ejus XLI. a Leone X. anno 1520. fuerunt damnati (1). Addidit poſtmodum alios nequiores, affirmans poſt Adæ lapſum in hominibus extinctum eſſe liberum voluntatis arbitrium, impoſſibilia eſſe præcepta Dei, peccata dum remittuntur non deleri, ſed dumtaxat non imputari, omnia juſtorum opera eſſe inquinamenta, & peccata, timorem gehennæ reddere hominem magis hypocritam, & peccatorem: Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum, in Euchariſtia permanere cum domini corpore ſubſtantiam panis, Purgatorium commentum eſſe Papiſticum, fere omnibus Wicleffi, & Huſſitarum inſtauratis deliramentis. Quibus ab Eccleſia, & a Catholicis Univerſitatibus Theologorum, ſemel iterumque proſcriptis, adeo pervicacior evaſit, ut religionis pudoriſque jugo prorſus excuſſo, anno 1525. uxorem duxerit Chriſto ereptam, ideſt, monialem Catharinam *de Borè* nuncupatam, apud Eraſmum, ſuoſque ſectarios, contemptum & deriſionem maximam ſibi comparans. Pluribus demum accitis diſcipulis, qui Lutheranæ Sectæ variam formam, ac diverſum nomen dedere, ſceleſtiſſimam efflavit animam Islebii anno 1546. die 18. Februarii; ejuſque cadaver translatum fuit Vittembergam ſuperioris Saxoniæ metropolim.

Philippus *Melanchthon*, quem Montacutius vocat *Theologiæ corculum reformatæ*, & litterarum ac litteratorum

(1) Cœperunt anno 1522. inter Lutheranos etiam mulieres contra monitum Pauli prædicare verbum Dei. Princeps harum mulierum Argula non obſcuro exorta genere. Etiam Montaniſtis ſuas fuiſſe Profeſſiſſas Priſcillam, & Maximillam alibi diximus. Idem de Pepuzianis tradit S. Epiphanius h. 49. & de Collyridianis h. 79. Irrupit in hæc tempora omnium fere ſuperiorum hæreſum colluvio.

rum decus, Henricus Stephanus fuiſſe autem eloquentem virum & nos ingenue fatemur, natus eſt Solicinii (Vulgo *Bretten*) ad Rhenum anno 1497. obiitque Wittembergæ anno 1560. die 19. Aprilis. Is *Confeſſionem Auguſtanam* conſcripſit, exhibitam Carolo V. in Comitiis Auguſtæ anno 1530. fuitque dux Lutheranorum, qui *molliores* dicuntur, propterea quod non adeo crude ſentiunt de interitu liberi arbitrii, & de neceſſitate peccandi. Illum propterea ad Religionis ineundam concordiam Franciſcus I. Rex Galliarum arbitrabatur idoneum, eumque videre optabat Henricus VIII. Anglorum rex. At non diſceſſit e Germania. Ibi vita functum diximus ſupra. Exhumatum illius cadaver, & combuſtum Monachii ſcribit Romualdus Monachus Folienſis; quem tamen falſitatis quidam redarguunt. Falſum quoque videtur quod narrant (1), Melanchthonem morti proximum matri interroganti quænam melior eſſet religio, reſpondiſſe, novas eſſe plauſibiles, Catholicam tamen certam tutamque; nam Melanchthonis mater anno 1529. e vita migraverat. Ajunt denique Melanchthonem prodigiis, inſomniis, & Aſtrologorum vaticiniis nimiam fidem adhibuiſſe, atque inclinaſſe ad Pyrrhoniſmum, ad eorum nempe ſenſum, qui putant de qualibet re ſuſpendendum eſſe judicium. Nos hoc unum affirmamus, quod idem Melanchthon ſuum ante obitum ſcribens epitaphium pronuntiavit de ſemetipſo,

Iſte brevis tumulus miſeri tenet oſſa Philippi,
Qui qualis fuerit, neſcio, Talis erat.

MATHIAS *Flaccus Illyricus* in oppido Iſtriæ Albona ortus anno 1520. obiit Francfurti anno 1576. die XI. Martii. Venetiis litterarum poſuit tyrocinia, Egnatio tradente. Profectus inde in Germaniam, Lutheri & Melanchthonis fuit auditor. Horum vero dogmatibus addidit affine alterum Manichæiſmo, tradens originale peccatum eſſe animæ rationalis ſubſtantiam. Ejus propterea aſſeclæ *Subſtantialiſtæ* vocantur. Ut liberius contra doctrinam orthodoxam inſaniret, Partenopolim, ideſt, Magdeburgum conceſſit; & anno 1557. cœpit in Jenenſi Academia palam docere. Magdeburgi moram agens *Centuriis* Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ colligendis applicuit ani-

(1) Floremundus lib. 2. cap. 9.

animum: quarum priora IV. Volumina prodiiſſe in lucem anno 1560. tradit Spondanus: at tria præcedenti anno 1559. fuerant impreſſa. Suis diſplicuit magnopere, quoniam Illyricus in lucem edidit *Ordinem Miſſæ Latinæ*, quæ in uſu fuit circa annum Domini DCC. Id enim abrogantibus Miſſam opponitur. Acerrimus turbarum incentor a Thuano, furioſus Theologus a Montacutio, præjudicatis opinionibus imbutus a Ric. Simone Illyricus nuncupatur.

ANDREAS *Carolſtadius* cum Zuvinglio & Œcolampadio *Sacramentariorum* eſt auctor. Fuit ille ejuſdem cum Luthero ætatis, apud Francones natus. Negabat Chriſtum in Euchariſtia reperiri, irriſorie affirmans non eſſe quemquam fidelium *anthropophagum*. Dogmatizabat imagines Sanctorum confringendas eſſe: quæ duo Luthero adverſantur. Hinc inter utrunque jurgia ac diſſidia. Excedere Witemberga coactus anno 1524. Orlemundum Thuringiæ urbem ſe contulit: ad quam Lutherus accedens, auctore Carolſtadio, lapidibus ejectus fuit. Fertur omnium Sacerdotum primum inter Sacramentarios iniiſſe connubium; atque in hujus commendationem facinoris legitur apud Floremundum lib. 2. cap. 7. *Miſſa* ad ludibrium conficta. Ceterum Carolſtadius haud fama doctrinæ apud Sacramentarios ipſos celebris fuit, ſed eum longe ſuperavit Zuvinglius, a quo Zuvingliani appellantur.

HULDERICUS *Zuvinglius* in Helvetia natus anno 1487. obiit in prælio religionis cauſa a Tigurinis, & Bernenſibus contra finitimos Catholicos inito anno 1531. Apud Tigurinos enim mos eſt, ut dum exitur ad pugnam, primarius miniſter ſimul cum milite procedat. Illius Cadaver commiſſa pugna die XI. Octobris, inventum a Catholicis diſſectum fuit, & combuſtum. Diximus ſupra propugnaſſe in verbis, quibus conficitur Euchariſtia, *Metonymiam*, illic nempe adeſſe autumans ſignum Dominici corporis, non ſubſtantiam. Negavit ulterius Originale peccatum, poſt Julianum, Pelagianorum deterrimus. In ſua ad Franciſcum I. ſubdola *Confeſſione* Paganorum ſalutem temere aſſeruit. Valuit patria, ideſt, Helvetica eloquentia, necnon linguis Latina, Græca, Hebraica, & Germanica.

JOANNES *Œcolampadius* Winſpergenſis, natus in Germania anno 1482. obiit Baſileæ eodem, quo Zuvinglius anno, 1531. menſe Nov. ejuſque obitum Munſterus

carmine Hebraico, Beza Latino Hendecaſyllabo deplorarunt. Laudatur quoque a Paulo Jovio, ab Eraſmo, a Sadoleto ob eruditionem; in eo tamen recte dicitur perniciosiſſimus, quod Chriſtianæ Hoſtiæ repudiato Sacramento, infecit plurimos Zuvinglianæ impietatis veneno.

Martinus *Bucerus* Seleſtadii in Germania natus anno 1491. in Ordine Prædicatorum vixit annos quindecim; deinde anno 1521. cum Petro Martyre, & Paulo Fagio in Angliam profectus eſt, atque anno 1549. Cantabrigiæ palam docuit. Ibidem deceſſit anno 1551. ejuſque oſſa regnante Maria, cum oſſibus Fagii anno 1555. effoſſa & concremata fuerunt. Utrique tamen Eliſabetha anno 1560. monumentum erexit. Non unam, ſed tres Bucerus ſucceſſive duxit uxores: ex priori, quæ Monialis fuerat, filios tredecim ſuſcepiſſe affirmat Melanchthon. Hermannum de Wida Archiepiſcopum Colonienſem anno 1542. pellexit in hæreſim. Ejus, & Petri Martyris opera, Anglia fere univerſa corrupta eſt. Studuit, ſed irrito conatu, Sacramentarios & Lutheranos revocare ad concordiam: habuit cum Calvino epiſtolare commercium; ac videtur agnoviſſe merita bonorum operum; unde ab aliis Sectariis redarguitur, quaſi *Papiſmum* non oppugnaverit, ſed converterit in *Buceriſmum*. Poſſevinus, Prateolus, Lindanus, & Surius narrant Bucerum morti proximum dixiſſe, nondum adveniſſe Meſſiam in lege promiſſum, & obiiſſe in pervicacia Judaica. Plura hac de re in Diction. P. Bayle (1).

Petrus *Martyr Vermilius*, cujus ſupra meminimus, Florentiæ natus anno 1500. adoleſcens Ordini Canonicorum Regularium ſe addixit in Feſulano Cœnobio. In Angliam tranſmigravit anno 1547. labente, cum antea Tigurum cum Bernardino Ochino petiſſet, inde vero Argentoratum. Iſtic, atque Oxonii ſacras litteras tradidit; variaque fortuna, & peregrinationibus jactatus, ut inquit Thuanus, obiit Tiguri anno 1562. Idibus Novembris. Lucæ cum Emmanuele Tremellio, & Hieronymo Zanchio familiariter uſus, ſinguli conſilium diſcedendi ex Italia cœperunt. *Tremellius* Ferrariæ natus erat patre Judæo: Heidel-

(1) Inſani quidam homines hac ætate inchoandum putarunt regnum Chiliarcharum a Cerintho confictum. Ita opinati ſunt Auguſtinus Weber anno 1530. Thomas Muntzerus anno 1525. in Weſtphalia, atque Joannes a Leyden anno 1534.

delbergæ docuit Hebraicam Linguam; Syriacam N. T. Verſionem latinitate donavit, & V. Teſtamentum cum Franciſco Junio Biturigiæ, qui peſtilentiâ obiit anno 1602. Lugduni Batavorum, ad Hebraicos fontes aggreſſus eſt emendare. Horum Verſionem, quæ primum prodiit anno 1575. Eccleſiæ Proteſtantium ſummo plauſu exceperunt. At *Zanchius* Alzano Italus paulo poſt Vermilii diſceſſum, eamdem ob cauſam conceſſit Argentoratum, obiitque Heidelbergæ anno 1590.

QUID de *Bernardino Ochino*? Is Minorum, quos Obſervantes vocant, profeſſus antea Inſtitutum, Ordinem FF. Min. *Capuccinorum* ingreſſus anno 1534. magna in eo vixit auſteritate uſque ad annum 1542. Fuit concionator celeberrimus, ejuſdemque Ordinis Generalis miniſter, non tamen, ut quidam dixerunt, Inſtitutor. Ab anno enim 1525. F. Matthæus Baſſius Capuccinorum auctor extiterat. Porro Ochinus a Joanne Valdeſio J. C. Hiſpano Neapoli ſeductus, & in hæreſis ſuſpicionem veniens, Florentiæ cum Petro Martyre de capeſſenda fuga deliberavit. Genevæ mulierculam duxit uxorem, inde Auguſtam; hinc in Angliam anno 1547. migravit. Ex Anglia redux anno 1553. adiit Argentoratum; Argentorato Baſileam, Baſilea in pagum Tigurinum conceſſit. Expulſus hinc eſt anno 1563. ob editionem *Dialogorum*, quos eodem anno typis commiſit Baſileæ, abſque Tigurini Magiſtratus licentia; in quorum Dialogorum XXI. approbavit Polygamiam. Ubi ex finibus Helvetiorum exceſſit, Macedonii hæreſim dicitur innovaſſe, & adhæſiſſe Anabaptiſtis. Annales Capuccinorum, Martyrum Franciſcanorum ad diem 4. Januarii, & alii tradunt Ochinum pœnitentia ductum Genevæ Martyrem occubuiſſe. Apoſtatam nihilominus periiſſe Morerius, aliique plures teſtantur.

JOANNES *Agricola* Iſlebii natus anno 1492. patria, ac perfidia Luthero conjunctus fuit. Falſo dicitur rediiſſe ad Pontificios, quando Carolus V. *Interim* vulgavit. E Saxonia enim conceſſit Berlinum, qua in Urbe anno 1539. Joachimus II. Elector Pſeudoevangelicam Religionem recepit, Romana rejecta. Berlini autem obiit *Agricola* anno 1566. homini Epicureo ſimilior, quam pio Theologo, inquit ad præcit. annum Oſiander. Ab hoc Agricola diverſus *Michael Agricola* Aboenſis, qui omnium primus ad hæreſim propagandam tranſtulit Novum Teſtamentum in linguam Germaniæ Vernaculam. *Oſiander*,

 An-

Andreas, Bavarus nuper commemoratus novam circa Chriſti mediationem ac redemptionem commentus ſententiam, aſſeruit Dominum eſſe humani Generis Reparatorem, & juſtificationis noſtræ efficientem cauſam, *ſecundum ſolam divinam naturam*, humana penitus ſecluſa, & hominem juſtificari ipſa juſtitia, *qua Deus eſſentialiter juſtus eſt*.

PUGNAVIT adverſus Oſiandrum *Franciſcus Stancarus* Mantuanus: qui ex Italia diſcedens Hebraicas litteras tradidit in Academia Cracovienſi anno 1550. Scripſit *L. Canones*, quibus uterentur Eccleſiæ Poloniæ a Romana diſcedentes. Ut Oſiandrum refelleret, dogmatizavit primum, Chriſtum eſſe hominum Redemptorem ſpectata *ſola natura humana*, nihil ad ſalutem conferente divinitate Perſonæ, tum in Arianiſmum prolapſus Blandratæ, aliiſque Antetrinitariis, qui in Poloniam confugerant, perfidiæ ſuppeditavit munimenta. Obiit apud Polonos anno 1574. eique fuit impietatis hæres, filius, & is *Franciſcus Stancarus* nuncupatus, natus anno 1562. mortuus anno 1621.

ANDREAS *Muſculus* Stancaro & Oſiandro ſe opponens, docuit ita Chriſtum eſſe Mediatorem *ſecundum humanam divinamque naturam*, ut hanc in Cruce cum humana mortuam, & illam cum divina *ubique eſſe* contenderet. Quo in dogmate Joanni Brentio, & Jacobo Andreæ ab Hoſpiniano dicitur ſuccenturiatus. Muſculus in Miſna ortus, Brandeburgenſium Eccleſiarum Lutherana labe corruptarum rector fuit, & curator, obiitque anno 1580. Diſtinguendus eſt ab Andrea *Wolfangus Muſculus* Benedictinus excucullatus, inter Lutheranos doctiſſimus. Duodeciaci in Lotharingia Wolfangus natus anno 1497. monachalem veſtem induit quindennis; eaque abjecta, Margaritam *Barth*, quam & monachus deperierat, anno 1523. Argentorati duxit uxorem. Cum elegantiſſime litteras pingeret, ſuam Bucero libros conſcribendo locavit operam. Poſtea Theologiam docuit Bernæ, ubi deceſſit anno 1563. die 30. Auguſti, ſplendido cohoneſtatus Epitaphio. (1) Plura edidit Patrum Græcorum Opera, & e Græ-

ca

(1) Epitaph. Wolfangi Muſculi.
Muſculus hic ſitus eſt, doctrina clarus, & ingens
Nomen in orbe manet, Spiritus aſtra tenet.

ca lingua vertit *Hiſtoriam Euſebii*, quam poſtea elegantiorem reddidit Chriſtoforſonus. Scripſit ſermones adverſus *miſſam*, Anti-Cochlæum; & in ſacras litteras Commentaria permulta.

Joanni *Brentio*, & *Jacobo Andreæ* Muſculum ſuccenturiatum in doctrina *Ubiquiſtarum*, dixi nuper: *Brentius* autem Wilæ in Svevia ortus, colloquiis circa fidem habitis Marburgi, Ratiſponæ, & Vormaciæ interfuit anno 1529. 1546. & 1557. Fuerat Canonicus Wittembergenſis; fatiſque ceſſit anno 1570. Filium habuit; *Joannem Brentium* pariter vocatum, profeſſorem Tubingenſem in Svevia; ac deceſſit is anno 1596. *Jacobus Andreas* Weiblingæ patre fabro ferrario natus, unde illi cognomen *Schmidlini* acceſſit, vita functus eſt anno 1590.

Nicolaus *Storchius*, ac *Thomas Muntzerus* (1) una cum *Marco Stuber* inſtituerunt ſectam *Anabaptiſtarum*; qui negant pueros eſſe baptizandos; affirmant licitum non eſſe jurare; & nefas Chriſtianis ſubire Magiſtratus; & gerere bellum. Non tantum Catholicis, ſed etiam hæreticis Principibus exoſi, tanquam ſeditioſi mulctati ſunt. Muntzerus audacior Storchio decollatus eſt anno 1525. cum in Germania truce ruſticorum bellum excitaſſet. *Bernardus Rothmannus* poſt Muntzerum Anabaptiſmum anno 1530. Monaſterii propagavit: Tam ingenti numero creverunt, ut etiam ſibi reges eligerent. Primum *Joannes Leidenſis*, tum *Joannes* alter; quidam poſtea *Cornelius* nomine; poſtremus *Joannes Vilelmus* infauſto potiti ſunt regno: Nam Joannes Leidenſis, urbe Monaſterienſi, quam Anabaptiſtæ occupaverant; recuperata a principe Epiſcopo anno 1535., ineunte anno proximo forcipibus ignitis diſcerptus, & adacto per pectus mucrone, miſerrime interiit. Joannes alter Bruxellis, Cornelius Ultrajecti plexi ſunt capite: Joannes Wilelmus in Cliviæ diſtrictu cum primaria Uxore Eliſabetha quam Reginam vocabant ſuorumque multitudine captus, anno 1574. lento crematus eſt igne. Martyrologium ſectæ ſuæ prægrande in folio Anabaptiſtæ conſcripſerunt; quum tamen Magiſtratus in ipſos Anabaptiſtas pœna capitis animadverterint cauſa potiſſimum ſeditionis; propter quam Senatus quoque Tigurinus anno 1530. in illos eamdem pœnam ſancivit, appro-

N 3 bato

(1) Ant. Muncerus.

bato *Pædobaptiſmo*, atque ex Angliæ regno anno 1560. Eliſabetha juſſit illos excedere.

Inter Anabaptiſtas connumerantur *Mennonitæ*, ita a quodam Menno appellati: de quibus Georgius Caſſander præf. in Tract. *de Baptiſmo Infantium* ait, miſeratione dignos videri, quoniam Anabaptiſtis aliis meditantibus reſtitutionem regni Chriſti per deletionem impiorum factam vi externa, hi docebant in ſola Cruce conſiſtere illius regni inſtaurationem & propagationem.

Joannes *Calvinus*, a quo Calviniſtæ, Novioduni in Picardia natus anno 1509. e Galliis anno 1517. diſceſſit, & contulit ſe Baſileam, ubi hebraicas litteras didicit, ediditque annos natus 26. opus *Inſtitutionum* Franciſco I. Galliarum Regi nuncupatum. Nimis Opus illud a ſectariis extollitur, (1) cum nihil ſit aliud, quam complexio errorum Melanchthonis, Hyperii, Sarcerii, & Œcolampadii. Latina dictione Calvinus ſuperavit Lutherum; is patria & Germanica excelluit eloquentia. Meditatus iter Argentoratum verſus, & bello præpeditus Genevam divertit. *Guilelmus Farellus* illum ſub Dei maledictione obteſtans ne Geneva diſcederet, impulit ad exercendum illius Eccleſiæ miniſterium. Contigit id anno 1536. *Farellus* in Delphinatu natus erat anno 1489. atque ad hæreticorum caſtra defecerat. Proximo anno 1537. Genevenſes Domini & Catholicæ Religionis jugum, ſolemni perjurio, penitus excuſſerunt poſteaquam anno 1535. ſeſe a Romani Pontificis obedientia auſu temerario, & Curiæ ænea tabula ad perpetuam infamiam appenſa, (2) ſubtraxiſſent. Cum Farello tamen Geneva anno 1538. Calvinus expulſus fuit, quod ſe opponerent Cœnæ Euchariſticæ celebrationi. Argentoratum profectus cum *Bucero* & *Capitone* familiariter vixit. De Bucero dictum ſupra. *Capito* unus erat Sacramentariorum. Calvinus Genevam rediit anno 1541. Magiſtratu, & populo plaudentibus. Obiit autem anno 1564. die

(1) De Calvini Inſtitut. Paulus Thurius:
Præter Apoſtolicas, poſt Chriſti tempora, Chartas,
Huic peperere libro ſecula nulla parem.

(2) Ea in Tabula legitur:
Quum anno Domini MDXXXV. profligata Romani Antichriſti tyrannide, abrogatiſque ejus ſuperſtitionibus, ſacroſancta Chriſti Religio hic in ſuam puritatem, Eccleſia in meliorem ordinem ſingulari beneficio repoſita, & ſimul pulſis fugatiſque hoſtibus urbs ipſa in ſuam libertatem non ſine inſigni miraculo reſtituta fuerit; S. P. Q. G. monumentum hoc perpetuæ memoriæ cauſa fieri atque hoc loco erigi curavit, quo ſuam erga Deum gratitudinem teſtatam faceret.

die 27. Maji. Calvini dogmata, præter ea, quæ univerſis *Proteſtantibus* (1) communia ſunt, nempe Canonem Scripturarum corrumpere, traditiones rejicere, Papam vocare *Antichriſtum*, SS. imagines cultumque proſcribere, juſtificationem in ſola fide ſtatuere, impugnare Sacramentorum numerum, & effectus, rituſque Romanæ Eccleſiæ irridere; Calvino, inquam, dogmata ſunt in Euchariſtia ſignum, non rem ac ſubſtantiam Corporis Chriſti contineri, & hanc ſola fide apprehendi, humanam voluntatem non habere ullam boni, vel mali electionem, Deum eſſe auctorem peccati, gehennam improbis, nullius culpæ intuitu decernere, Millenariorum circa dilationem beatitudinis ſententiam ſectari, aliaque hujus generis doctrinæ monſtra, abſona, nefaria, blaſphema.

Sebastianus *Caſtalio* Lugduni Allobrogum natus anno 1515. Calvino Argentorati innotuit, cum illo Genevam venit; ſed Geneva contulit ſe Baſileam ad litteras Græcas in eadem Urbe tradendas. Ibidem extinctus eſt anno 1563. die 29. Decembris. Semina illum ſparſiſſe *Arminianiſmi* tradit Hofmannus in Lexico. Ejus Gallicanam Sacrorum Bibliorum Verſionem etiam Novatorum plurimi parvipendunt. Pro lubitu eligi poſſe religionem, quæ arrideat cuique, autumabat. „ Caſtalio, ut inquit Voſſius p. 2. Inſtit. Orator., pro *baptiſmo* ſubſtituit *lotionem*, pro *Angelo genium*, pro *fide confidentiam*, pro *Eccleſia Rempublicam*, pro *Synagoga collegium*. „

Unitariorum, qui unam in Deo perſonam agnoſcunt, & individuam denegant Trinitatem, poſt veteres Sabellianos auctor fuit *Michael Servetus* Tarraconenſis: qui variis orbis partibus peragratis, ex Anabaptiſta Sacramentarius, e Sacramentario Antitrinitarius evaſit, conſcripto editoque libro omni impietate referto, *De Trinitatis erroribus*. A Calvino hac de re accuſatus, decreto Senatus Genevenſis vivus combuſtus fuit anno 1553. die 27. (2) Octobris.

Ne eodem afficeretur ſupplicio, ſe Geneva ſubduxit *Georgius Blandrata*, qui & Ticino antea diſceſſerat, S. Inquiſitionis metu. In Pedemontio apud Salu-

(1) *Proteſtantium* nomen inde ortum, quod in Comitiis Spiræ an. 1529. quibusdam ſtatutis, quæ hæreticorum opponebantur libertati, illic XIV. Imperii Urbes exhibito ſcripto die 19. Aprilis proteſtatæ ſunt nolle ſe iisdem decretis obtemperare ad Cæſarem, & ad Concilium appellantes. Deinde illud nomen ad Lutheranos & Calviniſtas omnes pertranſiit, ut quaſi communi fœdere adverſus Eccleſiam pugnarent.

(2) Calviſius, *die* 17.

tias ortus fuerat. Geneva profugus in Poloniam conceſſit anno 1558. Illic quoque Calvini Epiſtolis exagitatus in Tranſilvaniam profectus eſt anno 1563. invitatus a principe Joanne Sigiſmundo: diſputavit adverſus Trinitatem cum *Franciſco David*, (1) Reformatæ, ut vocant, Eccleſiæ Theologo, apud Albam Juliam urbem Tranſilvaniæ primariam anno 1566. Refutavit etiam ſcripta *Georgii Majoris* anno 1569. Vivebat adhuc anno 1585. ut conſtat ex Bibliotheca Antitrinitariorum. Maimburgus in Hiſt. *Arianiſmi*, in inſaniam verſum affirmat, atque ab uno nepotum ſuorum, ipſius inhiante pecuniis, fuiſſe interfectum. Memoratus *Franciſcus David*, etſi Blandratam & Fauſtum Socinum paſſus eſt adverſarios; tamen Chriſtum non eſſe adorandum ajebat; unde tanquam Novator in carcerem conjectus fuit, ubi animam anno 1579. efflavit.

Inter *Unitarios* memorandus præſertim *Socinus*, a quo appellatio *Socinianorum*. Ac duo fuerunt *Socini* novorum Ebionitarum parentes, *Lælius*, & *Fauſtus*. Lælius filius Mariani celebris JC. natus Senis anno 1525. Cœpit contra Trinitatem, & Chriſti ſatisfactionem differere in Veneta ditione circa annum 1546. ſed caute, interrogans ſcilicet, & quaſi cupiens doceri. Reliquit ideam quamdam *Socinianiſmi* in Paraphraſi primi Capitis Evangelii S. Joannis ſcripta anno 1561. ediditque librum contra Calvinum *de hæreticis capitali ſupplicio non afficiendis*. Præconceptum tamen hæreſeos ſyſtema exploſit, produxitque *Fauſtus Socinus* filius Alexandri natus Senis anno 1539. cui Lælius patruus erat: nam & Alexandrum genuerat Marianus. Morabatur Fauſtus Lugduni, quando Lælius obiit Tiguri anno 1562. Rediit itaque in Etruriam: unde rurſus diſcedens Germaniam petiit anno 1574. Baſileæ explicandæ Theologiæ, quæ cum Samoſatenſibus negat Trinitatis myſterium, cum Ebionæis vero Chriſti ante Incarnationem præexiſtentiam, præformatæ, ut diximus ab ejus patruo, totus incubuit. Edidit hunc in finem librum *de Chriſto Servatore*, & acerrime anno 1578. cum Franciſco Pucci Florentino Tiguri diſputavit. Adiit Poloniæ latebras anno 1579. Ibi plurium incurrit indigna-

(1) Franciſcus David, relictis poſtea aliorum Novatorum ſectis, & ipſe ad Unitarios pertranſiit.

dignationem propter librum ſcriptum contra Jacobum Palæologum, *de Magiſtratu*. In rus itaque nono a Cracovia milliario ſecedens a Polono quodam patritio exceptus eſt, ibique obiit anno 1604. die 3. Martii.

Sociniana hæreſis omnium peſtilentiſſima eſt; Nam ad Pauli Samoſateni, Arii, Macedonii, Photini, aliorumque Antitrinitariorum blaſphemias, addit hæreſim Ebionis, Chriſtum purum hominem adſtruens, & cum Novatoribus de Sacramentis, de juſtificatione, de Romana Eccleſia, de Originali peccato, de Gratia Chriſti peſſime ſentit. Quare apud Socinianos adagium eſt pervulgatum,

Tota urbis Babylon deſtruxit tecta Lutherus,
Muros Calvinum, ſed fundamenta Socinus.

Quanti vero nefandæ huic hæreſi adhæſerint, conſtat ex *Bibliotheca FF. Polonorum*, & in hanc adnotationibus Joannis Fabricii (1)

Repetita Calvini memoria monet, ut de Maroto, ac Theodoro Beza nonnulla dicamus. *Clemens Marotus* Poeta Gallus Franciſcum I. Regem ſuum anno 1521. in bellum ſecutus, & Ticini captus ob hæreſis ſuſpicionem, in carcerem conjectus fuit. Inde patrocinio Regis ereptus, modo in Gallias rediit, modo in Italiam; ac tandem Genevam ſe contulit. Ibi ob patratum adulterium extremo plectendum fuiſſe ſupplicio, ſed intercedente Calvino flagris dumtaxat vapulaſſe, tradit Maimburgus Hiſt. Calviniſtarum libro 2. Sane *Marotus* Geneva in Pedemontium conceſſit, ibique anno 1544. (2) interiit. Magno illum in pretio habent Calviniani, propterea quod Pſalmos Davidicos verterit rythmo Gallico, qua verſione Genevenſes utuntur. Omnes ante ſe Poetas ſuperaſſe felicitate ingenii, ſed omnis ſcientiæ & cognitionis litterarum fuiſſe expertem, teſtatur Beza.

Theodorus *Beza* Vezeliaci in Burgundia natus anno

(1) Hæc FF. Polonorum Bibliotheca prodit anno 1656. Irenopoli, fictitio nomine Amſtelodami. Comprehendit opera Fauſti Socini, Jonæ Slichtingii, Joannis Crellii, & Joannis Ludovici Wolzogenii. Plurium illic inſerta ſunt ſcripta eorum, qui Socinianis adhæſerunt, inter quos Franciſci Puccii nobilis Florentini, qui ad Anabaptiſtas tranſiens cum Socino poſtea pugnavit. Cum peſtilentiſſima illa Bibliotheca connexionem habent Tractatus Samuelis Przipcovii Equitis Poloni, Hieronymus Moſcorovius, Petrus Statorius, Stanislaus Lubieniecius, item Poloni, necnon Franciſcus Davidis Hungarus, Joachimus Stegmannus Tranſilvanus, Michael Gittichius Venetus, aliique complures pro Socinianorum & Unitariorum ſecta pertinaciſſime decertarunt.

(2) Auguſtæ Taurinorum.

no 1519. Aureliæ ſub diſciplina Melchioris Wolmar litteris operam dedit. Genevam fugit anno 1548. Proximo anno cœpit Lauſonii (1) Græcas litteras palam docere; & nondum exacto decennio, aut vix exacto, rediit Genevam. Calvino anno 1559. inſolubili amicitiæ nexu copulatus, ejuſdemque collega effectus in ſatanæ miniſterio, concionibus ſcriptiſque illius errores propagavit. Cum Jacobo Andrea, cujus ſupra meminimus, graviſſimam anno 1586. *de Euchariſtia* habuit diſceptationem. Triumphum tam Lutherani, quam Calviniſtæ jactant; habitamque contentionem illam aliquot dierum intervallo *abſque ullo prorſus fructu*, fatetur in Vita Bezæ Antonius Fayus. Tres Bezam duxiſſe uxores inquit Stephanus Paſquier, de illo feſtivum pangens epigramma (2), ſed habuiſſe duas tantum ſcribunt alii. Deceſſit anno 1605. dum præſentium memoriam, debilitata mente evanidam, amiſiſſet, ut inquit libro 125. Hiſtoriarum Thuanus.

Pugnavit adverſus Bezam circa divinam prædeſtinationem *Jacobus Arminius*: nam Arminius nullam aliam Dei electionem agnovit, præter illam, quæ pendet a voluntate obtemperantium divinæ vocationi. Hanc Arminius ſtabilire conatus eſt, hortante *Martino Lydio*, præveniente gratia rejecta. Theologicam Cathedram Lugduni Batavorum (Leyden vocant) ab anno 1603. exercuit, poſt *Franciſcum Junium*, qui peſtilentia deceſſerat anno 1602. Eadem in urbe Arminius occubuit anno 1609. ætatis ſuæ 49. natus enim erat in oppido Hollandiæ Oude-Watter anno 1560.

Dixi de hæreticis, quos initio hujus tertii capitis memoravi: ſed plures alios hoc in ſeculo affirmavi extitiſſe. Hujus ſunt generis *Hadrianus Junius* Belga, Medicus Hiſtoricus & Poeta, qui obiit in Zelandia anno 1575. *Sebaſtianus Munſterus* Germanus, Apoſtata Ord. S. Franciſci, in Hebraica lingua & matheſi doctiſſimus; qui peſte correptus periit anno 1552. *Joachimus Camerarius* ob eloquentiam a Turnebo, a Lipſio, a Caſaubono laudatus,

(1) Ideſt, *Lauſanne*.
(2) Steph. Paſquier:
Uxores ego tres vario ſum tempore nactus,
Cum juvenis, tum vir, factus & inde ſenex.
Propter opus prima eſt validis mihi juncta ſub annis,
Altera propter opes, tertia propter opem,

tus, & mortuus anno 1574. *Georgius Buchananus* J. C. Hiſtoricus & Poeta, qui obiit Edimburgi anno 1582. *Conradus Geſnerus* Tigurinus, Polyhiſtor, qui fato ceſſit anno 1565. *Joannes Balæus* Anglus Romanorum Pontificum impudentiſſimus inſectator, (1) extinctus anno 1563. *Joannes Mercerus* Uticenſis in Academia Pariſienſi poſt Vatablum profeſſor litterarum hebraicarum mortuus anno 1570. *Martinus Chemnitius* auditor Melanchthonis, qui ſcripſit adverſus Concilium Tridentinum, & exceſſit e vivis Brunſvicæ anno 1586. Mitto *Joannem Paulum Alciatum* Mediolanenſem ex Antitrinitario Mahumetanum, *Valentinum Gentilem*, Calabrum ob denegatam Trinitatem in Helvetia capite plexum, ceteroſque a fide extorres, ac tanto digniores vituperatione, quanto præditi fuerunt ingenio, ac multiplici litterarum notitia (2).

CONSTAT autem ex dictis præcipuas ſeculi XVI. hæreſes eſſe *Lutheranorum*, *Sacramentariorum* ſive *Zuvinglianorum*, *Anabaptiſtarum*, *Ubiquiſtarum*, *Calviniſtarum*, *Antitrinitariorum*, *Novorum Ebionitarum*, ſcilicet *Socinianorum*, & *Arminianorum*, ſeu *Remonſtrantium*, novorumque *Pelagianorum*. Hiſce autem Sectis ſinguli fere, quos commemoravimus, peculiarem aliquem addiderunt erro-

(1) De Balæo Laurentius Humfredus:
Plurima Lutherus *patefecit*, Platina *multa*,
Quædam Vergerius, *cuncta* Balæus *habet*.

(2) Complurium hæreticorum obitum Seculo XVI. ita recenſet Calviſius; Bruxellis duo monachi Lutheri aſſeclæ, martyrum ſuorum primitiæ a Sectariis vocati, flammis anno 1523. exuſti fuerunt. *Leonardus Renſer* in Bavaria anno 1527. die 16. Auguſti crematus igne. *Joannes* Elector Saxoniæ eorum caput, qui anno 1529. die 16. Aprilis ſolemniter proteſtati fuerunt adverſus Conventum Spirenſem, unde *Proteſtantium* exortum eſt nomen, deceſſit anno 1530. die 22. Septembris. *Zuvinglius* anno ætatis ſuæ 44. cecidit in bello Tigurino, anno 1531. die 11. Octobris; eodemque anno Kal. Decembris obiit *Oecolampadius* annos natus 49. *Petrus Brulius* Tornaci lentò igne conſumtus fuit anno 1545. die 19. Februarii. *Martinus Lutherus* vita functus Isiebii anno 1546. die 18. Februarii, humatus autem Witembergæ. *Michael Servetus* exuſtus Genevæ an. 1553. die 17. Octobris: *Annas Burgius* crematus Lutetiæ anno 1559. die 20. Decembris. *David Georgius*, anno poſt obitum tertio, exuſtus Baſileæ eodem an. 1559. die 3. Maji. Obiit *Philippus Melanchthon* anno dieque præcitatis: *Sebaſtianus Caſtalio* an. 1563. die 29. Decembris: *Conradus Geſnerus* anno 1565. die 13. Decembris: *Joannes Brentius* an. 1570. die 11. Septembris; *Jacobus Andreas* anno 1590. die 7. Januarii, *Hieronymus Mencelius* eodem anno die 15. Februarii, atque *Joannes Avenarius* die 30. Octobris. Hæc ex Sethi Calviſii *Cronologia* uſque ad annum 1602. obitumque *Friderici Wilhelmi* Saxoniæ Ducis, producta.

errorem, ut facile ex dictis eruitur. Semel enim vera fidei regula contempta, privatoque probato ſpiritu, nullum hæreſeon illuvioni poterit adinveniri remedium.

Non recenſuimus in ſerie hæreticorum *Huguenotos*: ſunt enim hi Galliarum Calviniani. Derivatum hoc nomen *Huguenot* ab *Eignot*, quod idem ſignificat, ac *fœdere junctus*. Nam Genevæ anno 1518. orto diſſidio, an Duci Sabaudiæ ſubjecta deberet eſſe, an libera & ſui juris Civitas, qui pro libertate ſteterunt, appellati ſunt Alemanniæ lingua *Eignots*, nempe *Confœderati*, ob fœdus initum cum Friburgenſibus. Ceteri Sabaudiæ Duci addicti *Mamelùs* vocati fuerunt, quo nomine appellabantur populi ſubjecti Sultano Ægypti. *Eignoti* ſuperarunt adverſantes ſibi *Mamelùs*; erant enim tum omnes Catholicæ religionis ſequaces. Etiam Helvetii Nobilium excuſſo principatu nuncupati ſunt *Eignots*. Ita hoc nomen vindicatæ libertatis, fœderiſque ab initio teſſera videbatur, non hæreſis. At ubi Zuvingliani Geneva Catholicos ejecere, retinuerunt *des Eignots* appellationem, honeſtumque olim nomen factum eſt turpe Calvinianorum ſignaculum. Quos autem Genevenſes *Eignots*, hos Galli pronunciatione paullulum immutata dixere *Huguenots*.

Contulit plurimum ad hæreſis incrementa Schiſma Anglicanum. Indulſerat Julius II. poſt maturam diſcuſſionem, ut Henricus VIII. ſibi in matrimonium copularet Catharinam filiam Ferdinandi, & Eliſabethæ regum Hiſpaniarum, viduam Arthuri fratris ſui. Hanc Julii diſpenſationem non adverſari legi naturæ demonſtrant Scripturarum Sanctarum præcepta, & exempla. Vide Gen. 38. Deut. 25. Ruth. 4. Accedit quod Arthurum inter, & Catharinam nullum interceſſerat carnale commercium. Celebratæ fuerunt Henrici & Catharinæ nuptiæ an. 1509. die 3. Junii. Tres Henricus e Catharina mares ſuſcepit, duaſque femellas; omneſque acerbo extincti ſunt fato, præter Mariam an. 1515. in lucem editam. Henricus ob morum diſparitatem animo ab uxore alienus, facto præter fas, juſque divortio duxit *Annam de Boulen*, cujus etiam matrem deperierat. Incertæ & Sacrilegæ nuptiæ ſolemni apparatu celebratæ fuerunt anno 1533. Illas eodem anno Clemens VII. cauſa Romæ diſcuſſa, damnavit. Henricus pervicacior factus adduci non potuit, ut Annam dimitteret, atque in omnes matrimonium illud improbantes crudeliſſime ſævijt. Horum aliquos capite 5. laudabimus. Nata ex An-

na præcitato anno 1533. *Eliſabetha* die 7. Septembris, poſt nuptiarum celebrationem menſe quinto. Hæc regiis excepta cunabulis: Maria Catharinæ filia annum 18. tunc agens habita tanquam ſpuria. Eo deinde proceſſit Henricus, ut ſe *Anglicanæ Eccleſiæ Caput* conſtitueret, & *Papæ* nomen ſibimet arrogaret. At *Anna Bolena* non tantum Regis, ſed & aliorum pellex, anno 1535. die 9. Maji capite truncata eſt. Duxit Henricus proxima die *Joannam Seimer*, ex qua anno 1537. natus eſt *Eduardus*, difficili partu, qui mortem attulit matri. Alias quoque Henricus habuit uxores, quæ miſere perierunt. Ipſe deceſſit Londini die 28. Januarii anno 1546. eodem quo Lutherus, & Franciſcus I. Rex Galliarum.

Henrico VIII. regnante plura fidei dogmata retenta ſunt, *Miſſæ* celebritas, *Tranſubſtantiationis* fides, unius ſpeciei in communione perceptio, cœlibatus ſacrorum miniſtrorum, & Sacramentalis ad aurem Sacerdotis confeſſio. Rex tamen, tanquam foret Eccleſiæ caput, omnia beneficia conferendi, & Eccleſiaſticos diſtribuendi reditus uſurpavit auctoritatem. Hujus violentia diruta ſunt Templorum decem millia, & monaſteria 366. cum bonis omnibus uno tantum anno 1538. addicta regio Fiſco; inter quæ amplum Londini Auguſtinenſium Thomæ Cromuelio peſſimo regis conſiliario cum omni ſacra ſupellectili dono datum. Tanta vero conculcatus eſt Apoſtolicæ Sedis primatus impietate ac perfidia, ut in publicis precibus hæc funderetur oratio, *Ab Epiſcopi Romani tyrannide, & deteſtandis enormitatibus libera nos, Domine*. In hanc prolapſus eſt inquitatem rex ille, quem Leo X. Pontif. Max. *Defenſorem Fidei* vocaverat.

In deterius abierunt ſub *Eduardo VI.* (1) Henrici, & Joannæ Seimer filio, res Eccleſiæ. Auſpicatus eſt ille regnum ſub tutela *Eduardi Seimer* avunculi ſui, & coronatus

(1) Revera inter Angliæ Reges hujus nominis *Octavus*. At *Sextus* dicitur, quoniam *Eduardus* hujus nominis *Quartus*, qui regnum conſecutus eſt anno 1273. obiitque anno 1308. cum fuerit primus, qui ex Familia Comitum Andegavenſium appellatus eſt Eduardus, dicitur *Eduardus* I. non *Eduardus IV.* Atque ita *Eduardus* inter Reges hujus nominis *Octavus*, (immo *Nonus*, ſi nominetur quoque Eduardus filius Eduardi VII. qui duobus menſibus regnavit cum patre) vocatur paſſim *Eduardus VI.* non vero *Eduardus VIII.* quamquam hoc etiam numero in quibuſdam Tabulis Chronologicis adnotetur.

ronatus die 27. Februarii anno 1546. Eduardus Seimer Zuvingliana hæreſi infectus, Sanctorum reliquiis, imaginibus, ædibus, ſacris vaſis, myſteriiſque, quibus Henricus pepercerat, indixit bellum. Hoc regni moderatore, *Thomas Crannerus* Archiepiſcopus Cantuariæ in matrimonium duxit concubinam, quod auſus non fuerat vivente Henrico qui Clericorum ſtatuerat cœlibatum. Hugoni Latimero, alteri Luciano, & ſacra quæque irridenti, quem *primum Anglorum Apoſtolum* vocant hæretici, facta hæreſim promulgandi poteſtas. Vocati e Germania & Helvetia *Joannes Hopper*, *Milo Coverdal*, præter Bucerum, Ochinum, Vermilium, de quibus ſupra. Novum editum eſt rituale, nova Bibliorum Latinorum peracta verſio, ubique Eccleſiæ, Presbyterorum, Sacramentorum, & Catholicorum abraſis nominibus. Ita prævalere apud Anglos cœpit ſecta Zuvinglii, ſcilicet *Sacramentariorum*. Iſtorum opera anno 1549. combuſti fuere *Georgius Pareſius* Arianiſmi innovator, & puella *Joanna Botcher*, Valentinianorum ſimul, & Lutheranorum imbuta hæreſibus. Talis erat religionis in Anglia ſtatus ſub Eduardo: is *caput Eccleſiæ* ſimul & regni: corrupta Biblia, Sanctorum cultus ſublatus, abrogata Miſſa, novi ritus inducti, liturgia vernaculo idiomate peracta, Cœna indicta ſub ſpecie utraque, omnes demum receptæ Novatorum Conſuetudines. Malorum cauſa *Eduardus Seimer* ſuorum ſcelerum luit pœnam, capite ob aſſaſſinii ſuſpicionem amputato, anno 1552. Rex autem Eduardus ſeptimo regni anno, ætatis ſuæ XVI. mortem obiit, anno 1553. menſe Julio.

Reviviscere viſa eſt Catholica religio apud Anglos ſub *Maria* regina, filia Henrici VIII. & Catharinæ. Hanc, quam pater connubio ſibi jungens *Bolenam* declaraverat illegitimo thoro natam, proximus morti debito decoravit honore, eique ante Eliſabetham filiam *Bolenæ* jus ad regnum competere declaravit. Vita itaque functo Eduardo, Maria Angliæ regno potita eſt, atque ut cuſtos ſemper fuerat religionis atque pietatis, princeps illi cura fidem Catholicam reſtituere, inſtaurare templa, ritus omnes hæreticos abolere. Ambitioſum *Capitis Anglicanæ Eccleſiæ* nomen ſibi convenire negavit. Verbi Dei præcones, perperam furentibus hæreticis, ſelegit: reditum Reginaldi Cardinalis Poli cum munere Legati a Latere a Julio III. impetravit: ſua religioſis viris

reſtituit

reſtituit cœnobia: pulſis heterodoxis, Theologos incorruptæ doctrinæ, inter quos doctiſſimum Petrum Soto Ord. Prædicat., Academiæ Oxonii præfecit: Buceri, & Fagii, ut ſupra diximus, exhumari juſſit flammiſque abſumi cadavera, oſſibus item conjugis Petri Martyris in agrum projectis. Ut fideles validiori fruerentur præſidio, cum Philippo filio Caroli V. contraxit conjugium. Verum in tanta Chriſtianæ felicitatis ſpe, Regina abſque prole anno 1558. die 17. Nov. migravit e vita. Eodem die poſt paucas horas mortem obiit prælaudatus Cardinalis Polus, eximia virtute, & ſingulari doctrina exornatus.

Elisabetha, Annæ Bolenæ filia, Mariæ in Angliæ regno ſucceſſit: tametſi Henricus II. rex Galliarum proclamaſſet Anglorum reginam *Mariam Stuartam* Franciſco II. filio ſuo nuptam eodem anno 1558. Aprili menſe. Ad Mariam quippe Stuartam regnum illud ſpectabat, poſteaquam bullis Pontificum, & decreto Parlamenti abjudicatum fuerat Eliſabethæ procreatæ inceſtis irritiſque connubiis. Erat enim Maria filia Margaritæ Sororis Henrici IV. & Jacobi IV. regis Scotorum, ideoque Henrico proximior, & regni utriuſque, Angliæ nimirum, & Scotiæ, hæres legitima. Maria tamen in Scotia morante, inſidiiſque Darlæi ad thronum adſpirantis circumventa Eliſabetha, plaudentibus hæreticis, Anglicanum ſolium conſcenderat. Spreto juramento quod emiſerat, ſervandi religionem Catholicam, ſtatim ſe *Anglicanæ Eccleſiæ Caput* nominavit: Prædicatores Orthodoxos ad ſilendum coegit, omnes occupavit Eccleſiarum reditus, ſanctorum imagines & cultum inhibuit, abolevit incruentum Miſſæ ſacrificium, depoſuit Epiſcopos, Presbyteros mancipavit carceribus, Eccleſiaſticos omnes ſubjecit Laicorum judicio, novam inſtituit hierarchiam, novoſque ritus, Martyrologia item, & Calendaria; in quibus in martyrum numero recenſentur Joannes Hus, Wiclefus, Cramnerus, Cromelius, atque in Sanctorum Confeſſorum albo Lutherus, Petrus Martyr, Henricus VIII. Eduardus VI. Eraſmus: dicam verbo, quidquid detrimenti inferri poterat, id Catholicæ Religioni ab Eliſabetha illatum eſt. Nulli Catholicorum immanitas ejus pepercit, nec Mariæ Scotorum Reginæ, quæ in Angliam anno 1567. confugerat. De hac iterum quinto capite. Meriſo idcirco Pius V. anno 1570. diris Eliſabetham devovit. Periit tandem anno 1603. die tertia Aprilis

(1). Hæc

(1). Hæc de hæreſibus ſeculi XVI. & de Schiſmate Anglicano fuſiori fortaſſe ſtylo; quoniam adhuc perſeverant deſcripta fidei contagia (2): ſed revoco nunc me ad inſtitutum.

CAPUT IV.

Scriptores Seculi XVI. percelebres.

Si aliud unquam, ſane XVI. Seculum ſcriptores peperit præſtantiſſimos. Inter Theologos recenſentibus nobis celebriores occurrit 1. *Thomas Card. Gajetanus* Ord. Præd. creatus S. R. E. Card. a Leone X. & vita functus anno 1534. Cujus præter Philoſophicas lucubrationes, habentur in *Summam* Doctoris Angelici, atque in N. T. Commentaria, atque Theologici Tract. permulti. Sequitur *Joannes Driedo* Doctor Lovanienſis, moderatus Lutheri inſectator, & in Fidei Controverſiis uſus validioribus armis, e Sacris litteris, & PP. auctoritate depromptis, atque in iis quæ ſpectant ad gratiam, & liberum arbitrium magnopere commendatus: qui obiit Lovanii anno 1535. *Ægidius Viterbienſis* commemoratus 2. cap. Magiſter Ord. Auguſtinenſis, & S. R. E. Cardinalis, vir eloquentiſſimus, & Græcarum litterarum ſcientiſſimus, præter XII. ſæculorum hiſtoriam perpolito ſtylo Theologiam exornavit, & naturæ conceſſit anno 1532. *Dominicus Soto* Segovienſis Ord. Prædicat. primus Caroli V. in Concilio Tridentino Theologus electus anno 1545. & Academię Salmanticenſis Inſtitutor præclarus, de omnibus Theologiæ partibus, præſertim de natura & gratia, ac de juſtitia & jure diſſeruit. *Petrus* item *Soto*, & ejuſdem Ord. Prædicat. primus, qui Theologiam tradidit in Univerſitate Dilingæ, inſtituta anno 1549. profligator hæreticorum, & Auguſtinianæ ac Thomiſticæ ſententiæ pro-

(1) Obiit Eliſabeth anno ætatis ſuæ 69. Græcis litteris operam dederat, & quaſdam tragœdias Sophoclis, duaſque Demoſthenis orationes latinitate donavit. Fertur etiam Græca ſcripſiſſe Epigrammata.

(2) De inſaniſſimo ac ſuperbiſſimo homine, qui ſerio affirmabat futurum ſe Regem, & Pontificem Maximum, necnon mundi Redemptorem, ut ajebat, *quoad efficaciam*, tradebatque Apoſtolicam Sedem in Peruenſe regnum transferendam, abrogandum ordinem Eccleſiaſticum, aliaque abſurda numero cuncta 110. in Quitenſi urbe combuſto, hiſtoriam narrat lib. 2. *de Temp. noviſſ. cap.* 11. Joſeph Acoſta Soc. Jeſu.

propugnator acerrimus, inique *a P. Duchesne* inſimulatus, quaſi in litteris ad Ruardum Tapperum Baji & Janſenii errorum ovum ac ſemen emiſerit. *Nicolaus Eymericus* edidit Directorium Inquiſit. primo in lucem editum Barcinone anno 1503. deinde Romæ anno 1578. & 1585. Auctor tamen videtur antiquior, vixitque Seculo XIV. Nec a Theologorum cœtu expungendus eſt idem *Bajus*, qui cum *Joanne Heſſelio* anno 1563. miſſus fuit ad prædictam Synodum Tridentinam; quamquam illius articuli fuerint ab Apoſtolica Sede proſcripti. Inter Tridentinos Theologos doctrina & eloquentia enituit *Melchior Canus* Epiſcopus (1) Canarienſis, cujus mors contigit anno 1560. Toleti, teſtaturque Viri eruditionem & facundiam Opus *de Locis Theologicis*, quod omnium teritur manibus. (2) Sed nequeunt in brevi Epitome vel ſola Theologorum hujus Seculi nomina recenſeri. Quare ſilentio prætermittimus *Ambroſium Catharinum*, *Franciſcum a Victoria*, *Bartholomæum Medinam*, *Dominicum Bannes* Ordinis Prædicatorum; *Aloyſium Legionenſem*, *Ægidium* Luſitanum, *Baſilium Poncium*, *Gaſparum Caſalium* Auguſtinenſes: (3) *Cornelium Muſſum*,

(1) Ord. Prædicat.

(2) Bartholomæum Carranzam Ord. Præd., quem nonnulli hæreſis accuſarunt in Catholica fide, & religioſiſſime obiiſſe Romæ anno 1576. narrant Hiſtorici. Fuit Archiepiſcopus Toletanus, ſcripſitque *Summam Conciliorum*. De ipſo & infra.

(3) Leonardi Leſſii 34. propoſitiones, quarum præcipuæ pertinent ad *Prædeſtinationem*, & ad *Chriſti Gratiam*, Lovanii expoſitas an. 1586. cenſura Sacra ibidem Facultas perſtrinxit proximo anno 1587. die 9. Septembris. Idem præſtitit ſequenti an. 1583. die 20. Januarii Sacra Facultas Duacenſis. Cum Leſſius reſpondiſſet Lovanienſibus Theologis; hi anno ipſo 1588. die 3. Septembris Cenſuram ſuam confirmarunt, addideruntque illius *Juſtificationem* Doctrinam illic expoſitam eſſe eam, quam majores ſui conſtantiſſime propugnaverant, iidem Theologi declararunt anno 1613 1618. 1619. 1679 1690.

Sedente quoque Innocentio XI. an. prædicto 1679 & ſub Innocentio XII. anno 1691., eadem Cenſura ſuam nacta eſt firmitatem. Videatur Hiſtoria *de Auxiliis* lib 1. cap. 6. & ſeqq. Complures Belgii Epiſcopos reprobaſſe Leſſii doctrinam tamquam Pelagianis cohærentem, fatentur PP. Societatis Jeſu *in Imagine* I. *Seculi* lib 6. cap. 4. pag. 448. Idem fatetur P. *Le-Tellier* in ſuo Opere inſcripto *Defenſe des noveaux Chretiens*, damnato tamen a prælaudato Pontifice Maximo Innocentio XII. anno 1694., die vigeſima tertia Martii. Falſiſſimum eſt itaque Cenſuras Lovanienſem & Duacenſem fuiſſe damnatas, & Leſſii propoſitiones approbatas ab Apoſtolica Sede, quemadmodum publicis in Theſibus Rothomagi aſſeruerunt anno 1593., die 10. Januarii Patres Societatis Jeſu religioſiſſimi. De Cenſura autem Duacenſi poſtrema, & oppoſita præcedenti, vide adnotationem (2) ad cap. 6. Seculi Decimi octavi.

Andream Vegam, *Franciſcum Titelmanum*, *Franciſcum Fevardentium* Ord. Minorum: *Ludovicum Molinam*, *Joannem Hamelium*, *Leonardum Leſſium*, *Franciſcum Turrianum* Societatis Jeſu (1): *Auguſtinum Steuchum*, & *Baſilium Zanchium* Canonicos Regulares; atque ex Sæcularium cœtu *Thomam Stapletonum*, *Wilelmum Eſtium*, *Joannem Driedonem*, ceteroſque quamplurimos.

VERUM prætermittendi non ſunt, qui data opera hæreſes hoc Seculo exortas exagitarunt; præſertim Auguſtinenſes duo, qui omnium primi confutarunt Lutherum *Ambroſius Flandinus*, & *Joannes Hoffmeiſterus*, Italus unus, Germanus alter. Adde *Clichtoveum* Phariſienſem, & *Echium* Svecum, utrumque anno 1543. defunctum. Quid de *Joanne Cochlæo* Nerobergenſi, cujus opera, quo rariora, eo pretioſiora ſunt æſtimanda? Nec *Alberti Pighii* (2) Campenſis Controverſiarum librum, nec Panopliam Evangelicam *Guilelmi Lindani* Ruremandenſis ignorant ſtudioſi. Quantum inſuper verbis ſcriptiſque pro eliminandis erroribus inſudarunt tres S. R. E. Cardinales ampliſſimi, *Stanislaus Hoſius* Polonus, & *Hieronymus Seripandus* Auguſtinenſis, ambo Tridentini Concilii Præſides, atque *Reginaldus Polus*, quem laudavimus ſupra de Anglicano ſchiſmate pertractantes? Jure his conjungimus *Franciſcum Card. Toletum* S. J. & *Alphonſum Salmeronem* ejuſdem Societatis, viros ſummos ac ſapientiſſimos. Inſudavit præterea in componendis circa Religionem diſſidiis *Georgius Caſſander* Burgenſis, podagra extinctus anno 1566. & in refellenda Judæorum pervicacia *Jannes Reuchlin* mortuus Tubingæ an. 1522. doctiſſimus utique, & eloquentiſſimus, quamvis ob *Epiſtolas obſcurorum virorum* ſcholaſticis parum acceptus. Adverſus autem omnes hæreſes acuit ſtylum *Alphonſus a Caſtro* Ord. Minorum, electus Epiſcopus Crigantii, vulgo Compoſtellæ. Judæos confutavit Petrus Galatinus ejuſdem Ordinis Reuchlini Apologiſta.

DE SACRIS litteris optime meriti ſunt *Franciſcus Vatablus*

(1) Obiit anno 1579. vir præſtantiſſimus *Chriſtoforus* Patavinus FF. Auguſtinenſium Magiſter. Angelus Portenari ejuſdem Ordinis primus omnium Regularium in Patavino Lyceo anno 1595. cœpit palam tradere phyſiologiam. Auguſtinum Muſæum Tarviſinum, ceteroſque ejuſdem Ordinis Scriptores brevitatis item cauſa præterimus.

(2) *Pighium* mortuum Bononiæ anno 1530. fortuita pontis ruina, ſcribit in deſcriptione Belgii Ludovicus Guicciardinus: Sed Obiit Ultrajecti anno 1542. die 26. Decembris.

tablus Ambianenſis peritiſſimus Hebraicæ linguæ, cujus tamen in V. T. notæ a *Roberto Stephano* editæ anno 1545. ob inſertas ad eodem Roberto Calviniana infecto labe notas alias hæreticas, perniciosæ ſunt; ac prohibitæ: *Felix* Pratenſis Aug. a quo ſacri libri ex hebræa in latinam linguam converſi ſunt: *Sanctes Pagninus* Lucenſis Ord. Præd. qui idem præſtitit plenius & accuratius, *Theſauro* linguæ Sanctæ adjecto: *Iſidorus Clarius*, Benedictinus, qui in Sacris Bibliis ſupra octo millia loca emendavit, & explanavit: *Arias Montanus* omnium fere linguarum ſcientiſſimus, in Bibliis Polyglottis juſſu Philippi II. exornandis, & corrigendis, & in Judaicis Antiquitatibus explanandis diligens, aſſiduus, eximius: *Franciſcus* Card. *Ximenius* Ordinis Minorum Biblia Complutenſia Polyglotta in lucem ſub auſpiciis Leonis X. emiſit, ſexcentis millenis millibus Ducatorum impenſis (1): *Flaminius Nobilius* in edendis Sixti V. Bibliis, & Vulgata Verſione ad teſtimonia PP. & LXX. Interpretum corrigenda laborioſiſſimus Operarius.

Quinam vero in ſacras litteras Commentaria præter laudatos ſcriptores ediderunt? *Sixtus Senenſis* Ord. Præd. in ſua *Bibliotheca Sancta* Protocanonicos, Deuterocanonicos, Apocryphosq. libros diſtinguit, Biblicum exhibet Dictionarium, regulas tradidit interpretandi Scripturas, per majorum Commentaria, & explicationes diſcurrit. *Cornelius Janſenius* Gandavenſis Epiſcopus ſcripſit *Concordiam* Evangelicam. *Joannes Maldonatus* Jeſuita doctiſſimus, quem anno 1583. Romæ in lecto mortuum adinvenere, in IV. Evangelia præclaros exaravit Commentarios. Idem agit in Sacros libros notis in quinque columnas diſtributis *Jacobus Faber* Stapulenſis ſuſpectæ tamen fidei, & a *Natali Beda* Pariſienſi Theologo exagitatus ob diſſertationem *de tribus Magdalenis*. (2) *Jacobus*

(1) Epitaphium Card. Franc. Ximenii in Academia Complutenſi.

Condideram Muſis Franciſcus grande Lyceum;
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi Sacco, galeamque Galero;
Frater, Dux, Præſul, Cardineuſque Pater.
Quin virtute mea junctum eſt Diadema Cucullo,
Cum mihi regnanti paruit Heſperia.

(2) Ipſi Jacobo Fabro iſtud Epitaphium Georgius Buchananus Inſcripſit:

Qui ſtudiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctum cunctas hæc tegit urna Fabrum.
Heu tenebræ tantum potuere extinguere lumen?
Si non in tenebris lux tamen iſta micet.

bus Card. *Sadoletus* Mutinenſis elegantis orationis Tullii imitator ad reliqua ſcripta purioris latinitatis addidit *Dialogum* in Epiſtolam Pauli ad Romanos. De Sadoleti tamen ſententia circa Chriſti Gratiam, & bonæ voluntatis initium, legendus eſt Noriſius capite quinto §. primo *Vindiciarum*. *Joannes Mercerus* Uticenſis, Vatabli in Pariſienſi Academia ſucceſſor, Commentariis ſuis, quamquam lue infectis Calviniana, nomen ſibi apud Chriſtianos Judæoſque haud vulgare comparavit. Sed omnes, aut ſaltem permultos, eloquentia, eruditione, & doctrina ſuperavit *Deſiderius Eraſmus* Roterodamus; cujus præter omnigenæ ſapientiæ ſcripta, habentur in N. T. paraphraſes & adnotationes. Quamvis illum in ſuas partes trahere ſtudeant novatores aliqui; non poſſumus non celebrare Virum maximum, quem ſcimus ſummo fuiſſe in pretio apud Romanos Pontifices Paulum III. & Clementem VII. necnon apud Carolum V. Imperatorem, Franciſcum I. Regem Galliarum, Sigiſmundum Regem Poloniæ, ceteroſque hujus Seculi Principes: Fuit tamen in vellicandis adverſariorum ſcriptis aliquantulum aſper; (1) unde poſt illius obitum, qui contigit anno 1536. Calendis Julii, Baſileæ, hoc lepidulum Epitaphium finxit Stephanus Paſchaſius:

Hic jacet Eraſmus, qui quondam bonus erat Mus,
Rodere qui ſolitus, roditur a Vermibus.

Eccleſiaſticam illuſtrarunt Hiſtoriam, Romanorum Faſtorum Conditor, & Antiquitatum ſollertiſſimus indagator *Onuphrius Panvinius* Auguſtinianus Veronenſis, immaturo fato raptus Panormi anno 1568. ætatis ſuæ 39. *Jacobus Philippus Bergomas* ejuſdem inſtituti, qui Chronicon *ſupplementi* nomine inſcriptum perduxit ad annum 1503. *Laurentius Surius* Carthuſianus, qui obiit Coloniæ anno 1578. & Acta Sanctorum magno labore collegit: *Nicolaus Sanderus* Anglus, qui ſchiſmatis Anglicani ſcripſit Hiſtoriam: *Joannes Molanus* doctor Lovanienſis, a quo Martyrologium Uſuardi adnotationibus adauctum eſt: *Adrichomius* Batavus Hiſtoriæ Biblicæ, ac Palæſtinæ accuratus deſcriptor; *Sigonius* Mutinenſis, qui de Regno Italiæ, de Judæorum Republica, & de Epiſcopis Bononienſibus docte, ele-

(1) De Eraſmo vide acre Petri Caniſii judicium in Præfatione ad Epiſtolas ſelectas S. Hieronymi.

eleganterque pertractavit: *Galeſinius* Martyrologii, Hiſtoriæ Severi Sulpitii, Actorumque Eccleſiæ Mediolanenſis, & *Theatri* Pontificalis (1) promulgator: *Petrus Pithœus* Trecenſis, a quo Auctores Verſionum Sacrorum Bibliorum, Hiſtoriam Controverſiæ *de Proceſſione Spiritus Sancti*, ſcriptaque plura Eccleſiaſticorum virorum habemus emendata, & illuſtrata: *Gilbertus* denique *Genebrardus* Alvernus Liturgiarum, & Sacræ Chronologiæ exactioris, quam antea, auctor percelebris.

Ne per Bibliothecas vagemur omnes; hoc unum affirmamus, nullam eſſe diſciplinam, & Sacræ eruditionis partem nullam, quam Viri clariſſimi hoc vertente Seculo non reddiderint ſplendidiorem. Quoſdam, non tamen cunctos, ex Theologiæ Scholaſticæ & Polemicæ Tractatoribus, ex Sacrarum Litterarum Interpretibus, atque ex Chronologis & Hiſtoricis commemoravimus. Quid modo de reliquis? Concilia in ſummam redegit *Bartholomæus de Carranza* Archiepiſcopus Toletanus. In libros Auguſtini *de Civitate Dei* Commentarios, & pleraque exactæ critices munimenta nobis reliquit *Ludovicus Vives* Valentinus: Excelluit Græcorum litteris & phyſiologia *Auguſtinus Steuchus* Eugubinus auctor Coſmopœjæ, & Hebraice doctiſſimus fuit *Marcus Martinus* Brixianus, uterque Canonicus Regularis: Sanctorum Faſtos, & Sacra Carmina plurima concinuit *Joannes Baptiſta* Mantuanus Carmelita, cognomento *Hiſpaniolus* (2): De Ritibus Eccleſiæ diſſeruit *Joannes Stephanus Durant* Toloſanus. In Græcorum Patrum Operibus latine vertendis navavit operam *Jacobus Billius*: in rarioribus libris prælo committendis *Ciaconius* Toletanus: in Græcis itidem traducendis *Gentianus Hervetus*: in Tertulliani & Cypriani libris exornandis *Jacobus Pamelius* Brugenſis: in emendando Gratiani *Decreto*, Jure Canonico in Compendium redigendo, antiquioribus Decretalibus colligendis, & Canonibus Pœnitentialibus explanandis *Antonius Auguſtinus* J. C. nobiliſſimus, & Archiepiſcopus Tarraconenſis; in doctrina morum & canonum *Martinus Navarrus*.

 Chri-

(1) Comprehendit Vitas Pontificum Romanorum.
(2) Natus anno 1442. ut adnotatur diſticho:
NaſCItVr In terris MonaChVs BaptIſta, ſVoſqVe VatICIna VerſVs e genItrICe bIbIt.

Christianæ, & Aſceticæ vitæ præceptiones tradidere *Joannes Avila*, vir inſignis probitatis ac ſapientiæ: *Ludovicus Granatenſis* cujuslibet honoris contemptor egregius: *Carolus Borromæus*, *S. Thomas a Villanova*, *S. Ignatius Loyola*, *S. Tereſia*, *S. Joannes a Cruce*, quorum diem emortualem capite, quod proxime conſequitur, recenſebo.

CAPUT V.

Augusti Cæsares, et Regnantes in Cælis.

Imperatori Maximiliano, extincto anno 1519. duodecima die Januarii, ſucceſſit ejus nepos *Carolus V.* filius Archiducis Auſtriæ Philippi, atque in lucem editus anno 1500. die 24. Febr. Electus fuit anno cit. 1519. Francfurti die 28. Junii, & primum coronam imperii accepit Aquisgrani anno 1520. die 13. Octobr. deinde Bononiæ a Clemente VII. anno 1530. ipſo die ſuo natalitio. Nullus ab eo tempore Imperator coronatus eſt a Rom. Pontifice. Regnum quoque Hiſpaniarum obtinuit; nam Joanna filia Ferdinandi V. & Iſabellæ regum anno 1496. connubio juncta fuerat *Philippo Auſtriaco* F. Maximiliani, & patri ipſius Caroli: atque idem Philippus & Joanna reges declarati ſunt anno 1505. quo deceſſit Regina Iſabella. Ferdinandus tamen uſque ad annum 1516. ſuperſtes fuit: eodemque anno Carolus V. conſecutus eſt regimen Hiſpaniarum, *Carolus I.* in ſerie regum nuncupatus. Diuturnum illi bellum fuit cum Franciſco I. rege Galliarum: quem in pugna Ticinenſi anno 1525. ſuperavit, captumque in Hiſpanias abduxit. Proximo tamen an. 1526. formula pacis conſcripta die 14. Januarii, Franciſcus rediit in Gallias. Religionis cauſa Carolus V. Proteſtantes bello laceſſivit, anno præſertim 1547. & ſeq. ediditque an. 1548. Formularium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, appellatum *Interim*, quoniam interim, ſeu donec in Tridentina Synodo compoſitæ res forent, illud ſervari mandavit. Quod tamen æque Catholicis, & Lutheranis diſplicuit. Anno 1550. flammis addixit libros hæreticorum, quos item edictis coercuit ſeverioribus. Regni pertæſus coronam deponere ſtatuit anno 1555. die 24. Februarii, qua die diademate redimitus fuerat Imperii, & anno proximo 1556. regnum Hiſpaniæ conſecutus eſt Philippus II. ejus Filius, Con-

Conceſſit eodem anno Carolus in monaſterium Hieronymianorum S. Juſti in Vetonia, quam Hiſpani *Eſtremaduram* appellant. In favorem quoque Ferdinandi fratris ſuis Auſtriaco ſeſe abdicavit Imperio: & ex hac vita migravit anno 1558. XI. Calendas Octobris. (1)

Itaque poſt Carolum V. Imperium gubernarunt Ferdinandus I. Maximilianus II. & Rodulphus II. Ac *Ferdinandus* Caroli V. Frater, qui anno 1527. electus fuerat rex Bohemiæ, & Hungariæ, anno autem 1531. rex Romanorum, inauguratus fuit Imperator in Comitiis Francfurti eodem anno 1558. die 14. Martii, dum ageret ætatis ſuæ annum 55. Etſi vero affirmarunt Pontifices non potuiſſe Carolum V. deponere Imperium abſque Sedis Apoſtolicæ indulto, & Electores hæreticos jure eligendi non frui, atque omni dignitate excidiſſe; Pius tamen IV. anno 1560. electionem Ferdinandi ratam habuit, ut tradunt Pallavicinus, Thuanus, & Bzovius. Magna æquitate ac moderatione Ferdinandus rexit imperium ſexennio; obiit enim anno 1564. die 25. Julii: eique ſucceſſit filius *Maximilianus II.* qui anno 1576. morte ſublatus eſt Ratiſponæ duodecima die Octobris. Fruſtra hi duo Imperatores a Pio IV. impetrare curarunt presbyteris conjugia, quæ pervetuſtæ Romanæ Eccleſiæ conſuetudini, & legibus Eccleſiaſticis opponuntur (2).

Rodulphus *II.* Filius Maximiliani II. creatus eſt Imperator anno 1576. in Comitiis Ratiſbonenſibus, cum antea a patre declaratus fuiſſet rex Hungariæ, & Bohemiæ, & præcedenti anno rex Romanorum electus eſſet Auguſtæ Vindelicorum. Annis XVII. cum Turcis vario exitu bellum geſſit; pepigitque anno 1606. cum hoſtibus vicennales inducias. Nullam duxit uxo-

O 4 rem,

(1) Tenuit Carolus V. hæreditaria regna annis 40. & Romanum Imperium annis 38. menſibus 7. Pie deceſſit, eique a Poeta quodam concinnatum eſt Epitaphium,

Carolus ut victo diſceſſit victor ab orbe,
Vlterius tendens regna beata tenet.

Legitur & aliud,

Pro tumulo ponas orbem, pro tegmine cælum,
Sidera pro facibus, pro lacrymis maria.

(2) Maximiliani II Epitaphium demonſtrans annum ejus emortualem,

ALta qVIes vreLVItre CapVt, qVoD praefVIt OrbI:
SVbrVIt, eXCeLLens VIX. tegIt Vrna DeCVS,

rem, abſque liberis vita functus anno *1612*. IV. idus Januarii (1).

Ad Superos migrarunt hoc XVI. Seculo viri ſanctiſſimi, & Faſtis cæleſtis Jeruſalem deinde fuerunt adſcripti ſolemni ritu, Inſtitutores Religionum S. Cajetanus Thienæus Vicetinus anno 1547. VII. Idus Auguſti; S. Joannes de Deo Luſitanus anno 1550. VIII. Idus Martias: S. Ignatius Loyola Cantaber anno 1556. die Julii poſtrema: S. Thereſia Avilenſis anno 1582. die 14. Octobris: eodem anno 1582. Thomas *Jeſu* Luſitanus Auguſtinenſis, Aloyſii de Montoja viri Cl. diſcipulus, & Saracenorum captivus; inter quos tetro incluſus carceri, ferreiſque catenis devinctus, abſque libris, & qualibet re deſtitutus, patria lingua egregium Opus edidit, *de' Travagli di Gesù*. S. Philippus Nerius Florentinus deceſſit anno 1595. VIII. Calendas Junias. Adde Sanctiſſimos Epiſcopos, Thomam a Villanova Patrem pauperum, & Carolum Borromæum decus Purpuratorum Patrum, ac Præſulum (2). Adde Societatis Jeſu alumnos præclaros Franciſcum Borgiam Miraculum Principum, Franciſcum Xaverium Indorum Apoſtolum, Stanislaum Koſtkam victimam Caritatis, Aloyſium Gonzagam, Angelicum Juvenem nuncupatum (3). Simplicitatem, atque innocentiam in Felice a Cantalicio Ord. FF. Min. quos *Capuccinos* vocamus, ſpiritualis Vitæ magiſterium in Joanne *a Cruce* Carmelita Excalceato, pœnitentiæ auſteritatem in Petro de Alcantara Ord. Min. Obſervantiæ, Angeli Florentini monachi Valliſumbroſæ, Michaelis Eremitæ Camaldulenſis, Joſephi a S. Geminiano Auguſtiniani Eremitæ, aliorumque ſplendidiſſimas egregiaſque virtutes nemo non celebrat, non miratur. Bartholomæi de Martyribus Archiepiſcopi Bracarenſis, Alphonſi de Orozco Auſtuſtiniani, Didaci Protomartyris Peruani ejuſdem Ordinis; deceſſit Alphonſus anno 1591. & Didacus martyr occubuit anno *1686*. & Joannis Avilæ Apoſtoli Vandalitiæ,

(1) Rodulphi II. Epitaphium Chronologicum.
DVX, aC LVX gentIs FabIanI heV LUCe RoDoLphVs
CæſarIo genItVs ſangVIne Cæſar obIt.

(2) S. Thomas migravit ad ſuperos anno 1555 VI. Idus Septembris, & S. Carolus anno 1584. III. Nonas Novembris. S. Joannes a Cruce anno 1591 &c.

(3) Jeſuitas Martyres LXIX. ad annum 1570. Brietius, aliique recenſent, Spondanus n. 25. LXVII, enumerat.

litiæ, glorioſa nomina nondum ſunt Catalogis Sanctorum inſerta. In ſe tamen cunctorum admirationem, atque celebritatem convertunt. Poſtremo hujus ſeculi anno evolavit ad Sponſum Roſalia nobiliſſima virgo Panormitana.

Qui in Anglicano interfecti ſunt ſchiſmate, non videntur penitus omittendi. Excuſſo enim Catholicæ religionis jugo, *Henricus VIII.* martyrio affecit anno 1535. præſtantes viros, qui vel ejus a Catharina divortium improbabant, vel nolebant eum tanquam Caput Anglicanæ Eccleſiæ cognoſcere. Inter quos die 4. Maji necati ſunt Carthuſiani tres Monaſteriorum præfecti, *Rynaldus* Ord. S. Birgittæ Doctor præclarus, & *Joannes Hail* paſtor animarum. Martyribus accenſendos eſſe non dubito *Joannem* Cardinalem Roffenſem, ac *Thomam Morum* Angliæ Cancellarium virumque clariſſimum, qui eodem anno 1535. data conſtanter cervice occubuerunt. Plexi capite poſt varia ſupplicia Carthuſiani alii. Anno 1538. *Joannes Foreſtus* Ord. Min. Confeſſarius Reginæ Catharinæ ab Henrico repudiatæ, patibulo appenſus, & lento igne combuſtus fuit: ejuſque ſortem aſſecuti ſunt Fratres ejuſdem Ordinis LVI. Regi monachiſmum damnanti, & Monaſteriorum uſurpanti bona, alii non obtemperantes ſupplicium capitis ſubierunt anno 1539. inter quos Abbates Benedictini, *Richardus*, *Hugo*, *Joannes*. Prope finem libri 1. de Schiſmate Anglic. Sanderus enumerat ſub Henrico interfectos XIII. monaſteriorum Rectores, & Sacerdotes vel monachos, vel presbyteros ſeculares LXXVII. Regnante autem *Eduardo Seimero* Epiſcopi omnes, qui regis in Eccleſia primatum negarunt, dejecti fuerunt e Sede; Catholici innumeri carceribus, & exilio mulctati. Denique Eliſabetha regnante martyrio coronati ſunt, anno 1577. *Cutbertus Mayno* ſacerdos, anno 1581. *Edmundus Campianus* S. Jeſu, (1) & Presbyteri duo: ſeptem alii anno proximo: item ſex alii Eboraci; Vintoniæ civis laicus; Londini impreſſor librorum Catholicorum; Longovici *Jacobus Labournæ* vir nobilis, aliique tam multi, ut

(1) In Indice Martyrum Soc. Jeſu ad calcem Bibliothecæ Script. ejusdem Soc. legitur:

En & Garnetos geminos, laqueoque decorum
Edmundum, terras inter, cælumque nefanda
De trabe ſublimem.

At de Henrici Garneti ſupplicio, ejuſque imagine formata ſanguinis gutta, diverſa a P. Jovenci alii tradunt. Siniſtro judicio abripi nolumus.

ut anno 1583. omnes Londinenſes carceres pleni eſſent Catholicæ fidei confeſſoribus.

His adnumerandam eſſe *Mariam* Scotorum Reginam, nullus dubito. De hujus jure ad regnum Angliæ, dixi capite tertio. Hæc anno 1558. nuptui tradita Franciſco filio Henrici II. Galliarum regis, orbata poſt biennium viro rediit in Scotiam, regnum Angliæ defuncto Henrico VIII. conſecutura; ſed pro regno invenit bipennem. Poſteaquam enim *Henrico Stuarto* patrueli juncta fuerat connubio, ac ex eo pepererat filium, qui fuit *Jacobus VI.* rex Scotiæ, ſecundo viro anno 1567. a parricidis occiſo, opera hæreticorum Comiti Bethuelio, nefarii parricidii auctori, iterum nupſit, atque ab iiſdem hæreticis, tanquam in mariti necem conſpiraſſet, traducta, in Angliam confugit: ac ſententia Judicum, manu Eliſabethæ firmata, prætextu illius cædis, & pro Angliæ regno occupando moliminis, revera autem cauſa Romanæ, & orthodoxæ Religionis, ſecuri percuſſa fuit anno 1587. die 18. Februarii. (1) Hinc in *Theatro crudelitatis hæreticorum* ſcriptum legimus.

Poſt varias clades miſerorum, & cædis acervos
Inſontum, comes exornat ſpectacula Mater
Supplicio, & Regum Soror, & fidiſſima Conjunx.

CA-

(1) Ferunt Mariam, proximam morti, quam invicto animo ſubiit, verbis perſtrinxiſſe immanitatem Anglorum in reges ſuos ſævientium. Sane Bodinus in *Meth. Hiſt.* cap. 5. & 6. *de replica* lib. 2. cap. 5. & lib. 4. cap. 7. refert, ex Regibus Anglis XL. civili conſpiratione duodecim periiſſe; & ſpatio annorum 36. quibus civilia bella exarſerunt, ſupra octoginta regiæ ſtirpis homines fuiſſe interfectos. Contra Principem ſuam venali calamo, ut ſupremo afficeretur ſupplicio, ſcripſit Georgius Buchananus, Calviniſta, Hiſtoriæ Scoticæ, aliorumque Operum auctor, ſed Mariæ infenſiſſimus hoſtis, A Jacobo enim rege Mariæ patre ob hæreſim in exilium pulſus fuerat, & a Moravio conſecuturum ſe ſperabat Scotiæ patriarchatum. At morti proximus dicta ſcriptaque ſua retractavit, teſtatus a ſe tantum vitæ ſpirituſque exoptari, ut maculas Mariæ falſo adſperſas, proprio etiam ſanguine, deleret. Buchanani ſolius meminimus; *reliqui enim ex hoc lutulento fonte turbidum hauſere*, inquit Famianus Strada. Maphæus Barberinus, tunc magni ingenii adoleſcens, poſtea Urbanus VIII. Pontifex Max. piiſſimæ reginæ exequias hoc epitaphio exornavit:

Te quamquam immeritam ferit, o Regina, ſecuris,
Regalique tuum funus honore caret;
Sorte tua gaude, mœrens neque Scotia ploret:
En tibi pompa, tuas quæ decet exequias.
Nam tibi non paries atro velatur amictu,
Sed terras circum nox tenebroſa tegit.
Non tibi contextis lucent funalia lignis,
Sed cœli Stellæ: Nænia triſtis abeſt;
Sed canit ad feretrum Superum Chorus aliger, & me,
Cœleſti incipiens voce, ſilere jubet.

CAPUT VI.

Quæ pertinent ad Seculi XVI. doctrinam, et diſciplinam.

Pro doctrina, & diſciplina hujus Seculi deprehendenda ſat eſt in Tridentinæ Synodi decreta oculos conjicere. Apparebit illico dogmata Fidei, quæ ex inveterata traditione profitetur Romana Eccleſia, fuiſſe irreformabili definitione confirmata. Inter quæ in canone retinendos eſſe didicimus libros, de quorum auctoritate nonnulli hæſitarunt, cujuſmodi ſunt liber Sapientiæ, duo Machabæorum, Apoſtoli ad Hebræos Epiſtola, Catholica Jacobi, ceterique, de quibus diſſerunt Polemicæ Theologiæ Tractatores. Rejicienda autem eſſe inter Apocrypha, quæ in eodem Canone non recenſentur; cujuſmodi ſunt in Vet. Teſtamento liber Henoch, Teſtamenta XII. Patriarcharum, Genealogia Job, Oratio Manaſſis, & Eſdræ liber III. & IV; in Novo autem Pſeudoevangelia inſcripta nominibus Apoſtolorum, Acta Theclæ & Pauli, octo libri Itinerarii Clementis, & alii de quibus Romana LXX. Epiſcoporum Synodus anno 494. Explicatum uberius eſt dogma *Juſtificationis*, quæ fit Juſtitia inhærente, non ſola extrinſeca condonatione, ſive non imputatione peccati; & quæ Novatores ajunt eſſe Eccleſiæ Antichriſti characteres, videlicet, Sacrificium Miſſæ, cultus Euchariſtiæ, auricularis confeſſio, Chriſmatis unctio, Sacrorum infirmorum Oleum, defunctorum ſuffragia, exhibita Sanctorum imaginibus & Reliquiis veneratio, Indulgentiarum largitio, Sacrorumque rituum obſervantia, ad Fidei integritatem, & Eccleſiæ decorem pertinent, nullo Catholicorum diſſentiente.

Ad Ecclesiasticam politiam ſpectant ſtatuta Epiſcoporum reſidentia, Seminariorum erectio, celebrandæ quolibet triennio Synodi Provinciales, prohibita Curatorum Beneficiorum pluralitas, unius tantum, ſi ad vitam honeſte ſubſtentandam ſufficiat approbata collatio, diſpenſationes hac in re abſque legitima cauſa prorſus inhibitæ, lites inter Eccleſiaſticos ab Epiſcopis componendæ, a Clericis forenſia jurgia vitanda, horum Ordinationes a proprio tantum Epiſcopo, nec ſine illius per-

miſſu peragendæ. Huc ſpectat Presbyterorum cœlibatus, diſciplina Monachorum, poteſtas abſolvendi a peccatis concedenda ab Ordinariis, Caſuum reſervatio iiſdem competens, atque ad nuptiarum ſanctitatem cuſtodiendam Impedimentorum Matrimonii diſtincta explicatio, & clandeſtinorum conjugiorum contractus inhibitus.

Temporalibus pœnis, extremoque ſupplicio animadverſum hoc præſertim ſæculo in hæreticos. *Edmundus Foſſeus* ob fractam Euchariſtiam anno 1503. combuſtus Pariſiis. Quidam Ordinis Prædicatorum anno 1509. ob impoſturas, Langio ac Trithemio teſtantibus, concremati: *Hermannus Ryſvick* in hæreſim iterum lapſus anno 1512. Hagæ Comitum: Hebræus quidam baptizatus, qui per annos 26. Sacerdotio fungebatur non initiatus anno 1514. apud Saxones: Duo Auguſtiniani Ordinis Apoſtatæ Bruxellis anno 1523. Proximo anno 1524. *Henricus* quidam *Zutphaniæ* in Belgio: *Balthaſſar* Friburgenſis anno 1528. Viennæ in Auſtria: *Rupertus Baro* anno 1539. in Anglia: Violator quidam Statuæ B. V. anno 1550. Lutetiæ Pariſiorum (1): Eadem in Urbe anno 1559. Calviniſtæ permulti, atque in Hiſpaniis quamplurimi: Romæ *Aonius Palearius* anno 1566. eodemque anno Bernæ *Valentinus Gentilis* Tritheita: In Belgio anno 1580. *Joannes Guilelmus* Anabaptiſta: in Anglia demum anno 1590. *Guilelmus* Puritanus. Aſſerentibus modo hæreticis nefas eſſe animadvertere in hæreticos pœna capitis, reponendum eſt, quo ergo jure Genevenſes Servetum & Gentilem incendio necarunt? quo jure Angli Puritanos, & ſub Henrico VIII. anno 1538. *Lambertum* Zuvinglianum? Imo quo jure cauſa Religionis interfecti ſunt ab iiſdem hæreticis Martyres, quorum multos ſuperiori capite laudavimus? Verum non egent aperta mendacia confutatione.

Crevit in tanta hæreſum illuvione decor & gloria Romanæ Eccleſiæ, tum Sanctorum, quos cap. ſuperiori memoravimus conſummata virtute, tum decreto aliis ſolemni Canonizatione ſpecialis cultus honore. Leo enim X. anno 1514. *Brunonem* Patriarcham Carthuſianorum, & anno 1519. Franciſcum a Paula Minimorum

(1) De Serveto combuſto Genevæ anno 1553. diximus ſupra cap. 3. Romæ item ultricibus flammis abſumptus anno 1600. Jordanus Brunus Nolanus, de quo Caſpar Scioppius.

rum Parentem retulit inter Sanctos. *Caſimiro* F. Caſimiri regis Poloniæ anno 1521. eumdem detulit honorem. Hadrianus VI. adſcripſit anno 1523. Sanctorum Faſtis *Benonem* Miſniæ, & *Antoninum* Florentiæ Antiſtitem. *Laurentium Juſtinianum* primum Patriarcham Venetum anno 1524. Clemens VII. *Gondiſalvum* Luſitanum Ord. Prædicat. Julius III. anno 1551. *Didacum* diœceſis Hiſpalenſis Ord. Min. anno 1588. Sixtus V. & *Hyacinthum* Polonum Ord. S. Dominici anno 1594. Clemens VIII.

Religiosarum quoque Familiarum plurimum adauctus eſt numerus. Primo enim inſtitutus fuit, & a Clemente VII. approbatus anno 1514. Ordo *Clericorum Regularium*, quos *Theatinos* vocant ab Epiſcopo Theatino Joanne Petro Caraſa, poſtmodum Paulo IV. de quo cap. 1. eumdemque Ordinem confirmavit anno 1567. S. Pius V. Tum *Capuccinorum* auctor fuit anno 1525. Matthæus Baſſius Ord. Minorum de Obſervantia. Atque hoc inſtitutum Clemens VII. anno 1528. & Paulus III. anno 1535. approbarunt. Tertio exorti ſunt anno 1532. & ab eodem Pontifice Clemente VII. atque anno 1606. a Paulo V. confirmati *Fratres Minores* ſtrictioris obſervantiæ, quos vocant *Recollectos*. Approbatus inſuper ab ipſo Clemente anno 1528. & rurſus a Paulo III. anno 1535. Ordo *Clericorum Regularium S. Pauli*, quos ab Eccleſia Mediolanenſi S. Barnabæ eis primum conceſſa *Barnabitas* vocant. Iſtorum vero Auctores fuere anno 1526. Antonius Morigia, & Bartholomæus Ferrarius Mediolanenſis, atque Franciſcus Maria Zaccharia Cremonenſis. Prodiit circa annum 1531. Congregatio *Clericorum*, quos vocant *Somaſchos*, auctore B. Hieronymo Æmiliano Patritio Veneto, ad Orphanorum curam gerendam: eamdemque Congregationem anno 1540. Paulus III., anno 1568. S. Pius V., & anno 1585. Sixtus V. confirmaverunt. Sequitur *Societas Jeſu*, anno 1534. inſtituta Pariſiis a S. Ignatio Loyola, a Paulo III. anno 1539. vivæ vocis Oraculo, & anno 1540. & 1543. Apoſtolicis Conſtitutionibus confirmata, a Julio III. anno 1550. privilegiis condecorata, a S. Pio V. anno 1571. inter Ordines Mendicantium adſcripta, & a Gregorio XIV. anno 1591. ampliſſimis laudibus jure ac merito celebrata, Sanctorum, Scriptorum, Virorumque Apoſtolicorum Parens fecunda. Circa an. 1568. (1) *Carmelitæ Diſcalceati* a S. Matre

(1) Juxta Spondanum, Graveſon, &c. At juxta alios, an. 1561.

tre Tereſia habuerunt originem, quorum inſtitutum confirmarunt anno 1580. Gregorius XIII. & anno 1593. Clemens VIII. *Ordo Caritatis*, curæ infirmorum addictus, quem S. Joannes de Deo inſtituerat anno 1538., confirmatus fuit a S. Pio V. anno 1572. & rurſus a Sixto V. anno 1586. *Clerici Regulares Doctrinæ Chriſtianæ*, quorum inſtitutum confirmavit anno 1650. Innocentius X., a Cæſare *de Bus* anno 1570. duxerunt originem. Qui vero titulo *Matris Dei* ſecernuntur, Lucæ anno 1574. primam habuerunt inſtitutionem, confirmationem vero a Clemente VIII. anno 1604., & titulum, quo fruuntur, anno 1614. a Paulo V. *Congregationem Oratorii*, quam anno 1575. inſtituit S. Philippus Nerius Florentinus, Paulus V. anno 1612. cum ſuis Conſtitutionibus confirmavit. *Monachi Fulienſes* a Joanne Barreira Ciſtercienſi trahentes ab anno 1577. primordia, a Sixto V. anno 1586. approbati, atque a Clemente VIII. anno 1592. a Ciſtercienſium jurisdictione fuerunt exempti. Qui dicuntur *Miniſtri Infirmorum* inſtituti ſunt anno 1585. a S. Camillo de Lellis, (1) & proximo anno a Sixto V., atque a Gregorio XIV. anno 1591. confirmati. *Clerici Regulares, Minores* nuncupati, ab Auguſtino Adorni Genuenſi inſtituti anno 1588., & a Sixto V. approbati privilegia Theatinorum anno 1592. conſecuti ſunt a Gregorio XIV. Anno demum 1595. in Hiſpania duæ Congregationes Diſcalceatorum, approbante Clemente VIII. ſunt inſtitutæ, una Auguſtinenſium, & altera SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum. (2)

Addendi ſunt Equeſtres Ordines, *Sanctorum Ap. Petri & Pauli* anno 1540. inſtitutus a Paulo III. *Sancti Stephani* Papæ ac Martyris anno 1560. inſtitutus a Coſmo I. Mediceo Florentinorum Duce, & anno 1562. confirmatus a S. Pio V. Denique *Spiritus Sancti*, ſive *Equitum Torquatorum* inſtitutus ab Henrico III. Rege Galliarum poſtrema die anni 1578.

AP-

(1) Obiit proximo ſeculo, anno ſcilicet 1614. die 14 Julii.

(2) Congregatio *Coloritana* inſtituta ſub Pio IV. & approbata a S. Pio V., quæ anno 1606. ſubjecta fuit Priori Generali Auguſtinenſium, anno 1749. variis diſſidiis exagitata, & paullo poſt extincta fuit.

APPENDIX.

Ceterarum Rerum Accessio.

Galliarum regi Ludovico XII. ſucceſſit anno 1515. *Franciſcus I.* Huic anno 1547. *Henricus II.* Iſti autem anno 1559. *Franciſcus II.* Anno 1560. regnare cœpit *Carolus IX.* & anno 1574. *Henricus III.* poſtremus ſtirpis Valeſiorum. Succeſſit anno 1589. *Henricus IV. Borbonius* (1); In Hiſpaniis vero poſt Catholicos Reges Ferdinandum V. & Iſabellam, cœpit anno 1505. adminiſtrare regnum *Joanna*, quæ nupſit *Philippo* Auſtriaco. Anno 1516. *Carolus I.* inter Imperatores V. anno 1556. *Philippus II.* (2) & anno 1598. *Philippus III.* qui obiit anno 1621. Luſitaniæ regnum poſt Emmanuelem I. gubernare cœpit *Joannes III.* anno 1521. *Sebaſtianus* anno 1557. *Henricus* Cardinalis & Archiepiſcopus Bracarenſis anno 1578. *Philippus I.* inter reges Hiſpaniarum II. anno 1580. & *Philippus II.* inter reges Catholicos III. anno 1598. in Hiſpaniis itaque, & in Luſitania duo poſtremi reges tenuerunt imperium (3).

Sultanorum autem ſeries hæc eſt: Poſtquam anno 1512. Bajazethes II. periit veneno, imperium occœpit parricida *Selimus*. (4) Is peſtilentia ſublatus eſt anno 1520.

(1) Occiſus anno 1610. ut dicetur Seculo proximo. Henricus autem III. prædicto anno 1589. Kal. Aug. a F. Jacobo Clemente confoſſus, proxima die obiit annos natus 38.

(2) Ingenti ſumptu XX. decies centenorum millium aureorum Philippus II. extruxit *Eſcuriale* S. Laurentii monaſterium 7. a Matrito leucis, ob victoriam e Gallis relatam anno 1557. ad Fanum Sancti Quintini. Extat in Eſcuriali Regum Hiſpanorum, qui poſtea deceſſere, mauſolæum.

(3) Anno 1509. cœpit in Anglia regnare *Henricus V*III. An. 1546. *Eduardus V*III. Anno 1553. *Joannes*, cui præciſum fuit caput. Anno 1553. *Maria*, & anno 1558. *Eliſabetha*. In Polonia cœpit regnum adminiſtrare an. 1501. Alexander. Anno 1506. *Sigiſmundus I.* Anno 1548. *Sigiſmundus II.* Auguſtus. Anno 1572. *Henricus*. Anno 1576. *Stephanus*. Anno 1587. *Maximilianus*, eodemque anno *Sigismundus III.*

(4) *Selimus* anno 1517. delevit Sectam *Mamalucorum*. Significantur hoc nomine *Stipendiarii ac miniſtri*. Inſtituti fuerant Seculo XII. a Saladino, & erant ex Chriſtianis Mahumetani, ad bellum inſtructi, & aliquando ad *Sultanorum* dignitatem evecti. Veneno opera Judæi medici patrem ſuſtulit, duos necavit fratres, ac ſeptem ex eis prognatos nepotes. Judæo patris interfectoris, loco præmii, juſſit caput præcidi. Peſtilenti carbunculo eodem in loco anno 1520. extinctus eſt, in quo Bajazethi parenti ſuo juſſerat propinari venenum.

1520. & regnavit poſtmodum ſpatio annorum 46. *Solimanus II.* Huic extincto anno 1566. ſucceſſit *Selimus II.* qui ſubitanea morte interiit anno 1574. Imperavit tum *Amurathes III.* uſque ad annum 1595. Huic vita functo ſuffectus eſt *Mahumethes III.* qui e vivis exceſſit anno 1603.

Infausta bella Chriſtianis, aliiſque hoſtibus intulere prædicti Turcarum Imperatores. Etenim Selimus anno 1516. Memphim, quam Alcairum dicunt, Sedem Sultanorum Ægypti, urbeſque, & arces finitimas occupavit; ſubjecit ſibi Damaſcum, obſedit Gazam, in ſui poteſtatem redactis univerſa Syria, & Judæa. Solimanus vero anno 1521. expugnavit Albam Græcam, ideſt, Belgradum, propugnaculum Hungariæ, & Rhodum cinxit obſidione: quam inſulam proximo anno 1522. cœpit poſt miram defenſionem Equitum S. Joannis, qui ſupra annos 212. (2) eamdem tenuerant. Per idem temporis Baſsà *Ferrat* ſubegit Armeniam, Cappadociam, & Galatiam. Idem Solimanus anno 1526. ſuperavit Ludovicum regem Uungariæ prælio, quo cum ipſo rege occubuerunt XV. millia Chriſtianorum. Budam expugnavit anno 1529. Viennam diebus 18. fruſtra obſidione cinxit, amiſitque in hac expeditione milites 80000. Irrupit tamen rurſus in Hungariam anno 1532. cum exercitu armatorum 300000. regnumque illud longe lateque vaſtavit. Contra Tamaſum *Sophim* Perſarum anno 1534. tetendit, exciditque Taureſium, urbem Perſidis olim ampliſſimam. Venetis anno 1537. eripuit inſulam Corcyram, multis captivorum millibus Conſtantinopolim abductis. In Hungariam iterum irruit anno 1541. & 43. atque anno 1551. Tripolim in Africa invaſit. Deleta anno 1560. a Turcis Claſſis Hiſpanica, ſuperiori anno comparata ad Tripolim recuperandam: triremes in illa 27. naves onerariæ 14. cum XVIII. millibus armatorum. Atque hæc Solimano imperante, a quo tres quoque filii interempti, & Achomati Baſſæ primario guttur eliſum fuit. Regnante Selimo II. Bellum Cyprium efferbuit: capta anno 1570. metropolis Cypri Nicoſia: ſequenti anno 1571. ditiſſima civitas Famauguſta, antiquis Arſinoe. Illic, violata fide, Præfecto Veneto nares aureſque præciſæ & vivo detracta

(1) Occupaverant enim anno 1310.

ſta eſt pellis. (1) Claſſe tamen a Venetis inſtaurata, hujuſque regimine commiſſo Joanni Auſtriaco filio notho Caroli V., Chriſtiani inſignem illam victoriam ad Naupactum ſinum Corinthiacum [2] prope Echinadas inſulas reportarunt, qua trucidati dicuntur XXX. M. Turcarum, captæ CXXX. triremes, præter reliquas partim illiſas litoribus, partim abſumptas flammis, aut fluctibus hauſtas; liberati vero a captivitate Chriſtianorum XIV. Millia (3). Valachia anno 1574. in Turcarum poteſtatem venit; & anno inſequenti Amurathes Ruſſiam vaſtavit. Ab ipſo Amurathe anno 1582. rebellarunt Tartari. Albam regalem urbem ſuperioris Pannoniæ, vulgo *Stulweiſſenburg*, anno 1583. Turcæ expugnarunt: quam urbem Chriſtiani tentantes anno 1593. trucidarunt octo millia Turcarum, ceſſitque noſtris Novigradum, & Fileccum munitum Hungariæ oppidum. Ibrahim *Baſsà* anno 1600. expugnavit Saniſiæ arcem in finibus Hungariæ, & Stiriæ. (4)

Ad bella modo, quæ Occidentem vexarunt convertitur hiſtorica Epitomes. Anno 1507. exortum eſt bellum inter Maximilianum Imp. & Venetos: anno proximo initum fœdus contra eoſd. Venetos, inter ipſum Maximilianum, Ludovicum XII. Galliarum regem, & Julium II. Romanum Pontificem; atque anno 1509. rex Ludovicus Venetos ad Abduam Inſubriæ fluvium ingenti clade proſtravit, eiſque finitimas urbes eripuit. Pugnatum ad Ravennam anno 1512. inter Ludovicum XII. & Julium II. cæſæ Pontificis copiæ, & civitas capta; ſed paulo poſt reſtituta advenientibus auxiliariis copiis Helvetiorum. Bellum inter Carolum V. Imp. & Franciſcum I. regem Galliæ exortum eſt anno 1522. Franciſcus ad Ticinum captus anno 1525., dimiſſus anno 1526. ubi pervenit in Gallias fœdus iniit adverſus Cæſarem cum Venetis, & Clemente VII. Rom. Pontifice. At Roma anno 1527. ab Exercitu Caroli V. capta, & direpta fuit anno 1581. poſteaquam Pontifica-

(1) *Bragadinus*, de quo Thuanus libro Hiſtor. 49.
(2) Vulgo ſinus *Lepanti*, & inſulæ *Curzulari* maris Jonii.
(3) Additum tunc Litaniis, *Auxilium Chriſtianorum*, & celebratum Feſtum S. *Mariæ de victoria* die 7. Octobris.
(4) Prætermiſimus immane monſtrum, cornua gerens in capite, oculum in mento, alas pro brachiis, rapacium ferarum ungues in pede, figuram crucis in pectore, natum Ravennæ anno 1512. Peſtilentiam, qua Tornaci conſumpta ſunt 34000. hominum anno 1514.

tum gerente Sergio II. vaſtata fuerat a Saracenis: Quod contigit anno 846. (1). Dux militum Carolus Borbonius muros civitatis Leoninæ aſcendens occiſus fuit; eique ſuffectus Philibertus Princeps Arauſicanus. Pontifex captus 6. Junii poſt menſes ſeptem mutata veſte Urbem Veterem confugit. (2) Anno autem 1529. amicitia cum Carolo V. redintegrata, Italis pax affulſit, rediit Florentiam Alexander Medices Clementis pronepos, anno 1531. Florentinorum Dux conſtitutus. Anno autem 1535. Carolus V. trajiciens in Africam expugnavit Tunetem, regemque Muleaſſem, ejectum a Turcis, regno reſtituit, ſibique reddidit vectigalem. In Africam anno 1541. idem Carolus V. cum magno exercitu trajiciens Algeriam, olim Juliam Cæſaream Mauritaniæ, appulit; ſed claſſe tempeſtatibus jactata rediit re infecta, dicens malle ſe unum Chriſtianum ſervare, quam perdere mille Mauros (3). Mauritius elector Saxoniæ anno 1550. Magdeburgum obſedit: anno 1552. cum Carolo V. geſſit bellum; & anno 1553. pugnans adverſus Albertum Brandeburgicum accepto vulnere interiit. Inchoatum eſt anno 1567. bellum Belgicum, quod perduravit circa annos 41. Claſſis Hiſpanicorum anno 1588. partim ab Anglis, partim tempeſtatibus disjecta fuit, ac diſſoluta.

Bellorum incurſionibus addenda ſunt fata Principum. Annam Bolenam, & Mariam Scotorum reginam ſecuri percuſſas, & Ludovicum Hungariæ regem interfectum in bello, narravimus ſupra. Eliſum guttur anno

(1) In ea Urbis direptione *Chriſtophorus Marcellus* Venetus, electus Archiepiſcopus Corcyrenſis, eloquentiſſimus piiſſimuſque Scriptor, ut demonſtrant illius *Exercitationes* in Pſalmos editæ in lucem Romanis typis anno 1525., maximis affectus contumeliis, & ad arborem alligatus fuit, obiitque ex animi triſtitia, corporis afflictatione, aeriſque inclementia prope Cajetam: dignus ſane, quem Pierius Valerianus inſereret priori libro *de Litteratorum infelicitate*.

(2) Colligitur ex hoc quoque *Breviario* Romam ſexies ab hoſtibus fuiſſe direptam, ut Hiſtorici tradunt complures. Contigit id itaque

I. Sedente *Innocentio I.* anno 410.
II. Sedente *Leone Magno* anno 455.
III. Sedente *Vigilio* anno 546.
IV. Sedente *Stephano II.* anno 755.
V. Sedente *Sergio II.* anno 846.
VI. Sedente *Clemente VII.* anno 1527.

Quis vero in Urbem ſingulis hiſce annis hoſtili irruperit incurſione, propriis in locis adnotavimus.

(3) Anno 1546. inchoatum a Carolo V. bellum Smalcadicum adverſus Proteſtantes.

no 1517. Alphonſo Cardinali Petrutio, inſidias contrà Pontificem molienti. Chriſternus rex Daniæ cum optima conjuge Eliſabetha Caroli V. Sorore, anno 1523. a patruo ſuo Friderico dejectus regno, & fugere coactus fuit. Henricus II. rex Galliarum obiit anno 1559. ex vulnere accepto in equeſtri ludo; & Henricus III. anno 1589. inflicto vulnere à Jacobo Clemente. Henricus Stuartus Scotorum rex, ut diximus, a Bothuelo anno 1567. necatus eſt dormiens: Carolus Hiſpaniarum princeps ſequenti anno 1568. jubente Philippo Patre, ut fertur, extinctus veneno; & rex Poloniæ Philippus, qui anno 1594. declaratus fuerat rex Sveciæ præſtito juramento non mutandi religionem, anno 1599. ob violatum jusjurandum regno prædicto Svecorum excidit.

Non unam, ſed plures calamitates ſenſerunt Piſani, qui anno 1509. fame compulſi, & a ſociis derelicti dederunt ſe Florentinis: Galliæ, & Navarræ regna anno 1512. ſubjecta fuerunt *Interdicto*, & hujus occaſione irruptionibus hoſtium: (1) Conſtantinopolitana civitas, orta, ob indictum novum tributum, ſeditione, ubi facto incendio conſumpta eſt magna pars urbis, domorum nempe quindecim millia, ſeptem templa & hoſpitalia vigintiquinque. Saxones demum, inter quos anno 1598. peſtilentia deſæviit.

Institutæ hoc Seculo permultæ Academiæ; ut in Galliis anno 1564. *Veſuntina* a Ferdinando I. Imp. In Germania *Vittembergenſis* anno 1502. *Argentoratenſis* anno 1538. ac *Trevirenſis* anno 1558. In Hiſpania *Complutenſis* (2) anno 1517. a Franciſco Card. Ximenio, & *Granatenſis* anno 1537. à Carolo V. Imperatore. In Belgio *Duacenſis* à Philippo II. rege Hiſpaniæ anno 1562. & *Lugduni Batavorum* (3) ab Ordinibus Hollandiæ anno 1575. In Polonia *Elbingenſis* anno 1542. & *Regiomontana* anno 1544. ab Alberto Boruſſiæ (4) Duce. In America quoque *Mexicana* anno 1551. a Carolo V. *S. Dominici* anno 1558. & *Quitenſis* Peruana anno 1586. à Philippo II. Hiſpaniarum rege.

P 2 Non

(1) Tornaci anno 1514. triginta quatuor millia hominum ſæva peſtis abſumpſit. Proximo anno 1515. maximam, & inauditam exundationem aquarum Chronica commemorant Germanorum.

(2) Alcalà.

(3) Leyden.

(4) Pruſſiæ.

Non eam modo provinciam aſſumo Viros litteris ornatos celebreſque cunctos commemorandi (1). Quis enim eloquentior, & de latina lingua magis benemeritus Purpuratis Patribus *Petro Bembo* Veneto, & *Jacobo Sadoleto* Mutinenſi? Quis orationis copia, & delectu eruditionis uberior, *Petro Victorio* Florentino, *Latino Latinio* Viterbienſi, *Adriano Turnebo* Normanno, *Raphaele* Volaterrano, *Nobilio* Lucenſi? Quis litterarum humaniorum libros illuſtravit melioribus notis, *Dionyſio Lambino* Gallo, *Georgio Fabricio* Germano, *Paulo Manutio* Veneto? Si quis deambulet pulcherrima Sapientum Viridaria, plures mirabitur in omnium ſcientiarum genere ſata ibidem ſua coluiſſe. Elegantiſſimæ, plurimæque orationes elaboratæ fuerunt a *Gulielmo Buldæo* Pariſienſi, a *Marco Antonio Mureto* Lemovicenſi; & Thuſca politiori lingua *Joannes Caſa* Florent. Archiepiſcopus Beneventanus ceteris pure ornateque dicendi reliquit exemplar (2). In *Juſto Lipſio* Belga, in *Fulvio Urſino* Romano, in *Petro Pithœo* Trecenſi habes omnis liberalis eruditionis ornatum. Quæris hiſtorias conſcribendi methodum? *Franciſcus Guicciardini* Florentinus, *Joſeph Acoſta* S. J. Hiſpanus, *Carolus Sigonius* Mutinenſis facem præſeferent (3). Peroptas in poeſi venuſtos? Lege Vir-

(1) Quidam in Philoſophia plura phantaſtica, & rationi diſſona commenti, (ut *Cardanus* Mediolanenſis ortus anno 1501) licet inter Philoſophos clari, ſilentio ſunt omittendi. Idem judicium ferendum de *Petro Pomponatio* Mantuano, qui natus anno 1462. obiit hoc ſeculo ſenio confectus, ideoque poſt annum 1512. quo anno deceſſiſſe putat Morerius. Audiit *Pomponatius* tanquam atheus ob librum de *Immortalitate animæ*; ſed ante extremum halitum reſipuiſſe teſtatur Helidæus Forolivienſis ejus diſcipulus: ac ſunt etiam, qui ſcripſerunt ejuſdem apologiam. Haud ſecus aſſerendum de *Petro* Aretino maledico, & impuro ſcriptore, qui vixit hoc ſeculo XVI. cujus legitur Latinum, & Italicum Epitaphium. Latinum quidem,

Condit Aretini cineres lapis iſte ſepultus,
Mortales atro qui ſale perfricuit.
Intactus Deus eſt illi, cauſamque rogatus
Hanc dedit: Ille, inquit, non mihi notus erat.

Italicum vero: ,, Qui giace l'Aretin Poeta Toſco,
,, Che d' ognun diſſe mal, fuorchè di Dio,
,, Scuſandoſi col dir, Io no 'l conoſco. ,,

Non fuit tamen Aretinus auctor libri *de tribus Impoſtoribus*; qui liber nuſpiam fortaſſis extitit.

(2) *Joannes Caſa natus eſt Florentiæ anno* 1503. *obiitque Romæ anno* 1556. *die* 14. *Novembris* 1559. *ut ait Hughellus*.

(3) Viris omnigenæ doctrinæ adnumerandus *Cœlius Ricchierius Rhodiginus*.

Virgiliana carmina *Hieronymi Vidæ* Cremonenſis Canonici Regularis, Itala *Torquati Taſſi* Bergomenſis, Latina, & vernacula *Actii Sinceri*, ſeu *Jacobi Sannazarii*, Neapolitani. Geographiam univerſam tradidit *Abrahamus Ortelius* Philippi II. regis Hiſpaniarum Coſmographus: Rationem temporum *Joſeph Juſtus Scaliger* Julii Filius Gallus: aſtrorum adſpectum *Nicolaus Copernicus* Borouſſus: Cometarum, ſtellarumque inerrantium Progymnaſmata *Tycho Brahe* Danus: Euclidis Matheſim *Chriſtophorus Clavius* Jeſuita Bambergenſis: Platonicam Philoſophiam *Franciſcus Patricius* Venetus: Medicinæ arcana *Hieronymus Mercurialis* Forolivienſis (1). Rerum publicarum politicam *Joannes Bodinus* Andegavenſis. Si Jureconſultos quoque clariſſimos laudare velimus profert Italia *Laurentium Campegium*, *Andream Alciatum*, *Joannem Paulum Lancillotium* (2): Hiſpania *Didacum*, & *Antonium Covarruvias*, *Antonium Auguſtinum*; *Franciſcum Vargam*; & Gallia *Andream Tiraquellum*, *Barnabam Briſſonium*, *Jacobum Cujacium*. Huic Toloſæ, ubi deceſſit anno 1590. erectum monumentum, in quo legitur,

CUJACI, THEMIDISQUE *vides commune ſepulcrum*;
Conduntur ſimul hic, qui periere ſimul.

Hæc exſcribentes laudibus ceterorum, qui aut commemorati ſunt, aut brevitatis cauſa prætermiſſi ſilentio, noluimus quidquam detrahi (4).

P 3 DE-

Excelluit item in Hiſtoria *Paulus Jovius* Novocomenſis, Epiſcopus Nucerinus. De *Polydoro Virgilio* Urbinate, qui Anglicanam ſcripſit Hiſtoriam, & librum *de Inventoribus rerum*, notum illud Ovveni:

Virgilii *duo ſunt*, *alter* Maro, *ſu* Polydore
Alter: Tu mendax, ille Poeta fuit.

(1) Docuit Piſis annuo 2000. aureorum ſtipendio.

(2) Non videtur prætermittendus *Guidus Pancirolus* Rhegienſis, neque *Georgius Buchananus* Scotus, &c.

(3) Claruerunt hoc quoque Seculo Typographi accuratiſſimi, *Sebaſtianus Gryphius*, *Simeon de Colines*, & *Henricus Stephanus*: Extat de his Epigr.

Inter eos noruit libros qui cudere, ſtes ſunt
Inſignes: languet cetera turba fame.
Caſtigat Sſephanus, ſculpit Colineus, utrumque
Gryphius edocta mente manuque facit.

Sebaſtianum patrem Lugduni imitatus eſt *Antonius Gryphius*. Alterius generis fuit *Joannes Gryphius* Venetus. Laudandi & *Aldi*, *Jolisi*, *Juntæ*, alii.

Alii floruerunt Seculo XVI. viri percelebres. Inter quos *Joannes Auratus*, in Græcis maxime litteris excultus, ſed quem invenies in Ma-

DECIMUM SEPTIMUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Seculi XVII. Pontifices Maximi.

Contigiſſe Clementis VIII. obitum anno 1605. diximus præced. Seculi conſcribentes hiſtoriam capite primo. Poſt Clementem vero Petri cathedram tenuit *Leo XI. Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. Clemens IX. Clemens X. Innocentius XI. Alexander VIII. Innocentius XII. Clemens XI.*

CCXXXIV. Leo XI. Mediceus, vocatus antea Alexander Octavianus, creatus Calend. Apr. anno 1605. quoniam accelerata morte poſt dies 26. nempe die V. ante Calendas Majas mortem obiit, quæ conceperat animo, cunctique a Viro ſumma prudentia prædito expectabant, complere non potuit.

CCXXXV. At Leonis ſucceſſor *Paulus V.* ideſt, Camillus Card. Burgheſius origine Senenſis, electus eodem anno 1605. XVII. Calendas Junias, ſtatim dirimendæ controverſiæ *de auxiliis* applicuit animum. Ob violatam Eccleſiaſticam Immunitatem, de qua tamen Senatus Vene-

---

mero Sacra Biblia univerſa, inſana incendit cupido. Quare etſi natus ad omnes optimos auctores reſtituendos viſus fuerit Scaligero; de eo tamen diſtichon profert Hotmannus:

Ex ſolido eſſe prius vulgus, quem credidit auro,
Extrorſum auratus, plumbeus intus erat.

Obiit Pariſiis anno 1588. Accedunt *Flaminii* duo: unus Romæ litterarum humaniorum profeſſor, ſempiterno ſomno humi oppreſſus inter libros, ut narrat *de Infelicitate Litteratorum* Pierius Valerianus, Alter haud vulgaris Poeta, Longolii quoque, Moretii, Menagii, aliorumque elogio celebris; ac primus natione Siculus, alter Italus, & patria Imolenſis. Audiit iſte tamquam erroribus Proteſtantium adhærens. In Galliarum lingua clauerunt *Joannes*, & *Clemens Marot* Poetæ, quorum unus anno 1523. alter anno 1544. naturæ conceſſit. *Joannes Salmon* cognominatus *Horatius Gallicus* obiit anno 1555.

Venetus ſtatuta ad Reipublicæ ſuæ utilitatem ſancita anno 1536. ſervavit, in Venetam ditionem Eccleſiaſticum Interdictum anno 1606. die 17. Aprilis promulgavit. Opera Chriſtianiſſimi regis diſſidium, & interdictum ſublatum eſt anno proximo. Ut regem Angliæ Jacobum I. ad Romanæ Eccleſiæ ſinum revocaret, ad eum direxit Marcum Antonium de Dominis Ex-Jeſuitam, & Archiepiſcopum Spalatenſem: qui contra hæreticis adhæſit. Plures Neſtoriani Chaldæi Eccleſiæ uniti fuerunt anno 1617. Urbem Aquæductibus, Vaticano porticu, aliiſque magnificis ædificiis Paulus V. ornavit. Prædictæ controverſiæ de auxiliis finem impoſuit, indicto utrique parti ſilentio, & Apoſtolicæ Sedi reſervato judicio. Impoſtor quidam ſe filium Pauli V. appellans, Pariſiis affectus eſt ſupremo ſupplicio (1). Studuit Burgheſiam gentem honoribus, divitiiſque cumulare (2), & obiit XVI. Pontificatus anno, ideſt, 1621. die 28. Januarii.

CCXXXVI. Suffectus Paulo V. Alexander Ludoviſius Bononienſis, electus V. Idus Februarias eodem anno 1621. cui impoſitum nomen *Gregorii XV.* Inſtituta Congregatione de *Propaganda fide*, præſcripto Feſto SS. Annæ, & Joachim Genitorum B. M. V. bello laceſſitis hæreticis, compoſitis circa Volturrenam tractum Rhetiæ, ſive, ut ajunt, Vallem-Telinam diſſidiis, atque addita Vaticanæ Bibliothecæ magna librorum copia Bibliothecæ Palatinæ, ſibi dono datæ anno 1623. a Maximiliano duce Bavariæ, eodem anno 8. die Julii ceſſit e vita.

CCXXXVII. Maffeius *Barberinus* Florentiæ nobili gene-

(1) Bartholomæus Lancei Alchimiſta, de quo in *Amœnit. Litter.* Epigramma.

Pendeo, Dic, quis ſis? Pater eſt mihi Papa. Quis ille?
Romanus. Quonam nomine? Burgheſius.
Qui factum? Me non agnovit. Quid? Nothus ergo es?
Immo legitima conjuge Papa caret.
Sed cur conflagras flammis? Id moris habetur,
Ut quem Papa negat noſcere, flamma voret.

(2) Emiſſe fertur Nepotibus dominium Rignani ſcutis 353000. Civitatis Sulmonis in Regno Neapolitano 150000. Quatuor in Romano Territorio Rura Scutis 700000. Inſumpta in ædificio Palatii Burgheſii, cujus fundamenta Paulo V. vivente jacta fuerunt, ſcuta 300000. Dono ſuis data, non ſemel, ſed viginti vicibus, ſcuta centum millia. Solus pluteus Cardinalis ejus nepotis æſtimatus Scutis 600000. Vide *Hiſtoire des Papes* tom. 5. pag. 170. Impendiſſe in exornanda Mitra ſeptuaginta millia aureorum ſcribit in Addit. ad Ciacconium Oldoinus.

genere natus, (1) poeta in utraque lingua Etruſca, & Latina præclarus, idem qui in *Argenide* Barclay anagrammatico vocabulo dicitur *Iburranes*, ſucceſſit Gregorio prædicto anno 1623. VIII. Idus Auguſti, nomine ſibi collato *Urbani VIII.* Sedit vero annis 21. nempe uſque ad annum 1644. quo mors illum rapuit IV. Calendas Auguſti. Urbani munificentiæ debet Roma mœnia Leoninæ civitatis, æream templi Vaticani tribunam, (2) Græcos proximæ Bibliothecæ Codices, Collegium de Propaganda Fide, ampliores Sapientiæ ædes, Pontificalis, Breviarii, Ritualis, & Martyrologii emendationem; Arcem in finibus Bononienſium, *Urbaniam* ab ejus nomine dictam, aliaque plura liberalitatis, doctrinæ, pietatiſque munimenta. In familia ſua decoranda Urbanus imitatus eſt Paulum V. (3) Quum palam, fortaſſis incaute, de Hiſpanis obloquutus foret, plures exacerbavit, vulgatuſque Hexameter Gentilitio Stemmati alludens,

Mella dabit Gallis, Hiſpanis ſpicula figet.

CCXXXVIII. Anno 1644. XVII. Cal. Octobris inauguratus eſt Pontifex Jo. Baptiſta Pamphilius Romanus, appellatus *Innocentius X.* Caſtrum Invi Rutulorum oppidum, ob cædem Epiſcopi ſolo æquavit, ſede Aculam, ideſt Aquipendium translata. Quinque Janſenianas proſcripſit propoſitiones; (4) parvaque Religioſorum cœnobia Epiſcopis per Italiam ſubjecit, ſuppreſſitque. Adverſus *Pacem* initam Haſeburgi in Vveſtphalia anno 1648. die 6. Auguſti, firmatamque Monaſterii die 26. Octobris, inter Imperatorem Ferdinandum & Ludovicum Chriſtianiſſimum regem, Innocentius edidit

dit

---

(1) Familiæ nomen ortum ex *Barberino* oppidulo, ſito in agro Florentino ſupra collem, Senas verſus.

(2) Cum ad Abſidem illam conſtruendam *Urbanus* juſſerit conflari trabes æneas ablatas ex atrio *Pantheon*, quas nec Vandali, nec Oſtrogothi abſtulerant; natum vulgare illud effatum, *Quod non fecerunt Barbari, fecere Barberini*. Cedit illud propterea in laudem *Urbani*, non autem in dedecus.

(3) Quamquam *Urbanus* ampliſſimas ædes Nepotibus ædificaverit, eorum duobus, Franciſco, & Antonio, cum Purpura reditus ſummos contulerit, oppida dederit, vetuſtamque Latii urbem Præneſtem; in hoc tamen eſt magnopere commendandus, quod vita functo Franciſco Maria Urbini duce, dominium illud, necnon Piſauri, Senogalliæ, Eugubii, & Montis Feretrani, non ſuis, ſed ditioni Eccleſiaſticæ addixit.

(4) anno 1653. die 31. Maji.

dit Conſtitutionem eodem anno VI. Cal. Decembris; quoniam in illa permittebatur hæreticis liberum religionis ſuæ exercitium, pluraque illis Eccleſiarum Bona dignitatum titulo in feudum conferebantur. Suprema Innocentio dies fuit ſeptima Januarii anno 1655. (1).

CCXXXIX. Præfuit deinde Romanæ Eccleſiæ *Alexander* VII. Senenſis, ideſt, Fabius Chiſius, creatus præcitato anno 1655. die 7. Aprilis, mortuus anno 1667. die 22. Maji. Egit cum Venetis ut Jeſuitas reciperent, quod Senatus indulſit ea conditione, ut publicis proceſſionibus intereſſent incedentes inter Confratres S. Marci, & S. Theodori. (2) Damnavit rurſus propoſitiones Janſenii *in ſenſu ab auctore intento*. (3) Vetuit anno 1667. ne Theologi in quæſtione de ſufficientia attritionis ſe mutuo proſcinderent; Chriſtinam regina Svecorum ejurata hæreſi Romam advenientem debito excepit honore. Exorta cum Galliarum rege diſſidia propter Corſicorum militum licentiam, proprio ſervato jure compoſuit. Exornavit Urbem ampliſſimis beneficiis; & ipſe poſt obitum magnifico monumento reconditus. Nec ipſi tamen pepercit, fratrique ſuo Mario Chiſio, procacitas obtrectatorum. (4)

CCXL. Rexit deinde Eccleſiam *Clemens IX.* Piſtorienſis, electus anno 1667. XII. Calendas Julias vita functus

---

(1) Orta, Sedente *Innocentio* X. quæſtio de duplici in Eccleſia Capite, pleriſque conſtituentibus unum tantummodo, ſcilicet Petrum Apoſtolum, quibuſdam vero aſſerentibus cum Petro fuiſſe Eccleſiæ Caput etiam Coapoſtolum ejus Paulum. Verum cum hæc quæſtio in partes diſtraheret eruditorum virorum ingenia, atque per eam impeti videretur dignitas ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis; prudentia, & ſolicitudine Summi Pontificis Innocentii, anno *1647*. compoſita eſt, & dirempta.

Aperto poſt obitum Innocentii corpore a chirurgo Nicolao Larchi, ſeptem aquæ œnophora, & unum in capite fuerunt inventa; in ciſta autem fellis duo lapides unciarum ſex. Pondus aquæ fuit librarum 15.

(2) Videtur ad ignominiam; nam & rei inter columnas plectuntur, quibus idem eſt nomen, ſive, ut ajunt Veneti, *Tra Marco, e Todoro*.

(3) Proſcriptio, & celebris *Formularis* conſtitutio edita ab Alexandro VII. anno 1656. die 16. Octobris.

(4) Tum Hiſtoria Margaritæ Marſiliæ, quæ capta a piratis Turcis anno 1525. fuit uxor Solimani, & mater Selimi II. Tum Satirica tabella, cum inſcriptione, *Qui Crucifixus es pro nobis*, de qua nefandum Opus *Tableau des Papes*, pag. 252.

ctus anno 1669. (1) V. Idus decembris. Vocabatur antea Julius Cardinalis Roſpiglioſi. Uti in pauperes liberaliſſime, ita in ſuos parciſſime ſe geſſit. Exorta inter Janſenianos quæſtione de Jure a Facto ſecernendo, controverſias, quæ rurſus emerſerunt, caute prudenterque ſopivit. Judæos ejecit ex urbe. Ludovicum XIV. bellum adverſus Hiſpanos parantem ſtuduit legatione miſſa pacare. Nimio dolore fertur extinctus, quoniam Veneti, quibus pecunia & milite ſuppeditaverat auxilia, eodem anno 1669. coacti fuerant Turcis cedere regnum Cretenſe. Dignus, qui diutius Chriſtianam moderaretur Rempublicam.

CCXLI. Æmilius Altierius Romanus poſt menſes Comitiorum quinque ſucceſſit Clementi IX. idem nomen elegit, ſcilicet, *Clementis X.* Hoc ſedente, Ludovicus XIV. rex Galliarum anno 1674. *Regaliam* juris eſſe ſui Edicto ſancivit; quod pluribus diſſidiis aperuit aditum. Luſitano regi, ut Oratorem haberet in Urbe, ut Monarchæ reliqui, primus indulſit. (2) Moſcoviæ Regi, qui Romam legatum miſerat, ut contra Turcas Chriſtiani Principes fœdus inirent Pontifice ſuadente, negavit ambitum Cæſaris nomen. Ait Sandinus fuiſſe Clementem in omnes liberalem, præterquam in nepotes. Verum non habuit Familiæ propriæ nepotes, natis vero e Laura nepte ſua dedit cum inſignibus, & cognomine proprio paterna bona, ampliores contulit dignitates, ac tres principatus. (3) Obiit anno 1676. die 22. Quinctilis.

CCXLII. In locum Clementis X. omnium ſuffragio ſubſtitutus fuit XI. Cal. Octobris Benedictus Odeſchalchi Cremenſis, ideſt, *Innocentius XI.* hoc quidem nomine ob vitæ probitatem & caſtimoniam digniſſimus. Pro libertate & immunitate Eccleſiaſtica Apoſtolicas litteras dedit ad Chriſtianiſſimum regem anno 1679. & provinciam de hac materia ſcribendi commiſit Chriſtiano Lupo, Viro inſtituti noſtri, Canonum ſcientiſſimo. Firmatis anno 1682. a Clero Gallicano quatuor articulis, quibus Concilium Œcumenicum præfertur Papæ, hujuſque

(1) Ante obitum *Clemens IX.* in Eccleſiæ communionem recepit Epiſcopos, qui anno 1668. *Formulario* Alexandri VII., quod facere diu detrectaverant, ſubſcripſere, exhibito exterius obſequio. Firmata pax, quæ vulgo dicitur *Pax Clementis IX.*, proximo anno 1669. promulgata.

(2) Primus Orator, ſeu Nuntius Luſitanus poſtquam Luſitania ſubtracta fuit a dominatu Regis Hiſpaniarum, fuit Comes *De Prado*.

(3) *Hiſt. des Familles de Rome*, pag. 421.

que auctoritas circumſcribitur, judicium errori non obnoxium elevatur, & in regna temporalia denegatur poteſtas: ſuas Cleri Comitiis ſignificavit querimonias repetens verba Cant. I. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Caroli Henrici Lavardini Legati extraordinem Galliarum ſprevit & cohibuit inſultus: turpia Molinoſii delevit conventicula: morum laxitates perſtrinxit: a laſciviori cultu femineum ſexum amovit; neque parvo in Eccleſiæ commodum relicto theſauro, (1) proximus morti, quæ contigit anno 1689. pridie Idus Auguſti, ab Ordinum Mendicantium magiſtris, ceteriſque religioſis viris humillime petiit benedictionem.

CCXLIII. In locum Innocentii XI. ſubſtitutus eſt eodem anno 1689. die 6. Octobris Petrus Ottoboni Venetus, nomine ſibi impoſito *Alexandri VIII.* Huic Galliarum Rex reddidit Avenionem. Plures damnavit propoſitiones ad morum doctrinam ſpectantes, inter quas peccatum philoſophicum, rectæ rationi contrarium, non tamen offenſam Dei; quod utique eſt commentitium, (2) Cleri etiam Gallicani theſes proſcripſit anno 1690. die 4. Auguſti. Eccleſiaſticis redditibus Nepotes ſuos cumulavit. (3) Deceſſit ſenex anno 1691. Calendis Februarii.

CCXLIV. Alexandro ſucceſſor datus eſt *Innocentius XII.* vocatus antea Antonius *Pignatelli* Archiepiſcopus Neapolitanus. Pleniſſimis ſuffragiis electus fuit IV. Idus Julias. Beneficentiſſimus fuit in pauperes; juſtitiæ miniſtris, ne quid acciperent diſtricte mandavit; nulli, niſi digno contulit Eccleſiaſticas dignitates, omnia alia, etiam Sanguinis, ratione poſthabita. Cum magna eſſet latronum, & nefariorum hominum copia (nam tempore præcedentis Conclavis occiſi fuerant 182.) ſeveritatem legum indixit. Nec nobiliſſimis matronis ob interdictum ludum alearum pepercit. Clericis comas inhibuit fictitias: Nepotiſmum eliminavit; concordiam Principum, monachorum diſciplinam, Concionatorum exemplarem vitam promovit quammaxime. Ne invidioſo Janſeniſtarum nomine traducatur, qui vel omnes, vel aliquam ex quinque propoſitionibus Janſenii propugnaſſe convictus non fuerit, præcepit Brevi edito anno 1694. die 6. Februarii. Aluit in uno hoſpitio pauperum, quos nepo-

(1) Scutorum quindecim centena millia.
(2) Peccatum *Piloſophicum* damnatum anno 1690
(3) Horum minimo, quem Purpura ornavit, dedit annuos Eccleſiaſticos reditus Scutorum LXXX. Millia.

nepotes appellabat, quingentos; ac pro iis fundum ſtatuit ſcutorum CCCM. Poſt varium incolumitatis ſtatum, extinctus eſt, cum omnium mœrore, anno 1700. V. Calendas Octobris.

CCXLV. Eodem anno 1700. IX. Calendas Decembris ad ſummi Sacerdotii faſtigium evectus fuit *Clemens XI.* Urbinas, vocatus antea Joannes Franciſcus Cardinalis Albani. De quo capite I. proximi ſeculi.

CAPUT II.

De Seculi XVII. Conciliis, et quibusdam Cleri Gallicani Comitiis.

Nullum Generale Concilium Seculo XVII. novimus celebratum. Provincialia autem, & diœceſana fere ſingulis annis alicubi inveniuntur coacta. Quæ cum ad reformandam juxta Canones Tridentinos Eccleſiaſticam diſciplinam fuerint præſertim indicta, neceſſum non eſt cuncta ſingillatim enumerare. Ad errores igitur eliminandos hæc tantum celebrata fuere; Petricovienſe in Polonia anno 1607. præſide Bernardo Cardinali Macieoviſcki, adverſus Socinianos Arianorum, & Ebionitarum pollutos hæreſibus: Pariſienſe anni 1612. appellatum quoque Senonenſe, quoniam illi præfuit Cardinalis Perronius Senonenſis Epiſcopus; in quo proſcriptus fuit liber Edmundi Richerii *De Eccleſiaſtica & Politica Poteſtate*, ea adjecta clauſula, *Salvis tamen juribus Regis, & Eccleſiæ Gallicanæ*: Ad Aquas Sextias eodem anno, & contra præfatum Richerii librum; & Conſtantinopolitanum anno 1638. 1642. & 1672. præſidibus Patriarchis Cyrillo, & Dionyſio, contra Calvinianam hæreſim, eique affinem Confeſſionem Fidei a Cyrillo Lucare editam, & proſcriptam quoque eodem anno a Doſitheo Patriarcha Hieroſolymitano.

Inter Synodos itaque ad diſciplinam ſervandam, inſtaurandamque celebratas, quarum ſingulas recenſere, ut diximus, videtur ſupervacaneum, connumerantur Florentinæ anno 1619. 1637. 1645. 1681. & 1691. quarum primam indixit Archiepiſcopus Alexander = Martius Mediceus, ſecundam ac tertiam Archiep. Petrus Nicolini, quartam Franciſcus Nerii, poſtea S. R. E. Cardinalis, & quintam Jacobus = Antonius Morigia, ad Purpuram item promotus. Lucæ anno 1661. Cardinalis Bonviſius, & an. 1681. Julius Cardinalis Spinula Synodos celebra-

lebrarunt. Omittimus Senenſem coactam a Franciſco Maria Cardinali Taruſio, Sarzanenſem a Benedicto Cardinali Lomellino, Montis Faliſci a Marco Antonio Card. Barbadico, Mediolanenſem a Friderico Cardinali Borromæo, in exemplis litteriſque promovenda Eccleſiæ diſciplina, S. Caroli, cujus nepos erat, imitatore vigilantiſſimo. Quinque ſaltem Synodos celebravit Viterbii Cardinalis Franciſcus Maria Brancacci, triginta quatuor Vincentius Maria Card. Urſinus Ord. Præd. Archiepiſcopus Beneventanus, & poſtea Pontifex maximus. Veliternam Franciſcus Card. Barberinus anno 1673. Sublacenſem Cardinalis Carolus illius Frater anno proximo, Auximanam Antonius Cardinalis Spinula anno 1677. Neapolitanam Cardinalis Junicus Caraccioli anno 1680. pro optimo ſuarum diœceſeon regimine celebrarunt. Atque ita alii per Italiam conſtituti Epiſcopi ſe geſſerunt, ſervantes Tridentini Concilii decreta, & munere fungentes ſuo. Quaſdam vero iſtarum, aliarumque ſynodorum definitiones proferam cap. *6.* pertractans de ſæculi XVII. diſciplina.

Si extra Italiam vagari velimus, recenſenda nobis erunt Concilium Machlinienſe in Belgio celebratum anno 1607. (1) Narbonenſe in Galliis anno 1609. Burdigalenſe anno 1624. de quibus in ſua *Notitia Eccleſ.* prope finem Joannes Cabaſſutius. Inveniemus in extremis quoque mundi plagis Synodos ad inſtruendos neophytos, & Chriſtianæ religionis rudimenta tradenda opportune, ſalubriterque coactas, ac tres præſertim a B. Toribio in civitate Limæ, Americæ meridionalis metropoli, emporioque percelebri, ideſt, anno 1601. 1602. & 1603. de quibus tom. 4. Conciliorum Hiſpaniæ Cardinalis de Aguirre.

Etsi vero abſtinuimus a commemorandis hæreticorum Conciliis, utpote quæ nil ſunt aliud, quam Satanæ congregationes; quædam tamen hoc in loco adnotantur, quibus inter denſas tenebrarum caligines effulſit aliqua lux veritatis. Nam in Anglia in conventu Miniſtrorum, qui regem *Eccleſiæ caput* appellant anno 1603. damnati fuerunt Puritani, de quibus infra. Synodus Calviniſtarum Roterodami anno 1621. damnavit Judaicam ſuperſtitionem in obſervantia Feſtorum. Iidem Calviniſtæ Amſtelodami anno 1604. Socinianos damnarunt. Huguenoti in Synodo habita in oppido Carentonii anno 1644. exa-

(1) Malines.

exagitare cœperunt Calvinianam prædeſtinationem ad malum, opera præſertim Beniamin Baſnage. Fuerant tamen Arminiani, qui prædeſtinationem illam rejiciunt, & declinant ad Pelagianos, anno 1618. in Synodo Dordracenſi rejecti atque oppreſſi a Gomariſtis. Nomen hi trahunt a Franciſco Gomaro, ſtrenuo Jacobi Arminii adverſario. Diſceptantibus inſuper Joanne Hoornbeek & Joanne Coccejo circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus obſervatione Calviniani anno 1657. Synodum habuerunt Condomi. (1) Amſtelodami aliam Synodum congregarunt anno 1690. contra aſſerentes non poſſe Magiſtratus vim adhibere ad hæreſes, & ad Gentium eliminandas ſuperſtitiones. Quod mirum eſt, iidem Calviniſtæ in Synodo Carentonii anno 1631. aliiſque, ſtatuerunt communionem ſervandam cum Proteſtantibus Confeſſionis Auguſtanæ; quamvis illi præfracte negent, & iſti propugnent præſentiam Dominici Corporis in Euchariſtia.

Addamus nonnulla de Cleri Gallicani Comitiis, quæ Nationalibus Synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum de frequenti Communione, ubi in lucem prodiit anno 1643. ſuffragiis 24. Doctorum, XVI. Epiſcopi approbarunt, quod & anno 1645. fecerunt Comitia Auxitana Aquitaniæ, Metropolita, & decem Epiſcopis aſſidentibus. Reprobavit tamen librum illum anno 1648. Synodus Veſuntina, ut referunt ad eumdem annum Acta Eruditorum Lipſiæ. Comitia Luparæ (Regium eſt Galliæ Palatium) anno 1654. egerunt contentioſe de *Auguſtino* Janſenii, quem poſtea proſcripſere; atque ad Epiſcopos officioſas litteras dedit Innocentius X. eodem anno, die 27. Sept. quas Litteras in aliis Comitiis ſequentis anni 1655. gratanter exceptas, ad omnes Galliarum Eccleſias tranſmitti curarunt. Horum Comitiorum acta confirmarunt Generalia Comitia Pariſiis anno 1656. celebrata: in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præſtatur Conſtitutioni prælaudati Innocentii X. latæ anno 1653. die 13. Martii, atque in proprio, & intento ab Auctore ſenſu damnantur quinque propoſitiones Janſenii. In Comitiis anni 1657. recepta fuit Bulla Alexandri VII. emanata ſuperiori anno 1656. die 16. Octobris, qua Prædeceſſorum Pontificum adverſus Janſenium Conſtitutiones confirmantur

(1) Gouda.

tur & roborantur. De extinguendis omnino Janſenianis erroribus actum rurſus in Comitiis anni 1663. De coactis Cleri Gallicani Comitiis anno 1682. & de articulis ibidem definitis, controverſis tamen, rejectiſque a Theologis Romanenſibus pugnantibus pro ampliori Sedis Apoſtolicæ poteſtate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI.*

CAPUT III.

HÆRESES, ERRORESQUE SECULI XVII.

EX QUO in Angliam elapſo Seculo irrupit turbulenta hæreſeon illuvio, famoſa evaſit ſecta *Puritanorum*, ſeu *Preſbyterianorum*, quam ſciſſi in partes Anglicani Miniſtri anno 1603. & 1610. acerrime inſectabantur. At celebrem nacta eſt propugnatorem *Guilelmum Ameſium*, qui cœpit anno 1622. Franequeræ docere Theologiam, *Davidem Blondellum* Cabilonenſem, qui librum inſcriptum, *Apologia pro ſententia Hieronymi de Epiſcopis & Presbyteris*, in lucem edidit Amſtelodami anno 1646. & *Claudium Salmaſium* Divionenſem, qui inter doctiores anno 1640. habebatur. Originem tamen ſuam Puritani receperunt a *Joanne Knox* Scoto, vita functo ſuperiori Sæculo, anno ſcilicet 1572. Hinc in Scotia Secta iſta vegetior; ibique anno 1637. ſpreta regis auctoritate, inierunt fœdus contra *Epiſcopales*, eos nempe, qui Epiſcopos ſegregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *Convenientium* acceſſit nomenclatura, ſequenti anno 1638. celebratis Comitiis in urbe Scotorum Glaſquo. Noſtrates ajunt *Puritanos* dici, quod purum putum profiteantur Calviniſmum: At Ameſicas, cujus ſupra meminimus, Grevinchovius, & alii, hoc illis nomen inditum aſſerunt a *Scelerifugio*, ideſt, ex repudio chorearum, ſpectaculorum, alearum, & comeſſationum, quibus ceteri indulgent. Ita quilibet nomen cohoneſtare ſtudet ſuum. Puritani ergo præter reliqua Calvini dogmata, negant Presbyteros inter, ac Epiſcopos aliquod Ordinis intereſſe diſcrimen.

JACOBI *Arminii*, & *Franciſci Gomari* mentionem fecimus paullo ſupra. Et *Arminius* quidem cœpit ſuperiori Seculo dogmata recoquere Pelagianorum: verum vita ceſſit anno 1609. De illo plura Morerius, Wolfangus, & Jurieu. *Gomarus* autem obiit anno 1641. A Go-

Gomariſtis vero rejectos Arminianos in Synodo Dordracenſi anno 1618. dictum eſt ſupra; neque opus eſt repetere Gomarum pro Calviniana prædeſtinatione, Arminium pro dogmate Pelagiano pugnaſſe.

Arminianis adhæſit celebris *Hugo Grotius* natus in urbe Delphis Batavorum anno 1583. mortuus Roſtochii ad oram maris Baltici, anno 1645. Cum Grotius autem eſſet anno 1618. Aſſeſſor civitatis Roterodami, gliſcentibus in dies ſuper diverſitate dogmatum controverſiis, ab Hollandiæ proceribus perpetuo carceri damnatus eſt, ſumpto de Oldenbarneveldio, in eamdem ſententiam conſpirante, capitali ſupplicio. Novem menſibus Grotius detentus eſt in cuſtodia Hagæ Comitum, atque anno 1619. bonis omnibus publicatis rurſus damnatus. Inde anno 1620. deductus Lupeſteynium (1) Hollandicæ ditionis caſtrum inter flumina Vahalim, & Moſam, ut miſerrime in pedore carceris extingueretur. Induſtria tamen lectiſſimæ conjugis Mariæ Reygersbergiæ, incluſus ciſtæ adſportandis libris inſervienti, anno 1621. die 22. Martii, priſtinæ redditus eſt libertati. Porro Grotii mentem oſtendunt Opuſcula Theologica quarto inſerta Volumini pag. 351. & ſequentibus.

Pro Arminianiſmo quoque pugnarunt *Simon Epiſcopius*, & *Stephanus Courcellejus*. Epiſcopius qui mortalium lucem adſpexit anno 1583. clauſit oculos Amſtelodami anno 1643. Hujus *Inſtitutiones* pluris æſtimabat prælaudatus Grotius, quam illarum pretium poſtularet. Opera autem cuncta in lucem edidit Courcellæus. Is Genevæ ortus, & Reformatæ, ut vocant, Eccleſiæ Paſtor in Galliis, ob Arminii ſententias a munere depoſitus fuit, ſed in locum Epiſcopii aſſumptus a Remonſtrantibus. Pugnavitque acriter pro Arminio cum Molinæo, Amyraldo, & Mareſio. Abiit autem ad plures anno 1659. Pro eodem Arminio ſteterunt quoque *Philippus a Limborch*, & *Joannes Clericus*: de quibus proximo ſeculo; nam Philippus Limborchius vitam protraxit uſque ad annum 1712. & Clericus uſque ad annum 1736. (2)

Quos

(1) Louvenſtein.

(2) Arianiſmum inſtaurare, & ab Eccleſiæ incunabulis propagatum, traditumque fuiſſe a PP. Antenicænis aſſeruit in Nucleo Hiſt. Eccl. Chriſtophorus Sandius. Fidem tamen Antenicænorum PP. non tantum vindicarunt Communionis noſtræ Theologi, ſed etiam Samuel Gardine-

Quos memoravi, Molinæus, Amiraldus, Mareſius, necnon Voſſius, & Dallæus addicti Novatorum deliramentis, hæc quidem corroborare ſtuduerunt, ſed ſectam non inſtituerunt peculiarem. Ac *Petrus Molinæus* Eccleſiæ Calviniſtæ Aurelianenſis miniſter, & Academiæ Lugduno-Batavæ doctor; mortuus Sedani in Campania anno 1658. adverſus Romanum Pontificem, Purgatorium, Indulgentias, Peregrinationes, & altaria ſtylum intemperanter exercuit. Samuel autem *Mareſius* Picardus auditor Ludovici Cappelli, & Franciſci Gomari, a Grotio vocatus *Borborita*, ideſt cœnoſus, deceſſit anno 1675. & contra Volchelium, Blondellum, Dallæum, alioſque geſſit litteraria certamina. *Joannes Volchelius* adhæſit Socinianis, ejuſque Opus *de vera religione* jubente Magiſtratu anno 1642. Amſtelodami flammis addictum fuit. In eum *Samuel Mareſius* anno 1651. edidit Groeningæ opus inſcriptum, *Hydra Socinianiſmi expugnata*. De Blondello Presbyteriano jam diximus. *Joannes Dallæus* Calviniſtarum, qui Carentone cœtus agebant, in Galliis Paſtor, ad evertendas Veterum traditiones, & Sacramenta Chriſmatis & Unctionis extremæ oppugnanda ſcripſit *de uſu Patrum*, & *de Latinorum Unctione*. Natus eſt anno 1594. & mortuus Lutetiæ anno 1670. *Joannes Gerardus Voſſius*, magnum in Litteraria Republica nomen, Dordraci natus anno 1577. & defunctus anno 1650. quam mordicus hæreret Calvini placitis, commonſtrat ſextum Operum ejus Volumen edit. Amſtelodami anno 1701.

Inter Calvinianos *Conradus Worſtius*, tam Arminianis, quam Gomariſtis oppoſitus, indigna de Deo protulit, affirmans mutationi obnoxium eſſe, & immenſitate carere, nimirum non eſſe ubique. Fuit autem Worſtius Colonienſis, natus anno 1569. mortuus Toningæ in Dania anno 1622. Ejus cadaver Fridericoſtadium urbem Norvergiæ translatum, magna pompa funeris ab Arminianis, quibus in ceteris conſenſerat, elatum fuit. Filium habuit Guilelmum Henricum Vorſtium, & hunc miniſtrum Arminianæ Sectæ in oppido Hollandiæ Warmundo.

rus, & Georgius Bullus Angli, aliique. Præexiſtentiam quoque animorum cum Platone, & Origene aſſeruit Sandius in libro de Origine Animæ edito anno 1671. Sunt hæc heterodoxis aliis communia. Proprior videtur Sandii error, Spiritus Sancti nomine intelligi omnium angelorum ſanctorum genus. Tradidit id Sandius in *Problemate Paradoxon* anno 1678. Illum vero refutavit Chriſtophorus Vittichius Lugdunenſis.

Gomaristarum, ſive Calviniſtarum rigidiorum, anteſignanus dicitur *Joannes Piſcator* Argentoratenſis, qui ob hæreſim exulare coactus Herbornam in Naſſovia migravit, obiitque anno 1626. Gomariſta item fuit pervicax, & acerrimus *Sibrandus Lubbertus* Friſius profeſſor Franequeræ (*Franeker*) qui ſcripſit plura contra Arminium, Vorſtium, & Grotium; interfuit Synodo Dordracenſi, obiitque anno 1625. Quantum vero Sibrandus vapulat ab Epiſcopio, ceteriſque Arminianis; tantum celebratur a Sixtino Amama, ceteriſque Calvinianis.

Isaac *Peyrerius* Calviniſta fabulam invexit *Præadamitarum*, commentus ante Adam alios extitiſſe homines a Deo conditos. Illius dumtaxat in Veteri Teſtamento narrari generationes, non præexiſtentium: quos in ejus ſyſtemate nec Adæ prævaricatio perdidit, nec delevit Univerſale diluvium. In hanc opinionem deſcendit Peyrerius, quoniam Traditione contempta videbatur ſibi conſentanea rationi, nec repugnans Scripturis. Sed error ei veritatis viam patefecit: cum enim æque a Calviniſtis, & a Catholicis revinceretur falſitatis ducto a conſtanti Traditione argumento; cognita ejuſdem traditionis auctoritate, Sedente Alexandro VII. una cum ſyſtemate Præadamitico ejuravit hæreſim Calvini Traditiones Majorum rejicientis. *Peyrerius* fuit Aquitanus genere, patria Burdigalenſis, ejuſque Tractatus *de Præadamitis* prodiit in lucem in Hollandia anno 1655. Anteqnam vulgaretur, ipſe Peyrerius impreſſum librum miſit ad Amicum cum verſu Ovidii, mutata voce *Urbem* in *Ignem*.

Vade, nec invideo, ſine me liber ibis in ignem.

Obscuræ, atque in ſuis incunabulis præfocatæ fuerunt hæreſes, quarum ſectatores dicti ſunt Metaphoriſtæ, Illuminati, & Pelagini. *Illuminati*, etiamſi exorti dicantur anno 1575. immo a nonnullis anno 1524. & ſtatim extincti, germinarunt tamen rurſus anno 1623. in diœceſi Hiſpalenſi. At rurſus ſeptem eorum concrematis eodem anno, reliquis in exilium pulſis, evanuerunt. Hiſpani dixere hujus furfuris homines *los Alumbrados*. In hoc ſitum iſtorum deliramentum, quod meditationum ſuarum vanitatem præferebant divinorum Sacramentorum virtuti. *Metaphoriſtæ* Calviniſtarum ſurculus autumarunt Dominum Jeſum non fuiſſe revera Verbum Dei, ſed Verbi ſymbolum, & Metaphoricam quamdam Imaginem. Horum anteſignanus Daniel Sciamier, qui anno 1604. (Spondanus

danus ait 1603.) præfuit ſynodo Huguenotorum Vapinci in Delphinatu, finibuſque Provinciæ, *Gap* Galli urbem iſtam appellant. *Pelagini* nomen habent a quodam Jacobo Philippo directore oratorii *S. Pelagiæ* in urbe Mediolani. Prodierunt circa annum 1650. Jactabant hi, omnes gregarios ſuos eſſe prædeſtinatos, reprobos alios cunctos; orationem mente peractam lucidiorem inſpiratione ſacrorum librorum, digniorem Euchariſtia, necnon præferendam Redemptioni: etiam peccata recto patrata fine, eſſe Deo accepta, ac ſalutaria; damnandam carnis mortificationem, quando ſubjicitur ſpiritui; aliaque perniciosiſſimæ Myſticæ tradebant rudimenta. Hos damnavit Petrus Card. Ottoboni poſtea Pontifex Maximus, dum adminiſtraret Epiſcopatum Brixienſem. Tarviſii anno 1659. die 19. Sept. eamdem hæreſim ejuravit Joannes Auguſtinus Recaldinius e valle Camonica Brixienſis diœceſeos.

Agentes ſuperiori capite de Conciliis damnatum diximus librum de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate *Edmundi Richerii*. Lingonibus in Gallia Celtica Richerius humili loco natus fuit anno 1560. & vita functus Pariſiis anno 1630. A defenſoribus Pontificiæ auctoritatis vehementes pertulit perſecutiones, Magiſtratui, quem *Parlamentum* vocant, ſummopere acceptus. Cum vero exortis inter Venetorum Rempublicam & Paulum V. diſſidiis, quidam Joannis Gerſonis Tractatus recuſi forent Venetiis, refutati a Ven. Bellarmino; Richerius ardenti animo ſcripſit Gerſonis *Apologiam*, ediditque ulterius anno 1611. librum ſuperius laudatum. In quo docuit, Eccleſiam præcipue Conciliorum canone gubernari; Romanum Pontificem nihil quidquid abſque aliis Epiſcopis in rebus magni momenti poſſe decernere; beneficia quælibet Eccleſiaſtica ſpatio 1400. annorum communi jure ſacris electionibus collata, habere a lege naturali, & divina confirmationem. Sua tamen declaratione anno 1629. judicio S. R. Eccleſiæ quidquid ſcripſerat, ſubjecit, tradiditque *declarationem* illam proprio obſignatam charactere Armando Cardinali Richelio (1). Factum id præſertim opera F. Joſeph Ord. Min. Capuccinorum, viri in Galliis percelebris, & Inſtitutoris Monialium *Calvarii*.

(1) Richelieu.

Per idem ferme tempus *M. Antonius de Dominis* Ex-Jeſuita, Archiepiſcopus Spalatenſis, in Anglia, quo anno 1616. ſe contulit, edidit *de Republica Chriſtiana* Opus virulentum. In hoc dejiciens Romani Pontificis primatum, commentus eſt unam ſanam & Orthodoxam fidem conflari poſſe ex Romana, Calviniſtica, Lutherana & Anabaptiſtica. Romam rediens anno 1622. errores ſuos abjuravit; ſed rediens anno 1624. ad ingenium, in Hadriani arce mancipatus carceri, ſubita raptus eſt morte: & quamquam reſipiſcentiæ ſigna dediſſet; illius tamen Cadaver una cum ſcriptis traditum fuit flammis in *Campo Flora* eodem anno 1624.

Janseniana hæreſis a *Cornelio Janſenio* Epiſcopo Iprenſi denominata, magnum Seculo XVII. excitavit incendium. Janſenius apud Batavos natus anno 1585. Lovanii Doctoris lauream conſecutus anno 1617. Iprenſem Cathedram anno 1635. obiit in Eccleſiæ communione anno 1638. ſcripta ſua, etiam extremis tabulis, judicio ſubjiciens Romanæ Eccleſiæ. In Opere tamen, quod inſcripſit *Auguſtinus*, ad tenebras ab Urbano VIII. damnato, quinque hæreticæ propoſitiones notatæ ſunt, atque anno 1650. a plurimis Galliarum Epiſcopis delatæ ad Innocentium X. Per biennium hac controverſia exagitata, & diſcuſſa, idem Innocentius prædictas propoſitiones Conſt. *Cum occaſione impreſſionis libri, &c.* tanquam falſas hæreticaſque damnavit. Proſcripſit illas iterum Alexander VII. anno 1664. & rurſus Innocentius XII. anno 1694. declarans damnatas *in ſenſu obvio, quem verba præſeferunt*, ac ſemper inconcuſſa manente SS. Auguſtini ac Thomæ ſententia. In illis vero Janſenianis propoſitionibus enuntiatur, aliqua Dei præcepta hominibus juſtis conantibus & volentibus aliquando eſſe impoſſibilia, eoſque gratia deſtitui qua fiant poſſibilia: omnem gratiam eſſe in hoc infirmitatis ſtatu efficacem, & illi nunquam reſiſti: non requiri modo ad merendum, vel demerendum libertatem *indifferentiæ*; & hanc pertinere ad Semipelagianorum damnatam hæreſim; & Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus.

Exorta ulterius hoc ſæculo, prætextu elevandi animas ad ſpiritualis & myſticæ vitæ perfectionem, Secta *Quietiſtarum* perniciosiſſima. Hujus princeps *Michael Molinos* Hiſpanus diœceſis Cæſarauguſtanæ in Aragonia, Romæ vivens magna apparentia probitatis. Turpiſſimæ hujus

hujus myſtices elementa ſunt, ad nihilum redigi oportere potentias animæ; hanc non debere in aliquo opere active ſe gerere, & ſeſe regendam committere divinæ voluntati: omnem deponendam eſſe ſolicitudinem, ſpem, timorem, & deſideria quæque. virtutum abjicienda: animam omni affectione ita exſpoliatam *in ſua quiete* orare etiam dum abripitur ſomno; atque ita ſuperiori parte Deo conjuncta quidquid in inferiori occurrat (videſis ad omnem turpitudinem aditum patefactum) nullam ei, qui ſemel Deo ſubjecit arbitrium, inferre maculam, nec ſuperiorem animæ partem vitiare. *Molinos* Sacræ inquiſitionis juſſu in carcerem injectus eſt anno 1685. Ejus aſſerta ab Innocentio XI. damnata Conſt. *Cœleſtis Paſtor* anno 1687. In carcere obiit anno 1696.

Sectatores Michael Molinos complures habuit; celebriores tamen fuere *Franciſcus Malavallius* (1) Maſſilienſis, *P. Guillorè* Jeſuita, P. *Le Combe* Barnabita, *Guyonia* matrona, & Franciſcus *de Fenelon* Archiepiſcopus Cameracenſis. De iſtorum libris, confutatione, & reſipiſcentia Auctor Hiſtoriæ Eccleſ. impreſſæ Coloniæ anno 1754. art. 34. Seculi XVII.

Circa hujus Seculi medietatem cœpit in Anglia Secta Fanaticorum, quos vocant *Tremblantes*, ſeu *Quakeros*. Hoc eis nomen acceſſit, quoniam revelationes ſuas jactantes, magna corporis agitatione, monent unumquemque verbis Apoſtoli, ut ſalutem ſuam operetur *cum timore, & tremore*. Principio quidem induti tantum indusio, plebemque Londinenſem in triviis, compitiſque commoventes, tanquam inſani cæſi ſunt flagris, ipſorumque duci *Jacobo Nailor*, qui fuerat caſtrorum metator, lingua ferro ignito fuit perforata. Non fuerunt tamen extincti; ſed vigent etiam num, & aliqui extra Italiam vagantur. Dogmatizant, cunctos homines eſſe conditione pares; neminem eſſe dominum, neminem ſervum alterius: urbanitatem aſpernantur, nec ſalutem alicui dicunt, neque caput aperiunt: interpretationis Scripturarum munus cuique indiſcriminatim concedi autumant: ceterum jus ſuum quibuslibet in reliquo tribuunt.

Vixerunt præterea Seculo XVII. perditiſſimi Athei: quorum princeps fuit *Benedictus de Spinoſa* Amſtelodami Judaico genere natus, ſed & Judaicæ, & Chriſtianæ reli-

(1) Malaval.

Digitized by Google

religionis deſertor. Nova methodo & Geometras imitatus inſtaurare auſus eſt atheiſmum emiſſo in lucem anno 1670. Amſtelodami, non ut fert titulus, Hamburgi, *Tractatu Theologico-Politico:* in quo tradit Deum non eſſe, niſi materiam ubique diffuſam, vim naturæ in omni re diſſeminatam, quæ vegetior fuerit in Prophetis, quorum oracula a vividiori & ſubtiliori materia fluxerint, imaginationem excitantes acriorem, & nihil referre, utrum uni, vel alteri religioni quis interius adhæreat, modo exteriori cultu eam profiteatur, quæ obtinet, vel exigit politia. Non eſt novum Syſtema Spinoſæ. Plures illi præluſeront Epicurei (1), & qui cum Lucano in libro 9. Pharſaliæ ajunt,

Eſt ne Dei ſedes niſi terra, & pontus, & aer,
Et cælum, & virtus? Superos quid quærimus ultra?
Juppiter eſt quodcumque vides, quocumque moveris.

Obiit Spinoſa Hagæ Comitis in Hollandia anno 1677. exacto vix anno ætatis ſuæ 44.

PARI cum Spinoſa impietate Deum eſſe negavit *Lucilius Vanini* Neapolitanus, vivus exuſtus Toloſæ (2). Etiam in Pruſſia circa annum 1673. quædam Atheiſmi ſemina ſpargebat *Mathias Kunzen*.

RELIQUOS breviter percurramus. Anno 1614. in Thuringia *Ezechiel Meden* ſe nunc Dei Verbum, nunc Michaelem Archangelum nominabat. Similia effutiebant *Antonius Zinganella*, *Maria* Soror tertii Ordinis S. Franciſci, & *F. Vincentius* Auguſtin. Excalceatus combuſti anno 1621. Panormi. Romæ in campo Floræ igni tradita anno 1661. imago *Franciſci Borri*, dogmatizantis Mariam eſſe Deam, & in ejus utero humanam aſſumpſiſſe carnem Spiritum Sanctum. Eodem anno Londini ſuſpenſus eſt *Venerius* quidam doliarius, qui erecto Vexillo cum inſcriptione, *Vivat Dominus Jeſus*, monarchias omnes evertere ſtulte, ac impie meditabatur. Combuſtus Pariſiis anno

(1) Alexander quidam Epicureus, de quo Albertus Magnus in 1. Phyſ. Almaricus memoratus a Frateolo in Catalogo Hær. redactus anno 1208. in cineres. Hujus diſcipulus David de Dinant. Quidam etiam Mahumetani, qui appellantur *Ebl Eltabkikl*, aliique dicti *Zindikites*, fortaſſis nomine Sadducæorum, qui dicebant non *eſſe reſurrectionem, neque angelum*, neque *Spiritum*, ut legitur Act. Apoſt. cap. 23. 8.

(2) Anno 1619. natus erat Tauriſani in Apulia. Spinoſiſtis quoque adnumeratur Andreas Ciſalpinus Aretinus, qui obiit Romæ anno 1603. Medicus Clementis VIII.

no 1662. *Simon Morinus*, jactans venturum quamcito Chriſtum in gloria; ſibimet corporaliter conjunctum. Flammis item traditus in Moſcovia anno 1674. *Quirinus Kuhlmannus*, pſeudopropheta impudentiſſimus. Riſu digna tanquam ſibi divinitus revelata tradidit *Antoniola Bourignonia* orta Lilloæ in Belgio, & defuncta Franequeræ anno 1680. Ajebat enim Adam ante lapſum fuiſſe utriuſque ſexus, & filios pariturum abſque muliebri concubitu, ipſumque revera hoc pacto genuiſſe humanam Chriſti naturam.

Inter errores ab Alexandro VII. damnatos anno 1690. connumerantur 31. propoſitiones Janſeniſtarum. At damnavit quoque *Peccatum Philoſophicum*, quod propugnari cœperat Divioni circa annum 1686. auctore *P. Meunier* Jeſuita. Permultas propoſitiones ad laxitatem morum tendentes proſcripſit anno 1679. Innocentius XI. Apologiam Caſuiſtarum anno 1658. Præſules Galliarum. *Antonii Sanctarelli* Jeſuitæ doctrina anno 1627. damnata eſt a Theologis Pariſienſibus [1], tanquam patrocinaretur molientibus vitæ regum inſidias: ſed eodem tempore Richerianos deprimentes Eccleſiaſticam poteſtatem cohibuerunt Cardinales Rupefucaldius, & Richelius. Cœperat autem ſuperiori ſeculo exagitari quæſtio, an Rex tyrannus, vel hæreticus licite poſſit occidi. Quæ cum nimia libertate tractaretur; Henricus III. rex Galliarum a Jacobo Clemente gladio confoſſus eſt anno 1589. audaci facinore. Illius exemplum ſecutus Joannes *Chaſtel*, juvenis improbus, ac ſuper ætatem facinoroſus, anno 1594. pugione Henricum IV. tentavit confodere, [2]. Et quoniam interrogatus, ubinam tantum ſibi licere crimen didiciſſet, reſpondit edoctum ſe in Schola Jeſuitarum; in ſcriptis *Joannis Guignard* ejuſdem Societatis in Collegio Claromontano S. Theologiæ Profeſſoris repertis ejuſdem perverſitatis munimentis, Joannes *Chaſtel* prædicto anno 1594. die 29. Decembris, & *Guignardus*

(1) Ejuſdem Sanctarelli Scripta anno 1626. die 14. Martii Pariſiis fuerunt combuſta. Subjerunt idem fatum anno 1757. Opera PP. Buſembau & La-Croix ob factam cuique poteſtatem occidendi tyrannos, flammis tradita Toloſæ, & Burdigalæ; necnon Pariſiis anno 1758. die 17. Martii *Epiſtola NN.* Coſmiopoli, verius Lucæ, ſuperiori anno labente in eorumdem Operum defenſionem procuſa.

(2) A quo Henricus IV. occiſus fuit, dicetur inferius in Appendice.

exagitare cœperunt Calvinianam prædeſtinationem ad malum, opera præſertim Beniamin Baſnage. Fuerant tamen Arminiani, qui prædeſtinationem illam rejiciunt, & declinant ad Pelagianos, anno 1618. in Synodo Dordracenſi rejecti atque oppreſſi a Gomariſtis. Nomen hi trahunt a Franciſco Gomaro, ſtrenuo Jacobi Arminii adverſario. Diſceptantibus inſuper Joanne Hoornbeek & Joanne Coccejo circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus obſervatione Calviniani anno 1657. Synodum habuerunt Condomi. (1) Amſtelodami aliam Synodum congregarunt anno 1690. contra aſſerentes non poſſe Magiſtratus vim adhibere ad hæreſes, & ad Gentium eliminandas ſuperſtitiones. Quod mirum eſt, iidem Calviniſtæ in Synodo Carentonii anno 1631. aliiſque, ſtatuerunt communionem ſervandam cum Proteſtantibus Confeſſionis Auguſtanæ; quamvis illi præfracte negent, & iſti propugnent præſentiam Dominici Corporis in Euchariſtia.

Addamus nonnulla de Cleri Gallicani Comitiis, quæ Nationalibus Synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum de frequenti Communione, ubi in lucem prodiit anno 1643. ſuffragiis 24. Doctorum, XVI. Epiſcopi approbarunt, quod & anno 1645. fecerunt Comitia Auxitana Aquitaniæ, Metropolita, & decem Epiſcopis aſſidentibus. Reprobavit tamen librum illum anno 1648. Synodus Veſuntina, ut referunt ad eumdem annum Acta Eruditorum Lipſiæ. Comitia Luparæ (Regium eſt Galliæ Palatium) anno 1654. egerunt contentioſe de *Auguſtino* Janſenii, quem poſtea proſcripſere; atque ad Epiſcopos officioſas litteras dedit Innocentius X. eodem anno, die 27. Sept. quas Litteras in aliis Comitiis ſequentis anni 1655. gratanter exceptas, ad omnes Galliarum Eccleſias tranſmitti curarunt. Horum Comitiorum acta confirmarunt Generalia Comitia Pariſiis anno 1656. celebrata: in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præſtatur Conſtitutioni prælaudati Innocentii X. latæ anno 1653. die 13. Martii, atque in proprio, & intento ab Auctore ſenſu damnantur quinque propoſitiones Janſenii. In Comitiis anni 1657. recepta fuit Bulla Alexandri VII. emanata ſuperiori anno 1656. die 16. Octobris, qua Prædeceſſorum Pontificum adverſus Janſenium Conſtitutiones confirmantur

(1) Gonda.

tur & roborantur. De extinguendis omnino Janſenianis erroribus actum rurſus in Comitiis anni 1663. De coactis Cleri Gallicani Comitiis anno 1682. & de articulis ibidem definitis, controverſis tamen, rejectiſque a Theologis Romanenſibus pugnantibus pro ampliori Sedis Apoſtolicæ poteſtate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI.*

CAPUT III.

HÆRESES, ERRORESQUE SECULI XVII.

EX QUO in Angliam elapſo Seculo irrupit turbulenta hæreſeon illuvio, famoſa evaſit ſecta *Puritanorum*, ſeu *Preſbyterianorum*, quam ſciſſi in partes Anglicani Miniſtri anno 1603. & 1610. acerrime inſectabantur. At celebrem nacta eſt propugnatorem *Gulielmum Ameſium*, qui cœpit anno 1622. Franequeræ docere Theologiam, *Davidem Blondellum* Cabilonenſem, qui librum inſcriptum, *Apologia pro ſententia Hieronymi de Epiſcopis & Presbyteris*, in lucem edidit Amſtelodami anno 1646. & *Claudium Salmaſium* Divionenſem, qui inter doctiores anno 1640. habebatur. Originem tamen ſuam Puritani receperunt a *Joanne Knox* Scoto, vita functo ſuperiori Sæculo, anno ſcilicet 1572. Hinc in Scotia Secta iſta vegetior; ibique anno 1637. ſpreta regis auctoritate, inierunt fœdus contra *Epiſcopales*, eos nempe, qui Epiſcopos ſegregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *Convenientium* acceſſit nomenclatura, ſequenti anno 1638. celebratis Comitiis in urbe Scotorum Glaſquo. Noſtrates ajunt *Puritanos* dici, quod purum putum profiteantur Calviniſmum: At Ameſicas cujus ſupra meminimus, Grevinchovius, & alii, hoc illis nomen inditum aſſerunt a *Scelerifugio*, ideſt, ex repudio choreatum, ſpectaculorum, alearum, & comeſſationum, quibus ceteri indulgent. Ita quilibet nomen cohoneſtare ſtudet ſuum. Puritani ergo præter reliqua Calvini dogmata, negant Presbyteros inter, ac Epiſcopos aliquod Ordinis intereſſe diſcrimen.

JACOBI *Arminii*, & *Franciſci Gomari* mentionem fecimus paullo ſupra. Et *Arminius* quidem cœpit ſuperiori Seculo dogmata recoquere Pelagianorum: verum vita ceſſit anno 1609. De illo plura Morerius, Wolfangus, & Jurieu. *Gomarus* autem obiit anno 1641. A

Go-

Quos memoravi, Molinæus, Amiraldus, Mareſius, necnon Voſſius, & Dallæus addicti Novatorum deliramentis, hæc quidem corroborare ſtuduerunt, ſed ſectam non inſtituerunt peculiarem. Ac *Petrus Molinæus* Eccleſiæ Calviniſtæ Aurelianenſis miniſter, & Academiæ Lugduno-Batavæ doctor; mortuus Sedani in Campania anno 1658. adverſus Romanum Pontificem, Purgatorium, Indulgentias, Peregrinationes, & altaria ſtylum intemperanter exercuit. Samuel autem *Mareſius* Picardus auditor Ludovici Cappelli, & Franciſci Gomari, a Grotio vocatus *Borborita*, ideſt cœnoſus, deceſſit anno 1675. & contra Volchelium, Blondellum, Dallæum, alioſque geſſit litteraria certamina. *Joannes Volchelius* adhæſit Socinianis, ejuſque Opus *de vera religione* jubente Magiſtratu anno 1642. Amſtelodami flammis addictum fuit. In eum *Samuel Mareſius* anno 1651. edidit Groeningæ opus inſcriptum, *Hydra Socinianiſmi expugnata*. De Blondello Presbyteriano jam diximus. *Joannes Dallæus* Calviniſtarum, qui Carentone cœtus agebant, in Galliis Paſtor, ad evertendas Veterum traditiones, & Sacramenta Chriſmatis & Unctionis extremæ oppugnanda ſcripſit *de uſu Patrum*, & *de Latinorum Unctione*. Natus eſt anno 1594. & mortuus Lutetiæ anno 1670. *Joannes Gerardus Voſſius*, magnum in Litteraria Republica nomen, Dordraci natus anno 1577. & defunctus anno 1650. quam mordicus hæreret Calvini placitis, commonſtrat ſextum Operum ejus Volumen edit. Amſtelodami anno 1701.

Inter Calvinianos *Conradus Worſtius*, tam Arminianis, quam Gomariſtis oppoſitus, indigna de Deo protulit, affirmans mutationi obnoxium eſſe, & immenſitate carere, nimirum non eſſe ubique. Fuit autem Worſtius Colonienſis, natus anno 1569. mortuus Toningæ in Dania anno 1622. Ejus cadaver Fridericoſtadium urbem Norvergiæ translatum, magna pompa funeris ab Arminianis, quibus in ceteris conſenſerat, elatum fuit. Filium habuit Guilelmum Henricum Vorſtium, & hunc miniſtrum Arminianæ Sectæ in oppido Hollandiæ Warmundo.

rus, & Georgius Bullus Angli, aliique. Præexiſtentiam quoque animorum cum Platone, & Origene aſſeruit Sandius in libro de Origine Animæ edito anno 1671. Sunt hæc heterodoxis aliis communia. Proprior videtur Sandii error, Spiritus Sancti nomine intelligi omnium angelorum ſanctorum genus. Tradidit id Sandius in *Problemate Paradoxon* anno 1678. Illum vero refutavit Chriſtophorus Vittichius Lugdunenſis.

Gomaristarum, ſive Calviniſtarum rigidiorum, anteſignanus dicitur *Joannes Piſcator* Argentoratenſis, qui ob hæreſim exulare coactus Herbornam in Naſſovia migravit, obiitque anno *1626.* Gomariſta item fuit pervicax, & acerrimus *Sibrandus Lubbertus* Friſius profeſſor Franequeræ (*Franeker*) qui ſcripſit plura contra Arminium, Vorſtium, & Grotium; interfuit Synodo Dordracenſi, obiitque anno *1625.* Quantum vero Sibrandus vapulat ab Epiſcopio, ceteriſque Arminianis; tantum celebratur a Sixtino Amama, ceteriſque Calvinianis.

Isaac *Peyrerius* Calviniſta fabulam invexit *Præadamitarum*, commentus ante Adam alios extitiſſe homines a Deo conditos. Illius dumtaxat in Veteri Teſtamento narrari generationes, non præexiſtentium: quos in ejus ſyſtemate nec Adæ prævaricatio perdidit, nec delevit Univerſale diluvium. In hanc opinionem deſcendit Peyrerius, quoniam Traditione contempta videbatur ſibi conſentanea rationi, nec repugnans Scripturis. Sed error ei veritatis viam patefecit: cum enim æque a Calviniſtis, & a Catholicis revinceretur falſitatis ducto a conſtanti Traditione argumento; cognita ejuſdem traditionis auctoritate, Sedente Alexandro VII. una cum ſyſtemate Præadamitico ejuravit hæreſim Calvini Traditiones Majorum rejicientis. *Peyrerius* fuit Aquitanus genere, patria Burdigalenſis, ejuſque Tractatus *de Præadamitis* prodiit in lucem in Hollandia anno 1655. Antequam vulgaretur, ipſe Peyrerius impreſſum librum miſit ad Amicum cum verſu Ovidii, mutata voce *Urbem* in *Ignem*.

Vade, nec invideo, ſine me liber ibis in ignem.

Obscuræ, atque in ſuis incunabulis præfocatæ fuerunt hæreſes, quarum ſectatores dicti ſunt Metaphoriſtæ, Illuminati, & Pelagini. *Illuminati*, etiamſi exorti dicantur anno 1575. immo a nonnullis anno 1524. & ſtatim extincti, germinarunt tamen rurſus anno 1623. in diœceſi Hiſpalenſi. At rurſus ſeptem eorum concrematis eodem anno, reliquis in exilium pulſis, evanuerunt. Hiſpani dixere hujus furfuris homines *los Alumbrados*. In hoc ſitum iſtorum deliramentum, quod meditationum ſuarum vanitatem præferebant divinorum Sacramentorum virtuti. *Metaphoriſtæ* Calviniſtarum ſurculus autumarunt Dominum Jeſum non fuiſſe revera Verbum Dei, ſed Verbi ſymbolum, & Metaphoricam quamdam Imaginem. Horum anteſignanus Daniel Sciamier, qui anno 1604. (Spondanus

danus ait 1603.) præfuit ſynodo Huguenotorum Vapinci in Delphinatu, finibuſque Provinciæ, *Gap* Galli urbem iſtam appellant. *Pelagini* nomen habent a quodam Jacobo Philippo directore oratorii *S. Pelagiæ* in urbe Mediolani. Prodierunt circa annum 1650. Jactabant hi, omnes gregarios ſuos eſſe prædeſtinatos, reprobos alios cunctos; orationem mente peractam lucidiorem inſpiratione ſacrorum librorum, digniorem Euchariſtia, necnon præferendam Redemptioni: etiam peccata recto patrata fine, eſſe Deo accepta, ac ſalutaria; damnandam carnis mortificationem, quando ſubjicitur ſpiritui; aliaque perniciosiſſimæ Myſticæ tradebant rudimenta. Hos damnavit Petrus Card. Ottoboni poſtea Pontifex Maximus, dum adminiſtraret Epiſcopatum Brixienſem. Tarviſii anno 1659. die 19. Sept. eamdem hæreſim ejuravit Joannes Auguſtinus Recaldinius e valle Camonica Brixienſis diœceſeos.

Agentes ſuperiori capite de Conciliis damnatum diximus librum de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate *Edmundi Richerii*. Lingonibus in Gallia Celtica Richerius humili loco natus fuit anno 1560. & vita functus Pariſiis anno 1630. A defenſoribus Pontificiæ auctoritatis vehementes pertulit perſecutiones, Magiſtratui, quem *Parlamentum* vocant, ſummopere acceptus. Cum vero exortis inter Venetorum Rempublicam & Paulum V. diſſidiis, quidam Joannis Gerſonis Tractatus recuſi forent Venetiis, refutati a Ven. Bellarmino; Richerius ardenti animo ſcripſit Gerſonis *Apologiam*, edidítque ulterius anno 1611. librum ſuperius laudatum. In quo docuit, Eccleſiam præcipue Conciliorum canone gubernari; Romanum Pontificem nihil quidquid abſque aliis Epiſcopis in rebus magni momenti poſſe decernere; beneficia quælibet Eccleſiaſtica ſpatio 1400. annorum communi jure ſacris electionibus collata, habere a lege naturali, & divina confirmationem. Sua tamen declaratione anno 1629. judicio S. R. Eccleſiæ quidquid ſcripſerat, ſubjecit, tradiditque *declarationem* illam proprio obſignatam charactere Armando Cardinali Richelio (1). Factum id præſertim opera F. Joſeph Ord. Min. Capuccinorum, viri in Galliis percelebris, & Inſtitutoris Monialium *Calvarii*.

(1) Richelieu.

Per idem ferme tempus *M. Antonius de Dominis* Ex-Jeſuita, Archiepiſcopus Spalatenſis, in Anglia, quo anno 1616. ſe contulit, edidit *de Republica Chriſtiana* Opus virulentum. In hoc dejiciens Romani Pontificis primatum, commentus eſt unam ſanam & Orthodoxam fidem conflari poſſe ex Romana, Calviniſtica, Lutherana & Anabaptiſtica. Romam rediens anno 1622. errores ſuos abjuravit; ſed rediens anno 1624. ad ingenium, in Hadriani arce mancipatus carceri, ſubita raptus eſt morte: & quamquam reſipiſcentiæ ſigna dediſſet; illius tamen Cadaver una cum ſcriptis traditum fuit flammis in *Campo Flora* eodem anno 1624.

Janseniana hæreſis a *Cornelio Janſenio* Epiſcopo Iprenſi denominata, magnum Seculo XVII. excitavit incendium. Janſenius apud Batavos natus anno 1585. Lovanii Doctoris lauream conſecutus anno 1617. Iprenſem Cathedram anno 1635. obiit in Eccleſiæ communione anno 1638. ſcripta ſua, etiam extremis tabulis, judicio ſubjiciens Romanæ Eccleſiæ. In Opere tamen, quod inſcripſit *Auguſtinus*, ad tenebras ab Urbano VIII. damnato, quinque hæreticæ propoſitiones notatæ ſunt, atque anno 1650. a plurimis Galliarum Epiſcopis delatæ ad Innocentium X. Per biennium hac controverſia exagitata, & diſcuſſa, idem Innocentius prædictas propoſitiones Conſt. *Cum occaſione impreſſionis libri, &c.* tanquam falſas hæreticaſque damnavit. Proſcripſit illas iterum Alexander VII. anno 1664. & rurſus Innocentius XII. anno 1694. declarans damnatas *in ſenſu obvio, quem verba præſeferunt*, ac ſemper inconcuſſa manente SS. Auguſtini ac Thomæ ſententia. In illis vero Janſenianis propoſitionibus enuntiatur, aliqua Dei præcepta hominibus juſtis conantibus & volentibus aliquando eſſe impoſſibilia, eoſque gratia deſtitui qua fiant poſſibilia: omnem gratiam eſſe in hoc infirmitatis ſtatu effectricem, & illi nunquam reſiſti: non requiri modo ad merendum, vel demerendum libertatem *indifferentiæ*; & hanc pertinere ad Semipelagianorum damnatam hæreſim; & Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus.

Exorta ulterius hoc ſæculo, prætextu elevandi animas ad ſpiritualis & myſticæ vitæ perfectionem, Secta *Quietiſtarum* perniciosiſſima. Hujus princeps *Michael Molinos* Hiſpanus diœceſis Cæſarauguſtanæ in Aragonia, Romæ vivens magna apparentia probitatis. Turpiſſimæ hujus

hujus myſtices elementa ſunt, ad nihilum redigi oportere potentias animæ; hanc non debere in aliquo opere active ſe gerere, & ſeſe regendam committere divinæ voluntati: omnem deponendam eſſe ſolicitudinem, ſpem, timorem, & deſideria quæque virtutum abjicienda: animam omni affectione ita exſpoliatam *in ſua quiete* orare etiam dum abripitur ſomno; atque ita ſuperiori parte Deo conjuncta quidquid in inferiori occurrat (videſis ad omnem turpitudinem aditum patefactum) nullam ei, qui ſemel Deo ſubjecit arbitrium, inferre maculam, nec ſuperiorem animæ partem vitiare: *Molinos* Sacræ inquiſitionis juſſu in carcerem injectus eſt anno 1685. Ejus aſſerta ab Innocentio XI. damnata Conſt. *Cæleſtis Paſtor* anno 1687. In carcere obiit anno 1696.

Sectatores Michael Molinos complures habuit; celebriores tamen fuere *Franciſcus Malavallius* (1) Maſſilienſis, *P. Guillorè* Jeſuita, P. *Le Combè* Barnabita, *Gujonia* matrona, & Franciſcus *de Fènelon* Archiepiſcopus Cameracenſis. De iſtorum libris, confutatione, & reſipiſcentia Auctor Hiſtoriæ Eccleſ. impreſſæ Coloniæ anno 1754. art. 34. Seculi XVII.

Circa hujus Seculi medietatem cœpit in Anglia Secta Fanaticorum, quos vocant *Tremblantes*, ſeu *Quakeros*. Hoc eis nomen acceſſit, quoniam revelationes ſuas jactantes, magna corporis agitatione, monent unumquemque verbis Apoſtoli, ut ſalutem ſuam operetur *cum timore, & tremore*. Principio quidem induti tantum induſio, plebemque Londinenſem in triviis, compitiſque commoventes, tanquam inſani cæſi ſunt flagris, ipſorumque duci *Jacobo Nailor*, qui fuerat caſtrorum metator, lingua ferro ignito fuit perforata. Non fuerunt tamen extincti; ſed vigent etiam num, & aliqui extra Italiam vagantur. Dogmatizant, cunctos homines eſſe conditione pares; neminem eſſe dominum, neminem ſervum alterius: urbanitatem aſpernantur, nec ſalutem alicui dicunt, neque caput aperiunt: interpretationis Scripturarum munus cuique indiſcriminatim concedi autumant: ceterum jus ſuum quibuslibet in reliquo tribuunt.

Vixerunt præterea Seculo XVII. perditiſſimi Athei: quorum princeps fuit *Benedictus de Spinoſa* Amſtelodami Judaico genere natus, ſed & Judaicæ, & Chriſtianæ reli-

(1) Malaval.

religionis deſertor. Nova methodo & Geometras imitatus inſtaurare auſus eſt atheiſmum emiſſo in lucem anno 1670. Amſtelodami, non ut fert titulus, Hamburgi, *Tractatu Theologico-Politico:* in quo tradit Deum non eſſe, niſi materiam ubique diffuſam, vim naturæ in omni re diſſeminatam, quæ vegetior fuerit in Prophetis, quorum oracula a vividiori & ſubtiliori materia fluxerint, imaginationem excitantes acriorem, & nihil referre, utrum uni, vel alteri religioni quis interius adhæreat, modo exteriori cultu eam profiteatur, quæ obtinet, vel exigit politia. Non eſt novum Syſtema Spinoſæ. Plures illi præluſeront Epicurei (1), & qui cum Lucano in libro 9. Pharſaliæ ajunt,

Eſt ne Dei ſedes niſi terra, & pontus, & aer,
Et cælum, & virtus? Superos quid quærimus ultra?
Juppiter eſt quodcumque vides, quocumque moveris.

Obiit Spinoſa Hagæ Comitis in Hollandia anno 1677. exacto vix anno ætatis ſuæ 44.

Pari cum Spinoſa impietate Deum eſſe negavit *Lucilius Vanini* Neapolitanus, vivus exuſtus Toloſæ (2). Etiam in Pruſſia circa annum 1673. quædam Atheiſmi ſemina ſpargebat *Mathias Kunzen*.

Reliquos breviter percurramus. Anno 1614. in Thuringia *Ezechiel Meden* ſe nunc Dei Verbum, nunc Michaelem Archangelum nominabat. Similia effutiebant *Antonius Zinganella*, *Maria* Soror tertii Ordinis S. Franciſci, & *F. Vincentius* Auguſtin. Excalceatus combuſti anno 1621. Panormi. Romæ in campo Floræ igni tradita anno 1661. imago *Franciſci Borri*, dogmatizantis Mariam eſſe Deam, & in ejus utero humanam aſſumpſiſſe carnem Spiritum Sanctum. Eodem anno Londini ſuſpenſus eſt *Venerius* quidam doliarius, qui erecto Vexillo cum inſcriptione, *Vivat Dominus Jeſus*, monarchias omnes evertere ſtulte, ac impie meditabatur. Combuſtus Pariſiis anno

(1) Alexander quidam Epicureus, de quo Albertus Magnus in 1. Phyſ. Almaricus memoratus a Prateolo in Catalogo Hær. redactus anno 1208. in cineres. Hujus diſcipulus David de Dinant. Quidam etiam Mahumetani, qui appellantur *Ebl Eltabkiki*, aliique dicti *Zindikites*, fortaſſis nomine Sadducæorum, qui dicebant non *eſſe reſurrectionem, neque angelum*, neque *Spiritum*, ut legitur Act. Apoſt. cap. 23. 8.

(2) Anno 1619. natus erat Taurifani in Apulia. Spinoſiſtis quoque adnumeratur Andreas Ciſalpinus Aretinus, qui obiit Romæ anno 1603. Medicus Clementis VIII.

no 1662. *Simon Morinus*, jactans venturum quamcito Chriſtum in gloria; ſibimet corporaliter conjunctum. Flammis item traditus in Moſcovia anno 1674. *Quirinus Kuhlmannus*, pſeudopropheta impudentiſſimus. Riſu digna tanquam ſibi divinitus revelata tradidit *Antoniola Bourignonia* orta Lilloæ in Belgio, & defuncta Franequeræ anno 1680. Ajebat enim Adam ante lapſum fuiſſe utriuſque ſexus, & filios pariturum abſque muliebri concubitu, ipſumque revera hoc pacto genuiſſe humanam Chriſti naturam.

Inter errores ab Alexandro VII. damnatos anno 1690. connumerantur 31. propoſitiones Janſeniſtarum. At damnavit quoque *Peccatum Philoſophicum*, quod propugnari cœperat Divioni circa annum 1686. auctore *P. Meunier* Jeſuita. Permultas propoſitiones ad laxitatem morum tendentes proſcripſit anno 1679. Innocentius XI. Apologiam Caſuiſtarum anno 1658. Præſules Galliarum. *Antonii Sanctarelli* Jeſuitæ doctrina anno 1627. damnata eſt a Theologis Pariſienſibus [1], tanquam patrocinaretur molientibus vitæ regum inſidias: ſed eodem tempore Richerianos deprimentes Eccleſiaſticam poteſtatem cohibuerunt Cardinales Rupeſucaldius, & Richelius. Cœperat autem ſuperiori ſeculo exagitari quæſtio, an Rex tyrannus, vel hæreticus licite poſſit occidi. Quæ cum nimia libertate tractaretur; Henricus III. rex Galliarum a Jacobo Clemente gladio confoſſus eſt anno 1589. audaci facinore. Illius exemplum ſecutus Joannes *Chaſtel*, juvenis improbus, ac ſuper ætatem facinoroſus, anno 1594. pugione Henricum IV. tentavit confodere, [2]. Et quoniam interrogatus, ubinam tantum ſibi licere crimen didiciſſet, reſpondit edoctum ſe in Schola Jeſuitarum; in ſcriptis *Joannis Guignard* ejuſdem Societatis in Collegio Claromontano S. Theologiæ Profeſſoris repertis ejuſdem perverſitatis munimentis, Joannes *Chaſtel* prædicto anno 1594. die 29. Decembris, & *Guignar-*

(1) Ejuſdem Sanctarelli Scripta anno 1626. die 14. Martii Pariſiis fuerunt combuſta. Subjerunt idem fatum anno 1757. Opera PP. Buſembau & La-Croix ob factam cuique poteſtatem occidendi tyrannos, flammis tradita Toloſæ, & Burdigalæ; necnon Pariſiis anno 1758. die 17. Martii *Epiſtola NN.* Coſmopoli, verius Lucæ, ſuperiori anno labente in eorumdem Operum defenſionem procuſa.

(2) A quo Henricus IV. occiſus fuit, dicetur inferius in Appendice.

dus proximo anno 1595. die ſeptima Januarii extremo ſupplicio puniti ſunt, in exilium pulſis Jeſuitis omnibus in Galliis commorantibus. Vide Thuanum libro 112. Davilam lib. 14. & Hiſt. Soc. Jeſu P. Juvenci tom. 2. pag. 5. qui Guignardum martyrio coronatum affirmat.

Erroribus æquiparantur excedentes laudes Sanctorum; V. G. ſi præferatur S. Ignatii nomen in charta ſcriptum nomini Dei (1) prolato a Moyſe, hujuſque virgæ in ſignis patratis; atque his ſimilia cenſuris inuſta Pariſiis anno 1611. de quibus *Abregeé de l'Hiſtoire Eccleſ.* tom. X. pag. 244. præcitatæ editionis Colonienſis (2).

CAPUT IV.

Recensentur Scriptores Ecclesiastici præstantiores Seculi Decimiseptimi.

Quanti Seculo XVII. floruerint Viri literis, & doctrina conſpicui, ex tabulis Chronologicis Graveſonii, aliorumque poteſt deprehendi. Apud Graveſonium nempe recenſentur ex Scriptoribus Galliarum nullo Regularium Ordinum voto obſtrictis XI. Eccleſiaſtica Dignitate inſigniti, Theologi ex Clero Seculari pluſquam XX. Interpretes Scripturarum XII. Hiſtorici XXIV. Aſcetici VI. Jureconſulti XIV. In patria lingua expolienda exercitatiſſimi VII. Calvinianis XI. prætermiſſis. Ex Italis Sacræ, & profanæ eruditionis, & antiquitatis ſtudioſi XIX. Alii exteri quidem, ſed in Italia commorati Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cultores eximii V. & utriuſque Juris ſcientiſſimi III. Ex Germanis Hiſtorici, Antiquarii & Orientalium Linguarum Cultores XII. Ex Belgicis in vario diſciplinarum genere celeberrimi XXII. Ex Hiſpanis VI. Ex Anglis XI. Quid vero de Monachis, & Ordinum Regularium Viris conſpicuis? Enumerat idem Graveſon Ordinis S. Benedicti Scriptores præſtantiſſimos XVIII. Ciſtercienſes III. Carthu-

(1) Tetragrammato *Jehova*.

(2) Vertente Seculo XVII. exorta eſt apud Anglos nova quædam Secta *Rationaliſtarum*, ſeu *Latitudinariorum*, cujus anno 1663. fundamenta jecit Eduardus Baro Herbert in Tractatu *de Religione Gentilium*, Amſtelodami procuſo. Hujus Sectæ doctrina eſt, nihil fide tenendum eſſe, quod naturali rationi non ſit conſentaneum, nec tantum non repugnans, verum etiam accommodatum ac pervium.

thuſianum unum, alterum Camaldulenſem: Ordinis Prædicatorum LXXIV. Ordinis S. Franciſci XVII. Auguſtinenſium IX. Canonicorum Regularium V. Carmelitarum II. Carmelitarum Excalceatorum VIII. Societatis Jeſu XCI. Congregationis Oratorii Jeſu XV. Oratorii S. Philippi IV. Ordinis B. M. de Mercede I. Clericorum Regularium S. Pauli item I. Theatinorum pariter I. Congregationis Doctrinæ Chriſtianæ II. Ordinis denique Minimorum, ſive Sancti Franciſci de Paula VIII. Horum vero ſi vel ſolum nomen velimus exſcribere, ultra fines Compendii Hiſtorici progredi neceſſum erit. Quamobrem præſtantiores tantummodo recenſebimus.

Æquum eſt, ut initio laudetur nomen celeberrimum *S. Franciſci Saleſii:* qui natus in diœceſi Genevenſi anno 1567. initio hujus Seculi, nempe anno 1602. conſecratus eſt Epiſcopus, anno 1622. caſtiſſimam animam Deo reddidit, & anno 1665. Sanctorum Faſtis adſcriptus fuit. Ille enim pietatis iter calcantibus inſtitutiones tradidit ſaluberrimas, & Sanctimonialibus devotionis, caritatis, fidei, & perfectionis ſemitas exemplis ſcriptiſque monſtravit.

Ludovici *Molinæ* Societatis Jeſu Theologi, cujus ſuperiori ſeculo mentionem fecimus, obitus contigit anno 1601. Hujus doctrina circa Concordiam libertatis & gratiæ a FF. Prædicatoribus impugnata, plurimorum Theologorum exercuit ingenia. Illam enim *Dominicus Bannes*, & *Franciſcus Zumel* tanquam Semipelagianis affinem traduxerant, & hi viciſſim doctrinæ proximæ Calvini erroribus fuerunt inſimulati. Illam Hiſpaniarum Univerſitates anno 1595. & 96. proſcripſerant: atque anno 1597. adverſus eam Philippo II. Hiſpaniarum regi eruditiſſimum libellum obtulit celebris Dominicanus *Lanuza*. Is obiit anno 1625. Lobeti in Aragonia. (1) Hinc exortæ *Congregationes de Auxiliis* ſub Clemente VIII. & Paulo V. inceptæ anno 1598. abſolutæ anno 1607. Bulla tamen contra Molinæ errores conſcripta & Conſultorum manu ſignata ſuſpenſa eſt, & ſalva caritate poteſt propugnari Moliniſtarum atque Thomiſtarum ſententia. (2)

Pu-

(1) Albarazin.

(2) Neque Ludovicus Molina, neque illius diſcipuli docent tam prædeſtinationem ad gloriam, quam prædeſtinationem ad gratiam eſſe ex præſcientia meritorum. De prædeſtinatione ad gloriam id quidem ten-

Pugnarunt pro Gratia efficaci præ ceteris *Thomas de Lemos* & *Didacus Alvarez* Ord. Præd. *Jacobus Le Boſſù* Monachus S. Benedicti, & *Gregorius Nunnius* Coronellus noſtri Auguſtiniani Inſtituti. Thomas de Lemós naturæ conceſſit anno 1629. ejuſque *Panoplia* typis edita fuit anno 1676. Alvarez, qui de Auxiliis ſpiſſum conſcripſit volumen, obiit Archiepiſcopus Tranenſis anno 1640. Nunnius Coronellus Luſitanus Congregationum *de Auxiliis* a Secretis tanta adverſus Molinam ipſe ſcripſit, & ab aliis ſcripta collegit, ut nihil ad controverſiam illam pertinens poſſit deſiderari; inedita ſunt tamen, & in Romano S. Auguſtini Archivio recondita. De Jacobo Le Boſsù vide Hiſtoriam P. Serry prope finem.

Decem Jeſuitæ ſententiam de Efficacitate divinæ gratiæ oppugnare ſtuduerunt occaſione prædictorum diſſidiorum, videlicet, *Michael Vaſquez*, *Petrus Arrubal*, *Benedictus Perrerius*, *Mutius Vitelleſchus*, *Chriſtophorus Cobos*, *Bernardinus Roſignolius*, *Bartholomæus Peres*, *Joannes Azorius*, *Gregorius de Valentia*, & *Benedictus Juſtinianus*. Hi ſubſcripſerunt libro, cui titulus, *Confutatio cujuſdam ſententiæ falſæ de efficacitate divinæ gratiæ*: eumdemque librum a ſeptem Germaniæ Univerſitatibus, & una Lotharingiæ approbari curarunt. In quinto Doctrinæ Moliniſtæ examine, quod cœpit ſub Clemente VIII. anno 1602. die 20. Martii, prælaudatus *Gregorius* de Valentia quædam S. P. Auguſtini verba ex libro 19. de Civit. Dei corrumpens, atque a Pontifice reprehenſus, deliquio corruit, & Neapolim concedens brevi tempore ſupervixit.

At quoniam aliquos nunc Theologos memoravi, nefas eſt alios quoſdam præclariſſimos præterire. Quis enim vel a limine Theologiam ſalutavit, cui ignota ſint *Franciſci Suareſii*, & *Gabrielis Vaſquez* nomina celeberrima? Suareſio quidem nullum legimus modeſtiorem & doctiorem, atque nullum liberiorem acrioremque Vaſqueſio. Suarez autem obiit anno 1615. Vaſquez anno

complures, ſed loquuntur de præſcientia meritorum, quæ cum gratiæ adjutorio comparantur, Prædeſtinationem vero ad gratiam eſſe ex prævisis meritis, eſt Pelagiana hæreſis, ipſis Moliniſtis fatentibus. Horum itaque ſententiam non recte quidam deſcribunt, ut fecit in Hiſtoria Italo Sermone conſcripta Franciſcus Maria Ottieri, Volumine 6. lib. 17., ad Annum 1713. pag. edit. Romanæ 314.

anno 1604. Protulit iſtos fecunda doctiſſimorum Virorum parens Societas Jeſu; quæ ulterius genuit Cardinalem *de Lugo*, *Fonſecam*, *Gabrielem Henno*, *Thyrſum Gonzales*, atque iis clariores paulo poſt numerandos. Nunc enim nobis quoſdam e Schola Theologos commemorantibus, occurrunt Thomiſtæ doctiſſimi *Joannes a S. Thoma*, *Petrus Ledeſma*, *Joannes Baptiſta Gonet*, *Antoninus Reginaldus*, *Gonzales duo*, *Vincentius Contenſonus*, &c. Sapientiſſimi item inter Theologos hujus Seculi XVII. habentur *Franciſcus Sylvius*, *Guilelmus Eſtius*, & *Gummarus Huygens* inter ſcriptores Belgas celebratiſſimi. Floruerunt in Auguſtiniana Familiá *Angelus Rocca*, *Auguſtinus Gibbon*, *Lambertus Le Drou*, *Auguſtinus Lubinus*, *Nicolaus Gavardi*, *Chriſtianus Lupus*. In Seraphico Ordine *Claudius Fraſſen*, *Franciſcus Macedo*, *M. Antonius Cappellus*, *&c.*

Inter Purpuratos Patres immortalitatem famæ conſecuti ſunt *Cæſar Baronius*, *Robertus Bellarminus*, *Jacobus David Perronius*, *Joannes Bona*, *Laurentius Brancatus de Lauræa*, & *Henricus Noriſius*. Cæſar Baronius Congreg. Oratorii S. Philippi Soræ natus anno 1538. obiit anno 1607. & magnum Opus Eccleſiaſticorum Annalium improbo labore ad annum 1198. perduxit, & Martyrologium Romanum perpetuis notis illuſtravit. Robertus Bellarminus Politianus Societatis Jeſu, nepos e ſorore Marcelli II. natus anno 1542. vita functus anno 1621. præter alia permulta inſigne Controverſiarum Opus deſcripſit, a *Jacobo Gretſero* viro ejuſdem Societatis doctiſſimo, & *a Vito Erbemanno* adverſus hæreticos vindicatum. In illud quippe Junius, Danæus Hunnicus, Joannes Gerardus, Ameſius, aliique heterodoxi ſcripſere. Carpitur quoque alicubi a Launojo, de quo infra; & quantum ſpectat ad Pontificum poteſtatem *in Temporalibus* ſupra reges, *a Joanne Barclaio*, qui deceſſit eodem anno 1621. Ut idem Bellarminus Faſtis Beatorum adſcriberetur, non tantum ſuperioribus annis ſedente Benedicto XIV. verum etiam anno 1677. ſub Innocentio XI. & anno 1711. ſub Clemente XI. Jeſuitæ irrito conatu tentarunt. Cardinalis *Perronius* Bernæ in Helvetia natus anno 1556. & vita functus Pariſiis anno 1618. fidem Euchariſtiæ adverſus Mornæum luculentiſſime propugnavit, diluitque omnes regis Anglorum oppoſitiones, cum Muſis quoque interdum verſatus. *Joannes Bona* Ciſtercienſis in Urbe Pedemontii Montis

Regalis

Regalis ortus anno 1609. & Romæ tranquilla morte ſublatus anno 1674. de rebus Liturgicis, de divina Pſalmodia, de Sacrificio Miſſæ, & aliis ad vitam Aſceticam pertinentibus pie, ſapienterque tractavit. Laurentius de Lauræa Ord. Min. Convent. Theologiam Aſceticam, & S. Patris Auguſtini doctrinam de Prædeſtinatione, & Gratia plurimum illuſtravit; atque is eſt, qui magno adjumento eſſet ſolet Theologis Congregationis Sacrorum Rituum. *Henricus Noris* Auguſtinianus tanto celebrior evaſit, quantum illum tanquam Janſenii aſſeclam adverſarii ſtuduerunt traducere (1). Immortale ſibi nomen comparavit Hiſtoria Pelagiana, Vindiciis Auguſtinianis, pluribuſque Hiſtoricis, Theologicis, & Chronologicis diſſertationibus. Veronæ natus fuerat anno 1631. & obiit Romæ anno 1704.

Neque hi tantum, ſed alii ſapientes viri Vaticanam Purpuram decorarunt, ut *Joſephus de Aguirre* Ord. S. Benedicti Clarus Theologiæ S. Anſelmi Commentator, omniumque Conciliorum Hiſpaniæ Collector: *Joſeph Maria Thomaſius* Clericus Regularis Theatinus, non tam vitæ integritate, quam ſtudio antiquitatis Eccleſiaſticæ, linguarum peritia, editiſque libris conſpicuus, & *Cœleſtinus Sfondratus* Galliæ vindicatæ auctor, *Nodi* tamen Prædeſtinationis intricator potius, quam extricator.

Tanta fuit omnigenæ eruditionis in aliquibus copia, ut ad miraculum videantur exculti. In horum claſſe haud hæſitanter locamus *Jacobum Sirmondum*, & *Dionyſium Petavium* Soc. Jeſu presbyteros, quibus addendus eſt *Jacobus Benignus Boſſuet*. Sirmondus Ricomagi in Arvernia natus anno 1559. vixit annis 92. atque ab ineunte ætate latina, & Græca MSS. pervolutavit, Bibliothecas excuſſit, numiſmata, & vetuſtas inſcriptiones inſpexit, nobiſque plura occulta antea, vel inedita refe-

(1) Legantur Norifii Opuſcula. Illius Hiſtoria Pelagiana cum Vindiciis Auguſtinianis, abſque prævio decreto, aut malignantium fraude, aut nimia oſcitantia, Indici Expurgatorio S. Inquiſitionis Hiſpaniarum inſerta, illinc deleta eſt mandato Inquiſitoris Generalis Emmanuelis Archiepiſcopi Pharſaliæ; adeo, ut Cl. Norifii Opera ab erudito auctore Litterariarum Ephemeridum, quæ Florentiæ prodeunt in lucem, recte dicantur, *Argentum igne examinatum, purgatum terræ, purgatum ſeptuplum*. Pſ. 11. Prælaudatum Decretum Hiſpanicum emanatum fuit anno 1758. die 28. Januarii.

reſeravit. Petavius Aurelianenſis hanc lucem anno 1585. aſpexit, obiitque anno 1652. Hunc inter Jeſuitas Aquilam vocant. Edidit Syneſium, Epiphanium illuſtravit, Tempora digeſſit, exagitavit Scaligerum, Themiſtii & Juliani orationes notis locupletavit, Poemata, & epiſtolas concinnavit, & dogmata Patrum ampliſſimis voluminibus explanavit. (1) *Boſſuetius* Meldenſis Epiſcopus, Divioni in Burgundia natus anno 1627. deceſſit anno 1704. Quæ autem is conſcripſit in libris Variationum adverſus hæreticos, in Iſajam de Vaticinio Partus Virginei, contra reviviſcentem ſua ætate Quietiſmum; Compendium univerſalis Hiſtoriæ, de gratia ac libertate juxta Auguſtini doctrinam, funebres Orationes, aliaque Moralia, & Polemica bene multa, miſſa *Defenſione* prolixa propoſitionum Cleri Gallicani anno 1682. hæc, inquam, admiratione potius digna cenſentur, quam laude.

In Historia illuſtranda ſedulam impenderunt operam *Henricus Spondanus* Epiſcopus Appamienſis, qui ſcripſit Annales ſacros a creatione mundi ad hujus reparationem, Cardinalis Baronii Opus in Epitomen redegit, & uſque ad annum 1640. deduxit. Quamquam in Annalium Baronii proſecutione inſudarunt plurimum *Odoricus Raynaldus*, & *Jacobus Laderchius*, ejuſdem cum Baronio Congregationis. In prædictos autem Annales Baronii eruditas Hiſtoricas, Criticaſque animadverſiones edidit *Antonius Pagius* Ord. Min. Conventualium natus in Provincia loco humili, & vita functus anno 1699. Hujus poſtrema Scripta perpolivit complevitque *Franciſcus Pagius* ejus nepos de hiſtoria Romanorum Pontificum optime meritus. Acta Sanctorum colligere & in lucem edere cœpit *Joannes Bollandus* Soc. Jeſu, executus conſilium, quod conceperat P. Heribertus Roſvveidus ejuſdem Societatis. Prodierunt ingentis Operis duo priora volumina anno 1643. Huic admovere deinde manus viri docti, laborumque patientiſſimi Henſchenius Papebrochius, Beartius, Janninghus, Sollierius, Pineus, Cu-

(1) *Petavius* poſteaquam lib. 9. Theolog. Dogmatum S. P. Aug. Doctrinam de Prædeſtinatione docte expoſuerat, & vindicaverat, addidit librum 10. cujus priori capiti titulum fecit. *Retractatur Auguſtini Sententia, &c.* Cauſam puto omnibus eſſe compertam. Vide *Abreg.* Hiſt. Eccl. tom. 10. edit. anno 1754. pagina 328.

Cuper Boſchius, Stiltingus, Suyſchen, & Perierius. Tridentini Concilii Hiſtoriam conſcripſit *Sfortia Card. Pallavicinus* (1) ejuſdem Soc. Jeſu, eamque latinitate donavit conſocius Joannes *Baptiſta Giattinus*. Obiit Card. Pallavicinus anno 1667. ejuſque ſcopus fuit refutare Hiſtoriam *Pauli Sarpi* Ord. Serv. Theologi Reipublicæ Venetæ, viri præditi felici, & præcoci ingenio, & quamvis a Theologis multis diſſentiat, procul dubio doctiſſimi. Deceſſit Sarpius anno 1623. Hiſtoriam, & Annales Ordinum Regularium plures ſcripſerunt, ut FF. Prædicat. *Thomas Malvenda*, Ord. Minorum *Lucas Wadingus*, Capuccinorum *Zacharias Boverius*, Auguſtinenſium Eremitarum *Aloyſius Torelli*, Societatis Jeſu *Maffæus Orlandinus*, *&c.* Italiam Sacram *Ferdinandus Ughelli* Ciſtercienſis.

Eccleſiaſticæ Antiquitatis, quæ hiſtoriæ anima dici poteſt, ſtudioſiſſimi fuerunt, & præclara edidere monumenta, *Antonius Gallonius* Congreg. Oratorii S. Philippi, qui ſcripſit de SS. Martyrum cruciatibus, & obiit an. 1617. Subterranea Urbis Romæ, plurimaque ibi recondita monumenta luſtravit *Paulus Aringhus* ejusdem Congregationis, qui deceſſit anno 1676. Martyrologium ſui Ordinis edidit 1629. *Hugo Menardus* Benedictinus: idem anno 1642. perpetuis adnotationibus illuſtravit Sacramentarium S. Gregorii Magni. *Hugo Menardus* obiit anno 1644. *Petrus* de Marca, cujus Extat *Concordia* Sacerdotii, & Imperii, opera Stephani Baluzii ſemel iterumque in lucem edita cum Vita Auctoris, notiſque, deceſſit anno 1656. Pariſiis, renunciatus ejusdem Urbis Archiepiſcopus. *Leo Allatius*, qui poſt Lucam Holſtenium cuſtos fuit Vaticanæ Bibliothecæ, obiitque anno 1669. plura ſcripſit aptiſſima ad Græcorum confutandos errores. *Philippi Labbei* Soc. Jeſu, qui fatis ceſſit anno 1667. habemus præter alia complura Concordiam Chronologicam, ſuipſius, & Philippi Brietii, & Collectionem magnam Conciliorum: in quo eruditionis genere ferventiſſimum inge-

(1) Scripſerunt Jeſuitæ quidam, videlicet PP. *Conti*, & *Goblen*, de ceremoniis, & religione Sinenſium, tam immodica Confucii, ejuſque virtutum laudatione, ut quinque famoſæ propoſitiones ex illorum libris depromtæ a ſacra facultate Pariſienſi proſcriptæ fuerint anno 1700. die 18. Octobris.

ingenium ſuum exercuit quoque *Joannes Harduinus* itidem Jeſuita. *Lucas Acherius* Ord. S. Benedicti innumera, quæ latebant, monimenta publici Juris fecit, ſublatus pio obitu Pariſiis anno 1685. *Joannis Launoii* Doctoris Sorbonici, qui extinctus eſt anno 1678. ingentia habentur, variique argumenti volumina, in quibus aliqui ſtyli damnant intemperiem, aliqui nimiam rerum verborumque repetitionem. (1) Græcorum ritus accurate explicavit *Jacobus Goarius* Ord. Prædicat., qui obiit anno 1653. Græcorumque Patrum inedita olim Opera vertit, vulgavitque *Franciſcus Combefis* ejuſdem Ordinis, qui fato ceſſit anno 1679. *Henrici*, & *Adriani de Valois* fratrum, præclarum in Litteraria Reipublica nomen: ille enim Græcos Hiſtoricos Euſebium, Socratem, Sozomenum, Theodoretum, Evagrium, Philoſtorgium, & Theodorum Lectorem latina vertit lingua, notiſque illuſtravit: iſte Galliam exquiſitis diſſertationibus reddidit notiorem. Henricus vero deceſſit anno 1676. & Adrianus anno 1692. Opera Patrum, qui ſub tempora Apoſtolorum floruerunt, collegit, notiſque exornavit *Joannes Baptiſta Cotelerius*, cujus mors conſignatur anno 1686. Quæ ſacram Chronologiam, & Geographiam haud mediocriter dilucidant, Romanorumque Pontificum propugnant auctoritatem, magno labore collegit *Emmanuel a Schelſtrate* Belga, qui deceſſit Romæ anno 1692. poſtquam de Eccleſia Africana, de Patriarchatu Occidentali, atque de diſciplina Arcani tractatus perutiles juvenili ætate elucubraverat.

In illa utiliori Theologia, quæ in ſtabiliendis Fidei no-

(1) *Launoii* liber inſcriptus: *Veritable Tradition de l' Egliſe, ſur la predeſtination, & la grace*, typis procuſus Leodii anno 1702. in S. P. Auguſtinum injuriarum pleniſſimus, damnatus fuit a Clemente XI. Pontifice Maximo anno 1704 die 28. Januarii. Hyacinthus Serry Ordinis Prædicatorum, de quo ſeculo proximo, non ſolum contra Launojum vindicias Auguſtini elucubravit, verum etiam lepidula Epiſtola, quaſi ex Eliſiis data, oſtendit, quidquid Launojus in Auguſtinum effutiit, depromptum fuiſſe ex Scriptoribus, religioſiſſimæ alias, ſanctiſſimæque, Societatis Jeſu, quorum enumerat ſaltem viginti, nempe *Andream Junium*, *Chriſtophorum Ortegam*, *Dionyſium Petavium*, *Franciſcum Annatum*, *Gabrielem Vaſquez*, Jacobum *Sirmondum*, Joannem *Adamum*, Joannem *Hamelium*, Joannem *Iturem*, Joannem *Marianam*, Joannem *Martinonum*, Joannem *Baptiſtam Gueſnay*, *Leonardum Leſſium*, *Levinum Le Mayer*, *Ludovicum Molinam*, *Petrum Halloix*, *Petrum L' Abbé*. *Stephanum de Champs*, *Theophilum Raynaudum*, & *Thomam Bonartum*.

noſtræ decretis tota verſatur, præter Venerabilem Bellarminnm, de quo ſupra, inſudavit *Martinus Becanus*, & ipſe Soc. Jeſu, qui migravit e vita anno 1624. (1) ab omnibus ob ſingularem modeſtiam laudatus. Eamdem ſubierunt provinciam *Adrianus* & *Petrus de Watemburch* fratres Batavi; quorum primus Epiſcopus Adrianopolitanus, ac ſuffraganeus Archiepiſcopi Moguntini obiit anno 1669. alter Epiſcopus Myſienſis, & ſuffraganeus Archiepiſcopi Colonienſis obiit anno 1675. De Sacramento Pœnitentiæ, & de ſacris Ordinationibus fuſe, & erudite pertractavit *Joannes Morinus* Cong. Oratorii Gallus, qui e vivis exceſſit anno 1659. (2) Dogmata item Eccleſiæ Catholicæ & Eccleſiaſticam diſciplinam expoſuit *Ludovicus Thomaſinus* ejuſdem Congregationis, qui e vita migravit anno 1695. His addendi, qui Polemica SS. Patrum ſcripta ſelectis animadverſionibus colluſtrarunt, ut Optatum Milevitanum *Gabriel Albaſpinæus* Epiſcopus Aurelianenſis, qui deceſſit anno 1630. Irenæum adverſus hæreſes *Franciſcus Fevardentius*, qui etiam ſub hujus ſeculi initia ſcripſit Theomachiam Calviniſticam; & Marium Mercatorem *Joannes Garnerius* Societ. Jeſu, qui obiit anno 1681.

Commentaria in Sacras litteras elucubrarunt prælaudatæ Societatis viri permulti, inter quos celebrantur *Salianus*, *Mariana*, *Villalpandus*, *Menochius*, *Tirinus*, *Pineda*, *Lorinus*, *Pererius*, *Serarius*, *A Lapide*, *&c.* Varia Sacra, & vindicias Textus Hebraici adverſus Morinum edidit *Simeon de Muis* defunctus anno 1644. Biblia Maxima novemdecim comprehenſa tomis prægrandibus concinnavit *Joannes de la Haye* Ordinis Minorum. Opera autem *Criticorum Sacrorum*, ideſt, adnotationum in Sacram Scripturam, variarumque eo inſervientium diſſertationum, compacta præſertim ſunt ex libris Proteſtantium, ac primum prodierunt in lucem novem Voluminibus anno 1660. Londini.

De

(1) Plurima ſcripſit pro fide orthodoxa, & pro defenſione *Controverſiarum* Card. Bellarmini, necnon pro Societatis ſuæ, ejuſque beatiſſimi Inſtitutoris honore vindicando *Jacobus Gretſerus* Jeſuita, de quo Nathanael Sotuel pag. 369. Biblioth.

(2) Jo. Morinus in caſtris Calviniſtarum educatus, Pariſiis hæreſim abjuravit. Idem fecerunt alii viri doctiſſimi, Gaſpar Scioppius, Wilelmus Rainoldus, Petrus Pithœus, Henricus Spondanus, Tanaquillus Faber, Bertholdus Nihuſius, Iſaac Papinus, aliique literarum laude conſpicui.

Dᴇ Theologia morali pertractarunt Societatis Jeſu permulti. *Baunium*, *Filiutium*, *Eſcobarium*, *Azorium*, *Tamburinum*, *Buſembaum*, *&c.* nullus ignorat. Nec tamen benigniores, ut inquiunt, ſunt Jeſuitæ cuncti, ſed exactiores premunt ſemitas *Paulus Comitolus*, & Probabiliſmi inſectator *Tyrſus Gonzales*. *Bonus Merbeſius*, *Sambovius*, & *Henricus a S. Ignatio* Carmelita Belga prolixe item de doctrina morali ſcripſerunt, laxitates rigidioribus fortaſſe præceptionibus inſectantes. *Apologiam* Caſuiſtarum, tot Præſulum Galliarum cenſuris diſpunctam, omittimus. Italica lingua ſive catecheſibus, ſive concionibus, nemo copioſius, & elegantius ſcripſit *Paulo Segneri* Soc. Jeſu digniſſimo, quem Parochi, & Verbi Dei Præcones ſtudeant imitari.

Pᴏsᴛʀᴇᴍᴏ loco recenſendi ſunt quidam Janſeniſtarum. Horum anteſignanus *Antonius Arnaldus*, cujus Opus de frequenti Communione editum anno 1643. plura excitavit diſſidia, ſed majora movit quæ ſcripſit de Gratia, & de morali Practica Jeſuitarum. Janſeniſmi notam non effugit liber inſcriptus, *Amor Pœnitens*, Epiſcop. Caſtorienſis, in lucem emiſſus anno 1687. *Martinus de Barcos* Abbas S. Cyrani, qui anno 1643. refutavit *Prædeſtinatum* Sirmondi, & anno 1644. palam pro Janſenio certavit. Quædam hujus Opera latent ſub nomine *Petri Aurelii*. Janſenianis adnumerandus quoque *Blaſius Paſchalis* qui ſub nomine *Ludovici Montalti* vulgare cœpit anno 1656. *Epiſtolas Provinciales*; (1) & qui ſub *Vendrochii* nomine illas Latinitate donavit, & notis corroborare ſtuduit, *Petrus Nicolius*. Accedunt directores, cultoreſque Monaſterii Portus Regii *in Campis*, *Iſaac de Sacì*, *Petrus Thomas Foſſeus*, *Nicolaus Fontana*, *Gothefridus Hermant*, *&c.* Hos inter recenſent quoque Cl. *Tillemontium*, qui mortuus cum magna pietate ac religione anno 1688. in templo illius Monaſterii, (2) quod ſemper coluerat, ſepultus fuit. Sui, & fictitio *Vincentii Lenis* nomine ſcripſit pro Janſenio *Libertus Froemondus* Doctor Lovanienſis, extinctus anno 1653.

(1) Epiſtolis Provincialibus nullum datum reſponſum ante annum 1694. quo in lucem prodiit, *Entretiens de Cleandre & d' Eudoxe*. Hoc Opus celebri Apologia refutatum fuit anno 1696. & ſeqq. XVIII. aliis Epiſtolis a P. Matthæo Petit Didier Monacho Ordinis S. Benedicti.

(2) Monaſterium illud anno 1709. dirutum fuit.

Adversus Janſeniſtas & Bajaniſtas acuerunt ſtylum *Stephanus Deſcamps*, *Franciſcus Annatus*, *Joannes Martinus Ripalda*, & *Joannes Martinonius* ſeu *Moraines* S. J. presbyteri. Sed non ſinit, ut ulterius progrediamur, præfixa brevitas.

CAPUT V.

Augustissimorum Cæsarum, et Sanctorum quorumdam recensio.

Rodulphum II. Imperatorem vita functum abſque liberis anno 1612. IV. Idus Januarii dictum eſt alibi. Eodem itaque anno menſe Junio Francofurti electus eſt *Matthias* ejuſdem Rodulphi frater, rex Bohemiæ, & Hungariæ, qui ob graſſantem Lutheranam hæreſim Praga Viennam Auſtriæ tranſtulit Imperii Sedem. Cum autem Matthias ex Anna filia Ferdinandi Auſtriæ uxore ſua nullum ſuſcepiſſet filium, adoptavit Ferdinandum filium Caroli Auſtriaci filii Ferdinandi I. Imperatoris, & Mariæ filiæ Alberti Ducis Bavariæ; eique anno 1617. ceſſit Bohemiam, & anno inſequenti regnum etiam Hungariæ. Proteſtantes per hæc tempora pervicaciores effecti magna Chriſtianæ reipublicæ attulerunt incommoda. Ipſe vero Imperator contracto ex animi triſtitia languore vita exceſſit anno 1619. VI. Idus Martii.

Illi itaque ſucceſſit prælaudatus *Ferdinandus* hujus nominis II. evectus ad Imperii faſtigium citato anno 1619. V. Calendas Septembris. Rexit autem imperium uſque ad annum 1637. quo deceſſit apoplexia correptus 8. die Februarii. Fridericum Palatinum anno 1620. ſuperavit, recuperata Bohemia; atque anno 1623. reddita fuit Bavaria Duci Maximiliano, hoſtibus a Cæſare attritis. Anno rurſus 1626. ductor Cæſarei exercitus Valſtein proſtravit hæreticorum phalanges, & Danos Auguſti Principis arma fugarunt. Mantuam, quam occupaverant Galli, anno 1629. expugnavit: eodemque anno ſancivit, ut Eccleſiaſtica bona ab hæreticis uſurpata reſtituerentur Catholicis. (1)

Suc-

(1) Ea occaſione PP. Societatis dederunt operam, ut quæ ſpectabant ad Monachos S. Benedicti, monaſteria Monialium conſequerentur, opera P. Lamormani a Confeſſionibus Ferdinandi II.

Successit pio, invictoque parenti *Ferdinandus III.* quem ei pepererat Marianna conjux, filia Guilelmi Ducis Bavariæ. Poſt diuturna bella quæ geſſit cum Svecis, aliiſque, anno 1648. pacem Monaſterii cum omnibus iniit; eademque pace in poſterum fruens Catholicæ religioni propugnandæ, pietatique exercendæ totus incubuit, donec anno ætatis ſuæ 49. & Imperii 20. deceſſit Viennæ anno 1657. die Aprilis ſecunda.

Tenuit deinde imperium *Leopoldus*, quem Ferdinando III. pepererat Marianna filia Philippi III. Regis Hiſpaniarum. Electus fuit Helenopoli, ſeu Francofurti anno 1658. die 18. Julii, & coronatus proximis Calendis Auguſti. Fuit itaque poſt mortem Ferdinandi III. interregnum pluſquam menſium quindecim. Bellum habuit Leopoldus cum Gallis diuturnum, regnante Ludovico XIV. Conſpirantes adverſum ſe plures Hungarorum nobiliſſimos anno 1669. capitali pœna mulctavit. Turcarum CCXL. millia in Hungariam irruerunt anno 1683. & Viennam die 13. Julii cinxerunt obſidione: ſed abierunt inde, in fugam converſi, cæſis permultis, die 12. Septembris a Joanne Subieſcki Poloniæ rege, & a Carolo V. duce Lotharingiæ, arriſitque Leopoldo inſignis Victoria. Laceſſitum deinceps Imperium Turcicum, inito fœdere inter Leopoldum, Innocentium XI. Venetamque Rempublicam, donec anno 1699. ſancita pace, quieverunt paululum bellorum ſtrepitus. At rurſus pro ſucceſſione in regna Hiſpaniarum, vita functo anno 1700. Carolo II. rege, inter Leopoldum & Ludovicum vario pugnatum eſt marte. (1) Tandem imperator anno 1705. III. Nonas Maji Viennæ in Auſtria extinctus eſt hydrope, anno imperii ſui quadrageſimo ſeptimo.

Præter S. Franciſcum Saleſium laudatum ſuperiori capite IV. Sanctorum Confeſſorum numerum auxerunt *Vincentius a Paulo*, *Camillus de Lellis*, *Franciſcus de Regis*, *Fidelis* de Simaringa, *Joſeph* a Leoniſſa, *Franciſcus Solanus*: quorum, quod infra cap. 6. hujus aut ſeq. Seculi commemoranda ſit ſolemnis apotheoſis, nunc ſolum nomen deſcribimus. Migrarunt quoque ad cæleſtem

(1) *Carolus II.* Rex Hiſpaniæ teſtamento inſtituerat Philippum V., filium Ludovici Galliarum Delphini, hæredem ſuum. Ipſe autem Carolus II. filius erat Philippi IV. Auſtriaco ſanguine procreati.

ſponſum Seculo XVII. Sanctimoniales *Maria Magdalena* de Pazzis Florentina, & *Roſa a S. Maria*, Americana. Martyrio plures coronati ſunt hæreticis, & infidelibus perſequentibus. Hanc promeruit coronam anno 1617. in Perſide cum aliis plurimis *Catharina* regina Georgiæ exquiſitiſſimis ſuppliciis tentata. In Japonia lento pro fide cremati fuerunt igne anno 1622. *Petrus Zuniga* Auguſtinenſis, *Ludovicus Florez* Ordinis Prædicatorum, *Petrus Davila* Ord. Minorum, & *Carolus Spinula* Januenſis Societatis Jeſu. De Martyrio *P. Britti* ejuſdem Societatis, quod conſignatur anno 1695. expectatur Apoſtolicæ Sedis judicium. Quia martyres non facit pœna, ſed cauſa, non ſunt in eorum numero computandi decem mille captivi Turcarum, qui Seditionem molientes anno 1662. in urbe Mauritaniæ Algerio crudeliſſime necati fuere. (1)

VIXIT hoc Seculo, cœpitque Revelationes ſuas ſcripto tradere anno 1655. *Maria Agreda* Ord. Min. de cujus libris ac virtutibus non ſemel eſt diſputatum. Adverſus ejus aſſerta valde affinia Scotiſticæ Theologiæ cenſuram tulit anno 1696. ſacra Sorbonæ Facultas: nec unquam quidquid plures moliti ſint, ab Apoſtolica Sede fuerunt approbata, imo cum primum Hiſpanica lingua prodierunt in lucem, rejecta. Noſtrum tamen non eſt, quidquam aut ejus, aut *Catharinæ* matris, patriſque religioſiſſimi Viri detrahere virtutibus. Ad Catholicam enim Eccleſiam ſpectat de his proferre ſententiam.

OBIERUNT præterea in magna ſanctitatis fama anno 1641. *Claudius Bernardus* presbyter Divionenſis, eodemque anno *Joanna Franciſca Fremiot* de Chantal, quæ omnium prima inſtitutum a S. Franciſco Saleſio Ordinem Viſitationis ingreſſa eſt anno 1610. Hanc modo in Beatarum numero veneramur. *Emus* Parochus diœceſis Senonenſis anno 1644. migravit ad Superos: *Joſeph Calaſanctius* Inſtitutor Scholarum Piarum anno 1648. *Vincentius a Paulo* Inſtitutor Congreg. Miſſionis anno 1660. *Henricus Michael* diœceſis Trevirenſis, qui ſutores ad officia pietatis revocabat, anno 1666. *Petrus Guillerius* Canonicus Regularis

(1) Sunt qui inter martyres recenſent *Henricum Garnet* Soc. J. alioſque anno 1606. & ſequenti ſupplicio affectos, quod conſpiraſſent in *Parlamenti*, ut inquiunt, *Cameram* abdito pulvere pyrio ſubvertendam in Anglia, unde eam ob rem Catholici omnes fuerunt expulſi.

laris Bilumni in Sabaudia anno 1673. atque anno 1691. *Maria de Cyz* Leydenſis Virgo ad Catholicam Eccleſiam a ſecta Calviniſtarum Deo prædeſtinante vocata.

CAPUT VI.

QUÆNAM SECULO XVII. IN ECCLESIA CATHOLICA DOCTRINA, ET DISCIPLINA VIGUERINT.

SPECTANTEM ad fidem moreſque doctrinam Seculo XVII. Eccleſia Chriſti incontaminatam ſervavit. Nam præter dogmata occaſione emergentium hæreſeon luculenter expoſita, & firmiter ſtabilita; ubi innovatæ fuere, aut primum excogitatæ opiniones ad corruptelam, vel ad impietatem tendentes, opportune confixæ fuerunt, & refutatæ. Quod ex magno numero propoſitionum ab Apoſtolica Sede proſcriptarum evidentiſſime apparet. Enimvero Urbanus VIII. anno 1641. damnatos a S. Pio V. 79. (1) articulos Baji rurſus Apoſtolica Conſtitutione perſtrinxit; Clemens VIII. anno 1602. confeſſionem factam per litteras, ſeu internuntium, nullam & irritam declaravit: Innocentius X. anno 1653. propoſitiones V. Janſenii, Alexander VII. anno 1665. propoſitiones 28. & anno 1666. alias 17. Innocentius XI. anno 1679. propoſitiones 65. atque eodem anno 1679. duas alias prohibuit. Vetuit inſuper anno 1682. ne quis utatur aliquo pacto, etiam ſine directa vel indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, ſcientia ex confeſſione acquiſita, damnans oppoſitam aſſertionem. Idem Innocentius XI. anno 1687. perniciofiſſimam myſticam Michaelis de Molinos, hujuſque poſitiones 68. reprobavit. Alexander VIII. anno 1690. peccatum philoſophicum, deinde propoſitiones 30. ex Janſeniſtarum fontibus manantes, cenſuris confixit. Innocentius XII. novorum Quietiſtarum, & Franciſci de Fenelon (2) Archiepiſcopi Cameracenſis anno 1699. damnavit propoſitiones viginti tres.

Ex His edocemur beneficia ſupernaturalium donorum excedere naturæ fines, Gratiam adjuvare, non perime-

(1) alias 76. duobus in unum bis copulatis.

(2) Qui errores ſuos palam e ſuggeſtu retractavit, magis ob humilitatem & fidei confeſſionem laudandus, quam propter falſam proſcriptamque doctrinam reprehendendus.

re libertatem, neque hanc vinculo obſtringi neceſſitatis, nullum eſſe imputabile crimen ubi non adeſt libertas indifferentiæ, invincibilem ignorantiam excuſare a peccato, plura fieri a peccatoribus, & infidelibus, quæ non ſunt a cupiditate vitiata, ad univerſos homines Chriſti redemptionem extendi, non ſufficere in ſacramento Pœnitentiæ attritionem naturalem, eam quæ ex metu gehennæ concipitur, bonam eſſe & ad gratiam diſponere, præceptum annuæ communionis non impleri per communionem ſacrilegam, veram animæ perfectionem & devotionem non excludere exteriores actus, atque exercitamenta virtutum; aliaque id genus, quæ opponuntur damnatis illis propoſitionibus. (1)

Quum autem hoc XVII. Seculo cum ingenti librorum copia laxiores quoque opiniones fuerint diſſeminatæ; Epiſcopi vigilantiſſimi curarunt collabentem diſciplinam reſtituere, & exundantem malitiam coercere. Si quidam auſi ſunt affirmare nemini, quamvis prava conſuetudine implicato, denegandam eſſe ſacramentalem abſolutionem; facilitatem iſtam coactæ Sacerdotum Synodi reprobarunt, ut Farfenſis 1685. Montisfaliſci anno 1692. Cæſenatenſis anno 1693. Bononienſis anno 1698. Socios criminum, ſeu complices abſolvendos non eſſe a Confeſſario, ut poſtulat pœnitentiæ ardor, & ratio pudoris, decreverunt Synodi Veliterna anno 1673. Faventina 1674. Æſina 1683. Arcendas a Sacramentis mulieres comptas, fucatas, & pectora immodeſte nudantes, præter Innocentii XI. ſanctiones, decrevere Synodus Senogallienſis anno 1627.

(1) Apologia Caſuiſtarum a pluribus Galliarum Epiſcopis & ab Apoſtolica ſede confixa, prodiit auctore P. Pirot S. J. an. 1657. Alexander VII. anno 1667. proſcripſit propoſitiones 45. & Innocentius XI. anno 1679. alias propoſitiones 65.

Apologias Auctorum Societatis conſcripſere P. Moja, & P. Honoratus Fabri, tum proprio nomine, tum nomine Bernardi Stubrokii.

Antonii Sanctarelli liber a Sorbona damnatus fuit anno 1626. Marianæ item opus *de Rege, & Regis inſtitutione* idem ſubiit fatum. Vid. Not. ad cap. 3.

Proſcriptæ anno 1655. ab Archiepiſcopo Mechliniæ, & exagitatæ proximo anno 1656. in Comitiis Cleri Gallicani Propoſitiones 21. Caramuelis fluentes ex principiis Probabiliſmi. Nota confixæ aliæ ſeptem depromtæ ex Tract. Maſcarenhas. Aliæ pariter 43. aſſertæ ab Eſcobario, Sancio, & Petro Michaele de Sanronam: rurſus decem & ſeptem a ſacra Facultate Lovanienſi confixæ anno 1653. Plures demum id. numero 127. in Comitiis Cleri Gallicani anno 1700. damnatæ omnium, qui aderant, Epiſcoporum ſuffragiis.

1627. Juvenacenſis anno 1639. Faventina 1649. Aſculana, & Cremenſis 1688.

Exorta Seculo XVII. quæſtione, an qui diſpenſatur ab eſu carnium, ſit etiam diſpenſatus ab unica comeſtione, variæ fuerunt ſententiæ Theologorum, ut liquet ex Leſſio lib. 4. de Juſtit. cap. 2. Medina lib. 1. Inſtit. Sacerdot. §. 10. Comitolo Reſp. Moral. lib. 4. q. 46. Azorio Inſtit. Moral. lib. 7. cap. 7. &c. Cum vero jejunium inſtitutum ſit ad frenandam carnis concupiſcentiam, illa fuit ſententia ſanior & verior diſpenſatum in una parte, non eſſe diſpenſatum in altera, quam ſervare queat ſine propriæ ſalutis diſcrimine. Saniorem dixi, & veriorem; nam anno 1657. Alexander VII. Cives Romanos diſpenſans ab eſu carnium in Quadrageſima declaravit illos teneri nihiloſecius ad jejunandum: quod & Clemens XI. anno 1703. & eo jubente Gaſpar Cardinalis Carpegna ſummi Pontificis in Urbe Vicarius fidelibus indixerunt; perſpicue autem explicavit, omnemque eliminavit difficultatem anno 1741. Benedictus XIV.

Præter hæc, aliaque plura ad diſciplinam, & ad integerrimam inſtitutionem morum pertinentia, ad pietatem religionemque fidelium excitandam quoſdam eximiæ virtutis in Sanctorum Faſtos Summi Romanæ Eccleſiæ Paſtores retulerunt Canonizatione ſolemni. Quem honorem Clemens VIII. anno 1601. detulit *S. Raymundo* de Pennafort Catalauno: Paulus V. anno 1608. *S. Franciſcæ Romanæ*, & anno 1610. *S. Carolo Borromæo*; Gregorius XV. anno 1622. *SS. Iſidoro Agricolæ*, *Tereſiæ Virgini*, *Ignatio Loyolæ*, *Franciſco Xaverio* Hiſpanis, & *Philippo Nerio* Florentino: Urbanus VIII. anno 1625. *S. Eliſabethæ* Luſitanorum reginæ, adſcriptis numero Beatorum *Andrea Avellino*, & *Felice a Cantalicio*; & anno 1629. inter Sanctos *Andrea Corſinio*, inter Beatos relato *Cajetano Thienæo*: Alexander VII. anno 1658. Sanctorum Catalogo adſcripſit *Thomam* a Villanova Archiepiſcopum Valentinum; Clemens IX. anno 1669. *Petrum* de Alcantara Ord. Min. & Mariam Magdalenam de Pazzis Ord. Carmelitarum: Clemens X. anno 1671. *Franciſcum Borgiam*, *Cajetanum*, *Philippum Benitium*, *Ludovicum Bertrandum*, & *Roſam Limanam*; & anno proximo Beatis accenſuit Pontificem Maximum *Pium V.* Anno autem 1675. Idem Clemens X. magnificentiſſima pompa adſcripſit Sanctorum Faſtis XIX. *Martyres Gorcomien-*

mienſes. Decretus denique anno 1690. ab Alexandro VIII. cultus Sanctorum *Joanni* a Capiſtrano, *Joanni* de Deo, *Laurentio Juſtiniano*, *Joanni a S. Facundo*, & *Paſchali Baylon*.

AD INSTAURANDAM diſciplinam Monaſticam conducunt plurimum aut inſtitutæ, aut reformatæ religioſorum virorum Familiæ. Etenim hoc Seculo a Petro Cardinale *de Barulle* inſtituta eſt Congregatio *Oratorii Jeſu*, cœpta Pariſiis anno 1611. & confirmata a Paulo V. anno 1613. Clerici Regulares *Scholarum Piarum* inſtituti ſunt anno 1617. a B. Joſeph Calaſanctio Aragonenſi: (1) Qui *Pii Operarii* vocantur, inſtituti a Carolo Caraſa Neapolitano anno 1606. approbati fuere anno 1621. a Gregorio XV. Congregationem Presbyterorum *Miſſionis* inſtituit anno 1626. S. Vincentius a Paulo.

Rigidiorem vivendi formam profeſſæ ſunt plures Congregationes, ut Monachorum S. Benedicti Congregatio *Verodunenſis* in Lotharingia confirmata anno 1604. a Clemente VIII. & *S. Mauri* anno 1618. approbata a Gregorio XV. *Ciſtercienſium*, qui dicuntur *de la Trappa*, reformatio cœpit anno 1662. Canonicorum Regularium *S. Genovefæ* anno 1634. ab Apoſtolica Sede confirmationem obtinuit. Reformationi Ordinis Prædicatorum in Galliis operam dedere *Sebaſtianus Michael*, & *Joannes Baptiſta Carre*, quorum ille deceſſit anno 1618. & iſte anno 1653.

FEMINARUM quoque perutilium, & puellarum inſtitutionem curantium, cœtus hoc XVII. Seculo prodierunt. Enimvero *Victoria Furnaria* anno 1604. Genuæ Virgines, quæ a ceruleo veſtis colore vocantur *Cæleſtes*, in unum congregavit. Quæ appellantur *Viſitationis*, auctore Franciſco Saleſio, anno 1610. primam domum Annecii in Sabaudia incoluerunt. Inſequenti autem anno *Urſulinas Maria Luillier* Pariſiis, eodemque anno 1611. in Lotharingia *Petrus Fererius* inſtituit. Moniales S. Benedicti in Galliis *Calvarii* nomine celebres originem habuerunt circa annum 1618. adprobationem vero a Gregorio XV. anno 1621. Harum inſtitutor, cum *Antonia* principe Aurelianenſi vita functa anno 1618. Pictavi, ſexto ab exordio Congregationis menſe, fuit *Joſeph* Ordinis Capuccinorum, qui

(1) Anno 1617. Ordo Clericorum *Scholarum Piarum* ſegregatus fuit a Congregatione Clericorum *Matris Dei*, cui aggregatus fuerat anno 1614. Quare *Matris Dei* ſtemma, nomenque retinuit. Sacri hujus inſtituti primordia ad annum 1597. videntur eſſe referenda.

qui pie deceſſit labente anno 1638. antequam Vaticanam Purpuram, ad quam Ludovicus XIII. illum nominaverat, fuiſſet aſſecutus. *Jeſuitiſſas* extra clauſtra viventes Urbanus Papa VIII. anno 1630. ſuppreſſit (1).

PRÆTER Equeſtres Ordines, *Sanguinis Chriſti* inſtitutum a Vincentio Gonzaga Duce Mantuæ anno 1608. & *S. Ludovici* a Ludovico XIV. Chriſtianiſſimo Rege anno 1693. alii hoc Seculo Equites ſpecioſis titulis condecorati fuerunt, nimirum anno 1652. in Sileſia Equites *Mortis*: anno 1660. Brennoburgi Equites *Concordiæ*: anno 1685. in Borouſſia Equites *Generoſitatis:* anno 1692. in Argelia, vulgo Torgau, Equites *Sinceritatis*, & anno 1690. in Saxonia Equites *Integritatis*. Etiam Matronarum Ordines inſtituti, videlicet, anno 1662. ſub nomine *Virtutis*, cum Epigraphe circa ſymbolum ſolis, *Sola triumphat ubique*; & anno 1668. *Crucis Dominicæ*, aureo hujus ſigno inſcriptis verbis, *Salus & Gloria*. Huic Ordini Auguſtiſſima Imperatrix præficitur.

A P P E N D I X

RERUM ALIARUM COMPLURIUM.

HENRICUS *IV. Borbonius* rex Galliarum anno 1610. pridie Idus Majas a Franciſco Ravalliaco nefario parricida confoſſus interiit (2). Regnavit poſtmodum uſque ad annum 1643. *Ludovicus* XIII. filius Henrici IV. & Mariæ Mediceæ: tum *Ludovicus XIV.* cognomento Magnus,

(1) Bulla Urbani VIII. qua ſupprimitur Congregatio *Jeſuitiſſarum*, promulgata fuit ſequenti anno 1631. menſe Majo. Eadem congregatio in Germania, Viennæ præſertim, & Pragæ fuerat propagata. Adverſus illam Romæ coram Sacra Congr. *de Propaganda Fide* orationem habuit graviſſimam, inſtructamque nervoſis rationum momentis Valerianus *Magni* Mediolanenſis Ordinis FF. Prædicatorum: Valerianus iſte laudatus in Epiſtola decimaquinta ex Provincialibus. Scripſit Valerianus adverſus Gomenium miniſtrum Proteſtantium librum inſcriptum: *Echo Abſurditatum Ulrici de Neufelblaeſe*, impreſſum Cracoviæ anno 1646. Vaticanam Purpuram, quam ut illi conferret Urbanus VIII. per epiſtolam enixe rogaverat Uladiſlaus rex Poloniæ, ſprevit humillime, ut Evangelicis Miſſionibus totus incumberet. Videſis Bailletium Volumine I. *Anti*, pag. 259. Obiit Valerianus Salisburgi apud Bavaros ann. 1661. Extat de pio illius obitu Relatio anno proximo 1662. typis procuſa.

(2) Agebat *Henricus* annum 57. parricida autem die 27. ejuſdem menſis affectus ſupplicio natus erat annorum 31. Cor Regis ad Collegium Jeſuitarum translatum fuit.

gnus, filius Ludovici XIII. & Annæ Auſtriacæ qui obiit die 1. Septembris anno 1715. In Hiſpania poſt Philippum III. vita functum anno 1621. regnarunt *Philippus IV.* ejus filius uſque ad annum 1665. deinde *Carolus II.* qui abſque liberis deceſſit Cal. Novembris anno 1700. conſtituto tabulis Teſtamentariis herede *Philippo Borbonio* duce Andegavenſi. Is eſt *Philippus V.* qui ab anno 1700. Hiſpaniarum Monarchiam gubernavit uſque ad annum 1724. quo filio *Ludovico I.* renunciavit regnum, quod tamen eodem anno, Ludovico extincto, rurſus ſuſcepit adminiſtrandum. In Luſitania vero ab anno 1621. uſque ad annum 1640. regnavit prælaudatus *Philippus IV.* rex Hiſpaniarum; at anno 1640. Luſitani proprium regem elegerunt *Joannem IV.* ducem Brigantiæ, qui regnavit uſque ad annum 1656. Huic ſucceſſit *Alphonſus VI.* mortuus anno 1683. atque Alphonſo *Petrus II.* qui e vivis migravit anno 1706. V. Idus Decembris (1)

Mahumeti III. extincto anno 1603. ſucceſſit *Achmetes I.* qui obiit anno 1617. die 15. Novembris. Imperium tunc adminiſtravit brevi tempore illius frater *Muſtapha*, ſed hoc ob inertiam & immanitatem depoſito, acclamatus eſt Imperator *Oſmannus* filius Achmetis. Oſmannus ob bellum infeliciter geſtum cum Polonis anno 1620. poſt biennium e throno dejectus, & laqueo peremptus eſt. E carcere eductus, & ad thronum rurſus evectus *Muſtapha*, tranſactis vix ſex menſibus, de throno rurſus deturbatus anno 1623. tenebricoſo incluſus eſt carceri. Commiſſum tum imperium *Amurathi IV.* fratri Oſmanni, & filio Achmetis I. qui periit ob nimiam ebrietatem anno 1640. die 8. Februarii. Imperarunt deinde *Ibrahim* frater Amurathis IV. uſque ad annum 1649. *Mahumetes IV.* filius Ibrahim uſque ad annum 1687. *Solimanus IV.* frater Mahumetis uſque ad annum 1691. *Achmetes II.* frater Solimani uſque ad annum 1695. *Muſtapha II.* filius Mahumetis IV. & nepos Achme-

(1) Angliæ Coronam poſt Eliſabetham mortuam anno 1603. conſecuti ſunt *Jacobus I. Stuartius* eodem anno. *Carolus I.* anno 1625. *Cromvvelius* tyrannus anno 1648. *Richardus* item tyrannus anno 1659. *Carolus* II. anno 1660 *Jacobus II.* anno 1685. regno expulſus. *Guilelmus* III. anno 1680. In Polonia poſt Sigiſmundum III. adepti ſunt regnum anno 1632. *Uladislaus Sigiſmundus*; anno 1648. *Joannes Caſimirus*: anno 1669. *Michael Choributius*; anno 1674. *Joannes Sobieski*, & anno 1697. *Fridericus Auguſtus*.

Achmetis II. ab anno 1695. uſque ad annum 1703. quo anno ſolium conſcendit *Achmetes III.* illius Frater.

Inter Chriſtianos, horumque hoſtes infenſiſſimos Mahumetanos non ſemel bellum exarſit. Primo hujus Seculi anno nempe 1601. Hiſpani Algerium fruſtra occupare tentarunt. At anno 1603. in Hungaria Turcæ magna affecti ſunt clade. Poſt biennium ipſi occuparunt Strigonium urbem Pannoniæ inferioris. Maurorum nongenta millia anno 1610. regnante Philippo III. juſſa ex Hiſpaniis diſcedere. Melitenſium Equitum triremes anno 1644. deprædarunt naves Turcicas, quibus cum Oſmanno filio Ibrahim vehebatur Sultana Saphira. Irruentes anno ſequenti 1645. in Cretam inſulam, Caneam, olim Cydoniam, urbem munitiſſimam longa obſidione expugnarunt. A Venetis anno 1649. devicti maritima pugna, & rurſus anno 1651. 1655. & 1657. ſuperati, anno 1663. in Hungaria victoriis potiti ſunt, atque anno 1669. inſulam Cretenſem in ſuam redegerunt poteſtatem, poſt certamen vigintiquatuor annorum, & obſidionem menſium 28. dierumque 27. Centum quinquaginta millia Barbarorum, Chriſtianorum vero triginta millia in bello Cretenſi perierunt. Algerium anno 1682. 1683. & 1689. tormentis bellicis, quæ bombardas vocant, Galli vexarunt. Apud Strigonium anno 1685. ſub Carolo V. duce Lotharingæ, & anno 1687. apud Patras in Peloponneſo, a Venetis Turcæ clade poſtrati ſunt magna. Taurunum (1) anno 1690. occuparunt, & anno 1692. amiſerunt in Hungaria Varadinum.

Neque hæc tantum bella Sæculo XVII. contigerunt, ſed alia plurima. In Galliis enim viguit bellum civile Calviniſtarum, anno præſertim 1625. & ſequenti. At anno 1627. Rupella a Ludovico XIII. fuit expugnata, ibique reſtituta religio Catholica. Vexata quoque eſt Gallia inteſtinis diſcordiis, auctore præcipuo Gondæo bellicoſiſſimo principe. Adverſus Sabaudiæ Ducem anno 1630. prælaudatus Ludovicus XIII. caſtra movit. Inter Gallos vero, Hiſpanoſque ſæpe ſæpius exarſit bellum, ut anno 1635. 1647. 1650. 1654. 1658. & 1673. Etiam cum Anglis, Daniſque Galli anno 1656. pugnarunt. Ingentem Hiſpanorum cladem ad Rupem Regiam in Campania, ſeu in finibus Hannoniæ anno 1643. Epi-

(1) Belgrado.

Epiſcopi Monaſterienſis adverſus Batavos copias militares annò 1665. coactas, ceteroſque flagrantium bellorum apparatus, motuſque prætereo. Angli anno 1694. Britanniæ portum *Brivaten* (vulgo *Breſt*) occupare fruſtra tentarunt.

Nec diu in enarrandis rebus aliis, quæ aliquibus infauſtæ fuere, morabor. Recenſendæ ſunt tamen Urbes tormentis bellicis, quæ bombas vocitant, quaſſatæ, ac ſemidirutæ. Experta eſt hujuſmodi tormenta anno 1684. juſſu Chriſtianiſſimi regis Civitas Genuenſis, Algerium inſuper anno 1682. & rurſus anno ſequenti; necnon Bruxellæ anno 1695. Incendio anno 1621. abſumptum eſt una cum Bibliotheca Collegium Jeſuitarum Colonienſe: quo anno Jacobus Reingius ejuſdem Societatis ad Proteſtantes defecit. Tertia item pars Civitatis Conſtantinopolitanæ cum Bibliotheca MSS. Arabicis refertiſſima, anno 1633. voracitate flammarum redacta eſt in cineres. Terræmotus Neapoli, finitimiſque urbibus anno 1688. & 1694. damna attulit maxima. Concidit priori Sacræ Jeſuitarum Ædis teſtudo, porticus elegantiſſima Templi Caſtoris, & Pollucis; Beneventum vero, & propinqua oppida æquata ſolo. Verum hæc ex triſtibus enarraſſe ſufficiat.

Prosperiora referamus, ac primum fœdera pacis, & diſſidentium concordiam. Ergo inter Paulum V. & Venetos anno 1607. compoſitæ ſunt controverſiæ. Sopita anno 1618. in Galliis civilis diſcordia. Maria Medicea Regina anno 1620. reconciliata Ludovico XIII. Inter Gallos Angloſque anno 1629. pax inita, & anno 1664. Piſanos inter, & Romanum Pontificem, Galliarumque Monarcham: inter Gallos quoque & Hiſpanos anno 1668. ac pariter inter Angliam, Hollandiam, & Daniam. Item anno 1669. inter Carolum Ducem Lotharingiæ, & Electorem Palatinum. Anno autem 1679. Imperium, Gallia, Dania, Svecia, Electores, Turcæ etiam, Noviomagi, ideſt Spiræ, concordiam firmarunt. Apparuit anno 1680. die 26. Decembris ingens ille Cometes, cujus occaſione *Caſinus* percelebris Mathematicus conſcripſit *Syſtema* de iſtorum crinitorum ſiderum reditu periodoque; ſuaſque commentationes, cum titulo *Penſées diverſes*, edidit Petrus Bayle, caute legendum Opus. Vide proximi Seculi caput tertium. Epiſcopi Gallicani anno 1692. diſſidiis compoſitis Innocentio XII. obtemperarunt.

Ea

Ea inſuper jucundiora ſunt, fideique Chriſtianæ monumenta ſplendidiora, quæ ſubſequuntur. Magni enim Principes Seculo XVII. abdicatis erroribus, & terreno principatu neglecto, nomen Chriſto dederunt. Anno 1621. filius Mahumetis Imperatoris Turcarum ſuſcepit baptiſmum, Franciſci nomine aſſumpto. Rex Tuneti pariter anno 1646. baptizatus eſt, illi Dominici nomine impoſito. Filius quoque primogenitus Jungley Imperatoris Sinenſium cum matre ad Chriſtianam religionem acceſſit, ei nomine indito Conſtantini, atque parenti impoſito nomine Helenæ. Quod contigit eodem anno 1646. Rex itidem Monomotapæ in Africa anno 1652. baptiſmate regeneratus eſt, & appellatus Dominicus. Major natu Dynaſtæ Marochii, quod Africæ regnum veteres dixere Bocanum Hemerum, anno 1667. ſacro initiatus lavacro, ingreſſus eſt Societatem Jeſu. Hanc anno 1642. amplexus quoque fuerat Caſimirus Poloniæ Princeps, qui anno 1646. promotus fuit ad Purpuram Vaticanam, qua tamen ſeſe abdicavit anno 1668. proficiſcens in Gallias. (1)

Hisce Catholicæ Religionis triumphis acceſſit Chriſtianæ Reginæ Svecorum ad Catholicam fidem converſio. Quæ anno 1654. regnum ceſſit Carolo Guſtavo filio Joannis Caſimiri Comitis Palatini: anno proximo Romanæ Eccleſiæ profeſſa eſt dogmata: Laureti Deiparæ regale diadema ſceptrumque dicavit; atque anno 1656. in urbe Roma abjuravit errores Lutheri, & ſacro Chriſmate ab Alexandro VIII. obſignata, poſtmodum Chriſtina Alexandra fuit appellata. Etſi autem anno 1660. & rurſus anno 1666. in Sveciam ob regni negocia tractanda conceſſit; nunquam tamen a propoſito ſuſceptæ religionis Catholicæ potuit dimoveri; & Romam reverſa, doctiſſimorum virorum uſa eſt contubernio, ibique magna litterarum altrix ac patrona obiit anno 1689. monumento in Æde Vaticana eidem erecto.

Æquum tandem eſt, ut nonnulla dicamus de litterarum incrementis, Viriſque clariſſimis. Academiæ inſtitutæ ſunt in Belgio anno 1614. Groningana, & anno 1636. Ultra-

(1) Permulti alii viri principes ab hæreſi ad Romanam Eccleſiam venere: anno 1614. Wolphangus Wilhelmus dux Neoburgi: anno 1655. Chriſtianus Auguſtus Palatinus Elector, cujus exemplum ſorores præclariſſimæ ſecutæ ſunt. Vide Indicem præmiſſum Epiſtolis dogmaticis P. Seedorff. S. J. editis Gallico, Italoque idiomate.

Ultrajectina: Pariſiis anno 1666. Academia ſcientiarum: In Germania anno 1607. Giſſena, & anno 1669. Chilonienſis; atque in America Guatimalenſis, in nova Hiſpania anno 1628.

VIRIS Seculi XVII. præſtantiſſimis præter enumeratos cap. 4. accenſendi ſunt, *Juſtus Lipſius* Belga, qui obiit anno 1606. *Antonius* Poſſevinus Societatis Jeſu ob. anno 1611. *Scævola Sammarthanus* obiit anno 1623. *Andreas Schottus*, *Famianus Strada*, & *Joannes Mariana*, Soc. Jeſu, quorum primus obiit anno 1636. alter ineunte Seculo floruit, tertius circa annum 1624. deceſſit (1). *Iſaac Caſaubonus* Card. Baronii adverſarius vita functus eſt anno 1614. *Joannes Druſius* anno 1616. *Arnoldus Pontanus* de Chronologia præclare meritus, anno 1605. *Jacobus Auguſtus Thuanus* Hiſtoricus accuratiſſimus anno 1617. (2) *Sethus Calviſius*, & ipſe Chronici auctor obiit anno 1615. *Joannes Buxtorſius*, Hebraicarum litterarum peritiſſimus obiit anno 1629. *Fronto Ducæus* Jeſuita egregie eruditus obiit anno 1623. *Trajanus Bocalinus* facetus & maledicus interiit Venetiis, ſacculis arena plenis contuſus. *Philippus Cluverius* inſignis Geographus ob. anno 1623. *Thomas Campanella* Ord. Prædicat. celebris Philoſophus anno 1639. *Petrus Cunæus* illuſtrator Reipublicæ Hebræorum anno 1638. *Joannes Meurſius* indagator Antiquitatis anno 1639. *Renatus Carteſius* peracutus Philoſophiæ Novator deceſſit anno 1650. *Petrus Molinæus* hoſtis Catholicæ Religionis infenſiſſimus, anno 1558. *Petrus Gaſſendus* Philoſophiæ Epicureæ inſtaurator, anno 1655. *Gerardus Joannes* Voſſius miræ eruditionis, & eloquentiæ, (3) utinam Orthodoxus? obiit anno 1650. Quid maris arenas enumero, oceanumque dimetior? Occurrunt & Ca-

(1) Excelluit in Mathematicis *Chriſtophorus Clavius* Bambergenſis Soc. J. Mortuum Romæ anno 1612. die 6. Februarii tradit *Alegambe* in Biblioth. pag. 74. A bubalo humi afflictum, contritum, necatumque, dum viſeret ſeptem Urbis templa, narrat in Oratione *de Philoſoph. luctuoſo exitu* Paganinus Gaudentius. *Benedictus Menzini* inter Poetas Italos haud vulgaris Florentiæ natus eſt anno 1646. Sed Romæ deceſſit inchoato jam Seculo XVIII. ideſt, anno 1704. *Ægidius Menagius* Græca, Latina, Itala, & Gallica poeſi celebris anno 1692. Pariſiis occubuit. *Joannes-Baptiſta Moliere*, quem Galli tanquam Comœdiæ inter ſuos parentem habuerunt, obiit Pariſiis anno 1673. dum in theatro perſonam ageret *Ægroti Imaginarii*, correptus apoplexia.

(2) Thuani Hiſtoria Romæ proſcripta eſt anno 1609. una cum libris Gallice ſcriptis, *Le Plaidoyer de M. Arnauld contre les Jeſuites*, & *l'Arret du Parlement de Paris contre Jean Chatel*.

(3) De iſto etiam ſupra cap. 3.

& Catholici, & Heterodoxi prorſus. innumeri *Ludovicus Capellus*, *Aubertus Miræus*, *Erychius Puteanus*, *Nicolaus Rigaltius*, *Gaſpar Scioppius*, *Joannes Seldenus*, *Daniel Heinſius*, *Jacobus Uſſerius*, *Joannes Dallæus*, *Samuel Petitus*, *Gabriel Naudæus*, *Claudius Salmaſius*, *Fridericus Spanhemius*, *Samuel Bochartus*, *Joannes Lightfootius*, *Lucas Holſtenius*, *Joannes Henricus Hottingerus*, *Joannes Fredericus Gronovius*, *Tanaquillus Faber*, *Thomas Villis*, *Thomas Pope-Blount* &c., &c. (1).

Ne mireris prætermiſſum a nobis *Galilæum* Galilæi Florentinum, Mathematicum, & Philoſophum præſtantiſſimum. Non oblivionis, ſed ſollertiæ id fuit, quoniam de Galilæo quædam ſunt adnotanda. Ac primum Patavii, & Piſis illum tradidiſſe Mathematicas diſciplinas maximo cum plauſu, auditorumque profectu. Deinde principem Galilæum haberi recentiorum philoſophorum, quales ſunt, Bacon, Hobbes, Boile, Des-Cartes, Van Helmont, aliique ſexcenti, ut inquit *Animadv.* in Philoſoph. ſect. 18. Rapinus, inſuper ad Galilæum inviſendum Florentiam, e longinquis civitatibus iter viros ſapientiſſimos inſtituiſſe. Ulterius Galilæi ſententiam de motu terræ, quæ anno 1633. proſcripta fuit, modo ab illius quoque Inſtituti, cujus opera damnata fuit, Philoſophis propugnari. Inexplebilem ſapientiæ animam exhalavit vir ille maximus anno 1642.

DE-

(1) Conceſſerunt naturæ Seculo XVII. viri eloquentia, & poetica eruditione conſpicui. Recenſebo nonnullos. Deceſſit anno 1602. Paulus Meliſſus *Schedius* Heidelbergæ inter Germanos Poetas Pindaro, & Venuſino Horatio comparatus: Anno 1606 Philippus *Deſportes* Carnutenſis Henrico II. Galliarum regi acceptiſſimus, & Gallicanæ linguæ princeps & ſolertiſſimus expolitor. Anno 1618. Jacobus Cardinalis *Petronius* tenaciſſimæ vir memoriæ, & magnæ apud Paulum V. Romanum Pontificem auctoritatis. Ad ſcientias reliquas, in quibus excelluit, poeſeos addidit ornamenta. Joannes *B. Marini* Neapolitanus inter Poetas Italos ætate ſua clarus, ſed neque imitatione, neque lectione dignus, obiit anno 1625. Franciſcus *Malherbe*, qui Pariſiis deceſſit anno 1638. parens Gallicæ poeſeos a ſuis habetur. Joannes Armannus *Du Pleſſis* Cardinalis *Richelieu*, inter maxima Regni negocia illi commiſſa, muſis deditus fuit, exuitque mortalitatem anno 1642. Franciſcus *Triſtanus*, cognomento *Eremita*, vita functus anno 1655. inter Gallos dramatibus componendis totus incubuit. Petrus Juſtus *Sautel* Soc. J. Valentinus demortuus anno 1662. de rebus minimis allegorias expolito carmine panxit. Joannes *Deublam* Dublinenſis anno 1668. Joannes *Milton* Londinenſis anno 1674 Edmundus *Waller* itidem Anglus anno 1687. obierunt carminibus patrio idiomate editis admodum conſpicui. Eodem anno 1687. Petrus *Petit* in Gallia, & anno 1684. Petrus *Cornelius* fatis ceſſerunt. Joannes *Racine* anno 1699. defunctus eſt.

DECIMUM OCTAVUM ECCLESIÆ SECULUM.

CAPUT I.

Abſolvitur Pontificum Romanorum Catalogus.

ROMANAM & Apoſtolicam Eccleſiam proximo hoc Seculo gubernarunt Pontifices Maximi *Clemens XI. Innocentius XIII. Benedictus XIII. Clemens XII. Benedictus XIV. Clemens XIII.*

CCXXXXV. Clementem XI. electum fuiſſe in ſupremum Catholicæ Eccleſiæ Paſtorem anno 1700. IX. Calendas Decemb. dictum eſt in fine Catalogi Pontificum Seculi præcedentis. Patria illi Urbinum Umbriæ civitas, Familia Albana, nomen Joannes Franciſcus. Vix poſt triduum delatum honorem excepit, ſpecimen exhibuit ſingularis humilitatis. Præfuit ditionis ſuæ regimini prudentia, ſedulitate, juſtitia. Eccleſiaſticæ Juriſdictionis propugnator regiam Siciliæ Monarchiam abolere ſtuduit, improbavitque collatam Duci Hannoverenſium Heterodoxo dignitatem Electoris Imperii. Commendant vero Clementis liberalitatem collata Jacobo II. & III. e regno Angliæ extorribus ſubſidia, & pauperibus diſtributa ſupra decies centena millia aureorum: devotionem, pietatemque celebratum quotidie ſacrum, indictum Conceptionis B. M. V. Feſtum, novum Sanctiſſimi ejus Sponſi Officium: eliminandi cujuslibet erroris ſtudium, damnatio rituum Sinenſium facta anno 1704. die 28. Novembris, Conſtitutio *Vineam Domini* adverſus Janſenianos edita anno 1705. die 20. Octobris, (1) Approbatio

(1) Damnatur eadem Conſtitutione famoſus *Caſus Conſcientiæ*, jam a 40. Sorbonæ doctoribus anno 1701, approbatus: quo aſſerebatur fas eſſe obſequioſo ſilentio Conſtitutioni *Unigenitus* obtemperare, & ſubſcribere *Formulario*, latente in animo de ſenſu quinque propoſitionum Janſenii ſubſcribentium judicio. Eumdem *Caſum Conſcientiæ* proſcripſerat *Clemens XI.* anno 1703. die 12. Februarii, biennio ante Conſtitutionem *Vineam Domini Sabaoth*.

batio rerum geſtarum a Thoma Card. de Tournon per Breve, *Ad Apoſtolatus*, emiſſum anno 1711. die 15. Martii, proſcriptio 101. propoſitionum Queſnelli per Conſt. *Unigenitus*, emanatam anno 1713. die 8. Septembris, declaratio immunitatis doctrinæ Theologorum Catholicorum per Apoſtolicas litteras, *Paſtoralis Officii*, datas anno 1718. die 28. Auguſti. (1) Denique Clementis XI. ſingularem eloquentiam commonſtrant illius Homiliæ, aliaque ſcripta typis commiſſa. Exceſſit e vivis decurrente anno Pontificatus ſui XXI. nempe anno 1621. die Martii 19. in feſto S. Joſeph, quem peculiari devotione coluerat.

CCXXXXVI. Sedit poſt Clementem *Innocentius XIII.* antea Michael Angelus de Comitibus Romanus, qui ſummum Pontificatum ſplendida majeſtate, pacato imperio, & munificentiſſima liberalitate adminiſtravit biennio, ac menſibus fere decem; illum quippe obtinuerat anno 1721. VIII. Idus Majas, & cum mortali vita dimiſit anno 1724. Nonis menſis Martii.

CCXXXXVII. Sedit poſtea *Benedictus* XIII. antea Vincentius Maria Card. Urſinus Ord. Prædicat. ſimplicitatis maximæ, ſummæ probitatis, humilitatis eximiæ Pontifex, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ cuſtos diligentiſſimus. Hunc S. Philippi Nerii beneficio a terræmotus ruina liberatum, a Beneventana ad Romanam Eccleſiam regendam Deus tranſtulit anno 1724. IV. Calendas Junias. Omnia Pontificum officia ipſemet ſacrorum rituum peritiſſimus exercuit, Clericorum habitum laicis inhibuit, ipſe vero religioſam Dominicani Ordinis veſtem nunquam dimiſit. Eccleſiam ſuam Beneventanam anno 1727. & 1729. inviſit. Doctrinam de gratuita prædeſtinatione, & gratia *ſe ipſa* efficaci confirmavit Apoſtolicis litteris datis in forma Brevis ad FF. Præ-

(1) ro immunitate Eccleſiaſtica anno 1715. Clemens XI. abolere in Sicilia ſtuduit magiſtratum *Judicis Monarchia* nuncupatum: atque Eccleſiaſtici obtemperantes Pontifici a poteſtate laica pulſi fuerunt in exilium.

dicat. anno 1724. die *6.* Novembris (1) Proſcripſit & ipſe Sinenſium ceremonias. Diſſidia inter Romanam & Prin-

(1) Incipit Breve Benedicti XIII. *Demiſſas preces*. Eidem Pontifici anno 1728. ad controverſias circa Gratiam eliminandas propoſiti fuere duodecim articuli: de quibus, peculiari etiam Congregatione inſtituta, & Theologorum præmiſſa conſultatione, nihil eſt definitum. Sunt vero

DUODECIM ARTICULI.

I. Poſt Adæ peccatum nemo deinceps veram juſtitiam, aut ſalutem æternam adipiſci poteſt, abſque Mediatoris & Redemptoris fide, modo magis explicita, ſeu diſtincta, pro varietate temporum, ſeu perſonarum.

II. Lex Moyſis, vi propria, neceſſariam ad implenda præcepta Dei gratiam non conferebat.

III. Abſolutæ Dei voluntati nemo reſiſtit.

IV. Ut in ſtatu naturæ lapſæ liberum hominis arbitrium peccare, aut mereri cenſeatur, non requiritur æqualis ad bonum & ad malum facilitas, aut æqualis utrinque propenſio, nec vires in voluntate æquales.

V. Cæcis, & obduratis omnem gratiam interiorem aliquando ſubtrahi in pœnam præcedentium peccatorum, multi & celebres Theologi ſine erroris periculo propugnant. Qui autem omni gratia deſtituti gravia peccata contraherent, coram Deo reos non eſſe nemo dicere audeat.

VI. Præcipuum Religionis caput eſt divinum mandatum de dilectione Dei a ceteris præceptis diſtinctum.

VII. Omnium actionum noſtrarum ad Deum directio res eſt præcepti, non conſilii tantum, nec ſufficit ſi tendant ſolum interpretative in Deum.

VIII. Qui Deum ignorans, vel de Deo actu non cogitans, vel expreſſe ad peccati malitiam non advertens graviter peccat, Deum offendit.

IX. Tutam ſalutis viam minime ſectantur, qui in ſacramento Pœnitentiæ non requirunt eam dilectionem, quam ad juſtificationem in Baptiſmo ab adultis exigunt Concilium Arauſicanum II. & Concilium Tridentinum.

X. Evangelicis præceptis, & Eccleſiæ regulis conſentanea eſt praxis, qua differtur abſolutionis beneficium pœnitentibus graviſſimorum, aut publicorum ſcelerum reis; vel iis, qui in peccati lethalis conſuetudine, aut occaſione proxima verſantur, vel iis qui inimicitias deponere, ablata proximo ſuo bona, ſeu famam honoremve reſtituere, ſcandala reparare renuunt, aut ſua culpa procraſtinant, vel qui ſinceræ converſionis animi dubia exhibent ſigna; vel iis, qui myſteria fidei, aut Chriſtianæ vitæ præcepta addiſcere negligunt: vel generatim iis omnibus, quos non, ſicut oportet, diſpoſitos prudens Confeſſarius judicaverit.

XI. Scripturæ Sacræ lectio omnibus & ſingulis hominibus non eſt ad ſalutem neceſſaria; nec unicuique licet pro ſuo arbitrio, aut ex privato ſpiritu interpretari, aut eas legere abſque debita Paſtoribus reverentia & obedientia, aut ſine ſincera animi ſubmiſſione erga Eccleſiam, cujus eſt de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum judicare, earumdem lectioni vacare.

XIII. Si quæ excommunicatio manifeſte prohibeat virtutis veræ actum, aut a vero præcepto avertat, injuſta ſimul & invalida eſt juxta Eccleſiæ decreta.

Principum Curias compoſuit: Comaclum, quod milites Cæſarei occupaverant, recepit: cum Ludovico Antonio Card. de Noailles egit, ut Conſtitutioni *Unigenitus* præberet aſſenſum. Nec alienus erat à probandis XII. articulis, quibus receptis pax fortaſſis univerſæ Eccleſiæ illuxiſſet. Sed *oportet*, ut inquit Apoſtolus, *hæreſes eſſe*, ut appareat fides credentium, & ſanior doctrina. S. Gregorii VII. *Officium* anno 1729. præſcripſit, cultu antea, ut dicam cap. 5. Sanctis aliis decreto. Ipſe autem ſequenti anno 1730. IX. Calendas Martias plenus meritis, laboribus fractus, ætate longævus (1) febri, & rheumate migravit ad Superos. (2)

CCXXXXVIII. Rexit deinde Eccleſiam *Clemens XII.* vocatus antea Laurentius Cardinalis Corſinus, nobiliſſima gente Florentiæ prognatus. Electus eſt prædicto anno 1730. V. Idus Julii. Huic plurimum debent Romanæ Urbis viæ, & ſacræ ædes, maxime Lateranenſis, ampliſſimo S. Andreæ ſacello, porticu cum vetuſta Conſtantini Magni ſtatua, elegantiſſimoque proſpectu exornata, necnon Capitolium omnigenæ antiquitatis monumentis decoratum, ad commodum Sculptorum, Pictorum, & ſtudioſorum Romanæ Hiſtoriæ. Aquam *Virginem* magnifico ornavit cultu. Anconam firmiori portu, & loemocomio miræ ſtructuræ ampliavit: Ravennam ab inundatione fluviorum reddidit extructa mole, foſſiſque deductis immunem, & facili mercium tranſvectioni corrivatis aquis proſpexit. Thomiſticæ ſcholæ litteris *Apoſtolicæ providentiæ* anno 1733. die 2. Octobris addidit confirmationem. In Eccleſiam Aretinam, cujus Paſtoribus uſum Pallii conceſſit, in Florentinum Theologorum Collegium, quod privilegiis decoravit, in Incolas Montis Libani, quos legatione pecuniiſque firmavit in fide, in Saxones, & religioſos apoſtatas, quibus omnem indulgentiam exhibuit, in omnes denique mortales beneficentiſſimus, debitum naturæ perſolvit anno 1740. die 6. Februarii.

CCXXXXIX. Clementi XII. ſuffectus eſt Proſper Card. Lambertini Bononienſis, creatus Pontifex Maximus prædicto anno 1740. XVI. Kal. Septembris, *Benedicti XIV.* aſſumpto nomine. Hujus Pontificis eruditio-

 nem

(1) Anno ætatis ſuæ 81. Pontificatus anno 6. currente.
(2) Ejus Corpus e Vaticana Baſilica ad Templum S. Mariæ ſupra Minervam tranſlatum fuit anno 1733. VII. Kal. Martias.

nem & ſapientiam præclara & prælo commiſſa ſcripta commonſtrant, maxime egregium Opus de Canonizatione Sanctorum, atque in Feſta Chriſti & Deiparæ Adnotationes uberrimæ ante Pontificatum in lucem editæ, & adornatæ poſtmodum lucubrationes de Synodo Diœceſana, de Inſtitutionibus Eccleſiaſticis, Epiſtolæ Encyclicæ, & quæ ampliſſima implent volumina, Conſtitutiones ac Brevia. Inde Sacri Antiſtites, Eccleſiaſtici ſinguli, cunctique fideles rerum agendarum normam, regulaſque percipient. Exortas eo ſedente controverſias de matrimoniis initis in hæreticorum ditione, de uſuris, de jejunio, de abſolutione complicis, de laicorum in Miſſis privatis communione, aliaſque vel ad dogmata, vel ad diſciplinam ſpectantes, luculentèr, & perſpicue explanavit. Ad ſtudia fovenda plures aut erexit, aut reſtauravit Academias: cimelarchium Capitolinum, & Bononienſe locupletavit; Seminaria conſtruxit, litteratorum adamavit contubernia. Non reſpexit, ut decet principem Sacerdotum, *carnem*, *& ſanguinem*, amplificandis ornandiſque templis, non augendo patrimonio nepotum, intentus. Neque verò Occidentali tantum, & Latinæ proſpexit Eccleſiæ; ſed quid ſtatuerit de Maronitis, de Græcis, de Malabaricis, Eccleſiaſtica monumenta anno 1744. in lucem edita, Bulla *Ex quo ſingulari*, & *Si Paſtoralis*, Conſtitutio *omnium ſollicitudinum*, aliæque commonſtrant (1). Nulla eſt religioſorum hominum familia, cui largitus non ſit gratias & privilegia. Ad ſedandas in Galliarum regno circa deneganda Sacramenta refractariis Conſtitutionis *Unigenitus* diſſenſiones dedit anno 1756. die 16. Octob. *Encyclicas*, quarum initium, *Ex omnibus Chriſtiani Orbis regionibus*. Incidit ſub exitum ejuſdem anni in grave vitæ periculum: ſed convaluit, actæque Numini gratiæ Kal. Januarii anni 1757. Poſteaquam in varia incidit vitæ diſcrimina, V. Nonas Maji anno 1758. conceſſit naturæ.

CCL. Pridie Nonas Julias eodem anno 1758. creatus eſt Pontifex Max. *Clemens XIII.* antea Carolus S. R. E. Card. Rezzonicus Venetus, & Epiſcopus Patavinus,

(1) Tanta emicuit in Benedicto XIV. doctrina, ut etiam Matthæus Pfaffius Acatholicus in quadam diſſertatione Tubingæ, ſeu Auguſtæ Svevorum anno 1746. in lucem edita de illo ſcripſerit: *Quo per multa ſæcula non ſedit eruditior alter.*

bus, Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio, & liberalitate in pauperes præclariſſimus: Auguſtiſſimæ Mariæ Thereſiæ Reginæ Hungarorum, *Reginæ Apoſtolicæ* honorificentiſſimum titulum, ſucceſſoribus quoque Regibus tribuendum, contulit, & jure competere declaravit: Magnificentiſſima pompa, ſplendidiſſimoque Purpuratorum Patrum, Procerumque comitatu ad Lateranenſem à Vaticana Baſilica pridie Id. Novembris proceſſit. In ſingulis Dominicis diebus *Præfationem* de SS. Trinitate, niſi alia ex propriis præſcribatur, recitandam eſſe in Miſſa ſancivit, prout repetam ſequenti capite 6. Apoſtatis ſponte ad Superiores ſuos redeuntibus non tantum pœnarum omnium remiſſionem, ſed etiam ad omnes gradus honoreſque priſtinos anno 1759. reſtitutionem indulſit.

CAPUT II.

De Conciliis Seculo XVIII. celebratis.

SI non tempore, ſaltem dignitate ceteras hujus Seculi ſynodos antecellit Lateranenſis ſub Benedicto XIII. celebrata. Indicta fuit anno 1724. die 24. Decembris; celebranda in feſto Pentecoſtes ſequentis anni. Plures hanc Synodum præceſſerunt Congregationes in Collegio *de Propaganda*, quum intentio Pontificis foret, ea præſertim definiendi, quæ in Bullis *Ex illa die* contra ritus Sinenſium, & *Unigenitus* contra propoſitiones Queſnelli a Clemente XI. ſancita Eccleſiam adhuc turbabant: His, aliiſque congreſſibus illorum rituum comprobata eſt ſuperſtitio, adverſus confratres teſtimonium quoque perhibente P. Fouquet Jeſuita Gallo, qui apud Sinas verſatus veritatem ſuiſmet oculis inſpexerat: Comprobata item fuit Ambroſii Mediobarbi Apoſtolici ad Sinas Legati agendi ratio, & prudentia, de qua hiſtoriam conſcripſit P. Viani Ord. Servorum ſocius itineris, rerumque ocularis inſpector.

Igitur Synodus præſtituto die inchoata eſt. Interfuerunt priori Seſſioni Cardinales 32. Archiepiſcopi & Epiſcopi 57. cunctiſque aſſentientibus decem articuli ad Fidem moreſque ſpectantes firmati ſunt: Pertractatum in aliis ſeſſionibus de Clericis, de Feſtis, de Sacramentorum adminiſtratione, de Eccleſiarum Immunitate, de Monachis & Eremitis, de Confraternitatibus laicorum, de puellarum recluſoriis, de Sepulturis, Se-

minariis, ceteriſque ad optimum Eccleſiæ regimen pertinentibus. Quantum ad dogmata ſpectat, Conſtitutioni *Unigenitus*, quæ etiam ibidem dicitur *Regula Fidei*, (1) omnem exhibendam eſſe obedientiam ſtatutum fuit. Poſt Seſſionem IV. diſputatum eſt, num Concilium Provinciale, cui præſit Romanus Pontifex, obliget univerſam Eccleſiam. Contradicente Cardinali De Polignac, indeciſa controverſia permanſit. Concilium iſtud Lateranenſe abſolutum fuit eodem anno 1725. proxima Dominica SS. Trinitatis; eique poſt Pontificem Benedictum ſubſcripſere Cardinales XXXII. Epiſcopi XLIV. Abſentium Prælatorum Procuratores XXXV., numero omnes CXI. Provincialis autem fuit Synodus, non Œcumenica, ut idem Pontifex declaravit: neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius Orbis Epiſcopos.

In Cauſa Conſtitutionis *Unigenitus*, alia Comitia & Concilia coacta fuerunt. Primum congregati ſunt Pariſiis anno 1713. die 16. Octobris Epiſcopi XXIX. quorum caput Card. de Noailles, quibus Rex ut Queſnellum damnarent, prædictam Bullam ſignificavit. Anno autem proximo 1714. Epiſcopi majori numero congregati menſe Februario *Inſtructionem Paſtoralem* edidere, qua a proſcriptis erroribus doctrina, quam nos propugnamus, declaratur immunis. Inſtructionem XL. approbarunt Epiſcopi. Cardinalis tamen de Noailles cum aliis 7. vel 8. Queſnellio adhuc faventibus, diſceſſit e Comitiis. Anno rurſus 1720. ut agerent de Conſtitutione Gallicani Epiſcopi convenerunt & illam acceptarunt, editis tamen *Explicationibus* ſanæ, & Auguſtinenſi doctrinæ affinibus, quas Centum Epiſcopi propria ſubſcriptione firmarunt.

Inter alia vero Comitia, Synodoſque diœceſeon, poſterorum memoria ſervabitur Concilium Ebroduni in Delphinatu, celebratum anno 1727. ad proſcribendam Inſtructionem Paſtoralem Epiſcopi Sanicenſium, vulgo *de Senez*, editam anno 1726. die 28. Auguſti. Indixit Synodum *M. de Tencin* Ebrodunenſis Archiepiſcopus, adfuere tres alii Epiſcopi ſuffraganei, & ipſe accuſatus, regia vocatus Epiſtola. Stitit ſe Epiſcopus Sanicenſis annum agens 80. Ebrodunenſi Synodo: in qua prædicta Inſtructio damnata fuit

(1) In Actis Synodi MSS. & genuinis non reperiri Conſtitutionem *Unigenitus* eſſe *Regulam Fidei*, idque poſtea inſertum pro lubitu, affirmant qui tum Romæ aderant, ut epiſtola 21. ad M. *Merenas*, pag. 541. aliiſque in locis aſſeritur.

fuit die 27. Septembris ejuſdem anni 1727. quoniam in ea laudantur Reflexiones Morales Queſnelli, & Conſtitutio *Unigenitus* refutatur. Quamquam vero contra hanc ſententiam ſenex Epiſcopus proteſtatus ſit, XII. Præſules pro illo apud Regem interceſſerint, & L. Pariſienſes Advocati res in Conventu Ebroduni geſtas, agendique modum improbaverint; Benedictus tamen XIII. ſummopere illam commendavit in Epiſtola ad Archiepiſcopum *De Tencin* ſcripta eodem anno 1727. VIII. Kalendas Novembris.

Anno 1736. ineunte Octobre celebrata fuit Synodus Montis Libani in Eccleſia B. V. de Loaiſa Monachorum S. Antonii. Interfuere Patriarcha Antiochenus, XIV. Epiſcopi Maronitæ, duo Syri, totidem Armeni, Abbates, aliique complures: in qua Synodo decreta S. Congregationis *de Propaganda Fide* propoſita, & recepta fuerunt, actumque de numero, limitibus, & diviſione Diœceſum Maronitarum, & de contributione erogari ſolita Epiſcopis in collatione Ordinum, & Sacrorum Oleorum diſtributione. Quibus Romæ diſcuſſis, Synodus approbata eſt anno 1741. Kal. Septembris a Benedicto XIV. Quæ approbatio facta eſt adjecta clauſula, „ *Ita tamen, quod per noſtram prædictæ Synodi confirmationem nihil derogatum eſſe cenſeatur Conſtitutionibus Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, & decretis Conciliorum Generalium ſuper ritibus ceterarum quarumcumque nationum, ſive generaliter, ſive ſpecialiter factis, &c.* Adhibere ſolet hanc clauſulam Apoſtolica Sedes in qualibet confirmatione Synodorum Orientalium: adhibuitque illam anno 1714. confirmando Synodum Albaniæ, ſive Epiri, & anno 1720. confirmando Synodum Rhutenorum Zamoſcii in Polonia celebratam.

Quamvis plurimas Diœceſeon Italiæ Synodos prætermittamus; laudandæ ſunt tamen Piſanæ tres habitæ ſub Archiepiſcopo, & Primate Franciſco Froſini an. 1708. an. 1717. & anno 1726. ſtylo Piſano; his enim addita ſunt Eccleſiaſtica documenta eo delectu, & ordine, quo poteſt quilibet Epiſcopus quidquid ad optimum regimen attinet unico intuitu percipere. Paucis comprehenditur, ſed exacta eſt, ac perutilis Synodus Diœceſana Seguſii in Gallia Subalpina, coacta anno 1745. a Victorio Amadeo a Lanceis, nunc S. Rom. Eccleſiæ Cardinali, & Auguſtinianæ doctrinæ ſtrenuo propugnatore.

CAPUT III.

XVIII. Seculi hæreses, erroresque.

Quietistarum hæreſim, & quæ inde conſequitur, turpitudinum omnium licentiam, occultis conventiculis, docuit rurſus, exercendamque propoſuit *Joſeph Beccarelli* Diœceſis Brixienſis presbyter: qui, ejus comperta nequitia anno 1710. die 13. Sept. palam abjurare coactus eſt, & ad ſeptennium damnatus ad triremes. Illum vero Decemviri, ideſt, excelſus Venetorum Senatus anno 1711. perpetuo tetroque carceri addixerunt. Solicitudini & vigilantiæ Joannis Cardinalis Badoarii Brixienſis Epiſcopi tribuenda eſt ſerpentis clanculum peſtilentiæ detectio atque extinctio.

Præter *Proteſtantes*, & *Remonſtrantes*, etiam *Contraremonſtrantes* prodiere. Sunt primi, ut diximus, Lutherani & Calviniſtæ abſolutam Dei prædeſtinationem cum libertatis interitu propugnantes: *Remonſtrantes* vero *Arminiani* prædeſtinationem illam reſpuentes ſenſu Pelagianorum. Cum utriuſque ſectæ hæretici inter ſe communionem ſervarent; exorti ſunt, qui tradidere non poſſe concordiam iſtam haberi, niſi abnegata alterius partis ſententia; atque hi *Contraremonſtrantes* ſunt appellati. De his vero pertractat Philippus Limborchius Arminianus, in ſua Theologia Chriſtiana in Belgicum, & Anglicum idioma translata. Derivatum nomen *Proteſtantium* a *proteſtatione* facta anno 1529. ab hæreticis contra ſtatuta Comitiorum Noviomagi, ſeu Spiræ, dictum eſt alibi. *Arminiani* vero appellati ſunt *Remonſtrantes*, quoniam poſt mortem Arminii ab omnibus ejecti ab Eccleſia, libellum titulo *Remonſtrantiæ* inſcriptum obtulerunt Hollandiæ Ordinibus. Quoniam eidem libello adverſarii alium oppoſuerunt cum inſcriptione *Contraremonſtrantiæ*; idcirco hi *Contraremonſtrantes* dicuntur. His adhæſit inter ceteros memoratus *Philippus a Limborch* Amſtelodamenſis, diſcipulus Voſſii, & Curcellæi: qui ſcripſit *Theologiam Chriſtianam* pluries typis editam, atque translatam, ut dixi, in Belgicum, Anglicumque ſermonem. Ceſſit e vita *Limborchius* anno 1712. ætatis ſuæ 79. & in ejus obitum Orationem conſcripſit Jo. Clericus.

Idem *Clericus* ob maximam librorum copiam a ſe editam in Litteraria Republica notiſſimus, quique ſub

initia

initia anni 1736. obiit Amſtelodami, non tantum Arminianis adhæſit, & Pelagianorum ſectans veſtigia intemperanter in libros Auguſtini calamum ſtrinxit; ſed ad evertendas Veterum traditiones, & impium dogma ſtatuendum, quod neceſſaria non ſit ad ſalutem fides in Chriſti divinitatem, duorum priorum ſæculorum conſcripſit Hiſtoriam.

Fuere, qui pernicioſiſſimos hoc Seculo ſparſerunt errores. Nam quidam poſt *M. Lock* in libro inſcripto, *Eſſai de Philoſophie concernant l' entendement humain lib. 2. cap.* 11. putarunt bruta animantia intelligere & ratiocinari, quamvis limitato ordine, & circa ideas particulares in illorum ſenſu verſantes. Alii cum eodem, *III. Replique a M. Stillingfleet*, autumarunt demonſtrari non poſſe immortalitatem animæ rationalis, niſi ex ſuppoſitione veracitatis divinarum promiſſionum, quibus Deus æternam vitam pollicetur juſto, æternumque ſupplicium minatur improbo. Abſurdior quoque eſt ipſius *Lock* ſententia in libro, cui titulus, *Chriſtianiſme Rationable*, quo ſtatuitur duo tantum eſſe credenda tanquam fundamentalia religionis Chriſtianæ decreta, videlicet, Deum eſſe unum, & Chriſtum ab illo fuiſſe miſſum, unumquemque vero hæc credendo ſalutem conſequi, modo ſectæ ſuæ, qualiſcumque demum ea ſit, obtemperet inſtitutis. Ex his vero Materialiſtarum, Libertinorum, Atheorumque numerus nimium excrevit.

Non tantum in *Dictionario* ſuo Manichæiſmi hæreſumque plurimarum *Petrus Bayle* inſeruit momenta; verum etiam in IV. tomis *de Cometa*, qui apparuit anno 1680. adſtruere auſus eſt ad bonos aut malos mores indifferenter ſe habere, & nihil conferre ſive religionem, ſive incredulitatem. *Spinoſa* pejorem fuiſſe hunc hæreticum, vita functum anno 1706. ſenſerunt complures.

Non uno decreto Sinenſes, & Malabarici ritus ſuperſtitioſi declarati fuerunt, poſteaquam proſcripti fuerant a ſacra Congregatione *de Propaganda* jam ab anno 1645. ſed poſtea anno 1656. ad relationem P. Martinii Soc. J. ſublatis ſuperſtitionibus, approbati. Ad illos explorandos ad Sinas anno 1693. *Carolus Maigrot*; anno 1701. Carolus *Thomas de Tournon*; anno 1720. *Ambroſius Mediobarbus*; anno 1738. Epiſcopus Halicarnaſſenſis *De la Beaume* in regnum Indiæ ulterioris Cocinchinam, tanquam Legati Apoſtolici miſſi fuere. Ritus itaque

a Ca-

a *Carolo Maigrot* proſcriptos *Carolus Thomas* de Tournon ſolemni edicto damnavit Pudicherii anno 1704. IX. Cal. Julias; ſed in exilium pulſus a Sinarum Imperatore, anno 1707. die 19. Junii, Amacai conſiſtere juſſus eſt, ubi relegatus, eodemque anno 1707. promotus ad Purpuram, pie obiit anno 1710. die 8. Julii. *Mediobarbus* anno 1722. Romam reverſus eſt, legatione ſua inter magna pericula expleta, & Epiſcopus Laudis-Pompeiæ in Inſubria creatus; eique vita functo ſucceſſit anno 1742. Joſeph Galeratus. Antiſtes vero Halicarnaſſenſis in Cocinchinam profectus, anno 1740. deceſſit. Omnes iſti Ritus, de quibus agitur, reprobarunt. Decretum vero Cardinalis *de Tournon* confirmavit Clemens XI. anno 1711. ut diximus cap. 1. & rurſus Bulla *Ex illa die*, edita anno 1715. die 19. Martii, & pariter Benedictus XIII. Clemens XII. & Benedictus XIV. in cujus Conſtitutione *Ex quo ſingulari*, emanata anno 1742. expreſſæ inveniuntur, & confirmatæ Pontificum Prædeceſſorum definitiones.

Horum Rituum pravitas in eo potiſſimum ſita eſt, quod Confucio templum erigunt, quod appellant *Miao*, quo nomine vocantur quoque templa Idolorum: eidem immolant victimas, accenſis cereis genua flectunt, & proſtrati frontemque percutientes in terram illius ſpiritum, quem adeſſe putant, cultu religioſo proſequuntur. Progenitorum pariter animas venerantur inſcriptis tabellæ verbis *Xin Goëy*, vel *Xin Chu*, quæ ſignificant illic eaſdem animas, tanquam in throno, vel ſede morari. Deum vocant *Xang Ti*, ac *Tien*, quo nomine demonſtratur ætherea materies: nuptis collo apponunt teſſeram cum imagine idoli, quod vocant *Polleyarem*, & reſticulam 108. filis contextam, croceoque ſucco delinitam: feſtum ob muliebria, dum primo fluunt, & puella apparet apta viro, concelebrant: tali fluxu laborantes adire templa, atque ad ſacramenta accedere prohibentur: ad *Parreas*, ædeſque ignobilium Miſſionarios infirmum viſitaturos, & adminiſtraturos Sacramenta, ire non ſinunt; aliaque plura, quæ legi poſſunt in prælaudata Benedicti XIV. Conſtitutione.

Post editam Bullam *Unigenitus*, de qua 1. capite, plures in illa damnari putantes orthodoxam doctrinam Scholæ Auguſtinianæ (quod a vero alienum eſſe idem Clemens XI. altera Bulla, *Paſtoralis Officii*, declaravit) ad

ad futurum Concilium Œcumenicum appellarunt. Horum primi fuerunt quatuor Galliarum Epiſcopi, Mirapiſcæ, Agathopolis, ſeu Montis Peſſuli, Bononiæ, & Santii, qui Appellationis libellum vulgarunt anno 1717, die 1. Martii. Eidem libello die 5. ejuſdem menſis ex CX. Doctoribus, quibus conſtabat Facultas Theologica Sorbonæ, ſubſcripſerunt XCVII. duodecim nil decernentibus & hæſitantibus, & uno tantummodo repugnante. Crevit deinde magnopere multitudo adverſantium Conſtitutioni: Atque hi ſunt, qui dicuntur *Appellantes*. Verum ipſa Conſtitutio a majori Galliarum quoque parte recepta eſt, atque ne quis audeat ei refragari, ſolemni Actu, quem *Juſtitiæ* vocitant, anno 1756. die 13. Decembris Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus XV. mandavit. (1)

Abutentes nonnulli auctoritate Conſtitutionis *Unigenitus* ad roborandam Moliniſtarum ſententiam, tanquam Baji, & Janſenii aſſeclas traduxere Theologos Gratiam conſtituentes in ſanctæ dilectionis inſpiratione, aſſerentes auxilia ſufficientia quibuſdam infidelibus & peccatoribus ſceleſtiſſimis denegari, neceſſarium in Sacramento Pœnitentiæ amorem Dei propter ſe, ſaltem inchoatum, aſſerentes, & operum bonorum relationem in ipſum Deum, ut habeant finis rectitudinem, propugnantes (2). Quanti ſint hujus generis Janſeniſtæ, colligitur ex *Bibliotheca* Janſeniſtica, & *Dictionario* Janſeniſtico, quorum illa P. *De Colonia* Jeſuitam, iſtud vero *P. Patuel* ejuſdem Societatis habet auctorem. Hanc opprobrioſam notam Fulgentio Bellel-

(1) Regia Declaratio Verſaliæ ſubſcripta fuit die Decembris decima.

(2) Duacenſes Theologi deſciſcentes a Doctrina Majorum, quorum cenſuram adverſus propoſitiones Leſſii laudavimus in Not. I. ad Caput 4. Seculi XVI. aliam ediderunt contra Theologos Gratiæ per ſe efficacis propugnatores, præſertim Thomiſtas, cum doctrina Janſenii eam, quam illi propugnant, comparantes, maxime Vincentio Contenſonio, & Antonio Maſſouliè nominatis. At Sacra Indicis Congregatio poſtremam hanc Cenſuram proſcripſit anno 1729. die 18. Julii, cauſamque petenti Canonico Theodoro *du Many*, reſponſum fuit die 3. Aprilis an. 1731 ex hac Cenſura abradenda eſſe quæ dicuntur de doctrina Thomiſtica, & iniquam comparationem quorumdam Catholicorum cum Janſenianis. Quæ ex libro 17. Act. prædictæ Congregationis, & ex Carolo Dupleſſis ſunt alibi evidentiſſime demonſtrata. Perperam itaque Cenſuram iſtam quidam præferre audent latæ a Duacenſibus anno 1588. adverſus Leſſium. Hæc enim poſterior proſcripta eſt: at prior ab ipſis Duacenſibus confirmata anno 1648. & adverſus Jeſuitam Deckerium, qui illam Calviniani inſimulavit erroris, vindicata eſt, etiam ab Epiſcopis Atrebatenſi, & Tornacenſi. *Bibliotheca* vero Janſeniſtica damnata eſt Decreto Sacræ Congregationis Indicis anno 1749. die 20. Septembris, & *Dictionarium* Janſeniſtarum anno 1754. die 11. Martii.

Bellelli, nobiſque intulerunt anno 1744. Rutenus Epiſcopus, & anno 1750. Archiepiſcopus Senonenſium, accuſationibus ſuis ad Benedictum XIV. delatis. Sed hoc jubente Pontifice ſcripta noſtra ad trutinam revocata; & diligenter diſcuſſa omnem evaſerunt Cenſuram, & inſuper nos Inſimulatores refutavimus. *Bibliotheca* quoque, & *Dictionarium* Janſeniſticum prohibita Romæ fuerunt. Qui ergo Scriptoribus Orthodoxis, & prædictarum doctrinarum defenſoribus, Janſenianæ hæreſeos notam inurunt, Eccleſiæ turbant pacem; atque ii ſunt, qui Apoſtolicas infringunt Conſtitutiones, dum pro illis pugnare videntur; quoniam iiſdem Conſtitutionibus prohibemur inferre iſtiuſmodi criminationes, & cum proſcriptis erroribus confundere quæ in Scholis Catholicis propugnantur.

Serpere ajunt occultam quamdam hominum Societatem, quam Gallice vocant *Des Francs-Maçons*, Italice *De' Liberi Muratori*. Secretos conventus agunt, aliis prorſus ignotos, emiſſo jurejurando nemini congreſſus ſui inſtituta, & conſuetudines revelandi. Teſtantur tamen a ſe nunquam vel de Religione, vel Principibus pertractari. Quæ nonnullis libellis in lucem editis de hac ſocietate narrantur, fabuloſa vulgo creduntur. Ut, ut ſit, ſecreta hujuſmodi conventicula, & juramenta improbantur; ex his namque Principes ſuſpicari poſſunt molitiones in rempublicam, & Eccleſiæ Præſules vitiorum errorumque fomenta. Provide idcirco *Benedictus XIV.* & *Clemens XII.* PP. MM. necnon utriuſque Siciliæ Rex *Carolus* incompertam hanc ſectam ſeverioribus legibus proſcripſerunt. Meminimus Evangelicæ ſententiæ Joannis 3. *Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Nec ignoramus impium illud proloquium,

Jura, perjura, ſecretum pandere noli,

e latebris Priſcillianiſtarum erupiſſe.

Omnium fere impietatum errorumque ſemina inveniuntur conſperſa in pernicioſiſſimo Opere, procuſo anno 1758. typis Pariſienſibus, cum ſimplici titulo *De l' Eſprit*, appoſitis duntaxat in fronte verbis Lucretii ex libro I. De rerum natura,

Unde animi conſtet natura videndum,
Qua fiant ratione, & qua vi quæque gerantur
In terris.

Se-

Severioribus cenſuris a *Clemente XIII.* idem Opus confixum eſt. (1) Permulti quoque reperiuntur errores circa fidem & bonos mores in libro inſcripto, *L'eſprit de M. de Voltaire;* quem nos peculiari cenſura perſtrinximus.

CAPUT IV.

VIRI HUJUS SECULI DECIMI OCTAVI SACRA ERUDITIONE COMSPICUI.

FLORUERUNT hactenus litteris, & eruditione poſtremo hoc ſeculo plurimi, quorum nonnullos commemorabo; cunctos enim recenſere non eſt delineantis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſolum proſpectum. Veniunt autem primo loco ex Monaſtico S. Benedicti Ordine Scriptores præclariſſimi, *Joannes Mabillon*, vita functus anno 1707. cujus immenſam eruditionem *Secula* ſui Ordinis, Muſeum Italicum, ampliſſimum de Re Diplomatica Opus, aliaque ſcripta plura erudita, & ſingularia collaudant: *Theodoricus Ruinart* ſublatus e vivis anno 1709. cujus ingenium deprehendet quiſquis Acta Martyrum ſincera & Hiſtoriam perſecutionis Vandalicæ, ut alia prætereamus ſcripta, pervolutabit: *Renatus Maſſuet* mortuus anno 1716. librorum S. Irenæi editor, & illuſtrator, atque Editionis Operum S. P. Auguſtini, adverſus *P. Langlois* Jeſuitam, Vindex acerrimus (2): *Joannes Martianæus*, qui e vivis conceſſit anno 1717. adverſus Patrem *Pezron* Textum, & Chronologiam Hebraicorum Codicum defendit, edi ditque ſummo ſtudio S. Hieronymi Opera, *Dionyſius Sammarthanus* Galliæ Chriſtianæ erudiſſimus auctor, qui deceſſit anno 1725. Prætermitto *Petrum Couſtant*, ejuſque in Epiſtolas Romanorum Pontificum notas uberrimas, *Edmundum Martenem*, & ejus Rituum omnium ſacrorum eruditiſſimas Explanationes,

(1) In hunc proſcriptum librum acuit ſtylum eruditus auctor alterius Operis, cui titulus, *Examen ſerieux & comique*, in duas partes diſtributi, ac in lucem editi anno 1759. *Antiſſiodori*. Dictionarium itidem *Encyclopedicum* abſurdiſſimis ſcatens erroribus, vigilantia Chriſtianiſſimi Regis, & Sedis Apoſtolicæ anathemate damnatum tenebris, & præfocatum, ſtuduit anno 1758. refellere Abraham Joſeph *de Chaumeix* Aurelianenſis.

(2) Scripſit etiam Opus ineditum, in quo Græcorum PP. pro S. P. Auguſtini ſententia *de Gratia* teſtimonia collegit, ſub titulo, *Auguſtinus Græcus*.

nes, (2) *Matthæum Petitdier*, atque illius pro Theologia Morali, & auctoritate Eccleſiæ lucubrationes Apologeticas: quorum primus obiit an. 1724. tertius an. 1728. alter anno 1749. Quis vero cuncta *Auguſtini Calmet*, qui claruit annis nuperrime elapſis, in ſacras litteras Commentaria, diſſertationes, Chronologiam, & ſacræ antiquitatis monumenta percurrat? Itali etiam Monachi æmulantur ſtudia ceterorum; idque oſtendunt *Angeli Mariæ* Cardinalis *Quirini* Epiſcopi Brixienſis, qui deceſſit anno 1755. litterarii labores, & aliorum compluriurn jam editæ, & ad prælum paratæ, ſubacti ingenii diſſertationes.

Neque in aliorum Monachorum Congregationibus Eccleſiaſtica Studia torpeſcunt. *Claudius Du Vert* Cluniacenſis vita functus anno 1708. Ceremonias Sacras quatuor voluminibus plano, litterali, & hiſtorico ſenſu explicavit. Ordinis Vallisumbroſæ monumenta colligit, vindicatque Domnus *Fidelis Soldani*. Ex Camaldulenſium Cœtu Abbatis *Guidonis Grandi*, qui obiit anno 1742. non tantum Mathematicis diſciplinis, verum etiam ſacra Theologia, & Hiſtoria percelebris, apud nos immortalis viget memoria. Hunc æmulatur vir præclarus *Claudius Fromond*. Annales hiſtoriamque ejuſdem Ordinis Ab. *Anſelmus Coſtadoni*, & *D. Benedictus Mittarelli* erudite diligenterque conſcribunt: *Angelus Calogerà* multiplici præſtat eruditione.

Claruerunt in ampliſſima Prædicatorum Familia *Antonius Maſſoulié* mortuus an. 1706. auctor Voluminum, quorum titulus *Divus Thomas ſui interpres*: *Natalis Alexander* de Univerſa Sacra & Eccleſiaſtica Hiſtoria, de Theologia Morali, & de Evangelica doctrina optime meritus, qui deceſſit anno 1724. *Michael Le Quien*, cujus extat inſigne Opus *Chriſtianus Oriens*, vita functus an. 1733. *Jacobus Hyacinthus* Serry Hiſtoriæ Congregationis *de Auxiliis*, aliorumque plurium librorum Auctor illuſtris, vita functus anno 1738. Cardinales, *Ludovicus Vincentius Gotti*, qui obiit anno 1742. Univerſæ Theologiæ, Dogmatum, & Veritatis Catholicæ illuſtrator, & *Ludovicus Maria Lucini* e vivis ereptus anno 1745. profligator rituum Sinenſium: *Daniel Concina* inſectator Probabiliſmi, & uni-

(1) De hoc argumento etiam P. *Le-Brun*, *Renaudotius*, &c. *Joannis* S. R. E. Card. *Bona* libri rerum Liturgicarum, aliaque Opera ampliſſimis Commentariis illuſtrata, una cum ejusdem piiſſimi Cardinalis Epiſtolis in lucem prodierunt anno 1747. opera D. *Ruberti Sala*, Congregationis S. Bernardi, Auguſtæ Taurinorum.

& univerſæ doctrinæ morum præceptor, qui fatis ceſſit anno 1756. Pro *Concina* vero carmine, & proſa *Dinellus* Epiſtolis vernacula ſcriptis lingua ſub nomine Euſebii Eraniſtis *P. Patuzzi*, & Anonymus alter ſub *Agenoris* larva pugnam exercent. Quis vero ignorat quanti pretii ſint Opera Hiſtorica & Theologica *Ignatii Hyacinthi de Graveſon*, Tractatus *de l'Action de Dieu* (1) Monumenta Aquilejenſis Eccleſiæ, & perpolitæ diſſertationes *Bernardi de Rubeis*, variæ *Caſti Innocentii* Anſaldi lucubrationes, *P. Mamachii* Eccleſiaſticæ Origines, *Thomæ Vincentii Moneglia* adverſus Fataliſtas, & Materialiſtas, aliæque diſputationes graviſſimæ, *Joſephi Auguſtini Urſii* S. R. E. Cardinalis Vindiciæ Petri a Soto, Confutatio Defenſ. Declarationis Cleri Gallicani, Hiſtoria Eccleſiaſtica eloquenti graviſſimoque ſtylo enarrata, & *Raymundi Mariæ Corſi*, qui *Urſii* premit veſtigia, *Vitæ* Virorum, qui doctrina, & ſanctitate condecorarunt Eccleſiam? *Antonini Bremond* Ordinis Magiſtri, *Auguſtini Ricchini* Magiſtri S. Pal. Apoſtolici, *Portæ*, *Remedellii*, aliorumque plurimorum præclara nomina ubique reſonant.

Inter noſtrates ſuæ apud poſteros famæ conſuluerunt *Guilelmus Bonjour* Hebraicæ, Græcæ, & Copticæ linguæ, quarum illuſtria edidit monumenta, necnon motus aſtrorum, ſcientiſſimus: *Auguſtinus Arpe* auctor *Summæ Ægidianæ*, inſtitutionum Moralium, libri, qui inſcribitur, *Pantheon Auguſtinianum, &c. Joannes Baptiſta Cotta* Hiſtoricus & Poeta, Etruſca præſertim lingua, expolitus: *Bernardus Deſirant* Queſnelli oppugnator, ſed in quo *Adeodatus Nuzzi* abſurda detexit plura: *Petrus Lambertus Le Drou* amoris initialis in ſacramento Pœnitentiæ ſententia noſtra neceſſarii ſtrenuus aſſertor: Joſeph *ab Abſumptione* Martyrologii Ordinis, multorumque voluminum Editor: *Hyacinthus Tonti* defenſor dogmatum Catholicorum, & concionator apud Italos clarus, licet ingenioſior, quam eloquentior: Theologi in Hiſpania percelebres, *Petrus Manſo*, *Henricus Florez*, *Antonius Guerrero*: in Belgio *Philippus Van-Waure*, *Leonardus Vanroy*, *Aurelius Piette*, *Jacobus Van-Boſſuyt*, *Nicolaus de Tombeur*, *Joannes Libens*: in Germania *Sigiſmundus Buttner*, *Bartholomæus Faber*, *Anſelmus*

(1) Verus auctor eſt *Laurentius Franciſcus Bourſier* Doctor Sorbonicus.

ſelmus Hermenſeder; in Italia *Thaddæus Caluſchi*, ſapientiſſimus Præceptor meus *Benedictus Gattinius*, & *Fulgentius Bellelli*, in cujus funere anno 1742. orationem habuit *Nicolaus Maria Troiſius*, vir magno ingenio præditus. Accedit *Thomas* Archiepiſcopus. *Cervioni* circa idem tempus fato functus, orator item ac poeta haud ineptus: *Felix Mayr*, cujus extat *Auguſtinus vitæ ſpiritualis Magiſter* (1): *Jacobus Philippus Gatti* artis Rhetoricæ, & Poeticæ peritus, quantum opera ejus teſtantur: pius ac devotus Aſceticorum librorum auctor *Jo. Nicolaus Chieſa*. Mitto præſtantes viros *Nicolaum Laudini* eloquentiſſimum Oratorem, *Danielem Marcolinum* Theologum, & Poetam, librorumque helluones *Hieronymum Zazzerium*, *Joannem Thomam de Bonis*, *Thomam Rinaldi*, *Antonium Auguſtinum Giorgi*, inter ceteros, quorum conſuetudine uſi fuimus, doctiſſimum, atque honeſtiſſimum. Alios prætermitto, quos commendant publica litteraria monumenta. Noſtra vero, ſi quis pro ſua benevolentia commemorare velit, poſtremo, & infimo loco recenſeat.

CUNCTOS Societatis Jeſu Scriptores vel hoc ſeculo vita functos, vel adhuc viventes enumerare arduum eſt. Quorumdam tamen mentionem faciamus oportet. *Tamburinus* Societatis Præpoſitus Generalis, & *P. Cerceræu* notiſſimi inter Probabiliſtas Theologi obierunt anno 1730. Deceſſerant antea peracuti, ſed luxuriantis ingenii *Harduinus*, & *Daniel*; ille anno 1723. & iſte anno 1728. Theologiam cum delectu quæſtionum & ſententiarum concinnavit *Edmundus Simonetti*. Moralem, ſpeculativam, & dogmaticam nervoſe breviterque complexus eſt *Paulus Gabriel Antoine*, plus externis acceptus, quam ſuis. Conſcripſerunt in ſacras Litteras exercitationes Italico idiomate PP. *Catani*, *Umbertus De Cocconato*, *Calini*, *Nicolai*, *Richa*, alii. Doctrinam & diſciplinam Eccleſiæ expoſuit *Ludovicus du-Meſlin*. Plures Italica commendantur eloquentia, inter quos *Antonius Franciſcus Bellati*, & *Jacobus Baſſani*. Apparatum ad Juriſprudentiam, præſertim Eccleſiaſticam, erudite conſcripſit *Joſeph Biner*; Eccleſiaſticam Hiſtoriam *Hadrianus Daude*. Principia Moralia, in quibus aliqua poſtmodum retractavit, vernacula lingua edidit *Nicolaus Ghezzi*. Propheta-

rum

(1) *Silveſter Merani* Ep. Porphyrienſis refutavit Animadverſiones *Phereponi* (idest Jo. Clerici) in Auguſtinum; ſed nondum Opus prodiit in lucem.

rum vaticinia *Baltus* vindicavit. Mittimus (1) Hiſtoriam *P. Berruyer* Gallice ſcriptam, in quam Abbas *Gaultier* vulgavit nuper tria Epiſtolarum volumina, & librum de frequenti communione *Joannis Pichon*, plurium Epiſcoporum cenſuris confixum. Etiam illos prætermittimus, qui ſuorum auctorum nuperrime ſcripſere vindicias, *Carolum Nocetum*, *Philibertum Balla*, *Jacobum Sanvitali*, *&c. Franciſcus Antonius Zacharias* Orator, Hiſtoricus, & Criticus in Hiſtoria Litteraria horum plures, ceteros, necnon ſeipſum celebrat, laudatque.

Ex ALIORUM QUOQUE Religioſorum virorum Ordinibus nomina ſaltem quorumdam univerſæ Italiæ notiſſima laudabimus. Fratrum Minorum Conventualium Familiam ſcriptis condecorant *Laurentius Ganganelli* doctrina magis, quam Vaticana Purpura clarus, *Raymundus Miſſorius*, *Franciſcus Leoni*, *Carolus Dominicus de Moja*, *Joannes H. Sbaralea*, *Caſimirus Tempeſti*, *Dominicus Maria Speroni*, *Antonius Felix Matthæius*, aliique de Hiſtoria Eccleſiaſtica, & de Sacra Theologia optime meriti. Minorum, quos *Obſervantes* vocant, *Antonius Bianchi* Lucenſis, *Fortunatus* a Brixia, *Philippus* a Carboneano, *Damaſus* Emporienſis. Fratrum Capuccinorum *Franciſcus Maria* Cardinalis *Caſinus*, *Cajetanus Maria* Bergomas, *Viator* a Coccalio, *Norbertus* a Lotharingia. Clericorum Regularium, quos *Theatinos* appellant, *Antonius Franciſcus Vezzoſi*, *Joannes Baptiſta Caraccioli P. G.* Scholarum Piarum, *Alexander Politi*, *Paulinus a S. Joſeph* vir eloquentiſſimus, *Eduardus Corſinius* omnigena eruditione conſpicuus, *Joannes Carolus Boſsius* illuſtris Theologus, *Carolus Antoniolus* ſupra ætatem ſapiens, &c. Congregationis Oratorii *Joſeph Blanchinus*, *Hieronymus e Prato*, & e Gallia *Joannes Caballutius*, *Bernardus Lamy*, *Gaſpar Juenin*, *Paſchaſius Queſnellus*, cujus ſunt 101. propoſitiones damnatæ in

 Bulla

(1) Hujus Hiſtoriæ ſecundam partem jam proſcriptam, Italico idiomate iterum editam, una cum adjectis diſſertationibus damnavit rurſus Benedictus XIV. anno 1758. die 17. Februarii. Subiit idem fatum eodem anno die 2. Decembris Pars III. eam damnante *Clemente* XIII. *P. Iſaac Joſeph Berruyer* deceſſit eodem anno 1758. die 18. Februarii. Plures Hiſtoriam illam confutarunt: locupletiſſime vero *Franciſcus* Epiſcopus *Sueſſionenſis* Inſtructione Paſtorali edita anno 1759. Eodem anno die 30. Auguſti prælaudatus *Clemens XIII.* tomos duos, & Epiſtolam quamdam pro ipſomet P. Berruyer editam condemnavit.

Bulla *Unigenitus*. Eorum, quos appellitant Barnabitas, *Franciſcus Rotarius*, *Fortunatus Venerius*, *Niceron*, *Gerdil*, *Homobonus*. Congregationis Sommaſchæ *Franciſcus Baldini*, &c.

Non fugit nos ſingularis doctrina, ſcriptorumque copia *Ambroſii Cardeboſch*, *Petri Th. Cacciari*, *Bonaventuræ* Blanciotti, *Petri Thomæ Sanctabarbara* Ord. Carmelitarum, & *Honorati a Sancta Maria* Carmelitæ Excalceati: *Franciſci Raymundi Adami* Ordinis Servorum: *Antonii Boucat* Ordinis Minimorum: *Joannis Chryſoſtomi Trombelli* Congregationis Rhenanæ: *Joannis-Dominici Manſi*, *Pompeji Berti*, & *Conſtantini Ronchaliæ* Congregat. Matris Dei: C. *Conſtantii Rabbi* (1) Auguſtinianæ Congregationis Inſubricæ, & *Joſeph Catalani* presbyteri Oratorii; non, inquam, hæc nos fugiunt: ſed operæ pretium eſt, eos quoque, ſaltem ex parte, laudibus proſequi, qui nullius Inſtituti Regularis fuerunt.

Quantas enim laudationes non promerentur *Adrianus Baillet*, qui Sanctorum Vitas, ſapientumque virorum Judicia conſcripſit, vita functus anno 1706. *Stephanus Baluzius* reconditorum ſcriptorum quæſitor, editorumque illuſtrator, mortuus anno 1718. *Petrus Daniel Huetius* Demonſtrationis Evangelicæ, Origenianorum, Quæſtionum Alnetanarum de Concordia rationis, & fidei, aliorumque librorum ſcriptor egregius, qui obiit anno 1721. *Ludovicus-Ellies Du-Pin*, qui præter Sacram & prophanam Hiſtoriam, & diſſertationes de Antiqua Eccleſiæ diſciplina, edidit de Scriptoribus Eccleſiaſticis permulta volumina, notas in Opera Joannis Gerſonii, & S. Optati Milevitani, defunctus anno 1719. *Claudius Fleury* Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, Inſtitutionum Juris Canonici, Catechiſmi Hiſtorici, librorumque de moribus Judæorum, & Chriſtianorum, auctor percelebris, qui vivere deſiit anno 1722. (2) *Melchior* Cardinalis *de Polignac*, qui eloquenti Latino carmine, in Etruſcum converſo a *Franciſco Maria Riccio*, & *a Petro Bergantino* Clerico Regulari, Lucretii, aliorumque Atheorum

(1) *Carolus Conſtantius Rabbi* non ſolum in lucem edita quæ ad matheſim, ad poeſim, ad Bononienſis Eccleſiæ hiſtoriam, & ad Italicæ Eloquentiæ ornatum attinent, ſedulo elucubravit; verum etiam conſcripſit Faſtorum Conſularium ampliſſima Commentaria, tradita poſt auctoris obitum *Benedicto XIV.*

(2) Juxta Chronologiam *Calmet* anno 1724.

Atheorum refutavit deliramenta, obiitque anno 1741. Verum ſi diutius moraremur in Galliis, occurrerent permulti litteratiſſimi viri, puta ex Theologis *Nicolaus L' Herminier*, *Carolus Vitaſſe*, *Honoratus Tournelius*: ex Chriſtianæ vitæ morumque Inſtitutoribus, *Genettus*, *Beſombes*, *Pontas*, & qui ad uſum Seminariorum, V. G. Gratianopolitani, & Petrocorenſis, perſpicue, breviterque Moralem Theologiam concinnarunt: ex Hiſtoricis, præter Ephemeridum, (*Journal des Sçavans*, & *Nouvelles Eccleſiaſtiques*) Scriptores Anonymos, qui Eccleſiaſticam Hiſtoriam typis Colonienſibus nuper edidit, cujus volumen XIII. prodiit anno 1754. ne commemoretur altera impreſſa Agathopoli (1), contra quam editæ Leodii ſunt anno 1755. Epiſtolæ XXI. (2)

VERUM non opus eſt, ad viros longe doctiſſimos adinveniendos, ut ab Italis diſcedamus. Quanta eruditio, quanta librorum copia, quantus labor *Joannis Lami* in omnium ſcientiarum genere præſtantiſſimi? Quanta in veteribus monumentis pervolutandis *Antonii Franciſci Gori* ſollertia? Quantum antiquitatis ſacræ ſtudium in *Franciſco Blanchino*, *Joanne Ciampinio*, *Juſto Fontanini*, aliiſque Romanæ Curiæ Præſulibus (3)? Strenui ſunt in doctrina morum vindicanda *Ballerinii* Fratres: ſagax fuit in ſelectis Hiſtoriis exornandis *Antonius Sandini*: aſſiduus & eloquens in conſcribendis libris *Scipio Maffejus*. Verum illos mihi commemoranti, qui ſacram Cyclopædiam illuſtrarunt, (de aliis enim nonnulla dicam in Appendice) ad mentem redit vir immortalis *Ludovicus Antonius Muratori*, qui magno litterariæ Reipublicæ damno fatis ceſſit anno 1750. in quo ſive Rerum Italicarum *Scriptores*, ſive Diſſertationes *Medii Ævi*, ſive Confutationem *Phereponi*, ſive Collectionem *Liturgicam*, ſive *Annales* Italiæ, ſive cujuslibet fere argumenti Scripta pervolutemus; admiremur neceſſe

(1) Eadem Civitas eſt, ac Mons Peſſuli, vulgo *Mompellier*. Auctor *Franc. Morenas*, plura mutuatus a P *Daurigny* Soc. J.

(2) Obiit die 9. Januarii anno 1757. Pariſiis *Bernardus Bouyer de Fontenelle* centenarius, quippe natus fuerat anno 1657. die 24. ejusdem menſis, vir ingenio paucis ſecundus.

(3) Hos inter forent recenſendi præſtantiſſimi viri *Joſeph Simonius Aſſeman*, *Joannes Bottari*, *Michael Angelus Jacomelli*, *Dominicus Giorgi*, *Carolus Boſchi*, *Nicolaus Antonelli* nuper Vaticana Purpura decoratus, *Joſeph Garampi*, &c.

ceſſe eſt maximum ingenii acumen, memoriam ſingularem, omnigenam eruditionem, ſtyli facilitatem, adeo, ut Italia etiamſi nullum alium ſcriptorem peperiſſet, hoc uno poſſet magnopere gloriari. (1)

CAPUT V.

Augustorum Cæsarum absolvitur series, aliorum quorumdam pretiosa morte adjecta.

Post obitum Auguſtiſſimi Cæſaris Leopoldi conſignatum anno 1705. III. Nonas Majas ad Imperium evectus eſt *Joſeph Jacobus Ignatius Joannes Antonius Euſtachius*, quem Leopoldo pepererat anno 1678. uxor Eleonora Magdalena Thereſia. Joſeph coronatus fuerat Hungariæ rex anno 1687. XV. Kalendas Decembris, & Rex Romanorum anno 1690. IX. Kalendas Februarias. Imperium vero, ei commiſſum ſtatim ac mortuus eſt Pater, occupatis armorum vi Mantuana, Mediolanenſi, & Neapolitana ditione, cum vita dimiſit variolarum morbo correptus anno 1711. XV. Kalendas Majas.

Ei ſucceſſit frater *Carolus VI*, natus an. 1685. Kalendis Octobris, electus Imperator Romanorum Francofurti eodem anno 1711. die Octobris 12. ibique Auguſtali corona redimitus die 22. Decembris. Coronatus deinde eſt anno 1712. XI. Kalendas Junias rex Hungariæ, atque anno 1723. die V. Septembris rex Bohemiæ. Renunciatus fuerat jam ab anno 1703. rex Hiſpaniarum, patre Leopoldo, & fratre Joſeph in ipſum omne, quod habebant ſupra Hiſpanicam Monarchiam, jus transferentibus; quod contigit duodecima die Septembris. Sed quoniam Carolus II. ut alibi diximus, heredem teſtamento nuncupaverat Philippum Borbonium, hunc inter & Carolum diuturnum bellum exarſit. Utriuſque Siciliæ

(1) Inter Ludovici Antonii Muratorii Italica Opera unum extat *Della Regolata divozione*. Plures in iſto comprehendi hæreſes PP. *Piazza*, & *Zacherius* S. J. autumarunt. Vindicias Concivis ſui exornavit doctus ſcriptor *Epiſtolarum Mutinenſium* vernacula lingua editarum. Quibuſdam Sociis eumdem Librum proſcriptum eſſe Viennæ affirmantibus, provide, & opportune occurrit ſapientiſſimus ejuſdem Metropolis Archiepiſcopus anno 1750.

ciliæ regnum adeptus eſt anno 1722. (1) Innocentio XIII. quod Clemens XI. noluerat, aſſentiente. Actum de pace anno 1725. & firmata Viennæ die 30. Aprilis ea conditione, ut regnum Neapolitanum, Sicilia, Mediolanenſis ditio, Belgiumque cederet Auſtriacæ Genti; de Hiſpanica Monarchia nullum deinceps oriretur diſſidium: eam Philippus V. pacifice poſſideret; ejuſque filio Carolo obvenirent Etruria, & Parmæ ac Placentiæ ducatus, ſi forte hereditarii Principes defeciſſent. Tunc Carolus VI. *Pragmaticam* ſanctionem edidit, qua Primogenitam ſuam Mariam Thereſiam conſtituit regnorum ſuorum heredem. Suſcepit hanc glorioſiſſimam Filiam anno 1717. ex Imperatrice Eliſabetha Chriſtina, quam Barcinone anno 1708. ſibi ſacro conjugii fœdere copulaverat. Poſt varia cum Turcis, aliiſque hoſtibus geſta bella, ac tandem pacem cum omnibus initam, anno 1740. XIII. Kalendas Novembris piiſſimus & Auguſtiſſimus Imperator deceſſit.

Sopita Electorum diſſenſione & Praga, quæ regni Bohemici Caput eſt, labente anno 1741. a Carolo Alberto Bavariæ Duce occupata, in hunc devenit ſupremum Imperii regimen. Eſt is Imperator *Carolus VII.* inauguratus Francofurti anno 1742. IX. Kalendas Februarias. Coronatus eſt die ejuſdem menſis duodecima, & proximi menſis Martii octava die impoſitum fuit Imperiale Diadema Auguſtæ conjugi Mariæ Amaliæ. At breve, nec tranquillum fuit Caroli VII. imperium; ſemel enim, iterumque Bavariæ regnum amiſit, tametſi illud ſemel, ac iterum recuperavit: fuitque ſuprema ejus dies viceſima Januarii anni 1745.

(1) Circa hæc tempora, ideſt, anno 1722. Magnus Ruſſiæ & Moſcoviæ Dux *Petrus I.* Imperatoris Auguſti nomen eſt aſſecutus, aſſentientibus tum Anglis, & Hollandiæ Statibus, temporis deinde decurſu Principibus aliis. Petrus an. 1717. dum eſſet Pariſiis, Doctoribus Sorbonæ poſtulantibus promiſit ſe daturum operam, ut Ruſſiæ Magnæ Eccleſia Græcorum ſchiſmati addicta, cum Romana unionem iniret: ſed Ruſſiæ Epiſcopis contranitentibus, res non eſt pro votis perfecta. Imperavit poſt Petrum *Catharina* ſecunda ejus uxor, quæ obiit anno 1727. biennio poſt mortem Viri. Tum *Petrus II.* filius Alexii Petrowitz Czarowitz filii Petri I. nam Alexius anno 1718. a patre conſpirationis cauſa degradatus occubuit mœrore. Parens Alexii Eudoxia Petrowna Petri I. cognomento Magni conjux prior. Poſt Petrum II. vita functum anno 1730. ad imperium evecta eſt *Anna* filia Yvanis fratris Petri I. Nunc ab anno 1741. imperat *Eliſabeth Petrowna* filia ejuſdem Petri I. & Catharinæ Auguſtæ, ſecundæ illius uxoris, de qua paullo ſupra.

Renunciatus tandem Imperator eodem anno 1745. *Franciſcus Stephanus*, electus Rex Romanorum die 13. Septembris, & coronatus Auguſtus die 4. Octobris. Is primum Dux Lotharingiæ in lucem editus eſt anno 1708. VIII. Idus Octobris, eique Carolus VI. conjugio junxit anno 1736. die 12. Februarii Mariam Thereſiam Walburgam, quam, ut dictum eſt ſupra, *Pragmatica* Sanctione declaraverat anno 1725. regnorum ſuorum hæredem, nuptias benedicente Dominico Paſſionei Nuntio Apoſtolicæ Sedis, nunc S. R. E. Cardinali. Nata erat Maria Thereſia 13. Maji 1717. cui Soror Maria Anna Eleonora: quæ nata ſequenti anno 1718. die 14. Septembris, nupta Carolo Franciſci Imperatoris Fratri, e vivis florentiſſima ætate rapta eſt. At *Franciſcus* inter Imperatores hujus nominis I. ut univerſum pacaret Imperium, anno 1735. Chriſtianiſſimo Regi tutari Sanctionem *Pragmaticam* pollicenti, paternos ceſſerat principatus, conſecuturus poſt obitum Magni Ducis Etruriæ Joannis Gaſtonis hujus ditionis dominium. Atque id factum eſt eodem Joanne Gaſtone, Gentis Mediceæ poſtremo, fatis functo VII. Idus Julias anno 1737. Ad hanc nobiliſſimam Italiæ partem ſua cohoneſtandam præſentia anno 1739. advenit cum Maria Thereſia Conjuge, renunciata ſingulari ſubditorum plauſu, & gratulatione, a morte Patris Hungarorum regina; & præcipuis Etruriæ urbibus peragratis rediit in Auſtriam. Solemni Franciſci Coronationi celebratæ Francofurti anno dieque prænarratis interfuit potentiſſima Uxor; quæ acclamata Imperatrix Auguſta in omnes exercuit ſuam vere Cæſaream, regiamque munificentiam. Imperium modo, Hungariam, Bohemiam, Etruriam, Auſtriam, ditioneſque ceteras Auſtriæ Domus, tenent, & provide, feliciter, ſedulo, ac ſancte Auguſtiſſimi Conjuges gubernant; ſervatque Cæſar Felix, Invictus, quod ajebat in VI. Æneidum Anchiſes,

Tu regere imperio populos, Francisce, *memento*,
(Hæ tibi erunt artes) paciſque imponere morem,
Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.

Permulti cum odore ſanctitatis hoc ſeculo migrarunt e vita: ac noſtri Ordinis poſtulat neceſſitudo, ne *Hilarii* a Monte-Orthono vita functi anno 1704. *Franciſci Mariæ Querni* Pratenſis defuncti an. 1731. obliteretur memoria. Auximi anno 1746. deceſſit cum odore ſancti-

tatis

tatis *F. Thomas Antonius Arbuatti*. Carmaniolæ *Nicolaus Roppo* anno 1748. *Angelus* Paoli Carmelita e vico Minutiano obiit anno 1721. In Ordine Minorum ſancto fine quievit Romæ anno 1712. *F. Jacobus Antonius* a Romaniano: Belegræ, vulgo *Civitella*, anno 1729. *Thomas Corenſis*: Fucechii anno 1740. *Theophilus* Ceneſti, Curia, vulgo *Corte*, in Corſicâ ortus. *Catharina* Lucenſis an. 1755. Romæ anno 1750. *F. Creſpinus* Ordinis Capuccinorum, & Offidæ in Piceno *Bernardus* a Monte Ulmi ejuſdem Ordinis anno 1756. in Domino dormierunt. Liburni anno 1709. *Juniperus* Bargenſis, item Capuccinus. Tiferni anno 1728. *Veronica* ejusdem Ordinis. *Roſa Maria Serio* Carmelitarum ſoror obiit in Apulia anno 1726. *Maria Clementina* filia Jacobi Sobieſcki regii Poloniæ Principis, & conjux Jacobi III. Catholici Angliæ regis, huic nuptiarum fœdere conjuncta ad Montem Faliſcum anno 1719. immortale matronarum regumque decus deceſſit Romæ anno 1735. die 18. Januarii. Feſcenniæ anno 1739. Kal. Martii obdormivit in Domino vigilantiſſimus Epiſcopus *Joannes Franciſcus Tenderini*. His vero, quorum ſanctitas ab Eccleſia, quando Domino videbitur expedire, locupletiori nunciabitur teſtimonio, & de qua judicium ferre noſtra non intereſt, tamquam hujus Seculi coronam addimus invictos Ord. Prædicatorum Martyres, *Franciſcum de Federicis*, ſociumque ejus *Matthæum*, a Sinenſibus truncatos capite an. 1746. *Petrus Martyr* Mauricaſtrenſis Epiſcopus itidem capite plexus fuit: *Franciſcus Serranus* Tipaſitanorum Præſul, & Vicarius Apoſtolicus, & ſtrenui hujus commilitones, *Joannes*, *Joachimus*, *Franciſcus*, anno 1747. pro fide orthodoxa variis ſuppliciis necati; quique Syros Neſtorianos, eorumque Patriarcham ad Romanam revocavit Eccleſiam, & anno 1753. naturæ plenus meritis debitum perſolvit, *Dominicus Godeleoncinus* Mediolanenſis.

CAPUT VI.

Decimi Octavi Eccleſiæ Seculi doctrina, atque disciplina.

Etiamsi occaſione Conſtitutionis *Unigenitus* plura ab iis, qui luci tenebras offundunt, excitata fuerint diſſidia, plures etiam calumniæ ab aliis, qui Moliniſticæ Scholæ nimis indulgent, intentatæ fuerint S. P. Auguſtini diſcipulis; nequaquam tamen cenſura notatis Scholarum placitis, quæ ſalva fide, & caritate in utramque partem diſcuti poſſunt, neceſſum eſt, ut Catholici omnes exhibita eidem Conſtitutioni omnimoda obedientia, quæ ibidem perſpicue definita ſunt, firmiſſime profiteantur. Et quantum ad Gratiam attinet, præter eam, quæ a nullo duro corde reſpuitur, dari auxiliatricem, cui reluctatur humana voluntas: non eſſe ſupernaturale Dei adjutorium ſolius *Caritatis* & dilectionis Dei inſpirationem, ſed etiam timoris, fidei, ſpei, aliarumque virtutum, ſeu bonarum actionum; neque omnia, quæ a caritate, & ab amore Dei *propter ſe* non procedunt, ex noxia cupiditate labefactari, vel quæ fiunt aut ab impiis nondum juſtificatis, aut ab infidelibus, inquinamenta eſſe, & peccata. Ante fidem quoque nullam dari gratiam, omneſque gratias per fidem conferri: Gratiam Adami fuiſſe debitam primæ integritati, ſequelam creationis, & produxiſſe merita tantummodo humana: non eſſe ſpem, nec religionem, ubi deeſt caritas: orationem impiorum novum eſſe peccatum, timorem cohibere duntaxat manus; & in corde ſuo peccatum committere qui ab illo non abſtinet, niſi timore ſupplicii: hæc, aliaque omnia proſcripta in prælaudata Conſtitutione jure meritoque damnata fuerunt. Atque hæc, & cetera omnia, quæ credenda proponit S. Mater Eccleſia, conſtituunt ea veræ doctrinæ capita, quæ nefas eſt oppugnare. (1)

Non

(1) Ejuſdem S. M. E. doctrinam, ac fidem, abjurata hæreſi Lutherana, anno 1712. die 12. Novembris amplexus eſt Bononiæ *Fridericus Auguſtus* Saxo, filius Regis Poloniæ.

Non ſunt tamen audiendi, qui ajunt prælaudata Conſtitutione proſcripta eſſe quæ in Catholicorum Scholis propugnantur de gratia per ſemetipſam efficaci, de auxiliis ſufficientibus aliquando impio, aut infideli ſublatis, vel de relatione humanarum actionum in Deum, vel de neceſſitate amoris ſaltem initialis ad obtinendam in Sacramento Pœnitentiæ gratiam Juſtificationis [1]; ſiquidem ipſe Clemens XI. poſt editam Conſtitutionem ipſam declaravit non eſſe cum damnatis erroribus confundendas ſententias illas, ac doctrinas, quæ palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur. Quare univerſum ſyſtema noſtrum de Gratia Romæ, & Mediolani Clerici Regulares S. Pauli anno 1755. & ſeq. ſcriptis in lucem editis, publiciſque theſibus propugnarunt; & neceſſitatem amoris Dei *propter ſe* non tantum docuerunt, ac docent Theologi in Italia doctiſſimi, verum etiam exigit in Epiſtola Paſtorali de Pœnitentia edita anno 1751. *Clariſsimus Epiſcopus Gurcenſis*, *& S. R. I.* Princeps Joſephus Maria Comes *de Thun*, ne commemorem ſuperiorum temporum monumenta, quæ produxi pertractans de Pœnitentiæ Sacramento.

Perseverat autem in Romana Eccleſia Vetus diſciplina. Si quæ ſuborta ſunt dubia, fuerunt vigilantia Romanorum Pontificum, præſertim *Benedicti XIV.* explanata; hujus generis ſunt Clericos Græce initiatos tranſeuntes ad Romanam Eccleſiam, etiamſi in presbyteros ſint ordinati, debere ordines ſuſcipere, qui in Latinis conferuntur

(1) Vide *adnot.* ad præcedens caput tertium. Qui in Orthodoxos, & Auguſtini ſectatores Theologos, iſtiuſmodi accuſationes ejaculantur, etiam nos ſtuduimus pro noſtra virili confutare. Legatur *Auguſtinianum Syſtema* vindicatum, *Judiciique* Archiepiſcopi Senonenſis diſcuſſio. Huc ſpectant Opuſcula a nobis, aliiſque edita adverſus Hiſtoriæ Litterariæ, ſeu Scriptorum Italorum, Auctorem. Exſtant inter eadem Opuſcula duorum Eminentiſſimorum Cardinalium, qui juſſu *Benedicti XIV.* Pontificis Maximi noſtras Theologicas diſſertationes, & accuſantium objecta revocarunt ad libratum, accuratiſſimumque examen, locupletiſſimæ pro nobis cenſuræ. Inter permultos, qui nobiſcum in propugnanda Auguſtiniana doctrina confœderati ſunt, commemoro grati animi cauſa præclaros viros, *Homobonum de Bonis* Cl. Reg. S. Pauli, *Felicem Amadeum Franchi* Monachum Caſinenſem, *Raynerium Guidelli* Monachum Valliſumb *Viatorem* Ord. Capuc. *Joſephum Catalani* Congregat. Oratorii, ſodales amicoſque *Joannem Papalardi*, *Joſephum Dini*, *&c.* qui me, licet prorſus immeritum, pro ſingulari humanitate ſua laudibus verbo ſcriptoque cohoneſtarunt.

ſelmus Hermanſeder; in Italia *Thaddæus Caluſchi*, ſapientiſſimus Præceptor meus *Benedictus Gattinius*, & *Fulgentius Bellelli*, in cujus funere anno 1742. orationem habuit *Nicolaus Maria Troiſius*, vir magno ingenio præditus. Accedit *Thomas* Archiepiſcopus. *Cervioni* circa idem tempus fato functus, orator item ac poeta haud ineptus: *Felix Mayr*, cujus extat *Auguſtinus vitæ ſpiritualis Magiſter* (1): *Jacobus Philippus Gatti* artis Rhetoricæ, & Poeticæ peritus, quantum opera ejus teſtantur: pius ac devotus Aſceticorum librorum auctor *Jo. Nicolaus Chieſa*. Mitto præſtantes viros *Nicolaum Landini* eloquentiſſimum Oratorem, *Danielem Marcelinum* Theologum, & Poetam, librorumque helluones *Hieronymum Zazzerium*, *Joannem Thomam de Bonis*, *Thomam Rinaldi*, *Antonium Auguſtinum Giorgi*, inter ceteros, quorum conſuetudine uſi fuimus, doctiſſimum, atque honeſtiſſimum. Alios prætermitto, quos commendant publica litteraria monumenta. Noſtra vero, ſi quis pro ſua benevolentia commemorare velit, poſtremo, & infimo loco recenſeat.

Cunctos Societatis Jeſu Scriptores vel hoc ſeculo vita functos, vel adhuc viventes enumerare arduum eſt. Quorumdam tamen mentionem faciamus oportet. *Tamburinus* Societatis Præpoſitus Generalis, & *P. Cerceau* notiſſimi inter Probabiliſtas Theologi obierunt anno 1730. Deceſſerant antea peracuti, ſed luxuriantis ingenii *Harduinus*, & *Daniel*; ille anno 1723. & iſte anno 1728. Theologiam cum delectu quæſtionum & ſententiarum concinnavit *Edmundus Simonetti*. Moralem, ſpeculativam, & dogmaticam nervoſe breviterque complexus eſt *Paulus Gabriel Antoine*, plus externis acceptus, quam ſuis. Conſcripſerunt in ſacras Litteras exercitationes Italico idiomate PP. *Catani*, *Umbertus De Cocconato*, *Calini*, *Nicolai*, *Richa*, alii. Doctrinam & diſciplinam Eccleſiæ expoſuit *Ludovicus du-Meslin*. Plures Italica commendantur eloquentia, inter quos *Antonius Franciſcus Bellati*, & *Jacobus Baſſani*. Apparatum ad Juriſprudentiam, præſertim Eccleſiaſticam, erudite conſcripſit *Joſeph Biner*; Eccleſiaſticam Hiſtoriam *Hadrianus Daude*. Principia Moralia, in quibus aliqua poſtmodum retractavit, vernacula lingua edidit *Nicolaus Ghezzi*. Propheta-
rum

(1) *Silveſter Merani* Ep. Porphyrienſis refutavit Animadverſiones *Pheroponi* (ideſt Jo. Clerici) in Auguſtinum; ſed nondum Opus prodiit in lucem.

rum vaticinia *Baltus* vindicavit. Mittimus (1) Hiſtoriam *P. Berruyer* Gallice ſcriptam, in quam Abbas *Gaultier* vulgavit nuper tria Epiſtolarum volumina, & librum de frequenti communione *Joannis Pichon*, plurium Epiſcoporum cenſuris confixum. Etiam illos prætermittimus, qui ſuorum auctorum nuperrime ſcripſere vindicias, *Carolum Nocetum*, *Philibertum Balla*, *Jacobum Sanvitali*, *&c. Franciſcus Antonius Zacharias* Orator, Hiſtoricus, & Criticus in Hiſtoria Litteraria horum plures, ceteros, necnon ſeipſum celebrat, laudatque.

Ex ALIORUM QUOQUE Religioſorum virorum Ordinibus nomina ſaltem quorumdam univerſæ Italiæ notiſſima laudabimus. Fratrum Minorum Conventualium Familiam ſcriptis condecorant *Laurentius Ganganelli* doctrina magis, quam Vaticana Purpura clarus, *Raymundus Miſſorius*, *Franciſcus Leoni*, *Carolus Dominicus de Moja*, *Joannes H. Sbaralea*, *Caſimirus Tempeſti*, *Dominicus Maria Speroni*, *Antonius Felix Matthæius*, aliique de Hiſtoria Eccleſiaſtica, & de Sacra Theologia optime meriti. Minorum, quos *Obſervantes* vocant, *Antonius Bianchi* Lucenſis, *Fortunatus* a Brixia, *Philippus* a Carboneano, *Damaſus* Emporienſis. Fratrum Capuccinorum *Franciſcus Maria* Cardinalis *Caſinus*, *Cajetanus Maria* Bergomas, *Viator* a Coccalio, *Norbertus* a Lotharingia. Clericorum Regularium, quos *Theatinos* appellant, *Antonius Franciſcus Vezzoſi*, *Joannes Baptiſta Caraccioli P. G.* Scholarum Piarum, *Alexander Politi*, *Paulinus a S. Joſeph* vir eloquentiſſimus, *Eduardus Corſinius* omnigena eruditione conſpicuus, *Joannes Carolus Boſsius* illuſtris Theologus, *Carolus Antoniolus* ſupra ætatem ſapiens, &c. Congregationis Oratorii *Joſeph Blanchinus*, *Hieronymus e Prato*, & e Gallia *Joannes Cabaſſutius*, *Bernardus Lamy*, *Gaſpar Juenin*, *Paſchaſius Queſnellus*, cujus ſunt 101. propoſitiones damnatæ in

(1) Hujus Hiſtoriæ ſecundam partem jam proſcriptam, Italico idiomate iterum editam, una cum adjectis diſſertationibus damnavit rurſus Benedictus XIV. anno 1758. die 17. Februarii. Subiit idem fatum eodem anno die 2. Decembris Pars III. eam damnante *Clemente* XIII. *P. Iſaac Joſeph Berruyer* deceſſit eodem anno 1758. die 18. Februarii. Plures Hiſtoriam illam confutarunt: locupletiſſima vero *Franciſcus* Epiſcopus *Sueſſionenſis* Inſtructione Paſtorali edita anno 1759. Eodem anno die 30. Auguſti prælaudatus *Clemens XIII.* tomos duos, & Epiſtolam quamdam pro ipſomet P. Berruyer editam condemnavit.

Atheorum refutavit deliramenta, obiitque anno 1741. Verum ſi diutius moraremur in Galliis, occurrerent permulti litteratiſſimi viri, puta ex Theologis *Nicolaus L'Herminier*, *Carolus Vitaſſe*, *Honoratus Tournelius*: ex Chriſtianæ vitæ morumque Inſtitutoribus, *Genettus*, *Beſombes*, *Pontas*, & qui ad uſum Seminariorum, V. G. Gratianopolitani, & Petrocorenſis, perſpicue, breviterque Moralem Theologiam concinnarunt: ex Hiſtoricis, præter Ephemeridum, (*Journal des Sçavans*, & *Nouvelles Eccleſiaſtiques*) Scriptores Anonymos, qui Eccleſiaſticam Hiſtoriam typis Colonienſibus nuper edidit, cujus volumen XIII. prodiit anno 1754. ne commemoretur altera impreſſa Agathopoli (1), contra quam editæ Leodii ſunt anno 1755. Epiſtolæ XXI. (2)

Verum non opus eſt, ad viros longe doctiſſimos adinveniendos, ut ab Italis diſcedamus. Quanta eruditio, quanta librorum copia, quantus labor *Joannis Lami* in omnium ſcientiarum genere præſtantiſſimi? Quanta in veteribus monumentis pervolutandis *Antonii Franciſci Gori* ſollertia? Quantum antiquitatis ſacræ ſtudium in *Franciſco Blanchino*, *Joanne Ciampinio*, *Juſto Fontanini*, aliiſque Romanæ Curiæ Præſulibus (3)? Strenui ſunt in doctrina morum vindicanda *Ballerinii* Fratres: ſagax fuit in ſelectis Hiſtoriis exornandis *Antonius Sandini*: aſſiduus & eloquens in conſcribendis libris *Scipio Maffejus*. Verum illos mihi commemoranti, qui ſacram Cyclopædiam illuſtrarunt, (de aliis enim nonnulla dicam in Appendice) ad mentem redit vir immortalis *Ludovicus Antonius Muratori*, qui magno litterariæ Reipublicæ damno fatis ceſſit anno 1750. in quo ſive Rerum Italicarum *Scriptores*, ſive Diſſertationes *Medii Ævi*, ſive Confutationem *Phereponi*, ſive Collectionem *Liturgicam*, ſive *Annales* Italiæ, ſive cujuslibet fere argumenti Scripta pervolutemus; admiremur ne-

(1) Eadem Civitas eſt, ac Mons Peſſuli, vulgo *Mompellier*. Auctor *Franc. Morenas*, plura mutuatus a P *Daurigny* Soc. J.

(2) Obiit die 9. Januarii anno 1757. Pariſiis *Bernardus Bouyer de Fontenelle* centenarius, quippe natus fuerat anno 1657. die 24. ejusdem menſis, vir ingenio paucis ſecundus.

(3) Hos inter forent recenſendi præſtantiſſimi viri *Joſeph Simonius Aſſeman*, *Joannes Bottari*, *Michael Angelus Jacomelli*, *Dominicus Giorgi*, *Carolus Boſchi*, *Nicolaus Antonelli* nuper Vaticana Purpura decoratus, *Joſeph Garampi*, &c.

ceſſe eſt maximum ingenii acumen, memoriam ſingularem, omnigenam eruditionem, ſtyli facilitatem, adeo, ut Italia etiamſi nullum alium ſcriptorem peperiſſet, hoc uno poſſet magnopere gloriari. (1)

CAPUT V.

AUGUSTORUM CÆSARUM ABSOLVITUR SERIES, ALIORUM QUORUMDAM PRETIOSA MORTE ADJECTA.

POST obitum Auguſtiſſimi Cæſaris Leopoldi conſignatum anno 1705. III. Nonas Majas ad Imperium evectus eſt *Joſeph Jacobus Ignatius Joannes Antonius Euſtachius*, quem Leopoldo pepererat anno 1678. uxor Eleonora Magdalena Thereſia. Joſeph coronatus fuerat Hungariæ rex anno 1687. XV. Kalendas Decembris, & Rex Romanorum anno 1690. IX. Kalendas Februarias. Imperium vero, ei commiſſum ſtatim ac mortuus eſt Pater, occupatis armorum vi Mantuana, Mediolanenſi, & Neapolitana ditione, cum vita dimiſit variolarum morbo correptus anno 1711. XV. Kalendas Majas.

Ei ſucceſſit frater *Carolus VI*, natus an. 1685. Kalendis Octobris, electus Imperator Romanorum Francofurti eodem anno 1711. die Octobris 12. ibique Auguſtali corona redimitus die 22. Decembris. Coronatus deinde eſt anno 1712. XI. Kalendas Junias rex Hungariæ, atque anno 1723. die V. Septembris rex Bohemiæ. Renunciatus fuerat jam ab anno 1703. rex Hiſpaniarum, patre Leopoldo, & fratre Joſeph in ipſum omne, quod habebant ſupra Hiſpanicam Monarchiam, jus transferentibus; quod contigit duodecima die Septembris. Sed quoniam Carolus II. ut alibi diximus, heredem teſtamento nuncupaverat Philippum Borbonium, hunc inter & Carolum diuturnum bellum exarſit. Utriuſque Siciliæ

(1) Inter Ludovici Antonii Muratorii Italica Opera unum extat *Della Regolata divozione*. Plures in iſto comprehendi hæreſes PP. *Piazza*, & *Zacherius* S. J. autumarunt. Vindicias Concivis ſui exornavit doctus ſcriptor *Epiſtolarum Mutinenſium* vernacula lingua editarum. Quibuſdam Sociis eumdem Librum proſcriptum eſſe Viennæ affirmantibus, provide, & opportune occurrit ſapientiſſimus ejuſdem Metropolis Archiepiſcopus anno 1759.

ciliæ regnum adeptus eſt anno 1722. (1) Innocentio XIII. quod Clemens XI. noluerat, aſſentiente. Actum de pace anno 1725. & firmata Viennæ die 30. Aprilis ea conditione, ut regnum Neapolitanum, Sicilia, Mediolanenſis ditio, Belgiumque cederet Auſtriacæ Genti; de Hiſpanica Monarchia nullum deinceps oriretur diſſidium: eam Philippus V. pacifice poſſideret; ejuſque filio Carolo obvenirent Etruria, & Parmæ ac Placentiæ ducatus, ſi forte hereditarii Principes defeciſſent. Tunc Carolus VI. *Pragmaticam* ſanctionem edidit, qua Primogenitam ſuam Mariam Thereſiam conſtituit regnorum ſuorum heredem. Suſcepit hanc glorioſiſſimam Filiam anno 1717. ex Imperatrice Eliſabetha Chriſtina, quam Barcinone anno 1708. ſibi ſacro conjugii fœdere copulaverat. Poſt varia cum Turcis, aliiſque hoſtibus geſta bella, ac tandem pacem cum omnibus initam, anno 1740. XIII. Kalendas Novembris piiſſimus & Auguſtiſſimus Imperator deceſſit.

Sopita Electorum diſſenſione & Praga, quæ regni Bohemici Caput eſt, labente anno 1741. a Carolo Alberto Bavariæ Duce occupata, in hunc devenit ſupremum Imperii regimen. Eſt is Imperator *Carolus VII.* inauguratus Francofurti anno 1742. IX. Kalendas Februarias. Coronatus eſt die ejuſdem menſis duodecima, & proximi menſis Martii octava die impoſitum fuit Imperiale Diadema Auguſtæ conjugi Mariæ Amaliæ. At breve, nec tranquillum fuit Caroli VII. imperium; ſemel enim, iterumque Bavariæ regnum amiſit, tametſi illud ſemel, ac iterum recuperavit: fuitque ſuprema ejus dies viceſima Januarii anni 1745.

T 3 Renun-

(1) Circa hæc tempora, ideſt, anno 1722. Magnus Ruſſiæ & Moſcoviæ Dux *Petrus I.* Imperatoris Auguſti nomen eſt aſſecutus, aſſentientibus tum Anglis, & Hollandiæ Statibus, temporis deinde decurſu Principibus aliis. Petrus an. 1717. dum eſſet Pariſiis, Doctoribus Sorbonæ poſtulantibus promiſit ſe daturum operam, ut Ruſſiæ Magnæ Eccleſia Græcorum ſchiſmati addicta, cum Romana unionem iniret: ſed Ruſſiæ Epiſcopis contranitentibus, res non eſt pro votis perfecta. Imperavit poſt Petrum *Catharina* ſecunda ejus uxor, quæ obiit anno 1727. biennio poſt mortem Viri. Tum *Petrus II.* filius Alexii Petrowitz Czarowitz filii Petri I. nam Alexius anno 1718. a patre conſpirationis cauſa degradatus occubuit mœrore. Parens Alexii Eudoxia Petrowna Petri I. cognomento Magni conjux prior. Poſt Petrum II. vita functum anno 1730. ad imperium evecta eſt *Anna* filia Yvanis fratris Petri I. Nunc ab anno 1741. imperat *Eliſabeth Petrowna* filia ejuſdem Petri I. & Catharinæ Auguſtæ, ſecundæ illius uxoris, de qua paullo ſupra.

Renunciatus tandem Imperator eodem anno 1745. *Franciſcus Stephanus*, electus Rex Romanorum die 13. Septembris, & coronatus Auguſtus die 4. Octobris. Is primum Dux Lotharingiæ in lucem editus eſt anno 1708. VIII. Idus Octobris, eique Carolus VI. conjugio junxit anno 1736. die 12. Februarii Mariam Thereſiam Walburgam, quam, ut dictum eſt ſupra, *Pragmatica* Sanctione declaraverat anno 1725. regnorum ſuorum hæredem, nuptias benedicente Dominico Paſſionei Nuntio Apoſtolicæ Sedis, nunc S. R. E. Cardinali. Nata erat Maria Thereſia 13. Maji 1717. cui Soror Maria Anna Eleonora: quæ nata ſequenti anno 1718. die 14. Septembris, nupta Carolo Franciſci Imperatoris Fratri, e vivis florentiſſima ætate rapta eſt. At *Franciſcus* inter Imperatores hujus nominis I. ut univerſum pacaret Imperium, anno 1735. Chriſtianiſſimo Regi tutari Sanctionem *Pragmaticam* pollicenti, paternos ceſſerat principatus, conſecuturus poſt obitum Magni Ducis Etruriæ Joannis Gaſtonis hujus ditionis dominium. Atque id factum eſt eodem Joanne Gaſtone, Gentis Mediceæ poſtremo, fatis functo VII. Idus Julias anno 1737. Ad hanc nobiliſſimam Italiæ partem ſua cohoneſtandam præſentia anno 1739. advenit cum Maria Thereſia Conjuge, renunciata ſingulari ſubditorum plauſu, & gratulatione, a morte Patris Hungarorum regina; & præcipuis Etruriæ urbibus peragratis rediit in Auſtriam. Solemni Franciſci Coronationi celebratæ Francofurti anno dieque prænarratis interfuit potentiſſima Uxor; quæ acclamata Imperatrix Auguſta in omnes exercuit ſuam vere Cæſaream, regiamque munificentiam. Imperium modo, Hungariam, Bohemiam, Etruriam, Auſtriam, ditioneſque ceteras Auſtriæ Domus, tenent, & provide, feliciter, ſedulo, ac ſancte Auguſtiſſimi Conjuges gubernant; ſervatque Cæſar Felix, Invictus, quod ajebat in VI. Æneidum Anchiſes,

Tu regere imperio populos, Francisce, *memento*,
(*Hæ tibi erunt artes*) *paciſque imponere morem*,
Parcere ſubjectis, & *debellare ſuperbos*.

Permulti cum odore ſanctitatis hoc ſeculo migrarunt e vita: ac noſtri Ordinis poſtulat neceſſitudo, ne *Hilarii* a Monte-Orthono vita functi anno 1704. *Franciſci Mariæ Querni* Pratenſis defuncti an. 1731. obliteretur memoria. Auximi anno 1746. deceſſit cum odore ſancti-

tatis

tatis *F. Thomas Antonius Arbuatti*. Carmaniolæ *Nicolaus Roppo* anno 1748. *Angelus* Paoli Carmelita e vico Minutiano obiit anno 1721. In Ordine Minorum ſancto fine quievit Romæ anno 1712. *F. Jacobus Antonius* a Romaniano: Belegræ, vulgo *Civitella*, anno 1729. *Thomas Corenſis*: Fucechii anno 1740. *Theophilus* Ceneſti, Curia, vulgo *Corte*, in Corſica ortus. *Catharina* Lucenſis an. 1755. Romæ anno 1750. *F. Creſpinus* Ordinis Capuccinorum, & Offidæ in Piceno *Bernardus* a Monte Ulmi ejuſdem Ordinis anno 1756. in Domino dormierunt. Liburni anno 1709. *Juniperus* Bargenſis, item Capuccinus. Tiferni anno 1728. *Veronica* ejusdem Ordinis. *Roſa Maria Serio* Carmelitarum ſoror obiit in Apulia anno 1726. *Maria Clementina* filia Jacobi Sobieſcki regii Poloniæ Principis, & conjux Jacobi III. Catholici Angliæ regis, huic nuptiarum fœdere conjuncta ad Montem Faliſcum anno 1719. immortale matronarum regumque decus deceſſit Romæ anno 1735. die 18. Januarii. Feſcenniæ anno 1739. Kal. Martii obdormivit in Domino vigilantiſſimus Epiſcopus *Joannes Franciſcus Tenderini*. His vero, quorum ſanctitas ab Eccleſia, quando Domino videbitur expedire, lucupletiori nunciabitur teſtimonio, & de qua judicium ferre noſtra non intereſt, tamquam hujus Seculi coronam addimus invictos Ord. Prædicatorum Martyres, *Franciſcum de Federicis*, ſociumque ejus *Matthæum*, a Sinenſibus truncatos capite an. 1746. *Petrus Martyr* Mauricaſtrenſis Epiſcopus itidem capite plexus fuit: *Franciſcus Serranus* Tipaſitanorum Præſul, & Vicarius Apoſtolicus, & ſtrenui hujus commilitones, *Joannes*, *Joachimus*, *Franciſcus*, anno 1747. pro fide orthodoxa variis ſuppliciis necati; quique Syros Neſtorianos, eorumque Patriarcham ad Romanam revocavit Eccleſiam, & anno 1753. naturæ plenus meritis debitum perſolvit, *Dominicus Godeleoncinus* Mediolanenſis.

CAPUT VI.

Decimi Octavi Eccleſiæ Seculi doctrina, atque disciplina.

Etiamsi occaſione Conſtitutionis *Unigenitus* plura ab iis, qui luci tenebras offundunt, excitata fuerint diſſidia, plures etiam calumniæ ab aliis, qui Moliniſticæ Scholæ nimis indulgent, intentatæ fuerint S. P. Auguſtini diſcipulis; nequaquam tamen cenſura notatis Scholarum placitis, quæ ſalva fide, & caritate in utramque partem diſcuti poſſunt, neceſſum eſt, ut Catholici omnes exhibita eidem Conſtitutioni omnimoda obedientia, quæ ibidem perſpicue definita ſunt, firmiſſime profiteantur. Et quantum ad Gratiam attinet, præter eam, quæ a nullo duro corde reſpuitur, dari auxiliatricem, cui reluctatur humana voluntas: non eſſe ſupernaturale Dei adjutorium ſolius *Caritatis* & dilectionis Dei inſpirationem, ſed etiam timoris, fidei, ſpei, aliarumque virtutum, ſeu bonarum actionum; neque omnia, quæ a caritate, & ab amore Dei *propter ſe* non procedunt, ex noxia cupiditate labefactari, vel quæ fiunt aut ab impiis nondum juſtificatis, aut ab infidelibus, inquinamenta eſſe, & peccata. Ante fidem quoque nullam dari gratiam, omneſque gratias per fidem conferri: Gratiam Adami fuiſſe debitam primæ integritati, ſequelam creationis, & produxiſſe merita tantummodo humana: non eſſe ſpem, nec religionem, ubi deeſt caritas: orationem impiorum novum eſſe peccatum, timorem cohibere duntaxat manus; & in corde ſuo peccatum committere qui ab illo non abſtinet, niſi timore ſupplicii: hæc, aliaque omnia proſcripta in prælaudata Conſtitutione jure meritoque damnata fuerunt. Atque hæc, & cetera omnia, quæ credenda proponit S. Mater Eccleſia, conſtituunt ea veræ doctrinæ capita, quæ nefas eſt oppugnare. (1)

Non

(1) Ejuſdem S. M. E. doctrinam, ac fidem, abjurata hæreſi Lutherana, anno 1712. die 12. Novembris amplexus eſt Bononiæ *Fridericus Auguſtus* Saxo, filius Regis Poloniæ.

Non ſunt tamen audiendi, qui ajunt prælaudata Conſtitutione proſcripta eſſe quæ in Catholicorum Scholis propugnantur de gratia per ſemetipſam efficaci, de auxiliis ſufficientibus aliquando impio, aut infideli ſublatis, vel de relatione humanarum actionum in Deum, vel de neceſſitate amoris ſaltem initialis ad obtinendam in Sacramento Pœnitentiæ gratiam Juſtificationis [1]; ſiquidem ipſe Clemens XI. poſt editam Conſtitutionem ipſam declaravit non eſſe cum damnatis erroribus confundendas ſententias illas, ac doctrinas, quæ palam & libere in Catholicis Scholis docentur ac defenduntur. Quare univerſum ſyſtema noſtrum de Gratia Romæ, & Mediolani Clerici Regulares S. Pauli anno 1755. & ſeq. ſcriptis in lucem editis, publiciſque theſibus propugnarunt; & neceſſitatem amoris Dei *propter ſe* non tantum docuerunt, ac docent Theologi in Italia doctiſſimi, verum etiam exigit in Epiſtola Paſtorali de Pœnitentia edita anno 1751. *Clariſſimus Epiſcopus Gurcenſis*, *& S. R. I.* Princeps Joſephus Maria Comes *de Thun*, ne commemorem ſuperiorum temporum monumenta, quæ produxi pertractans de Pœnitentiæ Sacramento.

Perseverat autem in Romana Eccleſia Vetus diſciplina. Si quæ ſuborta ſunt dubia, fuerunt vigilantia Romanorum Pontificum, præſertim *Benedicti XIV.* explanata; hujus generis ſunt Clericos Græce initiatos tranſeuntes ad Romanam Eccleſiam, etiamſi in presbyteros ſint ordinati, debere ordines ſuſcipere, qui in Latinis conferuntur

T 5 Eccle-

(1) Vide *adnot.* ad præcedens caput tertium. Qui in Orthodoxos, & Auguſtini ſectatores Theologos, iſtiuſmodi accuſationes ejaculantur, etiam nos ſtuduimus pro noſtra virili confutare. Legatur *Auguſtinianum Syſtema* vindicatum, *Judiciique* Archiepiſcopi Senonenſis diſcuſſio. Huc ſpectant Opuſcula a nobis, aliiſque edita adverſus Hiſtoriæ Litterariæ, ſeu Scriptorum Italorum, Auctorem. Exſtant inter eadem Opuſcula duorum Eminentiſſimorum Cardinalium, qui juſſu *Benedicti XIV.* Pontificis Maximi noſtras Theologicas diſſertationes, & accuſantium objecta revocarunt ad libratum, accuratiſſimumque examen, locupletiſſimæ pro nobis cenſuræ. Inter permultos, qui nobiſcum in propugnanda Auguſtiniana doctrina confœderati ſunt, commemoro grati animi cauſa præclaros viros, *Homobonum de Bonis* Cl. Reg. S. Pauli, *Felicem Amadeum Franchi* Monachum Caſinenſem, *Raynerium Guidelli* Monachum Valliſumb *Viatorem* Ord. Capuc. *Joſephum Catalani* Congregat. Oratorii, ſodales amicoſque *Joannem Papalardi*, *Joſephum Dini*, *&c.* qui me, licet prorſus immeritum, pro ſingulari humanitate ſua laudibus verbo ſcriptoque cohoneſtarunt.

Eccleſiis [1]: optandum eſſe, ut in Miſſis privatis ſacram Communionem aliqui laicorum percipiant: ubique terrarum ſervandum & celebrandum eſſe decreto *Clementis XI.* feſtum Conceptionis B. M. ſemper Virginis: exercitia ſpiritualia, ut mandaverat ſuperiori Seculo *Innocentius XI.* non debere ab ordinandis, aliiſque viris Eccleſiaſticis prætermitti: Feſtum SS. Nominis Jeſu celebrandum Dominica II. poſt Epiphaniam, & S. Joachim Dominica III. Auguſti: Sat eſſe in quibuſdam Feſtis, in Etruria, & alibi, ad minorem cultum redactis, intereſſe Sacro, nec opera ſervilia in iiſdem minoribus feſtivitatibus eſſe interdicta: Indulgentiam centum dierum, & ſemel in anno plenariam conceſſam a *Benedicto XIII.* recitantibus ad ſignum æris Campani ſalutationem Angelicam flexis genibus, non requirere, ut ita recitetur tempore Paſchali, & diebus Dominicis: denegandam eſſe in exitu mortis abſolutionem Sacramentalem publicis, & notoriis refractariis Conſtitutionis *Unigenitus*, a judice competente damnatis, prædictæ Conſtitutioni contumaciter denegantibus venerationem, obſequium, & obedientiam, & eo tempore, quo ſacrum Viaticum ſuſcepturi ſunt, ſponte ſuam inobedientiam & contumaciam profitentibus. Incœpta anno 1759. dominicis diebus recitari in Miſſa *Præfatio* SS. Trinitatis, jubente *Clemente XIII.* propterea quod Deus, qui eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, ſicut opifex rerum omnium, *ad quem omnia referenda ſunt*; ipſo autem die dominico Deus condiderit lucem, Chriſtus reſurrexerit, & Spiritus Sanctus deſcenderit ſuper Apoſtolos: quæ item ſunt cauſæ, propter quas Catholica Eccleſia ſanctificationem diei ſeptimæ in eumdem dominicum diem tranſtulit.

Solemni Canonizatione *Clemens XI.* retulit inter Sanctos *Pium V.* Pontificem Maximum, *Andream Avellinum*, *Felicem* a Cantalicio, & *Catharinam* Bononienſem. *Innocentius XIII.* cultum immemorabilem *B. Andreæ* de Comitibus approbavit. A *Benedicto XIII.* Sanctorum faſtis fuerunt adſcripti *Franciſcus Solanus*, *Jacobus* de Marchia, *Joannes Nepomucenus*, *Joannes a Cruce*,

(1) Quos non ſuſceperunt, ideſt, Lector *tres minores* omiſſos: Subdiaconus *Exorciſtatum*, quia cum Subdiaconatu cenſetur etiam *Oſtiariatum*, & *Acolythatum* recepiſſe, &c.

Cruce, *Aloyſius Gonzaga*, *Stanislaus Koſtka*, *Margarita* Cortonenſis, aliique plures inter Beatos fuerunt adſciti. *Clemens XII.* inſeruit Sanctorum numero *Vincentium a Paulo*, *Joannem Franciſcum Regis*, *Julianam* de *Falconeriis*, & *Catharinam Fliſcam Adurnam* Januenſem. A *Benedicto XIV.* *Petrus* agnomine *Regalatus*, *Joſeph* a Leoneſſa Aprutinus, *Fidelis* a Simaringa, *Catharina de Ricciis*, *Camillus de Lellis* Sanctorum albo, Beatorumque numero *Joannes* Polonus, *Joſeph Calaſanctius*, *Gabriel Ferretti* Anconitanus, *Joannes Æmilianus*, *Ladislaus* e Polonia, *Alexander Sauli*, *Joſeph* a Copertino, *Franciſca de Chantal*, aliique adſcripti fuerunt. In Beatorum numerum ob perantiquum cultum referendos ſancivit anno 1759. *Clemens XIII.* tres Auguſtinianæ Familiæ alumnos præclariſſimos, *Auguſtinum* Novellum, *Antonium* Aquilanum, & *Antonium* de Amandula. Annum Jubilæi 1725. *Benedictus XIII.* & anno 1750. *Benedictus XIV.* aperuerunt. Anno 1759. approbante *Clemente XIII.* confirmata eſt inſtitutio religioſorum virorum, qui uno emiſſo voto præſtandi obedientiam Romanæ Congregationi de *Propaganda Fide*, prædicando Infidelibus Evangelium ſeſe addicunt. Equeſtres Ordines poſtremo hoc Seculo XVIII. inſtituti fuere titulo *S. Ruperti* anno 1701. ab Erneſto *de Thun* Archiepiſcopo Salisburgenſi, approbante Imperatore Leopoldo. *Aquilæ Nigræ* eodem anno 1701. a Friderico I. Rege Borouſſiæ: *Nobilis Paſsionis* anno 1704. *Aquilæ albæ* anno 1705. ab Auguſto II. Poloniæ Rege: *Amoris erga Proximum* anno 1708. ab Imperatrice Eliſabetha Chriſtina: *Fidelitatis* anno 1732. a Chriſtiano VI. rege Daniæ.

A P P E N D I X

Ceterarum Rerum.

Galliarum Rex invictiſſimus *Ludovicus XIV.* cognomiue *Magnus* anno 1715. Kal. Septembris debitum naturæ perſolvit. Proavo ſucceſſit *Ludovicus XV.* natus anno 1710. XV. Kal. Martias ex Ludovico Burgundiæ duce, qui obiit anno 1712. & Maria Adelaide filia Amædei II. Sardiniæ regis, Duciſque Sabaudiæ, quæ eodem anno deceſſit. Tutor regis in minori ætate fuit Philippus Dux Aurelianenſis: coronatus eſt autem

Remis

Remis anno 1722. VIII. Kal. Novembris. Huic inſanus, & audaciſſimus omnium mortalium Nonis Januarii an. 1757. vulnus inflixit, non tamen lethale, Numine vitam regis protegente. [1] In Hiſpania *Philippus V.* qui anno 1724. regnum Ludovico I. quem anno 1707. ei pepererat prima uxor Maria Aloyſia Sabaudiæ, dimiſerat in Caſtrum S. Idelphonſi ſecedens, eodem Ludovico extincto poſtrema die Auguſti eodem anno 1724. rurſus Monarchiam regendam aſſumpſit. Defunctâ priore conjuge anno 1714. XVI. Kal. Martii, alteram duxit principum regumque parentem, Eliſabetham Farneſiam Odoardi II. Ducis Parmenſis filiam unicam. Contractæ fuerunt nuptiæ prædicto anno 1614. IX. Kalendas Januarias. Obiit Philippus V. die 9. Julii anno 1746. eique ſucceſſit *Ferdinandus VI.* ortus priori conjuge anno 1713. die 23. Septembris, coronatus vero præcitato an. 1746. IV. Idus Auguſti. Quo vita functo anno 1759. die 10. Auguſti, Hiſpanica Monarchia pertranſiit ad *Carolum* utriuſque Siciliæ regem. In Luſitania ſublato e vivis *Petro* II. anno 1706. die 9. Decembris, ſucceſſit *Joannes V.* regio diademate coronatus Kalendis Januarii proximi anni 1707. Huic vita functo anno 1750. ſuffectus eſt *Joſeph I. Emmanuel*, qui an. 1729. die 19. Januarii conjugium init cum Maria Victoria, filia Philippi V. Regis Hiſpaniarum. [2] Turcis poſt *Achemetem III.* qui ſupre-

(1) Parricida Thomas Robertus Franciſcus Damiens exquiſitiſſimis ſuppliciis dilaniatus, ac diſcerptus fuit eodem anno 1757. die 28. Martii.

In Anglia anno 1702. invadente regnum *Guilelmo* Principe Arauſicano, ſed fatis erepto, regnavit *Anna* Stuart filia Jacobi II. qui ſuperiori anno 1701. obierat in Gallia menſe Septembri, jure regni ad *Jacobum III.* ipſius filium devoluto. Ad regni tamen faſtigium evectus eſt *Georgius Ludovicus* Elector Hannoverenſis extinctus anno 1727. menſe Junio. Occupavit exinde regnum *Georgius Auguſtus II.*

In Polonia in regem electus anno 1704. *Stanislaus* regno deturbatur, eique ſuffectus eſt *Fridericus Auguſtus* Elector Saxoniæ. Hoc defuncto an. 1733. rurſus *Stanislaus*, gente *Leſczincki*, Socer Ludovici XV. regis Galliarum, proclamatus eſt: ſed magnis exortis diſſidiis inauguratus eodem anno Elector Saxoniæ *Fridericus Auguſtus III.*

Borouſſia ineunte hoc ſeculo, ideſt, anno 1701. a Leopoldo Imperatore in Regnum erecta eſt, & rex primus inauguratus *Fridericus I.* Elector Brennoburgenſis, Romano Pontifice, & magno Ordinis Theutonici Magiſtro repugnantibus.

(2) Fideliſſimo Luſitaniæ regi Joſepho Emmanueli an. 1758. die 3. Septembris mors laxata rota, & ignitis glandibus fuit intentata. Detecti punitique anno proximo ſceleris auctores. Religioſis viris celeber-

ſupremum thronum adſcendit anno 1703. tenuitque principatum uſque ad annum 1730. (1) imperavit *Mahumetes V.* quo extincto anno 1754. Idibus Decembris imperium indeptus eſt die proxima *Oſmannus* hujus nominis III. natus anno 1696. Oſmanno extincto anno 1757. acclamatus *Muſtafà* III. ejuſdem Oſmanni nepos.

Plurima hoc decurrente Seculo patrata ſunt bella. Unus Eugenius Princeps Sabaudiæ Cæſarearum copiarum Imperator invictus uberrimam hiſtoriæ præbuit materiam. Inter alias pugnas eo duce commiſſas, ea inſignis eſt, qua anno 1704. Gallos Bavaroſque ingenti clade proſtravit. Poſt biennium, anno ſcilicet 1706. Auguſtam Taurinorum, & ſubinde Inſubriam ac Pedemontium pulſis hoſtium copiis liberavit. Ad Nuceriam in Agro Mantuano anno 1702. ad Lilloam munitiſſimam Belgii arcem anno 1708. ad Quercetum in Hannonia anno 1712. fudit Gallorum milites. Turcis vero anno 1716. exercitu illorum attrito eripuit Hungariæ urbem, arcemque Temiſuariam, trucidato paulo antea ad Acumincum (Petrowaradinum vulgo dicunt,) eorumdem Turcarum incredibili numero. Belgradum quoque, alias Taurunum, inſequenti anno 1717. expugnavit, palmiſque onuſtus, ipſe inexorabili fato ceſſit anno 1736. XI. Calendas Majas.

Quid de Turcarum exercitibus? Fruſtra Achmetes, qui anno 1715. Corinthum, Naupaliam (2), Coronem, Methonemque cum reliquis Peloponneſi arcibus expugnaverat, anno proximo 1716. Corcyram cinxit obſidione, Chriſtianis Principibus in Venetorum auxilium convolantibus: belliſque fractus in Serviæ oppido, quod vo-

rimæ in Eccleſia Familiæ hac de cauſa e Luſitaniæ regnis anno 1759. ejectis, iniquiſſimæ conſpirationis machinationem Ulyſſiponenſes judices adſcripſere. Præ ceteris ejuſdem conſpirationis auctores declararunt *Gabrielem Malagridam*, *Joannem de Mathos*, & *Joannem Alexandrum*. Miſſiones vero, templa, ſupellex, & corpus quoque *S. Franciſci Xaverii* Apoſtoli Indiarum, FF. Prædicatoribus, ut fertur, conceſſa.

(1) Achmet III. anno 1713. Oſmannum *Aga*, & Mehemet *Viſirium*, alioſque in ejus vitam conſpirantes condigna pœna mulctavit.

(2) Hac urbe expugnata ob præfecti militum Græcorum proditionem, permulti una cum Archiepiſcopo *Angelo Maria* Ordinis Præd. gladio perempti ſunt. Abierunt plures in barbarorum captivitatem, inter quos Veneti militiæ duces, ac nonnulli Patritiorum cum viliori plebe primum permixti, tum arctiſſima turrium cuſtodia detenti. Mancipia ſupra CC. viliſſimo empta precio a Viſirio ad ludibrium eo ſpectante, quaſi mactatæ Mahumeti hoſtiæ, obtruncatà fuere capitibus.

vocant Paſſarovitz, pactis conditionibus anno 1717. die 27. Junii cum Imperatore Carolo VI. & Venetorum Republica injit concordiam. Verum Chriſtiano nomini infenſiſſimi hoſtes, ab impio Apoſtata Comite de Bonneval, quem appellabant Baſſam Oſmannum, edocti, atque excitati, rurſus anno 1737. in Hungariam irruperunt; varioque marte pugnatum eſt: donec anno 1739. victores recuperarunt Belgradum, totam Serviam & Valachiam. Exinde arma converterunt in Perſas.

Non ſinit præſtituta brevitas, ut ſingula alia bella narremus, cujus generis ſunt diuturna inter Auſtriacos, & Hiſpanos Galloſque diſſidia. Quorum Inſubria anno 1732. & ſeqq. cum Galliæ Ciſalpinæ urbibus, arcibuſque præmunitis theatrum fuit; anno 1734. quo Rex Carolus Borbonius Neapolim die Maji decima ingreſſus eſt, Campania, Apulia Peucetica, & Sicilia: 1744. oppidum Latii Velitræ, Pedemontium item, & Belgium. Eodem autem anno 1744. Galli expugnarunt munitiſſimas Belgii arces, Manhemium, Corteriacum, Hypras, atque anno 1747. Trajectum ad Moſam (vulgo Maſtricht) quod putabatur inexpugnabile. Genua, quam anno 1746. milites Auſtriaci occupaverunt, ejecti inde plebis tumultu Decembris menſe, rurſus ſequenti anno cincta fuit, ſed irrito conatu, eorumdem militum obſidione. Adverſus Genevenſem Rempublicam anno 1730. rebellavit indomitus Corſicæ populus: rurſus anno 1734. excitavit rebellionem, eidem ſe ducem & regulum exhibuit Theodorus Antonius, Boruſcus, ut fertur, genere, principio a ſeditioſis libenter exceptus, ſed poſtea Liburnum verſus coactus fugere monachali veſte indutus. Ad eamdem Corſicæ Inſulam iterum appulit ſcenicus rex Theodorus anno 1743. ſed ſpretus rejectuſque in Hollandiam, aut in Angliam (id enim incertum) ſe contulit.

Angli vero, qui anno 1746. in America Portum *Britonem* nuncupatum expugnaverant, pluries ſuperiori anno 1756. fuerunt Galliarum armis devicti, ſuiſque propugnaculis expulſi; arcemque præmunitam, portumque ampliſſimum Minoricæ Inſulæ, cui nomen Mago, ſeu *Mahon*, III. Kalendas Julias ceſſere victoribus (1). Ve-

(1) Claſſis præfectus *Byng* ob deditam arcem morte affectus die 14. Martii an. 1757.

Verum Angliam, ideſt, regnum ſuum Jacobus rex Stuardus fruſtra an. 1717. (1) tentavit in ſuam redigere poteſtatem; atque exul e Galliis quoque deſcedens, diu Bononiam, poſtea Romam incoluit; ubi etiamnum magno apud Pontificem maximum honore habitus commoratur. Carolus item Odoardus Catholicus Valliæ Princeps, ipſius regis Jacobi III. filius cum Gallorum claſſe adiit Scotiam anno 1746. ſed pugna infeliciter commiſſa V. Calendas Majas, caute prudenterque ſaluti ſuæ conſulens ingratum litus reliquit. Demum, ne diutius inter arma verſemur, rex Pruſſiæ Fridericus III. qui anno 1745. ſublato e vivis Carolo VII. non procul a Friburgo cum Auſtriaco Exercitu immani pugna certavit, ſed anno ipſo ad finem properante cum Hungarorum regina, & noſtra Clementiſſima Domina Maria Thereſia iniit concordiam; rurſus anno nuper elapſo 1756. & ſequenti 1757. ingenti exercitu comparato bellum ſuſcepit, nullatenus Regina inviĉtiſſima trepidante (2).

Italiæ Principum obitus varias attulit regiminum viciſſitudines. In Etruria *Ferdinando* Magno Principe vita functo anno 1713. Kal. Novembris, nullo ex optima Conjuge Violante Beatrice filia Ferdinandi Electoris Bavariæ ſuſcepto filio, neque ſpes relicta eſt futuri Principis hæreditarii. Nam & *Franciſcus Maria* ejus patruus, qui anno 1709. depoſita Vaticana Purpura uxorem duxerat

(1) Poſt obitum *Annæ* Anglorum Reginæ evectus fuit ad regnum *Georgius* dux Hannoverenſis, excluſo *Jacobo III.* Catholico, & religioſiſſimo Principe. Nullum aliud Georgio jus ad regnum, niſi quia natus fuerat ex *Sophia* filia Eliſabeth uxoris Friderici V. Electoris Palatini, poſtea regis Bohemiæ. *Eliſabeth* vero filia fuerat *Jacobi* I. Anglorum regis. Contigit *Georgii* in regem electio anno 1714. die Auguſti duodecima, contra quam edita fuit ſolemnis *Jacobi III.* proteſtatio die 29 ejusdem menſis. Regina *Anna* prædicto anno 1714. die 10. Auguſti defuncta, ipſius Jacobi III. Stuardi ſoror fuerat.

(2) Pugnatum ſævo Marte die 6. Maji ad Pragam Bohemorum metropolim: & rurſus die 18 & 20. Junii, attritis fugatiſque hoſtibus. Varia deinde contigerunt certamina. Cum ingenti utrinque clade anno 1758. die 25. Auguſti Borouſſi Ruſſique pugnarunt. Eodem anno Prid. Idus Octob. apud Saxones iidem Borouſſi ab Auſtriacis devicti & fugati fuerunt. Non ſemel commiſſum bellum, ſævoque marte pugnatum eſt proximo anno 1759. Auſtriacis, Ruſſis, Fœderatiſque Imperii Romani Copiis ex una parte, ex alia Borouſſis, Hannoverenſibus, &c. decertantibus. Leopoldus Comes a Dahun Auſtriaci exercitus imperator retulit glorioſas de hoſte victorias. Inter Anglos Galloſque non ſemel eodem anno 1759. navali prælio pugnatum eſt. Anno proximo 1760. Laudohnius 23. die Junii retulit præclaram de Borouſſis victoriam.

xerat Eleonoram Gonzagam, abſque prole deceſſerat anno 1711. tertio Nonas Februarias. Defunćto autem anno 1733. ultima die Oćtobris Magno Duce Coſmo III. ſucceſſit *Joannes Gaſto*, qui ab uxore in Germania commorante divulſus obiit ſterilis anno 1737. VII. Idus Julii. Quomodo deinde Etruriæ Franciſco Stephano Imperatori Auguſto commiſſum ſit regimen, dićtum eſt ſupra. Quando etiam Carolus Borbonius, qui in Tuſciam venerat anno 1732. (1) hinc Neapolim ad regnum capeſſendum adierit, conſtat ex dićtis. Ducatus Parmæ & Placentiæ cum vita reliquit *Franciſcus Farneſius* anno 1727. IV. Kal. Martias. *Antonius* ejus frater dućta uxore Henricheta Eſtenſi, abſque prole deceſſit an. 1731. XIII. Kalendas Februarias. Ita Farneſiorum extinćta linea, Ducatus pervenit ad *Philippum*, alterum filium Eliſabethæ Farneſiæ, & Philippi V. regum Hiſpaniarum. Idem Philippus Dux anno 1745. hanc adeptus eſt ditionem, ei confirmatam conventionibus inter Supremos Principes ſtatutis Aquiſgrani anno 1748. vulgatiſque anno proximo. Mantua, hujuſque Principatus anno 1714. Duci *Ferdinando Carolo Gonzaga* ablatus fuit; itemque *Franciſcus Picus* expoliatus ducatu Mirandulæ, quem pretio ſoluto obtinuit dux Mutinæ *Rinaldus Eſtenſis*. Hujus nepoti Herculi Rinaldo filio Franciſci III. cum nuptiis Mariæ Thereſiæ filiæ Alderani Cibo Ducis Maſſæ & Carrariæ, iſte quoque ducatus acceſſit. Nata fuerat Maria Thereſia anno 1725. Nupta eſt anno 1741. Immutatus eſt itaque omnis fere Principatus Italiæ, Mantuanus, Mirandulanus, Vaſtallenſis, Parmenſis, Etruriæ, Maſſæ, regnorumque Neapolis, & Siciliæ. (2)

PERSEVERAT apud Italos *Vićtorii Amædei* Ducis Regiſque

(1) Regnante *Carolo Borbonio* detećta in Campania Felice non procul a Veſevo, ſeu Veſuvio, & ad regium rus *Porticus*, an. 1738. uſq. ad an. 1747. plura antiquæ urbis *Herculanei* rudera & monumenta; cujus tamen veſtigia ab an. 1689. & rurſus ad an. 1711. apparuerant. Sunt, qui *Heracleam* quoque dićtam volunt, vocabulo urbibus aliis communi, & eam eſſe quam Ovidius in XV. Metamorph. appellat *Herculeam Urbem*.

(2) Occubuit anno 1718. dia 11. Decembris in obſidione Friderici. Halæ in Norvergia ignito globo percuſſus, dum ageret ætatis ſuæ annum 37. ſtrenuiſſimus vir, & vario bellorum eventu in Hiſtoria percelebris *Carolus XII.* Rex Sveciæ: quem anno 1682. die 27. Junii Carolo XI. pepererat conjunx Ulrica Eleonora filia Friderici Daniæ regis.

giſque propago apud ſtrenuiſſimum *Carolum Emmanuelem III.* hujuſque natos, Victorius Amædeus anno 1713. inter ſummos Principes firmata pace declaratus Rex Siciliæ, hoc Regnum in alterum Sardiniæ anno 1720. commutavit, iſtud vero cum Ducatu Sabaudiæ, ceteriſque ditionis ſuæ provinciis renunciavit anno 1730. regnanti *Carolo Emmanueli* nuper laudato; obiitque anno 1732. Kal. Novembris. Sed Reges, Principes, bella, regnorumque mittamus viciſſitudines.

Quædam nunc occurrunt calamitates. Romam, agroſque finitimos anno 1703. pervaſit aquarum eluvies, inundante Tyberi: Galliæ Togatæ campeſtria uſque ad maris Adriatici litora anno 1705. Pado erumpente: Florentiam anno 1740. & rurſus anno 1758. ſuperante aggeres Arno; univerſalem fere Italiam anno 1755. fluminibus excreſcentibus, Galliam quoque Narbonenſem, maxime Montem Peſſulanum, furente Rhodano, Veronam anno 1757. tumeſcente Adice (1). Veſevus Campaniam anno 1727. iterumque anno 1737. magno terrore, erumpentibus flammis, affecit. Eamdem, ceteraſque Italiæ Provincias perterrefecit peſtilentia, quæ anno 1720. & 21. Maſſiliam, & Occitaniæ fines, atque anno 1743. Meſſanam amplam Siciliæ urbem immani cæde vexavit. Aeris quoque inclementiam, friguſque maximum experti ſumus, anno præſertim 1709. quo Padus conſtrictus eſt gelu, viteſque, & aliæ fructiferæ arbores perierunt. Boum epidemia anno 1712. longe lateque graſſata eſt: ſæviit rurſus anno 1747. in Vicetino, Veronenſi, & Mantuano diſtrictu, atque anno 1748. in Romandiola, & Æmilia. Terræmotus denique urbes plurimas concuſſerunt. Anno 1703. Romam, Nurſiam vero in Umbria, Aquilam, & Civitatem Ducalem, aliaque Aprutii loca cum incolis obruerunt. Panormo præcedentibus igneis trabibus, & quibuſdam aliis phænomenis aeris, intulerunt terrorem & damnum maximum. Rurſus Nurſiam anno 1730. in lapidum verterunt acervum: Campaniam, Lucaniam, Magnam Græciam, & Calabriam Citeriorem excuſſerunt, Equotutico Apuliæ oppido, quod *Foggiam* vocant, penitus everſo. Haud

(1) Ingens pluvia Neapolim, & patriæ noſtræ campeſtria anno 1757. pariter damno maximo affecit.

Haud levi itidem motu terræ anno 1742. Liburnus concuſſus eſt. Anno demum 1755. Kal. Novembris corruit ingenti terræmotu, quem & incendium ſubſecutum eſt, pars magna regiæ urbis Ulyſſiponenſis metropolis Luſitaniæ, ejuſdemque menſis die 18. in ea Africæ regione quam *Barbariam* appellamus, multæ urbes dirutæ ſunt; telluriſque hiatu abſorpti cum camelis jumentiſque ſex millia Arabum. Percrebuit anno 1758. rebellantium adverſus Luſitaniæ, Hiſpaniarumque Reges in America Meridionali, maxime incolarum *Paraguajæ*, vulgaris rumor, ſparſique palam de hac rebellione, & conſtituta ibidem *Republica* libelli, non abſque Religioſæ cujuſdam Familiæ, cujus famæ nullatenus detrahere volumus, ignominia & dedecore.

Litterarum incremento ac ſplendori ſummi Principes hoc præſertim ſeculo animum applicuerunt. Academias ſacræ ac prophanæ Hiſtoriæ in urbe Roma Benedictus XIV. inſtituit: Præmia ſolventibus difficiliora problemata Galli, Angli, Ruſſi, aliique etiam olim inculti, ut ad ſtudia allicerent, decrevere. Novam docendi methodum ſcholis Rex Luſitanus præſcripſit. In Viennenſi Univerſitate Auguſtinenſem unum, & Thomiſtam alterum Theologum Imperatrix & Regina Auguſtiſſima Thereſia imbuendis ſacra Doctrina præfecit. Ex Auguſtinenſibus prælectus *Joſeph Azzoni Senenſis*, uberrima ornatus eruditione.

Præter viros, quorum capite IV. meminimus, Eruditionis cujuslibet ornarunt ſpartam Scriptores accuratiſſimi. Quorum ut recenſeamus perpaucos; Græcam, Latinam, & Italicam eloquentiam excoluerunt, Florentiæ *Antonius Maria Salvini*, Patavii *Dominicus Lazzarinus*, *Jacobus Facciolati*, *Joannes Gratianus*, *Jo. Antonius Vulpius*, Piſis prælaudati *Alexander Politi*, *Eduardus Corſinius*, *Leopoldus Guadagni*, præſtantiſſimus quoque Jureconſultus. In Poeſi ſumma cum laude exercuerunt ingenii acumen *Joſeph Urſius*, *Scipio Maffejus*, *Jo. Petrus Zannotti*, *Petrus Metaſtaſius*, *Antonius Vannuchi*, ut mittam *Joannem Lamium*, *Antonium-Philippum Adami*, & Etruriæ noſtræ, quæ muſarum dici poteſt domicilium, alios quamplurimos. Fuerunt inſuper, ac ſunt modo apud Italos, qui ex tempore verſus eloquentiſſimos dulciſſimis rythmis cecinere; quibus præteritis nuper annis præeminebat *Bernardinus Eques Perfetti* Senenſis, in

Ca-

Capitolio Poetica laurea coronatus anno 1725. quod ab ætate Franciſci Petrarchæ numquam viderat Romanus populus. De Etruſca lingua, & hujus venuſtate Editores ampliſſimi Vocabularii, cujus volumen ultimum prodiit Florentiæ anno 1738. & alii complures optime promerentur, eoſque ſectatur *D. Salvator Corticellius* Cl. Regularis S. Pauli. De Matheſi pertractarunt editis in lucem voluminibus *Euſtachius Manfredius*, *Thomas Perelli*, *Joannes Poleni*, *Julius Accetta* Auguſtinianus, *Franciſcus Jaquier*, & *Thomas Le-Seur* Ordinis Minimorum, *Joannes Baptiſta* Caraccioli Theatinus, *Octavianus Cametti* Ordinis Valliſumbroſæ, *Paulus Friſius* Clericus Regularis S. Pauli, *Rogerius Joſeph Boſcovich*, & *Leonardus Ximenes* Societatis Jeſu, &c. De Piloſophia ſcripſere poſt *Cl. Newton* permulti, manibuſque noſtratium teruntur libri *Petri*, & *Nicolai de Martino*, *Joannis Mariæ a Turre*, *Petri Van-Moſchenbroeck*, *Antonii Genuenſis*, *Verney*, *Graveſand*, *Jo. Alberti de Soria*, *Fortunati* a Brixia, *Joannis Baptiſtæ Beccaria*, aliorum. Qui pro Carteſii pugnarunt ſyſtemate, *Antonius Le Grand*, *Franciſcus de Regis*, *Edmundus Purchotius*, videntur jam exoleſcere. Philoſophica Opera *Benedicti Stay* conſcripta Latino carmine, ſingulari excepta ſunt plauſu. Nec deſunt Ariſtotelicæ propugnatores ſententiæ, quos commemorare non vacat. De re Medica *Antonius Valliſnerius*, *Richardus Mead*, *Hermannus Boerhaave*, *Antonius Cocchi*, *Janus Plancus*, *Dominicus Brogianus* ſolide eleganterque diſſeruerunt, Juriſprudentiam illuſtrarunt *Zegerus-Bernardus Van-Eſpen*, *Joſeph Averanius* Benedicti viri eloquentiſſimi frater, *Janus Vincentius Gravina*, qui libro I. *Originum Juris* celebriorum Auctorum cenſum agit. Adde compilatores Codicum *Amedei*, & *Friderici*: auctorem Operis inſcripti *de l' Eſprit des Loix*, *Franciſcum Verde*, ne contexentes longiorem Catalogum etiam *Heineccium*, *Voet*, *Puffendorfium*, *Barbeyracium*, *Cocceium*, *Bohemerum*, ceteroſque recenſendo, pluſquam oporteat prolixum conficiamus Opuſculum. (1) In hujus autem exitu ap-

(1) Eamdem ob cauſam plures hujus Seculi egregios poetas prætermiſimus. Deceſſerunt enim Londini anno 1701. *Joannes Drydem*: Pariſiis anno 1702. *Jo. Commirius Soc Jeſu*. Eadem in Urbem anno 1703. *Carolus Perrault*: Illic item anno 1705. *Stephanus Ravillon*: Herefordiæ in Anglia anno 1708 *Joannes Philips*: Eodem anno Pariſiis *Petrus Cornelius*: Ibidem anno 1710. *Alexander Lainez*: rurſus anno 1711. *Euſtachius le Noble*: Pariter anno 1713. *Franciſcus Seraphinus Del-*

apprecamur vita functis in Eccleſiæ communione æternam requiem, viventibus diuturnam vitam nominiſque incrementum, nobiſque a doctioribus veniam, ab æqualibus benevolentiam, ab inferioribus, ſi qui ſunt, qualem nos cunctis impendimus, dilectionem.

Marais: in Hibernia anno 1719. *Willelmus Congreve:* S. Germani in Ledia anno 1720. *Antonius Hamilton:* Pariſiis anno 1725. *Carolus de la Rue* Societatis Jeſu: anno 1731. *Antonius Odoardus de La Mothe*; & anno 1741. *Carolus Rollin*. Anno 1747. in eadem regia Pariſiorum urbe *Franciſcus Michael Deſchamps*. Mathematicos, *Heilbronnerum*, *Alembertum*, & *Eulerum*, Medicos præſtantiſſimos *Haller*, *Van-Swieten*, rhetoreſque ac Theologes *Bonellum*, a *Petra rubra*, alioſque nemo unus ignorat.

F I N I S.

MAG 2011549

Digitized by Google